UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK
SİYASİ
DERGİ
SAYI 53
1.000.000

www.uzunyuruyus.com
AĞUSTOS 2001

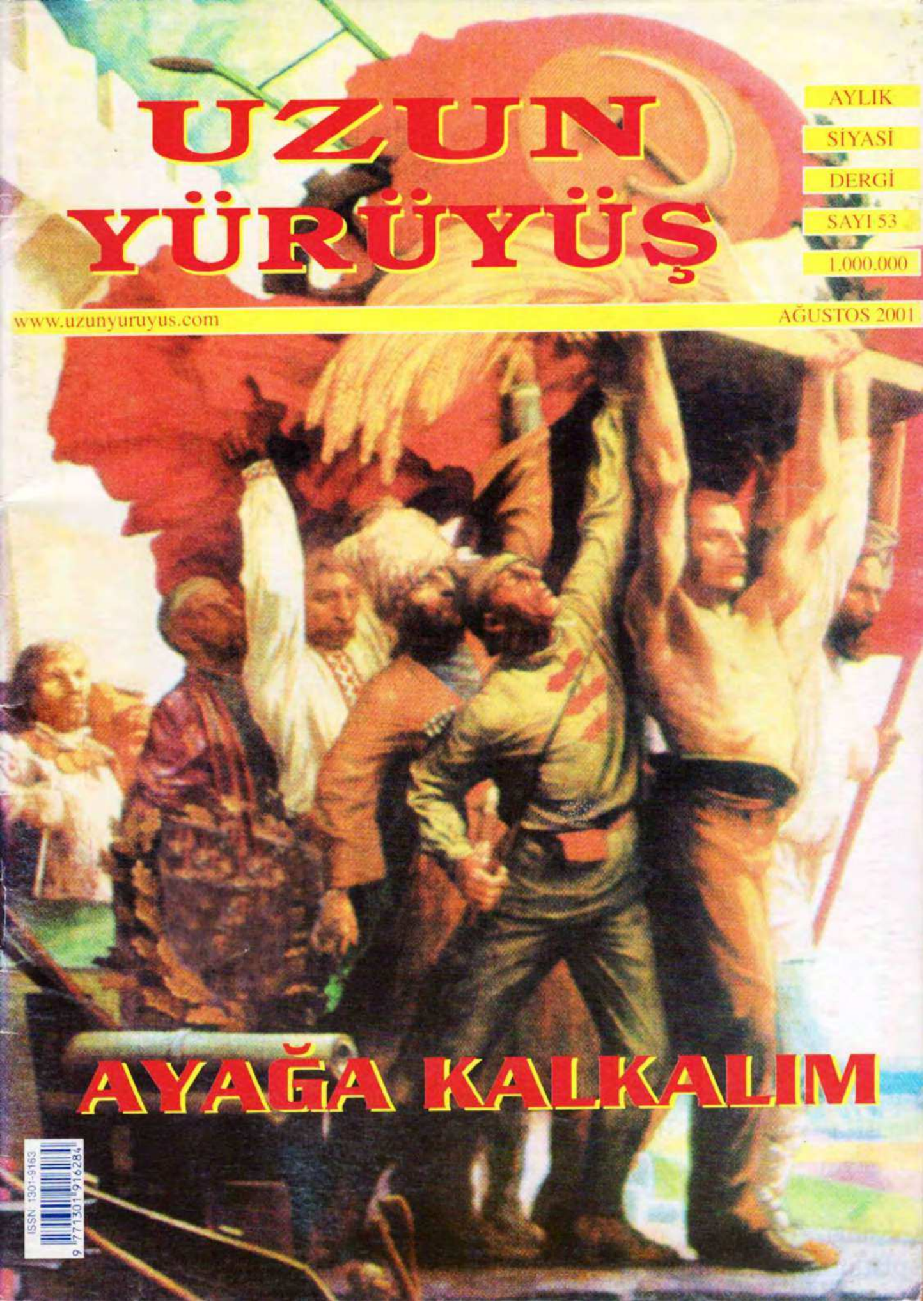

AYAĞA KALKALIM

ISSN: 1301-9163

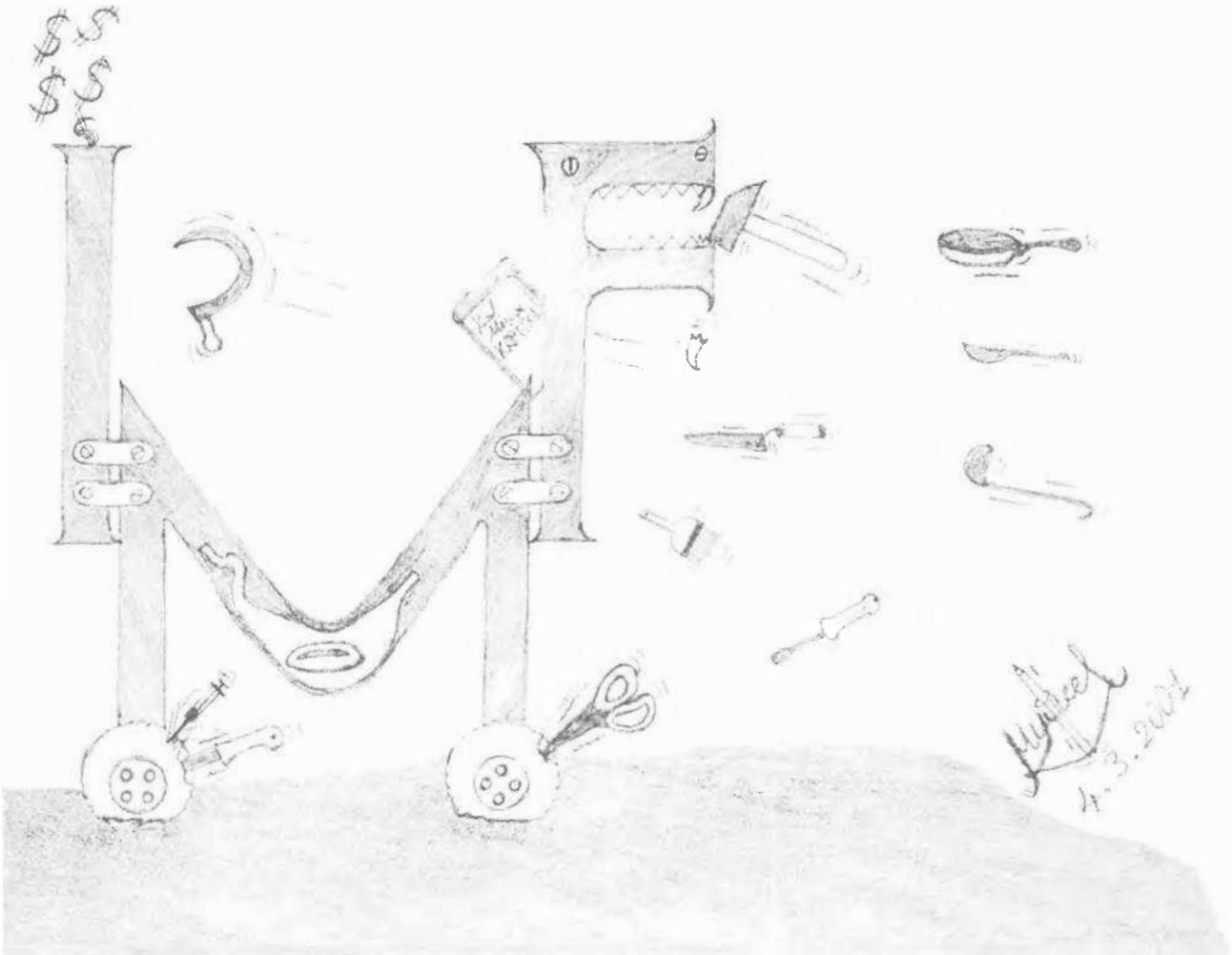

MERHABA

Olanaklar dünyasında olanaksızlıklarla boğuşmaya devam ederken sizlere 53. sayımızla konuk oluyoruz. Olumlu tepkiler beklediğimiz yerde kuşkusuz bolca olumsuz tepkiler de almaktayız. Geçen sayımız da Aydın Heval'in ve Eren Can'ın yazılarına yer vermiştik. Bu sayımıza hazırlanırken bu her iki yazıya ilişkin eleştiriler aldık. Bu eleştirleri dikkate alarak, yayın faliyetimizi, politik kimliğimizin bir parçası ve onu geliştireni haline getirmeyi esas alarak hızlandıracağız. Olanaksızlıklar, gerçekte eksikliklerimiz diyelim; bunları siz yürekli okur ve dostlarımızla aşacağımıza inanıyoruz.

Alıntılarla yola çıkmaktansa, 'kaybedenlere' bir sormak gerekir nedenini... Yaşamın içinde belirginleşecek olan siyasal kimliğimizi, emekçi kitlelerin huzuruna çıkararak, grup kaygılarından paklamalıyız. Olgular da, devrimcilerin iradelerini denek haline getirmekten ziyade devrimciliğin zaten sınanmış en yüksek irade olduğu bilinci ile hareket edilmelidir.

'Devrimci özgürleşmeci' şiarı uzun yürüyüş'lerde ortaya atıldı. Yaşamın içindeki vaziyetimize baktığımızda, bunu pek bilince çıkarmadığımız rahatlıkla görülebilir. **"Ölümü küçülterek yenenlerin düşlerini, ancak bilimsel verilerle kendimize doğru tanımlamayı yapacak soruları sormakla gerçekleştirebiliriz."**

Geçen sayımızda (52.) teknik vb. çalışmalarımızda bolca hata yaptığımızı fark ettik. Anlayışlığınıza sığınaraktan bu hatalarımızı aktaralım:

-M.Yücel'in orjinal karikatürü elimize ulaştı, orjinalini tekrar yayınlıyoruz. -Arka kapak, Zeynep Özgül'e değil, Zeynel Özgül'e ait. -Sayı 52 deki Roja Demir imzası , doğrusu Rojda Demir olacak. -Sayfa 5'teki D. Kalman imzası, D. Kalan olacak.

**TOHUM BASIM YAYIN,
GÖSTERİ VE ORGANİZASYON
LTD. ŞTİ. ADINA
Sahibi ve Yazılışleri Müdürü: M. Ali VARIŞ
Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han
No: 21/3 Beyoğlu / İSTANBUL
TEL-FAX: (0212) 245 54 24
uzunyuruyus@uzunyuruyus.com
bilgi@uzunyuruyus.com
www.uzunyuruyus.com
Dizgi : Tohum Basım Yayın
Baskı: Berdan Matbaacılık**

**Avusturya İrtibat: B. KAHRAMAN
Enns gasse 21/33 1020 Wien AVUSTURYA**

**Almanya irtibat: NURİ ASLAN
Florstadter Str 16 60385 Frankfurt am Main ALMANYA
Tel: 0049 6946999206**

**İsviçre irtibat: MUSTAFA KORU
Grabmatt Weg 14 3176 Neuenegg Bern
Tel: 0041 0317415986**

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık		Altı aylık	
Yurtiçi:	12.000.000 TL	Yurtiçi:	6.000.000 TL
Yurdışı:	100 DM	Yurtdışı:	50 DM

**Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN T. İş Bankası
TL Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 736293
Pound(İngiltere) Hesabı/Beyoğlu Şub. : 3179665
Mark(Almanya) Hesabı/ Beyoğlu Şub. : 3179670
VAKIFBANK/Şilin Hesabı/BeyoğluŞub(026):4025512**

UZUN YÜRÜYÜŞ

AĞUSTOS 2001 SAYI: 53
Fiyatı: 1.000.000 TL (KDV Dahildir)

İÇİNDEKİLER

SUNU.....01
UZUN YÜRÜYÜŞ'TEN
F Tipi Zindan Gerçeği, Katliam, Direniş
UMUT ŞENGÜL.....04
Kapitalist Sistemdeki Değişim...
MEHMET YEŞİLTEPE.....17
YDD'ye Kuzey'de İlk Başkaldırı; Fransa
TEMEL DEMİRER.....21
Avrupa Birliği ve Türkiye (1)
ALİ FIRAT DEMİRCİ.....27
" Durumdan Vazife Çıkartan" ve Sureti..
METİN TEKİN.....31
Yazgı Mı, Çizgi Mi?..
MUSTAFA ÖZ.....38
Güneşin Aydınlığında Işık Olmak Değil,
ÖZGÜR FERHAT.....40
Karşılaştırmalı Mitoloji- Devrim Mitosu
HAŞMET ZEYBEK 41
Ozan Veli İle Kültür ve Sanat Üzerine...
DEVRİM SERHAT.....44
Okuma Yöntemi ya da İnancın Şovalyesi
CİHAN ŞAN.....51
Hapishanenin Kapısı
AYTEKİN YILMAZ.....53
Hekimhan Köylerinden Gurbetellere....
ALİ ŞAHİN 55
Aydın Heval'den Aydınlanmalar(!).....
ARMANÇ SARI 58
Yalınlığın Vuruculuğu.....
GONCA ERDOĞAN 59
'Davranışa' Tıp Şemsiyesi
SIRMA ŞAHİN.....60
Vasiyetim midir desem, acil çağrı mı desem
ALİ SOYLU..... 62

Biz dizüstüyüz diye büyükler, bize böyle büyük görünürler. AYAĞA KALKALIM!

Denilir ki; su ateşten korkmaz, ama ateş sudan kaçar. Yine denilir ki; göz kulağı görmez ama kulak gözü duyar. Hayat her şeyin çelişkisini içinde taşıyor. Karşıtlar kendi varlığını kendi yokluklarında arıyor. Her sabah, döşündeki geceyle birlikte doğuyor. Her gece, içini parçalayan bir tek kıvılcımdan korkarak siniyor yer küreye. Egemenler, küreselleştik iyi ettik, derken, ayakları titriyor ama, her ne hikmetse, demeye gerek vermeyecek tarzda göbekleri büyüyor. Onlar şiştikçe, Afrika'lı zayıflıyor. Çocukların kemikleri eriyor, göğün mavi kutsallığına gökdelenler uzanıyor; dolar milyarderleri uzayda kahkaha turları atıyor. Devasa bir karmaşa, devasa bir çatışma giderek büyüyor. Eşitsizlikleri görenler, kendi kabını parçalama yönünde zorluyor; küreselleşme karşıtı gelişmeler giderek büyüyor. Dünya bir uçtan bir uca giderek daha çok ısınıyor. Bir Amerikan sigara tekeli, "sigara yararlıdır için. Hiç değilse devletinizi yaşlılık parası ödemekten kurtarıyorsunuz," diyor. Yani insanları erken öldürdüğü için, devletleri ekonomik olarak rahatlatıyor. Ortadoğu'da çocuklar ölmeye devam ediyor. Balkanlar kanayan yerlerini büyütürken, yeniden kanıyor. Her yer ama her yer, Arjantin'deki, Türkiye'deki krizin kokan nefesini teneffüs etmenin sancılarını yaşıyor.

İşte bütün bu karmaşanın içinde, Türkiye denilen iki parçalı coğrafyada, işler hem eskisi gibi gidiyor; hem gitmiyor. Baskı sistemleştikçe sistemleşiyor ve Amerikalı sömürge uzmanları evinizin girişine kamp kurup, ruhunuzu teslim almaya çalışıyor. Hissiyatı yok olmuş bir atmosfer solunuyor ve duyarlılıklar yok ediliyor. Yaşanan her şey ama her şey, insan olana isyanı dayatıyor. Her alanda isyanı dayatan bu realite, insan olmanın son onursal durağını da işaretliyor. İsyan! Meşru olan en temel hak. İnsanın kendisine karşı, insanın insana karşı, insanın doğaya karşı, insanın tüm canlı harekete ve yaşam sunan tüm dengelere karşı en temel görevi bu. İsyan! Dayatılan sömürgeciliğe, ezilen ulusal ve evrensel değerlere, baskıya, hak gaspına, jenoside, katliama karşı isyan! Kültürel yozlaşmaya, Amerikan menşeli dayatmalara, yok saymaya, sindirmeye karşı isyan! Kadını karılaştırmaya, silikleştirmeye, küçültmeye, bükmeye, eğmeye, diz çöktürmeye, el öptürmeye karşı isyan! Tabulara, ruhlara, mistikleştirmeye, metafiziğe, sermayeye karşı isyan! Yabancılaşmaya, zulme, gericiliğe karşı isyan! Riyakarlıklara, tahammüllere karşı isyan!

Kendi öz benliğini çeperlerinden ve mengenelerinden kurtaramayan insan, isyan gibi erdemli bir çıkışı gerçeğe dönüştüremez. Çünkü sunulan iktisadi realite, isyan için hemen her veriyi sunuyor olması yanında, insanın suskunluğu; bilincinin ve ruhunun kötürümleşmesinden besleniyor. Bir yanda milyar dolarlarla oynayanlar, bir yanda sokakta açlıktan ölenler, çöplerden ekmek toplayanlar. İnsan olan ve insani duyumsamalarını yitirmeyen hemen herkesin bir parça isyan kuşanması için gerekli olan tek erdem; başını göğe kaldıracak azıcık yürek sıcaklığı ve ruhsal-fikirsel dinginlik. Benliğini kötü, ölümcül, çürüyen köleci fikirlerin yükünden kurtaran her çaba, bu baş kaldırışı gerçeğe dönüştürebilir. Öte yandan sistemin her kurumu, her fikirsel eylemi köleleşmeyi dayatıyor. Anne çocuğuna itaat etmesini öğretiyor. 'Öğretmen' itaatsizliği ahlaksızlık sayıyor. Sistemin medya borazanları her yandan bombardımana tutuyor, özgürlüğünü seven her şeyi. Her şey, kendi içinde köleci eğilimler taşıyor. Ne yazık ki her ayakta olma, insana adanan bir yaşamı içermiyor. Kendi öz gücüne vakıf olmaktan uzak, kendinden başka her şey gibi ortalıkta dolanan yığınla insan var. Gördüğü her şeyi kendi sanan; kendine yabancı olan her şeyin parçası haline gelen, fabrikada ürettiği ayakkabıya, mağazada boyun eğen bir gerçeği, kendi sanıyor. Öz benlik, dışarıdan güdülenen ve kendine ait olmayan her şeye açık hale gelen bir öz yabancılaşma halini alıyor.

Zindanlar kanamaya devam ederken, beyaz ordular her yanı sarıyor. İşsizlik, sefalet, ümitsizlik! Sıradan alışkanlıklarıyla barışık yaşayan 'insan' yeni karanlıkları örüyor. Öte yanda umut kendi gömecine yeni kökler düşürüyor. Eriyen her hücre, yaşamın yedi rengine yeni renkler katıyor. Her alanda isyana çağırıyor gelişmekte olan her şey. Çiçek, çocuk, ekmek, emek... ve öte yanda hayatın düşmanı krizlere tutulan bir dinozor iskeleti.

Derler ki; eğer yolunda pusuya yatmışsa karanlık, yanında bir atımlık çocuk yüzü taşımalısın. Yani senden başka hayatların olduğunu ve bu kainatın sadece senle sınırlı olmadığını hatırlayasın diye. Yani daha gür çıksın diye yüreğindeki kanın köpürmesi. Bir elin şafağın alnına dokunup savrulurken, bir elin yarin o narin gülüşlerinde olsun ki; güzel olana saygını tüketmeyesin. Derler ki; susmayı kutsamış kalabalıkların içinden geçiyorsan, mırıldanmalarını siperlerinde tutmalısın. Öyle yapmalısın ki, devrim denen devingene adın düşmeden, hayatın sesini unutacağını unutmamalısın. Öyle olmalı ki, her yerde bir devrim ocağı kurulmalı ve sürekli solumalıdır körüğü. Derler ki; körüğü kullanan ellerin üzerine isler, karalar hücum ederse de aldırma; çünkü, körük ateşi harladıkça, isi, dumanı, külü de savurur yerinden. Çünkü o el, körükle barışık oldukça, öylesi nice karayla başa çıkacaktır ki, buna kendisi dahi inanamayacaktır. Derler ki derin soluyacak, yoğun yaşayacak, iyi öpüşeceksin hayatın barışık olan yanla-

rıyla. Her yere kendi coşkunu, devrim diliyle ıslatıp sürecek, eğilmeden dimdik duracaksın ki, sükuneti parçalayan dinamit olabilsin yüreğin.

Her alanda isyana kaldırmak için insanın ruhunu, rengine dadanan yabancılaşmaları kırmak gerek. İncinmek, üzülmek, ağlamak, gülmek gerek. Yani doğal tepkilerini kazanamazsa insanın benliği, toplumsal yabancılaşmayı kutsamak kolaylaşır. Türkiye gibi kaoslar ülkesinde, horultularla uyumayı becerebiliyorsa 'yaşayanlar', bir garip iş var demektir orada. İsyan için, ayağa kalkmak için gerekli olan Hitler'in gaz odaları mı? diye sormak geliyor içinden insanın. Sonra durup bakıyorsun hareketin seyrine; her yerde cirit atan 'modern' köleler ve efendileriyle çevrili bir saltanat. İşte orada, uyanışın, ayağa kalkışın asıl rehberinin de isyanın kendisi olduğunu kavrıyorsun yeniden. Her alanda bir isyan kültü yaratmak zorundasın, diye bağırıyor gerçekler. Her yere bir devrim sofrası kurmalısın diyor. Derler ki, yüreğine devrimi sığdırabilen her canlı, bütün kainata umut türküleri mırıldanabilir. Bu ilk başlangıçtır ve her yere yetişmese de sesin, bir tınıyla işe başlamak zorunda olduğunu anımsatır sana. Anımsamak iyidir. Kendi varlığını inkarına dayandıran insan, güdükleşmiş, 'sinekleşmiş' insandır. Yaşamayı kendine yük edinmiş, miskinliğinden usanmamış insanın ruhunu ayağa kaldırmak zordur. Böylesi durumlarda, hayatın kendi genç dinamikleriyle uğraş, der gerçekler. Hayat birazda canlı organizmanın devinimidir. Beynin ve her bir hücrenin genç olması, algıya, heyecana, maceraya açık olması önemlidir. Çünkü sistemler ablukası, erken büyüten, hemen güdümleyen, tez öldüren bir mekanizmadır ve bunun karşısında, kendi öz gücünü yitirenlerin fazlaca ayakta kalabilmesi olanaklı değildir. Devrim hareketin en yoğun halidir ve coşkuyu, maceray, sevinci, kederi, aşkı, acıyı azık torbasında hazır bulundurmak ister. Buna katlanamayan insan yüreği, hemen oracıkta çatlar ölür, ya da ay'ın huzurlu çehresinde sükunet aramaya çıkar. Ama devrim yine en çok bunlara gereklidir, çünkü bunlar; zararlı otlar gibi zehirlemeye devam ederler dünyayı. Devrim bunları yola getirmenin de tek etkili aracıdır. Devrim en çok bükülenlere gerek.

Başlığa çıkardığımız sözler, 1789'da Paris'te yayınlanmaya başlayan "Paris Devrimleri" dergisindeki bir slogandır. Bu günle ne kadarda uyumludur. Bu günün insanının büyükleri neden bunca büyük gördüğünü anlamak için, 1789'un Fransa'sına gitmek mi gerekiyor? Günümüzün yabancılaşmış, sinmiş, diz üstüne çökmüş insanının ayağa kalkmasını emrediyor tarih. Biz eğildikçe onlar dikleşecek, biz küçüldükçe onlar büyüyecek; biz kanıksadıkça onlar kanıracak. Bu nedenle ayağa kalkmak, karşımızdaki o 'büyüklere' birde oradan bakmak, dünyayı aşağıdan değil de yukarıdan gözlemlemek zorundayız. İşte o gün, isyan etmenin her yere bir devrim sofrası kurmanın ne kadar anlamlı olacağını o zaman anlamış olacağız.

Düşüncede ayağa kalkmak yetmez, diyor Marks. Evet ama biz hala düşüncede ayağa kalkmakla, ayağa kaldırmakla uğraşıyoruz. Yani ilk adımı atmadan, bunun yeterli olamayacağını söyleyemiyoruz. Beyninin çeperlerini emanetçiye havale etmişlerin, bir şeyler yapabilmesi için, önce kendi düşünsel çeperlerini kırması gerekiyor. Kendi çeperlerini kıramayan birinin, tavuk çöplüğünde eşelenen kartaldan bir farkı kalır mı? Marks bunu daha ziyade, pratik değişime, değiştirme eylemine katılmayan burjuva lafazanlara yönelik söylüyor. Boyunduruk; tinin yalın geviş getirmeleriyle yıkılmaz diyor. Onlar orda kafasının üzerinde ayakta dururken, ve birileri diz çökmüş, tinsel lafzın deminde debelenirken, gerçekte ayakta duran boyunduruklarının yıkılması olanaklı mı? Hayır! Bu nedenle biz sadece düşüncede ayağa kalkmayı değil, boyunduruklarını devirmeyi de zorunlu buluyoruz. Boynu boyunduruğa alışmış insanı bundan vazgeçirmek zordur. Bütün zorlar, ancak isyan ordularının devrim sofralarıyla karşılanabilirse kolay kılınabilirler. Evet bir kere daha belirtmek gerekir; biz diz üstündeysek, onlar büyüktür. Bu nedenle ayağa kalkalım.

F Tipi zindan gerçeği, katliam, direniş ve tavrımız!

Umut ŞENGÜL

Hiçbir katliam; tarihin hükmüne karşı ayakta kalmayı başaramamıştır.

Haklı olan, geleceği yaratan hayatın yasaları olacaktır.

Aslolan bu yasalar karşısında meşru zeminde olmaktır;

Çünkü bütün hukuk kurallarını, adil olmayan tüm fikirleri, zoru, devleti ve sınıf farklılıklarından kaynaklı tüm pislikleri silip çöpe atacak olan da bu yasaların kendileri olacaktır.

Zindanlar; bir ülkede, iktidarların esas rengini vermeye yarayan en belirgin olgulardır.

Türkiye'de yaşayan ve politik, sosyal olaylara belli ölçülerde dahi kapısını aralayan her insan, zindanların ne anlama geldiğini bilir. Bunlar dış görüngüleriyle yansıyan, yansıdığı kadarıyla bir fikir edinmeyi sağlayan gerçeklerdir ve asıl gerçekler; toplumsal olguların soyutluğu içinde ve onların girift ilişkileri içinde gizlenen yanlarda saklı olup, bunların çok azı bilinçlere yansıyabilmektedir. Çünkü olayların dizayn ediliş biçimi, ele alınışı ve sunuluşu öyle bir hale getirilmiştir ki, her olay ve gelişme büyük çoğunluğun yararınaymış gibi sunulmakta ve burjuvazi bunda bir hayli başarı da elde etmektedir. Bunda toplumsal olanın elde tutulması, büyük çoğunluğa hükmedilmesi kadar; kapitalizmin ve emperyalizmin gelişmekte olan ülkelerde yığınları iç gelişimini manipüle ederek ve ona tepeden kendi çıkarlarını korumaya endeksli kültürünü dayatarak, bu ülkelerin ezilenlerini psikolojik ve ruhsal açıdan da dumura uğratmalarının rolü bulunmaktadır.

İktisadi alanda iktidarlar ne kadar sorunlu ise, siyasal iktidarlar o kadar acımasız olurlar. Siyasi iktidar; bu iktisadi realitenin her alandaki temsili ve ifadesi olmaktan başka bir şey değildir zaten. İktidar güçleri, kendi yasal ve hukuksal gücünü, var olan iktisadi realiteden alırlar. Bu realite; büyük çoğunluğun aleyhine olan azınlığın iktidarını korumak olunca; orada baskı, vazgeçilmez biçimde devletin yani siyasal iktidar erkinin daimi yüzü olacaktır. Bu tip iktidarlarda, demokrasi olanakları çok dar ve giderek daralan bir siyasal iktisadi güruha aittir ve bu aitlik; sürekli büyük çoğunluk hakları ortadan kaldırılarak sağlamlaştırılır ve ayakta tutulmaya çalışılır.

Türkiye gibi komprador ilişkilerle emperyalizme sıkı sıkıya bağlı olan ve bu yolla gelişen tekelcilikten beslenen siyasal iktidarın yönetim biçimi olarak faşizm, devleti karakterize eder. Faşizm; hem geri ilişkilerin ceber,ut olanını korur, ona dayanır, hem de dayandığı iktisadi gücün, yani giderek daralan bir avuç tekelin ve onların yerli işbirlikçilerinin ihtiyaçlarını yönetiminin amacı haline getirir. Böyle olunca da, siyasal iktidar görece var olan, kazanılan demokratik hakları da kendi iktidarının varlığına tabi olarak ele alır. Yani, her sarsılmada, tehlike olarak gördüğü her durumda, bu hakları çok kolaydan rafa kaldırıp, onların yerine kendi gerçek karakterini inşa ediverir.

Devletin faşizan karakterinin beslendiği esas öz, bu iktisadi realitedir ki; son bir yılda yaşanan krizler bu ilişkileri çok daha net görülür hale getirdi. Her alanda iktisadi baskı, kısıtlama, eşitsiz dağılım, soygun, talan, işsizlik, dengenin sürekli güçlüden yana kayması ve artık hiçbir küçüğün bu devasa tekeller karşısında tutunamaz hale gelmesi; bu iktisadi öze uygun, 'demokrasi' ve diğer üst yapı kurumlarının da giderek bu dar sınırlara endeklenmesi, kaçınılmaz olarak geniş yığınlar üzerinde baskıyı artırmakta, faşist devlet yönetimini süreklileştirmektedir. Son dönemlerde IMF ve Dünya Bankası uygulamaları kapsamında çok açık biçimde yürütülen sömürge proğramlarıyla ve Türk devletine dayatılan gerçeklerde görüldüğü gibi; iktisadi realite; geniş yığınlar üzerinde baskı ve zulüm demek olacaktır. Bu realite son dönem uygulamalarla çok daha açık görülür olmuş, o gizli yürüyen ilişkiler daha bir açık, neredeyse tüm yığınların gözlerine batırıla batırıla icraata dökülmektedir.

Türkiye'deki zindan gerçeği; bu iktisadi ve siyasi olgulara dayanmaktadır. Hiçbir toplumsal uygulama, var olan bu realiteden ayrı olarak ele alınamaz. Devlet, suçluyu, zindanı, yasayı kendi kötü niyetinin ürünü olarak ele almaz. Böyle bir vargıda yoktur. İnsan ve iktidar ilişkilerini belirleyen

temel öğe, o alan ve o toplumsal kesitteki iktisadi yasalardır. Suç olarak ele alınan şey; iktisadi iktidarın varlık koşullarına saldıran, ya da onun varlığını tehdit eden şeydir. Bunların, yurttaş hakları, toplum çıkarları vb. söylemlerle alalanması ise, tamamıyla bir aldatmacadır. Çünkü, her iktisadi iktidar; kültür, politika ve ahlaki alanda yarattığı iktidarlara dayanır. Devlet ve ona dayanan tüm yasal, hukuksal öğeler, bu iktisadi gerçeğin birer sonucudurlar. Sonuç olan şeyler, tersinden ele alındığında, ona özünü veren gerçeği yansıtırlar. Yani zindanlar, hukuk kuralları, yasalar vb. diğer tüm yansımalar; bu devletin yani var olan iktisadi ve siyasal egemenliğin niteliğini vermeye yararlar. Devleti karakterize eden realite; uluslararası tekellerin ve onun yerel işbirlikçilerinin iktisadi çıkarlarıdır. Hukuksal ve yasal tüm oluşumlar, bu çıkarların gördüğü tehditlere göre belirlenirler.

DEVLETİN NİTELİĞİ VE ZİNDAN TİPLERİNDE F TİPİ'NE GEÇİŞİN GEREKLİLİĞİ

Baskı biçimleri, toplumsal mücadelelerin gelişimiyle yakından ilgilidir. İktidar ile muhalefet arsındaki çatışmaların şiddeti, baskı biçimlerinin beraberinde değişimini de içermektedir. Devletin varlığı, iktisadi ve siyasi iktidarların bu ihtiyaçlarını düzenleme ve uygulamadır zaten. Devleti karakterize eden komprador 'yerli' sermaye ve uluslar arası tekel çıkarları; yığınların belli metotlarla idare edilmesini gerektirmektedir. Bu metotlar, dönemsel etki ve tepkiler, iktisadi sorunlardaki derinlikler ve buna bağlı olarak gelişen toplumsal muhalefetin çapına, niteliğine, seviyesine göre değişmektedir. Faşist karakterdeki bir devlette, baskı biçimleri genelde en geniş, demokratik haklar en düşük seviyede uygulanırlar. Ve bu durum bir süreklilik arz eder. Bu yöntemlerinde yeterli gelmediği evrelerde, daha baskıcı ve militarist olan askeri faşist uygulamalar, sıkıyönetimler, olağanüstü haller devreye girer.

Türkiye devleti özellikle 12 eylülle birlikte, böylesine bir evreyi sürekli kılmış, askeri faşist yasalar; aldatmacadan ibaret olan bir parlamento maskesine içirilerek uygulanır olmuştur. 84'lerde başlayan Kürt ulusal devrimci hareketi, baskı biçimlerini meşrulaştırmanın gerekçesi edilmiş ve bu yöntemler sistemleştirilmiştir. 80 askeri faşist darbesinden sonra 21 yıl geçmiş olmasına rağmen, hala bu askeri anayasanın sınırları korunduğu gibi, buna dokunmak ateşe dokunmak kadar tehlikeli görünmektedir. Anayasa, sadece bir hukuk sisteminin genel formülasyonlarını içermektedir ve esasta iktisadi ve siyasi erkin genel çıkarlarını en estetize edilmiş biçimiyle yansıtmayı hedefler. Burada hukuk ve buna bağlı tüm argümanlar, bu genel sistemin ana işlerliklerini, var oluşunu esas alarak düzenlenmiştir. Tabi ki burada, insanlığın toplumsal mücadelelerle elde ettiği ve bu gün burjuvazinin de yaşayabilmesi için bunları kabul etmek zorunda kaldığı, uluslararası kimi kazanımların varlığı hiçbir biçimde devletin bu asıl niteliğini ortadan kaldırmıyor. Kadın hakları, çocuk ve yurttaşlık hakları gibi kimi demokratik gerekler, peyder pey verilen mücadelelerin eseri olarak ve yine bunlar sistemlerin iktisadi iktidarını tehdit etmeyen, aksine, toplumsal mücadelelerdeki ivmeyi geri çektiğinden, burjuvazi içinde kısmen yararlı olan siyasi kazanımlardır. Ama unutulmamalı ki, bunların tümü zorlu mücadeleler verilerek elde edilmiştir. Bugün düşünüldüğünde genel oy hakkı, kadınların seçme seçilme hakkı gibi olguların mücadeleyle elde edilmiş olunması dahi garip gelebilir.

Türkiye gibi geri ülkelerde, bu iç gelişim çok daha sancılı olduğu kadar, çok çarpık bir gelişme seyri izlemiştir. İktisadi alanda yaşanan bir iç dönüşümden, ve onun yansıması olarak gündeme gelmemiş, daha ziyade dışardan ihraç edilmiş ve ihraç edilen her kültür, yerli olanla sıkı bir çatışma yaşamıştır. Feodalitenin üst yapıda çok etkili olduğu bir ülkede, burjuvazinin tekel dönemine evirilmiş, ve bu eksende biçimlenen talan kültürü ile çatışması, yer yer kaynaşarak militarizmi, zoru daha çekilmez hale getirmesi kaçınılmaz olmuştur.

12 eylül askeri faşist darbesinin iktisadi temeli, 24 ocak kararları diye bilinen ve kapitalizme tam entegrasyon, dış sermayeyi ikamede atılım olarak bilinen kararların uygulanmasından alır. Bu evreye tekabül eden, toplumsal mücadelelerin seyri, bu kararların uygulanmasını imkansız hale getirmektedir. Kararların uygulanabilmesi için, öncelikle toplumsal muhalefetin hizaya getirilmesi, grevlerin yasaklanması, iş gücü sömürüsünün serbest bırakılması, bunun için sendikaların ve demokratik kitle örgütlerinin kapatılması gerekmektedir. Bu evre bilinir ki, yoğun tutuklamalar, işkenceler, gözaltılar, kayıplar ve zülüm demekti. Toplumsal muhalifleri, başta da devrimci ve komünistleri tutuklamak, sorunu geçici biçimde hallediyordu, ama uzun vade açısından yeterli değildi. Bu nedenle, devrimcileri yok etmek, bu siyasal iktidarın başından beri gözettiği esas yandı. Bu vesileyle cunta şefi Kenan Evren; 'asmayıp ta besleyecek miyiz?' diyerek, devrimcilerin yok edilmesi gerektiğini, bunları beslemenin yanlış olduğunu, gelecekte yine başımıza bela olacaklarını ifade ediyordu. Bu görüş, aslında faşist iktidarların hiç değişmeyen, ve toplumsal tepkilerden azade kaldıkça da uygulamaya geçirdikleri asıl özleridir. 19 aralık 2000 sürecinde de faşist bakan ve milletvekilleri,' bir avuç ... verip hepsini yok edelim' demiyorlar mıydı.

Burada temel bir olguyu özenle vurgulamak gerekiyor: sistem var oldukça, yani burjuvazi kendi varlığını korumaya ve toplusal çelişkiler derinleşmeye devam ettiği müddetçe, çatışmaların boyutunda küçülme değil artış olacaktır. Bunun nedeni, iktisadi alanda ki çelişkilere bağlıdır. Her bir uygulamayı ele alırken, bunun iktisadi bağlarını mutlaka tespit etmek ve onu kavrama çıkarmak gerekmektedir. Ordular ve silahlar insanların kötü niyetlerinden dolayı icat edilmedi; bunlar var olan iktisadi varlığın korunması, dolayısıyla bu iktisadi varlığa sahip olanların da korunması ihtiyacına cevap olsunlar diye yaratıldılar. Kötü niyetin kendisi de, bu iktisadi realiteye bağlı olarak gelişti ve yaratılan bu iktidarları korumanın, savunmanın etkin psikolojik gücü haline geldi.

Türk devleti tarihinde, 12 eylül ve sonrası ayrı anlam ve yorumlarla ele alınmayı gerektirir. Toplumsal muhalefeti ezen 12 eylül postalları, bunu kalıcı hale de getirmeyi başardılar. En azından uzun bir döneme yayılmasını sağladılar. 84'te gelişen ulusal devrim, esas şimşekleri de üzerine çekti. Bu evreden sonra, toplumsal muhalefeti hapsetmede, ezmede, zindanlara tıkmada bu kesim üzerindeki hesaplar esası teşkil etti. 12 eylülün kanlı zindan gerçeği, birkaç yıl içinde parçalanmaya ve bu zulüm kalelerinden parçalar koparılmaya başlandığında, zindan modelleri üzerine arayışlarda hızlandı. Zindanlardaki abluka, başta zindan direnişleriyle ve bu direnişlerin dışarıda gelişen demokratik muhalefet üzerinde yarattığı etkiyle birleşerek, zulmün kalelerinde gedikler açarak dağıtılması, en azından geriletilmesi, beyaz cephe güçlerini de yeni arayışlara itmiştir. Faşizm, sadece tutsak düşürüp, belli bir dönem aktif mücadeleden men etmeyi değil, aynı zamanda bu kesimleri tümden ehlileştirmeyi, bunu başaramazsa, bir daha adım atamayacak hale getirmeyi hedefliyordu. Bu hedefi için, gerekli uygulamaları yine büyük babalarından, CIA'den öğrenecek, onların tecrübelerini, onların direktifleriyle birlikte uygulayacaklardı. Zindanlarda; toplu, bir arada duran siyasi tutsakları daha direk ve etkili biçimde denetlemenin, baskı altında tutarak, tecrit ederek düşüncelerinden arındırmayı, onlara göre yeniden 'topluma kazandırma'yı, hedeflediklerinden, bu yönlü arayışları da bitmeyecekti. Nitekim, B, C, E tipi zindanlar denenerek, denetimi en rahat sağlayabileceği, ve tam bir tecrit ve yok etmeyi hedefleyen F tiplerine kadar işi vardırmalarında şaşılacak bir yan da bulunmuyor.

1990'lara gelindiğinde, Türkiye'de zindanlar, dışarıdaki devrimin ve toplumsal mücadelenin ileri mevzileri haline gelmiş bulunuyordu. Bir yanda kıyasıya süren ve giderek TC ekonomisini yerle bir eden ulusal devrimci savaş, diğer yandan bunun yarattığı etkiler ve Türkiyeli devrimci hareketlerin gelişimi, öte yandan hızla büyüyen siyasal açmaz, yine bu kaygan ekonomik sarsıntılar üzerinde giderek dışa daha fazla yamanır hale gelme; iktisadi buhranların kapıyı çalıyor olması ve dışarıdaki mücadele aritmetiğine zindanlardan sunulan rakamlar....Derken faşizm, bu alana daha özel önem vermeye ve ne pahasına olursa olsun bu alanları denetime almaları gerekiyordu. Ki bu denetim basit sayım işi veya içeri girip çıkma işi falan değil, -bu zaten yapılıyordu- tam anlamıyla siyasi, psikolojik ve fiziki denetimi içermekteydi. Bunun için de zindanların fiziki yapısını değiştirmekle işe başlamak gerekiyordu.

İşte F tipi, bu ihtiyacın ürünü olarak doğdu ve egemenlerin vazgeçilmez amacı haline geldi. Bu metot dünya egemen güçlerince daha önceleri denenmiş, bir çok emperyalist ülkede bu uygulamalardan vazgeçilmiştir. Vazgeçmelerin temelinde direnişler, ve toplumsal tepkiler yer almıştır. Hiçbir diktatör, kölelerini kendiliğinden azat etme eylemine kalkışmamıştır. Bu fiziki ve siyasal yapıyı sömürgelerine tavsiye eden Amerika'da bu deneme oldukça külfetli sonuçlar vermiştir. Altmışlarda denenen yöntemden dolayı, tutukluların yarısı ölmüş, yarısı delirmiştir. Yine İngiltere'de hala yer yer uygulamada olan bu tarz, özellikle İRA militanlarının kararlı tutumları ve dışarıdaki destekten dolayı, sömürgeci iktidara geri adım attırılarak, tecritler geri püskürtülmüştür. Halkların tepki ve mücadeleleriyle vazgeçilen bu tarzın Türkiye'ye acilen ihraç edilmesinin altındaki gerçek; toplumsal çatışmaların keskinliği ve bu alandaki pazarın güvenliğinin sağlanmasının zorunluluğudur. Devrimci muhalefeti ezmek, ve her alanda bir tür F Tipi sistem oluşturmak, egemenlerin daha rahat cirit atmalarını sağlayacaktır.

Bu gün penceremizden görülen manzara oldukça ürkütücüdür. Emperyalist tekeller kendi iktisadi ve siyasi yasalarını öylesine acımasızca ve öylesine apaçık biçimde dayatıyorlar ki; herkes oturmuş, bir futbol turnuvası seyreder gibi zevkle seyrediyor. Herkesin dilinde ne olacak sorusu var ama, bu sadece golü önce kim atacaktan ibaret kalıyor. Zevkle ve ihtişamla, boynuna kadar boka batmayı izliyor bütün alem. Bu alıklaşmanın kendi realitesinde de dayatılan tecrit ve izolasyon politikalarının etkisi bulunmaktadır.

DEVRİMCİ MUHALEFET VE GELİYORUM DİYEN F TİPİ:

Toplumsal çatışmaların en belirgin olanı ve en keskin olanı zindanlarda yüz yüze, göz göze bakan hasımlar arasında vuku bulmaktadır. Buradaki yansımalar, dışarıdaki gelişmeleri ön-

ceden haber verir niteliktedir. Dışarıda baskı stratejileri değişecekse, bu işaret önce zindanlara yansır. 92 konsepti öncesi, gündeme alınmaya çalışılan uygulamalar, geleceğiz diyen işaretlerini zindanlarda vermeye başlayacaktı. Dönem itibarı ile, istense de zindanlarda her uygulama kolaydan uygulanabilir olmuyordu. Bu daha ziyade, güçler dengesine, direnişin çapına, dışarıdaki muhalefetin birliğine ve daha bir çok özel nedene göre değişim gösterebilmekteydi.

F tipi uygulamaları 80'lerin sonlarına tekabül eden tarihlerde, Eskişehir denemeleriyle başlatılmaya çalışıldı. Bu ilk örnekti ve bu yöndeki uygulama girişimleri sert ve kapsamlı muhalefetle karşılaştı. Kürt yurtseverlerin zindanlardaki ağırlığı ve dönemin devrimci çizgisi, bu saldırıları geri püskürtmede belirleyici olduğu kadar, buna paralel dışarıda süren devrimci ulusal kurtuluş savaşının etkileri ve kapsamı da bu direnişi üst boyutlara çıkarabilecek nitelikteydi. 'Eskişehir tabutlukları' olarak anılan bu zindanlar, uygun zamanlarda kullanılmak için elde tutulmaya devam edilirken, yeni projelerle bu uygulamalar kapsamlı hale getirilmeye çalışılıyordu. Bu temelde, hukuksal düzenlemeler de gerekiyordu ve hızla 'terörle mücadele yasası' adı altında, bu uygulamaların hukuki zemini yasallaştırılıyordu. 90'nın başlarında ki bu gelişmeler, 92 konseptinin alt uygulamalarıydı. Tecrit ve izolasyonun kapsamı daha genişti. Ulusal devrimci savaşın maniple edilmesi, yalıtılması, kamuoyunda ve kitleler nezrinde tecrit edilmesi ve bu tecridin gerçekleşebilmesi için, her alanda bir izolasyon ve tecrit politikası gütmek gerekiyordu. Çünkü, savaş geniş bir kitleselliğe ulaşmış bulunduğu kadar, demokratik çevrelerde ciddi etkiler; bulmaktaydı. Bu kesimlerin maniplesi sağlanmadan, savaşın ön mevzilerindeki silahlı güçlerin izolasyonu olanaklı değildi. Genel beyaz taktik, her alan ve özgülde değişik biçimler alacaktı. Savaş alanlarında kitleleri göçertme, köyleri yakma, toplama kampları oluşturma, gıda ambargoları, alan tutma gibi taktikler uygulanırken, kentlerde; demokratik eylemlere sınırlama, devrimci savaşa destek verenleri denetime alma ve bu eyleme katılanları ağır biçimde cezalandıracak hukuksal, yasal ve militarist önlemler oluşturma; yine zindanlarda, dışarıyla bağları kesme, siyasete katılımı engelleme, vb. amaçlarla, fiziki düzenlemeler yaparak manipleyi somutlaştırarak, bu çalışmaların zeminini ortadan kaldırma ve top yekun bir savaşı her alanda uygulamayı içermekteydi.

Bu gelişmelerin tümü, devrimci çevrelerce yorumlanıyor, değerlendiriliyor ve çeşitli eleştirilerle ele alınıyordu. Şunu belirtmek gerekir ki, genel atmosferin niteliği her zaman bu tür gelişmeler karşısında tavır takınmaları etkilemiştir. 90 başlarında zindanlarda on bin kadar Kürt ulusal devrimcisi, iki bin'e yakın Türkiyeli devrimci bulunmaktaydı ve yurtseverlerin tavrının devrimci oluşu, belirleyici bir etki yaratıyordu. Esas olarak bu güçlerin tümü aktif karşı direniş içindeydi. Bununla birlikte; devrimci ulusal savaş en ileri boyutlarda sürüyor, ve gündemi allak-bullak etmeye devam ediyordu. Bu evrede Türkiye'deki toplumsal muhalefetin de hatırı sayılır bir yükselişi söz konusuydu. 'Terörle Mücadele Yasası' uygulamaya girmiş olmasına karşın, bu genel gerçeklerden dolayı uygulanamıyordu. Gerek dışarıda ki, gerekse de içerideki muhalefet, bu yasanın yürürlüğe girmesi önünde esas engeldi ve egemenler dört gözle, bu engelinin bertaraf edileceği günleri bekliyorlardı. 91'den 96'ya kadar bu bekleme devam etti ve dönemin Refah Yol hükümeti, bu yasayı uygulama yönünde esaslı bir girişimde bulunana kadar, genel devrimci çevrelerde ki hava, buna girişmeye dahi cüret edemezler şeklindeydi. Belirleyici atmosfer bu olmakla birlikte; 92 konseptinden sonra, gerek ulusal devrimci hareketin görece gerilemesi ve beyaz güçlerin bu evrelerde Türkiye devrimine önemli darbeler vurması, zindanlardaki uygulamaların olabilirliğine daha fazla olanak tanımaya götürüyordu. En azından denemeleri daha bir mümkün görülüyordu. 96'lara gelindiğinde, bu olgu daha da netleşmiş gözüküyordu. Kürt ulusal devrimi bu evrede taktiksel anlamda önemli mevzilerde gerilemiş, Türkiye dev-

rimci güçleri önemli parçalanma ve dağılma evreleri yaşamaya başlamış, bunlara bağlı olarak toplumsal demokratik muhalefette geriye kayış yaşanmış ve egemenlerin beklediği o uygun koşullar daha hazır hale gelmiş oluyordu.

Türkiye ve Karduk devrimci hareketlerinin en zaaflı yanı, ortak çıkarlar etrafında bir arada hareket edememeleridir. Beyaz güçlerin top yekûn saldırıları karşısında, top yekûn bir direniş ve birlik içine geçmede zamanlamayı iyi tutturamamaları, bu konuda oldukça pasif kalmalarıdır. Sadece zorunluluklar olduğunda bir arda birlikte hareket etme, genel geçer birlik ve dayanışma kültünün zayıflığı olarak ele alınmalıdır. Yıllarca, ben geliyorum diye haykıran beyaz uygulamalar karşısında da takınılan tavır bundan farklı olmamıştır. Bu tavrı öne çıkarmamız gerekiyor, zira, direnişlerde ve beyaz güçlerin saldırılarının boşa çıkarılmasında bu tavır belirleyici olmaktadır. Eğer, bir devrimci hareket, kitleleri bir başına devrimci bir minvale çekemiyorsa, bu durumda birlik daha bir zorunluluktur. Oysa devrimci camiamızda bir yanlış teorik kavrayış söz konusudur. Buna göre, cephe birlikleri ancak proletaryanın önderliğinde olanaklı olabilir, genel geçer gerçeğinin her durumda esas alınması ve bunun yanlış formatlara uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Eğer bir hareket ya da parti, önderliğini yığınlar ve devrimci çevreler nezrinde kabul ettirememişse ve bu çok uzun bir evreyi alacaksa ne olacak. O zaman önderlik bizde değil diye, her türden birlik ve gerekli ortak tavırlarda tavırsızlık esas olur. Ya da önderliği kapma yarışı, diğer acil zorunlulukların önüne geçmektedir. Ve yıllardır, devrimci camiamız, en demokratik kitle çalışmalarından tutalım da, devrimci aktivitenin en ileri kesimlerinin bir arada yaşadığı zindanlarda dahi, hatta silahlı savaş siperlerinde, önderliği kapma mücadelesi öne geçiyor ve devrimcilerin birliği ve beraberliği üzerine kurulu asıl gerekli mücadeleleri zaâfa uğratılıyor.

Bu genel durum; zindanlarda oluşturulan ortak karar alma mekanizmalarının dahi işlemez hale getirmektedir. 96'daki direnişlere gelindiğinde de, devrimci camiamız bu genel hastalıklardan muzdaripti ve ortak bir direniş tavrı ve demokratik bir yolla tartışma, ortak kararlarda birleşme, ortak kararlar oluşturulamadığında en demokratik yolla ortak çoğunluk kararları oluşturmak ve bunlarla daha etkin biçimde ayakta durma, direnme gerekliliği maalesef yeterince kavrama çıkarılabilmiş değildir. Pratik tutumlarda bu genel tabloyu yansıtmaktan azade olamamıştır.

Daha önce Faşist İçişleri Bakanı Mehmet Ağar döneminde çıkarılan genelgeler ve yine 96'da, başlatılmak istenen süreç, kapsamlı bir direnişi koşulladığında da, devrimci muhalefet içinde ortak bir anlayış ve direniş birliği sağlanabilmiş değildi. Tüm devrimci çevrelerin direnmekte ısrar etmesi gerçeği; somut eylemlerde, ortak taktiklerde birleşmeyi zorunlu hale getirir. Her durumda böyle bir birliğin sağlanabileceğini düşünmüyoruz ve her yapının bir ideolojik pencereden bakacağı gerçeğinden hareketle bu istense de mümkün olmayabilir; fakat burada sorun, birlik noktalarından ziyade, ayrılık noktalarının ve o sürecin gereklerinin acil olarak öne alınıp alınmamasında düğümleniyor. Bunları söylerken, esas olarak şu yaklaşım doğru, şu yanlış şeklinde bir tartışmaya girmeyeceğiz, daha ziyade, bu kritik evrelerde, devrimci hareketlerin ortak çıkarları ön plana geçirip, devrimcilerin birlikteliğini sağlamada hassasiyet gösterip gösteremediklerinin sorgulanmasını sağlamak ve bu vesileyle, tarihi tecrübe etmektir. Tek tek tavırların önemi yok değil, fakat geride kalan bir dizi sorundan daha önde, bugünün yakıcı örnekleri üzerine tartışmak daha yerinde olacaktır ve bunu ileride ele alacağız.

Beyaz güç; devrimci muhalefet içindeki dağınıklıkları, birlik ve çatışmaları oldukça yakından izlemekte, ve güncel taktiklerini de buna dayandırmaktadır. Savaşan güçler aççısından bunlar vazgeçilmez değerlendirme kriterleridir ve sadece beyaz güçler açısından değil, devimci güçler için de geçerliliğini korumaktadır. Ama ne yazık ki, bu yasayı bizlerin yeterince yerinde ve iyi bir zamanlamayla uygulayabildiği söylenemez. 84'lerdeki ölüm oruçları direnişlerinde olduğu gibi, sonraki süreçlerde, keskin bir kopukluk ve uzlaşmazlık, birlik ve uzlaşmanın önüne geçmiştir. Ortak tavır alma, bir noktadan hareket etme yerine, bir ya da birkaç yapının süreci başlatması ve diğer kesimlerin peşinden -hatta zorunlu olarak peşinden- sürüklenmesi şeklinde gelişmiştir.

HER DEVRİMCİ EYLEM; DEVRİMCİ SÜRECİ İLERİ TAŞIMANIN MANİVELASI OLARAK ELE ALINMALI VE HESAPLAR BUNA GÖRE YAPILMALIDIR.

Her eylem biçimi, her bir alandaki özgün savaş taktiğinin temel amacı; devrimi ileri bir mevziye taşımanın, mevzileri korumanın, devrimci süreci güçlendirmenin amacına tabi olmak zorundadır. Bu genellemeyi kabullenmek pek fazla bir şey ifade etmiyor; çünkü mesele, sürecin nesnel ve öznel yanlarını doğru kavramada düğümleniyor. Çünkü bu kavrama; belirlenen eylemin karakterini oluşturduğu gibi, nerede, hangi durumda, hangi biçimde sorularını da açımlar. Her bir bakış açısı, yaşamın realitesini kavradığı kadar sorunu ele alacak, ona uygun

araçlar oluşturacaktır.

Zindanlardaki her eylem, dışarıdaki sınıf mücadelesinin, ulusal mücadelenin bir ayağı olarak ele alınmak durumundadır. Bu alanlar arasındaki bağ, kalıcı ve süreklidir. Zindanlardaki her tutum, bir tür sınıfsal bakış açısına tekabül eder. Koşulları ve gelişmeleri doğru kavramak, -yaklaşık doğru kavramak- ya da kavrayamamak! Her eylemde, her tavırda var olan somut teorik nokta burasıdır. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, hiçbir zaman mutlak bir eylem biçimi, mutlak bir mücadele biçimi yoktur. Her mücadele biçimi kendi koşullarınca doğrulanır, yine başka koşullarcada yadsınır. Burada ki temel yaklaşımımız, hayatın her alnında koşulları doğru anlama becerisine katkıda bulunmak, bunu kendi cephemizden irdelemektir.

Devrim ile karşı devrimin şiddet içeren çatışmaları, her daim revaçta olacaktır. Dönem dönem taraflar geri çekilme, hazırlanma, uzlaşma evrelerine girse de, devrim ile karşı devrim arasındaki çelişki en şiddetli biçimiyle sürekli bir açık savaş durumunu yaratarak ilerleyecektir. Karşı devriminin katliamlarından ve baskı rejiminden vazgeçmesi demek, karşıt güçlerin nesnel olarak yok olması demektir ki, bu aynı zamanda var olan karşı devrimin de yadsınması anlamına gelir. Böyle olmadığı her durumda, çatışmalar en keskin biçimiyle devam edecektir. Bu keskinliğin en açık yürüdüğü yerlerin başında zindanlar gelir. Çünkü burada hasımlar esir alınmıştır ve yoğun bir baskı altına alınmalarının, sindirilmelerinin, yok edilmelerinin koşulu vardır. Ve dolayısıyla, beyaz güçler bu olanakları yeri geldiğinde, fırsatını buldukça kullanacaklardır. Bu nedenle, faşizmin özcesi içinde, katliama neden aramak, ya da yaşananlara anlam verememek anlamsızlaşır. Burada sadece, gelişmeleri, dolaysısıyla güçler dengesini, dış koşulları, iç çatışmaları yerinde takip edebilmek ve hangi uygulamanın gündemde olduğunu doğru saptayabilmek kalıyor.

96'da yoğunlaşan saldırı furyası, aslında çok daha öncelerde başlatılmış olunan ve yer yer gündeme alınıp, gelen baskılar karşısında geri çekilen uygulamanın, yeniden denenmesi, yeniden gündeme getirilmesinden başka bir şey değildi. Bu saldırı 12 devrimcinin ölümüne mal olan ölüm oruçları, süresiz açlık grevleri eylemleri ve gelişen tepkilerle geri püskürtülmüştür. Ama tamamen bertaraf edilebilmiş değildi. Sadece beyaz güçler geri çekildi ve daha uygun koşullar için hazırlanmaya koyuldu. Bu hazırlık, doksanların başlarında çıkarılan Terörle Mücadele Yasası'nın gereklerini yerine getirmenin alt yapısını hazırlamaya dönüktü. Faşizm ne F Tiplerinden vazgeçmiş, ne de onu uygulamaya sokmada bir tereddüt duyar olmuştu. Sadece, uygulamanın zamanı ve biçimi üzerine yeni çalışmalarda bulunmak için geri bir adım atmıştı.

Türkiye gerçekliğinde zindanların önemi, beyaz güçler açısından çok çok önemli olması, devrimci güçler açısından da önemli olmasından kaynaklanıyor. Bir taraf için varlığın gerekliliği, bir taraf açısından mutlaka yok edilmesi gerekenler olarak önem arz ediyor. Dışarıdaki her gelişme, zindandaki her çalışmayla yakından ilintili. Hele de, kendi koşullarını yeterince olgunlaştıramamış ve sık sık kadrolarını esir düşürmek zorunda kalan devrimci gerçeklik olunca, zindanların önemi kat kat artıyor. Beyaz güçler bunu herkesten daha fazla önemle takip ediyor ve bu sorunu stratejik düzeyde ele alıyor. Sindirme, maniple etme, tecrit ve başka çeşit uygulamalarla, devletin güvenliğini tehdit eden bu güçleri kontrole almak, dışarıdaki gelişmelerle olan bağlarını kesmek! İmha etmek ya da en azından içeride veya dışarıya çıktıklarında siyasal faaliyette bulunamayacak hale getirmek!

Devrim güçleri açısından da bu sorun stratejik düzeyde bir önem içermektedir. Stratejik olan her sorun, sınıf mücadelesinin, iktidar mücadelesinin bir sürecine tekabül eden önemdedir. Bu önemin zindanlardaki adı, kendi güçlerini koruyarak alanlarını elde tutma ve mevzilerini genişletmektir. Devrimin stratejik süreçlerine bu anlamda katılmak ve bu katılımı en üst sınıra kadar çıkarmaktır. Stratejik önemdeki her sorun, bir dizi alt taktikle uygulamaya konulur. Bir sorunu stratejik önemde ele almak apayrı bir şey, onu güncele uyarlarken ayrı ve özgün taktikler saptamak apayrı bir şeydir. Ve bu ikincisi olmadan, stratejik sorunları pratik içinde hayata aktarmak olanaklı olmaz. Doğru taktik, stratejik hedef ve iktidar. İşte temel mesele bu argümanların yorumlanması, kavranması ve uygulanmasında düğümleniyor.

F Tipi uygulamalar, beyaz güçlerin stratejik planlarının bir parçasıdır. Tecrit, izolasyon, inançlarından arındırma ve teslim alma. Bu planın ana karakteri bu. Elbette ki bu planlar, aynı derecede stratejik karşı planlarla ele alınmayı gerektiriyordu. Bu stratejik önemdeki saldırıların, aynı derecede stratejik önemde karşı saldırılar ve stratejik savunma politikalarıyla ele alınması zorunludur. Meşru savunma zeminlerini korumak, saldırılara karşı aktif tavır almak ve direnerek, inançlarıyla birlikte ayakta kalmak. Temel karşı stratejide bunu içeriyordu. Genel kabul gören bu yaklaşım ve stratejik planlar, taktiklere dökülünce farklılaşıyor ve esas olarakda güncel yanını ortaya döküyordu. Devrimci eylem; bahsini ettiğimiz stratejik planlara uygun olarak, bu evrede 'mevzilerini koru-

ma' şeklindeki meşru savunma olarak hayat buluyordu. Saldırı, kendi içinde karşı saldırıyı da taşımakla birlikte, esas olarak mevzilerini korumaya endekslenmiştir. Devrimci süreci bu yanıyla anlamlandıracak, bu yanıyla ileri taşıyacaktır.

DİRENİŞ BİÇİMLERİ VE 19 ARALIK'A GELİRKEN!

Toplumsal mücadeleler zinciri, bir bütünün eklemlerinden oluşur. Her bir mevzideki savaş, kendisini destekleyen, besleyen diğer mevzilerdeki savaşla zafere yürür. Zafer her bir özgülde farklı hedeflere kilitlenmiştir. Zindanlardaki saldırılar önceden bilinen ve bu yönlü stratejik bir hazırlığı içeren belirginlikler içeriyordu. Buna karşı direniş; ne yazık ki, yeterince kapsamlı hesaplara ve hazırlıklara dayandırılamıyordu. Hazırlık; zindanlardaki sınırlar dahilinde yapılıyordu ve bunun karşı yönelimi yeterince somut biçimde tahlil edilemiyordu. Her saldırı ve karşı saldırı dönemlerini ele almak, toplumsal muhalefetin ve egemen iktidarın genel durumunu, gidişatını ele almayı gerektirir. Çünkü saldırı, mutlaka bu diğer esas şeylerle bağlantılı, onun bir parçası olarak yürürlüğe konacaktır.

96'ya gelindiğinde, 92 konsepti ile elde edilen avantajlar; egemen cepheye daha rahat bir hareket ortamı kazandırdığı gibi, savaş ekonomisinin yarattığı tahribat ve yeni büyük sarsıntıların kapıda olması, acilen zindan planlarını uygulamayı gerektiriyordu. Dört beş yıldır çıkarılmış olan Terörle Mücadele Yasası'nın pratiğe geçirilemeyen en önemli bölümü, zindanlardaki siyasi tutsakların tecridine ilişkin olan yanıdır. Ekonomik ve siyasi çalkantıların etkilerini aza indirmek ve toplumsal muhalefeti belli sınırlar içinde tutabilmek; iktidarın devamı için kesinlikle gereklidir. 96'ya gelindiğinde, devrimci aktiviteler önemli dezavantajlar yaşarken, beyaz güçler önemli oranda inisiyatif üstünlüğü edinmiş; bu konuda geri kaldıkları tek yer zindanlar olmuştur. Kürt ulusal devrimci savaşı hala esas tehlike durumundadır; fakat zindanlarda olası direnişlerde top yekûn karşı saldırılara gidilmeyeceğini de beyaz güçler iyi bilmektedir. Ulusal devrimci savaş karşısında acz içinde olan beyaz güçlerin, zindanları yola getirme denemeleri, sürecin elde edilmesine dair kapsamlı planların esaslı bir parçasını oluşturmaktaydı. Önceki denemelerden sonuç alamayan faşist iktidar; parlamentonun yeni gözdesi İslamcı gericiliği öne sürerek, demokratik hakların üzerine yürüyeceklerdi. Bu saldırı önceden biliniyor olmasına rağmen, devrimci aktivitenin yeteri bir hazırlık yaptığı söylenemez. Özellikle de içerideki direnişleri belirli planlar dahilinde destekleyecek, onların kazanmasına belirleyici etkiler sunacak kapsamlı taktikler belirlenip, bunlar yaşama geçirilemedi. Yükün esası içerdeki tutsakların omuzlarında kaldı. Bu konuda tüm devrimci yapı ve kuruluşların verdiği sınav olumsuzdur. Hem demokratik mücadele alanlarını doldurma, hem de caydırıcılığı ve güçlü karşı etkileri olan askeri eylemlerle çok cepheli bir karşı saldırı geliştirme stratejisi uygulanamadı.

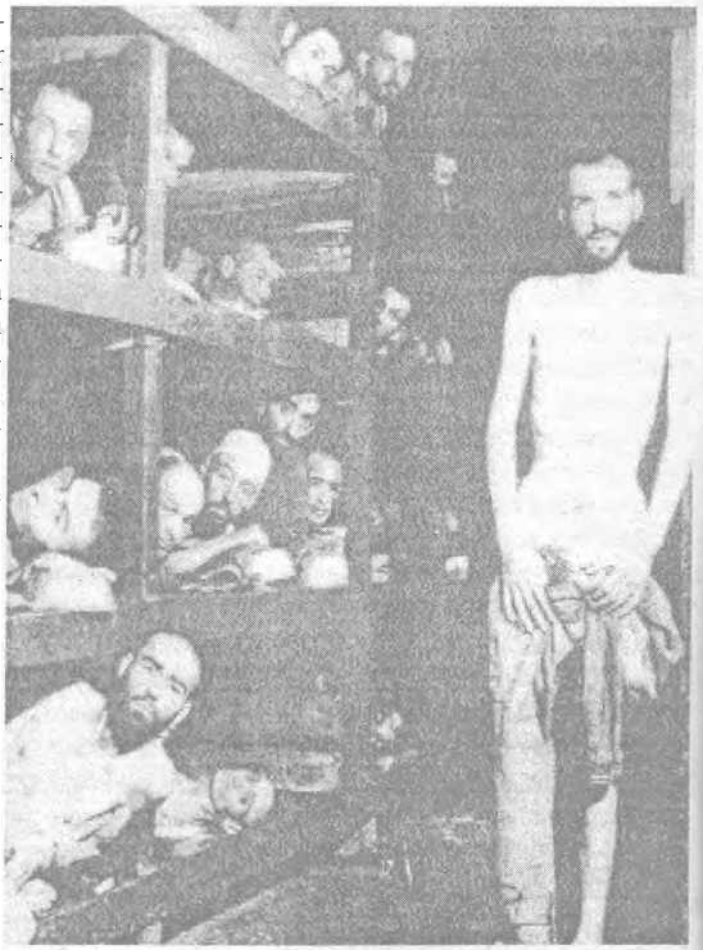

Direniş konusunda tüm devrimci kuruluşlar stratejik bir önemle sorunu ele almaları yanında, pratik taktikler noktasında oldukça yetersiz kalmış, saldırılara karşı eylem biçimleri noktasında da ortak bir yönelim tutturulamamıştır. Süresiz Açlık Grevleri ve Ölüm Oruçları şeklindeki ayrışım, aynı zamanda dışarıdaki demokratik muhalefeti ve stratejik konumlanışı yeterince nesnel analiz edememeden kaynaklanmaktaydı. Hangi biçim direniş ve karşı saldırıyla sonuç alınacağı; o günün realitesini doğru kavramayla ilintili bir durum.

Eylem biçimleri noktasındaki tavrımız; -sürecin ve koşullarının özgünlükleri bağlamında- esas olarak en az kaybı, ve en güçlü etkiyi, en kapsamlı karşı saldırıyı içeren eylem biçimleri-

nin tercih edilmesi yönündedir. Kendi güçlerini korumak, karşı güçlerin imhasını hedeflemek saldırı taktiklerinin esas karakteridir. Savunma taktikleri, aynı zamanda kendi içinde saldırıyı hazırlayan ve koşullar bazında aktif direnişlerle karakterize edilen, -en az kayıpla- saldırıları savuşturarak güçleri korumayı; karşı saldırı için zemin yaratmayı hedefler. Zindanlarda ve hayatın her alanında Ölüm Orucu tarzı, -yani devrimcilerin yaşamını kendi elleriyle ateşlemesi; en son uygulanması gereken bir eylem biçimi olarak görüyoruz ve bunun için koşulların oldukça özgün yanlar taşımasını gözetmek gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü bu eylem biçimi, esas olarak kendi gücünü koruma düşmanı imha etme genel doğru mantığıyla çelişir. Devrimcilerin amacı her ne pahasına olursa olsun, -onurlu bir insan, bir devrimci olarak- bir saniyede olsa fazla yaşamak ve bu yaşamı, düşmana kan kusturacak, en azından ona sorun olarak dayatacak aktiviteye dönüştürmek gibi bir perspektifi içerir. Ne zaman ki, ölüm; yaşamanın bu yüklemini kuşanır, tam da bu anlama gelecek ve bu misyonu üstlenecek bir evreye girerse; orada yaşamak yerine ölümü tercih etmek gündeme gelebilir. Bu koşullarda oldukça özgündür. Zindanlar; devrimcilerin canlarını pazarlık konusu yaparak ölümlerini kazanım haline dönüştürmesi yönüyle özel alanlardır. Ve bu alanlarda bu tür eylemlerin örnekleri mevcuttur. Dünya tarihinde bundan önce benzeri bir çok eylem olduğu gibi, bundan sonra da bu tarz eylemler var olacaktır. Koşullarını doğru saptamak kaydıyla bu tür eylemlerin olabilirliğini kabul etmek gerek. Türkiye ve Karduk zindanlarında benzer koşullar yaşanmış ve bu örnekler de söz konusu olmuşlardır. Bu örneklerden, zemin olarak en uygun koşullar içerenleri; Amed zindanlarındaki PKK tutsaklarının kendini yakma ve ölüm orucu eylemleridir. Bu eylemler bir karanlığı yırtıp atmanın manivelası olmuşlardır. Dönem ve kendi iç koşulları itibarıyla haklı bir zemin içermekteydiler. Benzeri tekrarlar 84'lerde ve 96'larda yaşanmıştır.

19 aralık öncesi süreçte, geliyorum diyen 'F tipi' uygulamalara karşı, stratejik düzeyde bir karşı koyuş, genel ortak tavır olması yanında, güncel taktikler ve eylem biçimleri arasında farklılıklar yaşanıyordu. Bu evrede, öncesi ve özellikle 96 deneyleri göz önüne alınarak, F Tipi zindanların faaliyete açılması ve tutsakların buraya konulmasına karşı fiili direniş tavrını esas almak; fiili direnişler kırılıp, F tipi zindanlara zorla yerleştirmeler başladığında ise; bu aşamadan sonra, koşullarına uygun fiili direnişler, açlık grevleri, süresiz açlık grevleri ve en üst noktada ölüm oruçları şeklinde direnişler örgütlemek genel kabul gördüğümüz ve bu günde doğruluğuna inandığımız bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımları ya da yakın/benzeri yaklaşımları benimseyen başka siyasal oluşumlar da yok değil; fakat burada özellikle şunu da belirtmek gerekir ki; bu eylemlerde, benzeri koşullarda yer alan tüm devrimci yapıların yeterince dikkate alınmadığı, eski tarz çekişme ve siyasi olmaktan uzak tavır ve davranışlardan dolayı dışlama ve yok sayma tavırları ne yazık ki bir açmaz olarak devam ettiğinden, zaaflı bir tartışma ve birlik süreci işletilmeye devam edilmektedir.

19 aralık öncesi değerlendirme ve tartışmalar çeşitli biçimlerde sürerken, farklı vargılar, doğal olarak farklı pratikleri de güncelleştiriyordu. Üç devrimci siyasal yapı ekim ayında süresiz açlık grevlerine başlıyor ve bunu ilerleyen evrelerde ölüm oruçlarına çeviriyordu. Bu noktada, -özellikle koşulların 'uygunluğu' noktasında-birkaç şeye değinme gereği duyuyoruz. Bunu yaparken de, o gün açısından tam olarak bilinmeyen ve sonrası koşullarda ortaya çıkan olguları baz alarak bir tür 'kolaycı' haklılık pozisyonuna girmemek için, o günün somutuna bakarak konuşmaya çalışacağız.

Koşullar; toplumsal çatışma ve çelişkileri yönüyle devrimci eylemlere ve devrimci çıkışlara nesnel olarak uygun koşullar sunuyordu. Bu bariz olgu, tek başına bir eylemin başarısının garantisi olmayacağı gibi, böylesi her durumun en ağır eylem biçimini gerektireceği de söylenemez. Aksine tersinden ele alacak olursak, düşmanın iktisadi ve siyasi olarak zayıf olduğu kimi durumlarda hak almak, reform elde etmek, mevzi koparmak daha kolay olabilir ve bunun için çok ağır ve çok riskli eylemler gerekmeyebilir. Demokrasi mücadelesi bu tür durumlarda genellikle daha yaygındır ve hak alma alanı daha geniştir. Genellikle bu tür durumlarda, yığınların mücadelesi demokratik sınırları genişletmede daha başarılıdır.

Yine bilinen bir diğer gerçekte bununla birlikte ele alınmak zorundadır ki; düşmanın, -iyice zorlandığı- böylesi koşullarda, genellikle baskı aygıtlarını artırdığı ve tehditlerin uç boyuta geldiği durumlarda en ağır ve en şiddetli yöntemlere başvurduğu da bilinmektedir. İmralı sürecinden sonra, siyasal iktidar cephesinin ABD ve diğer efendilerin belirlemeleriyle, -var olan içinde- en 'sağlam'larını bir araya getirerek, devlet yönetiminde sertleşmenin de emarelerini oluşturmuştur. Bu açık savaş hükümetlerinden, örtük savaş hükümetlerine geçişin ve de bir aldatmacanın resmiydi. Özellikle Kürtleri ve onların öncülerini yanıltma hedefi yüklenmiştir. Toplumsal çelişkiler, iktisadi, siyasi alanda giderek derinleşirken, devletin yapısı demokratikleşme yönünde değil, tersi yönde ilerlemeye devam edecekti. Her ne kadar AB lapası her gün yığınlara demokratikleşme olarak yutturuluyor-

duysa da, bunun iktisadi zemininin olmadığını yine en iyi onlar, yani yönetenler ve emperyalistler biliyorlardı ve bunların tümü F TİPİ zindanlara başından onay veriyorlardı.

Yığınlarda gelişen demokratik özlemler, özellikle aydın ve demokratlarda Avrupa Birliği'ne giriş akrobasilerinin yarattığı beklentiler; gelişmeleri olumlu yönden yorumlamayı getiriyordu. Bütün bunlar olurken, Ulucanlar katliamı ve sonrasında Burdur, Bergama denemeleri ve bu alanlarda yaşanan katliama tepkiler, yığınların kendinden hareketlerinin de bir aynasıydı. Bu tepkiler görünür bir hal alırken, örgütlü bir içeriğe sahip değildi ve devlet çok açık katliam olan operasyonların üzerine bir sis tabakası çekebiliyordu. Koşulların nesnelliğinin uygun olması yanında, öznel koşullar hiç de o denli iyimserlikler sunmuyordu. Özellikle, bizim -yani devrimci camiamızın- inisiyatifindeki kitlesel-demokratik gelişmeler oldukça güdük ve de yetersiz durumdaydı. Bu konuda doğru bir analizin yapılamadığı, devrimci yapıların kendi gücünü abarttığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bununla birlikte en önemli ayak olan askeri örgütlenme ve bu yöndeki hazırlık, sonradan ortaya çıktığı kadarıyla tam anlamıyla bir 'yokluk' seyri taşıyordu. Eylemlerin çapı, getirileri, kendi gücümüz ve beyaz güçlerin durumu, bu sürecin temel olarak irdelenmesi gereken sorunlarıydı. Kitlelerin kendiliğinden gelişen gücü abartılı olarak ele alınıyordu. Bu tür eylemlerde olası en kötü ihtimaller göz önüne alınarak, güçlerimizin kendi öz kapasitesi ve onun taşıyacağı yükler çok iyi hesaplanmayı gerektirmektedir. Ne yazık ki; en subjektif davranılan yanların başında burası gelmiştir.

96 deneyiminin tecrübeleri; eylem karşısında duyarlılıkları ve duyarsızlıkları bir biçimde ortaya çıkardığı gibi, beyaz güçler açısından da deneyim olmuştur. Beyaz güçler esas olarak F tipi zindanları, gündemdeki aftan sonra uygulamaya sokma hesapları yapıyordu. Hatta bu konuda açık beyanlarda dahi bulunmuşlardı. AF'ın kapsamı, ilk başlarda siyasileri de kısmen içerebilir hesapları taşıyordu; fakat bu bir süre sonra, PKK'nin hala silahlı bir tehdit olmaya devam ettiği ve afla birlikte çıkan militanların yeniden bu harekete katılmaları ve daha büyük bir tehdit olmaları tehlikesine işaret eden faşist Genel Kurmay; affın kapsamının daralmasında belirleyici oldu. Özellikle de 19 aralıkla birlikte F tipleri faaliyete geçirilince, affın bu dar kapsamıyla kalması her kesimce kabul gördü. İlk hesaplar ele alındığında, yardım ve yataklık kapsamında olan ve cezası az kalmış olan siyasilerin bir kısmının afla veya şartlı salıvermeyle tahliye edilmesi, kalan diğer görece daha az kesimi ise, daha kolay biçimde F Tipi zindanlara doldurmak hesaplanıyordu. Fakat ölüm orucu eylemleri bu hesapları bozdu. Bahsini ettiğimiz içerikteki bir affın, devrimci tutsaklar açısından ne olacağı belli olan F Tipi saldırılarına karşı verilecek mücadele açısından, ne tür avantajlar ve dez avantajlar taşıyacağı ise tartışmalı olduğu kadar; affın tam anlamıyla bu şekilde olacağı yönünde bir kesinlik olmadığından üzerinde fazla durmuyoruz. Ama her halükarda küçük veya büyük çapta bir direniş söz konusuydu, ve bu gereklilik, eyleme katılan güçlerin niceliği ile pozisyon değiştirmiyordu. Fakat faraziyelerden hareket edecek olursak, F tipleri hayata geçmeden, eğer tutsakların bir kısmı dışarı çıkma fırsatı bulabilmişse, bundan yararlanmak ve esas olarak dışarıdaki savaş siperlerini güçlendirmek öncel görülmelidir. Bu durum içerdeki direnişin niceliğini zayıflatsa da, niteliğini değiştirmeyecektir.

Bütün bunlar göz önüne alındığında, dışarıda iyi bir hazırlıkla, fiili uygulama alanlarında fiili direniş ve sonrasında bahsini ettiğimiz eylem biçimlerinin daha doğru olduğunu, -bu günden baktığımızda- bir kere daha onaylıyoruz. Ayrıca bir dip not olarak düşmek gerekir ki; Cezaevleri Koordinasyon Komitesi, Ulucanlar katliamı karşısında fiili bir genel direniş örgütlememiş, bu konuda taktiksel bir hataya düşmüştür. Böyle bir eylem, hem düşmana bir uyarı, hem de bu katliamın gündeme taşınmasında daha etkili olurdu. Ulucanlar katliamı karşısında gelen tepki oldukça cılızdır ve düşman bundan güç alarak Burdur ve Bergama eylemlerine girişmiştir. Bu konuda verilmesi gereken tepkiler gerektiği biçimde ve zamanında hayata geçirilememiştir.

Direnişin 19 aralık öncesi süreçte yarattığı etki; 96 deneyiminde geç davranan duyarlı kitlenin, daha bir etkin olması ile ileri bir noktaya çıkmış, beklenenden de olumlu bir rotaya girmiş bulunuyordu. Bu tepkilerin aydın, sanatçı ve duyarlı demokrat, devrimci çevrelerin kendinden ve kısmen de devrimci inisiyatif dahilinde gelişen bir içeriği söz konusuydu. Devrimci koordinenin, planlamanın oldukça zayıf olduğu, hatta kimi zaaflar taşıdığını da belirtmek gerekir. Demokratik eylemlerin geliştirilmesi ve direnişin daha geniş kesimlere mal edilmesi, öte yandan kayıplar başladığında, bunu askeri bir karşı pratikle yanıtlama ve caydırıcı, geri adım attırıcı bir içeriği yakalama, ne yazık ki sağlanamadığı gibi; kimi devrimci askeri pratiklerin zamanlamasının da oldukça isabetsiz olduğunu belirtmek gerek. Bahsini ettiğimiz şey, eylemin içeriğine ve niteliğine dair bir tartışma değil, tamamen zamanlama sorunuyla, koordineyle ilgili bir yanı konu edinmektedir.

Direnişin destek ve katılımlarla büyümesi, aynı zamanda dışarıdan demokratik bir destek bulması, ege-

menleri operasyon yapmadan önce, sevkiyatı bir süre daha ertelemeye itmiştir. Çünkü zaten F Tipi zindanların fiziki yapısı da henüz tamamlanmış değildir. Sadece erteleme tavrı içinde olmuşlardır, zira; 19 aralık sabahı başlayan bir operasyon için, bir yıldan beri maketler üzerinde uygulamalı çalışmalar yapılmaktadır. Sorun, uygun ortam ve daha uygun an meselesidir. Yapılan hesaplardan önce devreye giren F Tipi uygulamaları için, işte tam da bu uygun an, tutuklularla yapılan görüşmeler sonrası, faşist Adalet Bakanı'nın; 'toplumsal mutabakat sağlanana kadar F tipi uygulamalarını erteledik,' açıklamasının da sonuç vermediği andır.

Geçmeden şunu da belirtelim ki; devrimci aktiviteler açısından ortak bir birliktelik başından sağlanamadığı için, gerek görüşmelerde, gerekse de bu evrede yeni çözümlerin üretilmesinde ve yeni gelişmelere karşı tavır alınmasında; ortak bir yönelim sergilenememiş, kimi hareketlerin tavrı diğerlerini de peşinden sürükleyen bir realite oluşturmuştur. Dolayısıyla, Adalet Bakanının bu açıklaması sonrasında, bir manevra yapmanın gerekliliği, yararları, sakıncaları, ve taşıdığı yeni olasılıkları tartışma ve bunları en uygun biçimde yeniden kalıba dökmede de zaaflar yaşanmıştır. Devrim ile karşı devrim arasındaki güç ve savaş durumunun; yine bu savaşın en can alıcı alanları olan zindanlardaki siperlerden duyumsanması, hatta inisiyatifin bu alanlara verilmesi daha doğru iken, bu koşulları yeterince nesnel algılayamama da bu zaafları büyütmüştür. Bu dönemde süren tartışmaların ve konulan tavrın ayrıntıları yeterince netleşmediğinden bu konuya dair düşüncelerimizi sonraya bırakarak geçiyoruz. Fakat şunu belirtmek gerekir ki, karşı devrimin, 'biz elimizden gelini yaptık' söylemi tamamen kitleleri yanıltmaya yönelik bir söylemdir ve faşizmin riyakar yüzü bilindiğinde, devrimcilerin temkinli davranması, haklı olarak kimi sivil kuruluşların gözlemini ve teminatını istemeleri abes değil, aksine gereklidir. Direnişin ağır bedeller ödemesini, büyük kayıplar almasını da arkasına alarak, hep bir ağızdan; 'işte orada bitirilmeliydi!' şeklindeki söylemleri bağırarak, katliamın sorumluluğunu devrimcilere yıkan ya da faşizmin çirkefliğini geriye iten yaklaşımları doğru bulmuyoruz. Çünkü bir biçimde devletin o aşamadan sonraki katliamlarının gerçek sorumlusu olmasını değil de, belki de ancak, kendi haklılığını zamana yayarak güç kazanma noktasında yanlış yaptı, denilebilecek devrimcileri öne çıkarmak, katliamın nedeni bulanıklaştırmak anlamına gelir. Zaten burada ileri sürülen şeyle, talep edilen şey eşit değildir. Talep, F tip'lerinden vazgeçilmesidir, vaat edilen ise, F tipleri'nin açılışının ertelendiği şeklindedir.

19 ARALIK SABAHI BAŞLAYAN OPERASYONLAR, DEVRİMCİ KAHRAMANLIK VE SONRASI!

Beyaz güçler kararı çoktan vermiş, bunun için uygun fırsatları kollamaya çalışırken ölüm orucu direnişleriyle yüz yüze gelmiş, -henüz fiziki olarak ta hazır hale gelmemiş olan zindanların durumu da dikkate alınarak- gelişen demokratik tepkilerinde yarattığı basınçla, ileride yeniden saldırmak için bir geri adım atmış, ama bu adımı samimi bulmayan ve bu konuda çekinceleri olan tutsaklar eylemden vazgeçmeyince düğmeye basılmış; 19 aralık sabahı yirmi ayrı noktada operasyona başlanılmıştı. Beyaz gücün saldırıya topuyla, tankıyla, bombasıyla geleceği çok iyi biliniyordu. Ölüm Orucuyla ve açlık grevleriyle bir hayli fiziki ve biyolojik tahribata uğrayan devrimci tutsaklar; adlarına, amaçlarına, duruşlarına yakışır bir direniş başlattılar ki; bunu devrimci kahramanlık olarak nitelemek ve böyle anmak yerinde olacaktır. Saldırıya karşı günlerce süren direniş tavrının kendi içinde bir takım yanlış taktikler taşıması da söz konusu. Ama bu hiçbir biçimde faşizmin çirkin yüzünü, katliamcı karakterini gölgelemek için kullanılamaz.

Geçmeden belirtmek gerekir ki; ölüm oruçları tarzına yakın olan intihar eylemleri; ya da kendini feda etme, gibi eylem biçimlerini genel olarak doğru bulmuyoruz. Bunların uygulanmasını tümden de ret etmiyoruz fakat, uygulanma koşullarının çok çok özel koşullar olması gerektiğini de vurgulamak istiyoruz. 19 aralık sabahı başlayan saldırılar karşısında, 'kendimizi yakarız' tehditleri ve bu yöndeki birkaç uygulama, düşmanın pervasızca tutukluları yakmasını kolaylaştıran, onların yalan ve demagojilerine kısmen alan açan, kitleler nezrinde bu demagojilerin ve yalanların kabul görmesine zemini hazırlayan bir etki yaratmıştır. Faşizmin her şeyi ile saldırdığı ve imha etmek için fırsat kolladığı böylesi durumlarda, karşı direnişlerin biçimleri mutlaka çok daha titiz seçilmek ve mümkün olduğunca bunların kamuoyuna daha direk ve daha net yansımasını sağlamak esasa alınmalıdır. Aynı zamanda, öldürmek için ayağa kalkan beyaz güçlerin, bu istemlerini gerçekleştirmeleri yönünde var olan zemini ortadan kaldırmak, savunma eyleminin amaç ve niteliğini arttırmak esas alınmalıdır. Bu kahramanlık örneği direnişin kendi içinde taşıdığı yanlış bir noktadır ve vurgulanması gerekmektedir. Bu koşullarda böylesi bir eylem tarzının, bu yönü bir karşı koyuşun isabetli olmadığı, bu eylem tarzını benimsemediğimizi açıkça belirtmek isteriz.

19 aralık sabahı başlayan ve bir haftaya yayılan fiili direnişler kırılıp,

devrimciler F Tipi zindanlara konulduktan sonra, direnişte yeni bir evreye, taktiksel olarak yeni bir icraata giriliyordu. Bu aşamada fiili direnişlerden tutalım da, açlık grevleri ve ölüm oruçlarını yaygınlaştırma taktikleri daha da geliştirilecekti. Bu evreye kadar yaşanan kimi olumsuzluklar, eksiklikler bir yana; bu evrede ortaya çıkan fiili durum ve bunun zorunlu olarak dayattığı, mücadele, birlik ve kesin direniş tavrı bir yana konmak zorundaydı. Direniş cephesinin kendi içinde tartışma oluşturan noktaları ileri tarihlerde ele alınmaya bırakılarak, direnişe ve bunun zafer kazanmasına kilitlenmek esas görevdi; büyük bir devrimci irade tarafından izlenen yöntem ve tavırda bu yönde oldu. Bu konuda içerinin tavrı, tüm baskılara, yalıtmalara, tecrit ve tehditlere rağmen; neredeyse hiçbir dökülme yaşanmadan direniş daha üst evrelere çıkarılmış, faşizmin saldırılarına karşı başlayan destansı direniş sürdürülmeye devam edilmiştir. Bu evrede zafer; kaybedilen mevzilerin kazanılması, devrimcileri ilk mevzilerinden koparan saldırının bir noktada tutulması ve bu alanda meşru savunma tavrının geliştirilerek dayatılanın püskürtülmesi içeriğini taşıyordu. Hiçbir biçimde 'zafer' sözcüğüne daha şatafatlı içeriklerin yüklenmesi doğru bir belirleme olmayacağı gibi, bu muharebenin anlam ve önemini bir yengi veya zafer ikileminde göremeyen anlayışlar da doğru değildir. Devrim ile karşı devrim arasındaki bir alan muharebesidir ve stratejik amaç ve güncel taktikler içermektedir. Görece daha küçük olan her çatışma, bilinen o büyük çatışmanın bir evresine tekabül eden ve kendi seviyesi içinde zaferi taşıyan bir içeriktedir.

En önemli mesele ise; içerideki direnişin dışarıda nasıl destekleneceği ve ne tür eylem biçimleriyle ileriye taşınacağıdır. 19 aralıkla başlayan süreç, kitle hareketlerinde ve demokratik tepkilerde giderek düşme eğilimi başlattı. Bunun en önemli nedenleri arsında; örgütlü devrimci bir kitle inisiyatifinin yetersizliği ve buna koşut olarak beyaz güçlerin şiddet dozajını en uç noktaya çekmeleridir. Aydınların olumlu tavrı gerek görüşmelerden anlaşma çıkaramama ile, gerekse de faşizmin azgınca saldırmaları nedeniyle, giderek içine çekildi ve sönümlendi. Saldırılar; zindanlarda ilk hedeflerini yakalamış, bu hedefler dışarıda yürütülecek saldırılarla pekiştirilecek, tutsaklar kitlelerden, ailelerden ve duyarlı herkesten yalıtılacak ve adına 'hayata dönüş' denilen operasyonun katliamcı boyutu devam ettirilecekti. Saldırı her alanda uygulamadaydı. Demokratik tepkiler yasaklanıyor, her demokratik çıkış yasadışı örgütlere yardım ve yataklık olarak tanımlanıp, ağır hukuki cezalar devreye sokuluyor, basına sansür konuluyor, insan hakları savunucuları dahi tutuklanıyordu. Bu manzara tam anlamıyla bir olağan üstü hal durumu, gizli bir sıkıyönetim durumunu yansıtıyordu.

Örgütlü devrimci bir kitle inisiyatifinin yetersiz olduğu, hatta olmadığı durumda; kendiliğinden gelişen demokratik tepkilerin, bu yoğun faşist baskılar karşısında ayakta kalması olanaklı değildir. Coplamalar, tutuklamalar, ağır cezalar, en üst boyutta tehditler uygulanırken, kendinden bir kitle hareketinin gelişmesini beklemek yanlış olurdu. Bu evreden sonra devrimci askeri eylem ve çok yönlü karşı saldırılar; zindanlardaki direnişlerin zaferi için hayati önem içeriyor olacaklardı. Fakat ne yazık ki bu yönlü kapsamlı ve istikrarlı bir çalışma, yeterli bir koordine ve planlama yapılabilmiş değildi. Bu konuda bizim gibi yeterliliği sınırlı olan ve duyarlılıklarını yaşama geçiremeyen kesimler olduğu gibi; direnişin başlamasından itibaren ahkam kesen ve keskinliği kimseye bırakmayan tüm kesimler de sınıfta kalmışlardır. Birkaç cılız çıkış dışında, eylem tümüyle içerideki mevzilerde dövüşenlere endeksleniyordu. Ve giderek uzamaya başlayan bir bekleyiş devreye giriyordu ki, bu durum devrimci direniş açısından dezavantaj oluşturmaya devam ediyordu. Bu evrede, güçlerimiz ve karşı güçler daha da netleşerek, gerçek tablo kendi resmini netleştiriyordu.

Burada belirtmek gerekir ki; direnişin hedef ve amaçları ile yaşananlar arasında gelinen nokta önemliydi. Devrimci tutsaklar 19 aralık operasyonlarıyla katledilmiş, sakat bırakılmış, mevzilerinden sökülüp hücrelere konulmuşlardı ama; faşizmin hedeflediği noktaya asla gelmemişlerdi. Yani politik ve ideolojik inançlarından arınmaya razılık gösterip, teslimiyete ve boyun eğmeye razı olmamış, tecrit politikalarını boşa çıkarmışlardı. Tecrit, katliam ve baskılar, politik ve ideolojik teslimiyeti değil, karşı direnişi kamçılamıştı. Oysa beyaz güçlerin hedeflediği, yalıtmak, düşüncelerinden arındırmak ve hepsini değilse bile ağırlıklı bir kesimini teslim almaktı. Saldırının fiziki boyutu tamamlanmış, bu anlamda düşman amacına ulaşmış, ama politik ve ideolojik boyutunda fiyasko yaşamış, tam anlamıyla şaşkına dönmüştür. Devrimci kitle büyük bir özveriyle, tek tek kaldığı koşullarda dahi direnmeyi seçmiş, yaptırımlara boyun eğmemiştir. Yalıtma ve tecrit; devrimcilerin ideolojik ve politik teslimiyetini sağlayamamış, direniş, kendi hücrelerinin dar alanındaki baskıları kısmen genişletmeyi sağlamıştır.

Burada en önemli nokta; gelişmeleri yerinde ve zamanında kavramaktı. Beyaz güçler, emperyalist efendilerinden aldıkları talimat ve şevklerle, F Tipi zindanları hayata geçirme fırsatını bulmuşken, bundan geriye dönüş yapmayacakları gayet açıktı. Devrimci tutsakların haklı demokratik ve insani taleplerinin başında gelen F Tipi

zindanların kapatılması, bu aşamadan sonra neredeyse imkansız görünüyordu ve bu evreden sonra; bu alanlarda koşulları iyileştirme, tecridi ortadan kaldırma, ve insanca bir yaşamı, kendi düşünce ve inançlarıyla birlikte yaşama geçirmeyi hedefleyen direnişi yaygınlaştırmak gerekiyordu. Özellikle yaygınlaştırmak gerekiyordu diyoruz, çünkü bu olmadan sadece içerdeki direnişin çeşitli yollarla etkisizleştirilmesinin zemini yok değildi. Siyasal iktidarın tavrı, esas olarak, 'bırakın gebersinler' noktasında düğümleniyordu. Bunu kırmanın en iyi yolu, karşı saldırılarla yanıt bulacak bir süreci başlatmak olmalıydı, fakat -belirttiğimiz gibi- bu konuda neredeyse hiçbir şey yapılamamıştır. Üstelik beyaz güçler ekonomik olarak peş peşe krizler yaşarken ve bu krizler müzmin bir hal almışken ve de caydırıcılığı olan ekonomik-askeri eylem sınırları oldukça geniş iken, -geldiğimiz bu güne kadar- neredeyse hiçbir şey yapılamamıştır. Hatta beyaz güçler dahi, bu işi bu kadar kolay ve az zararla atlatabildiklerine inanamamışlardır. Oysa 19 aralık operasyonları başlamadan bir hafta öncesinden ABD kendi konsolosluklarını ve kurumlarını güvenliğe almak için bir dizi önlem alacaktı. Bu da, olası saldırılardan, ve operasyonun yaratacağı karşı tehditlerden ürkmenin en iyi göstergesiydi.

19 aralık operasyonuyla katledilen onlarca devimcinin katliamına yenileri eklenmeye başlıyordu. Ölüm oruçları ayları geride bırakmakla kalmıyor, mevsimleri eskitmeye başlıyordu. Ve bu sürecin uzaması, giderek onlarca devrimcinin ölüm oruçları eyleminde ölmesini de sıradanlaştırmaya ve bir süre sonra bu durumu kanıksanır olmaya vardırıyordu. Şunu unutmamak gerekir ki, insan doğasında bir tür alışkanlık ve tahammül gerçeği vardır ki; bu özellik hemen her durumda yaşanır hale gelebiliyordu. Zindanlarda devrimci tutsaklar bu direniş, ölüm ve zafer ruhunu en ince ayrıntılarıyla solurken, dışarıda; -bırakalım demokrat aydın kitleyi- devrimci aktiviteler ve onların yakın bileşenleri bile giderek bu durumu kanıksamaya, yaşamın bir parçası olarak güncelleştirmeye başladılar. Her ne kadar dergi ve gazete sayfalarında yazılıp çiziliyor, hatta bu konuda birazda abartılı bir ajitasyon yapılıyorduysa da, gerçek yaşamda, giderek kanıksama ve daha az pratik işler yapma, sürecin sorunları noktasında daha az yoğunlaşma hali yaşanıyordu.

Ölüm oruçlarında da onlarca eylemci en üst düzeyde fedakarlık ve kahramanlık örneği sergileyerek, haklı ve meşru savunma zemininde ölümü göğüslüyorlardı. Geçmeden şunu da belirtelim ki; tutsaklık koşullarında olmayan devrimcilerin, taraftar ve örgütlü kitlenin, daha farklı ve daha özgün mücadele taktiklerini yaşama geçirme yerine, ölüm orucuna yatmasını doğru bulmuyoruz. Tutsaklık koşullarında mücadelenin başka biçimleri için koşullar olmadığından veya bu koşullar yeterli sonuçlar oluşturamadığından ölüm orucu gibi eylem biçimleri kabul görmektedir. Oysa dışarıda, kendi gücünü koruma, düşmanı imha etme mantığı, eylemlerimizde belirleyici olmak zorundadır. Dışarıdaki üst boyut bu fedakarlıklar; belirttiğimiz bu yaklaşımla ele alındığı taktirde, bunun etkilerinin daha da yoğun olacağı açıktı.

Ölüm oruçları süreci uzadıkça ve içeriden tabutlar çıkmaya başladıkça, devletin teşhir olması, kamuoyunda yeni tepkiler toplaması ihtimal dahilindeydi ve beyaz güçler bunu savuşturmak için de yeni taktikler devreye sokacaklardı. Öncelikle ölümleri geciktirmek için, ölümün arifesine gelen ve bilinci kapanan tutuklulara zorla müdahale etmeyi denediler. Bir çok tutuklunun bilinci açıldıktan sonra tedaviyi kabul etmeyip eyleme devam etmesi, bu taktiği önemli oranda boşa çıkarıyordu. Fakat bu uygulamalarla düşman zaman kazanıyor, ölümleri geciktiriyor, bu yolla eylemlerin oluşturacağı tepkiyi azaltıyordu. Çünkü eylemin karakteri ve caydırıcılığı, insan yaşamının noktalanması ve hücrelerden ölülerin çıkmasını, bunun silah haline getirilmesini içeriyordu. Ölüm oruçlarının 200'üncü günü geride bırakmaya başladığı dönemlerde, beyaz güçler yeni taktiklerini devreye sokacaklardı. Daha önce aileler kullanılarak, tek tek özel kimi çevrelere baskılar uygulanarak, ölüm oruçlarından vazgeçirme, zorla müdahale ettikten sonra tutuklulara bırakmayı dayatma, bunun için de aileleri ve yakın çevreyi kullanma taktikleri de tutmamış, süreci uzatmış ama sonuçlandıramamıştı. Ve bu taktiklerde boşa çıkınca; ölüm sınırına gelmiş tutukluları tahliye etme taktiğini uygulamaya başladılar. Bu taktik, esas olarak ölümleri engelleme ve bu yolla kamuoyu tepkisinden uzaklaşma, katliamı devam ettirmeyi amaçlamaktadır. Katliam devam ediyordu, çünkü; dışarı çıkan her tutuklu sakat kalmış, devrimci yaşama katılması neredeyse imkansızlaşmış, fiziksel olarak etkisizleştirilmiştir. Yani tam da 'bırakın gebersinler' mantığının, kamuoyu baskısından uzakta uygulanmasıdır. Dışarı çıkarılan tutukluların önemli bir bölümü, ya ailelerin baskısı ve basıncıyla, ya da kendisi ve dahil olduğu kolektif iradenin tavrıyla ölüm orucunu bırakıyordu. Dışarıda da ölüm orucunu devam ettirme tavrını sürdüren ve buna esasta uyan kolektivitelerde var, ama ölümlerin çok asgari düzeye indiği herkesin malumudur. Bunu söylerken mantığımız; ölümleri meşrulaştırma ve fetişleştirme değil, sadece olgulardan hareket ederek, silah haline gelen insan bedeninin tersi yönde işlevsiz kılınmasına işaret etmektir. Ölüm, biyo-

lojik olarak tümden etkisizleşme ve tüm canlı fonksiyonların işlemez hale gelmesi iken; devletin izlediği yöntem, "tümden işlevsizleştir ama 'öldü deme'" noktasındadır. Ve burada da esasta bir etkisizleşme söz konusudur.

SON GELİŞMELER VE ÖLÜM ORUCU EYLEMİNE BAKIŞTA YENİ TAVIR!

Bu aşamada sorunu daha farklı boyutlarıyla ele almak kaçınılmazdı. 1-) Eylemin devasa boyutta ağır bedeller ve büyük özveriler içeriyor olması yanında, kazanımların boyutu ve bunların elde edilebilirlik durumu karşılaştırılmayı gerektiriyordu. Taleplerde önemli oranda geri bir noktaya gelinmiş; ve mesele 'tecridin kaldırılması' ve bunun için zindanlarda kimi fiziki değişikliklerin yapılması ile sınırlı hale gelmiştir. Böyle olmuş olması sürecin bizden yana değil de beyaz güçlerden yana işlemesinin sonucudur. 2-) Düşmanın uyguladığı son taktik, -yani ölüm sınırına gelmiş mahkumların tahliyesi- eylemi adeta kırmış, sınırlarını ve etkilerini daraltmıştır. Bununla birlikte, kayıpların ve bedellerin çapı genişlemiştir; çünkü, dışarı çıkanlar sakatlanmakta ve fiziki olarak neredeyse işlevsiz hale gelmektedirler. 3) Daha da büyüyecek kayıplar ve ödenecek bedellerle elde edilecek siyasal kazanımlar arasında ciddi bir uçurum var ve kazanımlar kayıpların çapına ulaşmak bir yana, kaybedilen kadro ve insan sayısı düşünüldüğünde ve bundan sonrakiler de bu kayıpların yanına konulduğunda, sorunun çok daha ağır olacağı açıktır. 4-) Eylem ve direniş tavrında geri adım atarak hücrelerde - ki kimi genişlemelerde dikkate alınarak- bir dönem yaşamayı göze almak, -ki beyaz güçlerin iyileştirme yapacağız, şeklindeki söylemlerini en olumsuz haliyle yorumlayarak söylüyoruz bunu- ve bu yolla kadroları ve güçlerini korumak, başvurulamayacak bir kesin ret durumu değildir. 5-) Kaybettiğimiz mevziler ve elimizden zorla alınan demokratik-insani haklarımız için mücadeleyi rafa kaldırmayıp, daha uygun koşul ve ortamda; daha iyi hazırlanmış, güç toplamış şekilde, yeni eylem biçim ve taktikleriyle savaşabilmek için; bu günün koşullarında geri çekilmek kaçınılmaz hale gelmiştir. 6) Son uygulamalarla birlikte, mesele siyasal kazanım elde etme ya da etmeme noktasına kilitlenmiş, bu noktadaki ısrar, -koşullar önemli oranda aleyhimize geliştiğinden ve durum geniş çevrelerce kanıksandığından dolayı- altıncı yedinci aylardaki muhtevasını yitirmiş, bilimsel ve duygusal olmaktan uzaklaşmayı doğurur tarzda bir tür 'inat' haline gelmiş, kayıplarımızı giderek yoğun biçimde artırmıştır. 7-) Gelinen aşamada direnişlerin kitleler nezrinde var olan etkisini de önemli oranda yitirdiği, politik görevlerini ifade edemediği ve adeta geniş kesimlerce görmezden gelindiği ve kendi amaçlarını yerine getirmekten uzaklaştığı görülmektedir. 8-) Soruna mutlaka kazanım ve kayıpların karşılaştırılması yapılarak yaklaşmak; emperyalist haydutlarca desteklenen beyaz güçlerin imha tavrı ile kitlelerdeki ve toplumdaki gelişme ve öngörüleri dikkate alarak değerlendirme yapmak; bu aşamada fiziki olarak yenilgimizi kabullenip, ideolojik ve politik tavrı sahiplenerek yeniden toparlanmak ve karşı saldırı için hazırlanmak gerekmektedir

Bütün bunları göz önünde bulundurarak, eylemin 200 gününü geride bıraktığımız bir aşamada Ölüm orucu eylemine son verilmesi gerektiğini daha doğru bulduk ve pratik tavrımızda bu yönde oldu. Bu tavra girmeyip, hala ölüm orucu eylemine devam eden devrimcilerin sonuç alabilmesi için gereken katkıları sunmaya devam edeceğiz; ve bunun en önemli ayağının dışarıdaki eylem grafiğinin geliştirilmesi olduğunu özellikle vurgulamak istiyoruz. Öte yandan, bu eylemi içeride sürdürme, dışarı çıkınca bırakma tavrını alan kimi yapıların bu tavrını doğru bulmuyoruz. Eğer ölüm orucuna devam edilecekse, o zaman onun mantığına uygun olarak, ölümü silah olarak kullanmaya devam etmek gerekir. Çünkü sakat bırakılarak tahliye edilmiş olanlar, kazanım değil kayıplarımızdır ve düşman bu yolla amaçladığını elde etmiş oluyor. Kurşunlayamadıklarını, asamadıklarını, bu yolla sakatlıyor ve işlevsiz hale getiriyor. Bu tam da MGK'nın 'teröristleri etkisizleştirin', talimatının uygulanmasıdır. Ya bunu boşa çıkarmak için geri çekilme taktiğine başvurulacak ve daha uygun anlar kollanacak, ya da ölümü silah olarak kullanma taktiğine devam edilecektir. Tersi bir çelişkidir ve bir birini yadsıyan, özünde de eylemi zaafa uğratan bir içeriktedir. Düşmanın istediği de, kamuoyunu olumsuz yönde etkileyen ölümü engellemek ama hepsini işlevsiz hale getirmektir. Özelliklede gözünü kadrolara dikmiştir.

Unutulmamalıdır ki; yengi ve yenilgi aynı gömeçte mayalanır ve bu iki zıtlık arasında sürekli bir yer değişimi olanaklıdır. Devrimci eylemde amaç siyasal iktidar olduğunda, tüm hesaplarımızı bu uzun erimli mücadele perspektiflerine göre yapmak durumundayız. İdeolojik ve politik direnişi kırmaya beyaz güçlerin gücü yetmedi, bundan sonrada yetmeyecek. Bu varlığımızı korumak ve onu ileri taşımak demektir. Koşulları yeniden gözden geçirip, gerekli eylem biçimleri saptanmalı ve bunların sonuç alabilmesi, yığınlara nüfuz edebilmesi için uygulamaya konulmalıdır. Devrimin savaşçılarını korumak, en az kayıpla büyük işler yapmak, ama mutlaka devrimi yükseltmeye endekslenmek gerekmektedir. Nihai noktada hayatı devrimci irade kazanacaktır!

Kapitalist sistemdeki değişim biçimseldir; Yapısal nitelikler varlığını koruyor

Mehmet YEŞİLTEPE

"Kriz" sözcüğünün en çok telaffuz edilen kelimelerin arasına girdiği ve sistemin krizinin emekçi halkın soluk alma kanallarını tıkayan bir noktaya geldiği bugünlerde -şaşmak mı gerekiyor bilemiyoruz- uygulanmakta olan soygun ve teslim alma programına, halen kendini "sol" diye tanıtan kimi çevre ve şahsiyetlerden şu veya bu biçimde destek gelebilmektedir. Demokrasiyi de ekonomik kalkınmayı da emperyalizmden bekleyen bu tür çevrelerin ortaya attığı her "fikri ucube"yi tartışmak yerine, onların sisteme neden yedeklendiğini anlamaya çalışmak daha anlamlı olacaktır. Yani tutum alışa yön veren faktörler içinde özellikle öznel olana dikkat çekilmelidir. Söz konusu şahsiyetler, yaşamlarındaki hangi değişiklik sonrasında sisteme rücu etmiştir? Soruna bu açıdan bakılırsa, hiç de karmaşık olmadığı görülecektir. Örnek olarak dikkat çekmek gerekirse; ayaklarına etek geçirilmiş sandalyelerde, siyah smokinli ve gülme özürlü garsonların cirit attığı alkol yoğunluklu ortamlarda vakit geçirmeye başlayanların, sosyalizmi değil kapitalizmi keşfetmeleri şaşırtmamalıdır.

Aşağıdaki yazı, sözünü ettiğimiz çevrelerle polemik için değil, sosyalizmin kapitalizme üstünlüğü konusunda bazı noktalara dikkat çekmek amacıyla hazırlandı.

Avuçlarımızda nasır
avuçlarımızda kan
avuçlarımızda insan teridir
gelecek...

Biz,
biblosunu yapmadık
sosyalizmin.
Bize, çanak içinde
sunulmayacağını da biliyoruz.
Ama insan,
bağrındaki güzelliği keşfettiğinde;
gönül verdiğinde,
ak bir fistan gibi gülümseyen
geleceğe;
geleceğin koynundaki ısıyı
hissetmeye başlamış demektir.

Sokaktaki insanın ampirik düşünme alışkanlığı; görüntüleri, yanıltıcı argümanlar için elverişli bir malzeme olarak kullanmak isteyen burjuva ideologları açısından, bir avantaj oluşturmaktadır.

'80'li yılların sonunda, gerek var olan "sosyalist" deneyimlere, gerekse de marksizmin etki alanındaki yaşam örneklerine yönelik olarak, bütünüyle bir kuşatma ve saldırı gündeme sokulmuştur. Esasen bu saldırı, salt ekonomik ve siyasal değil -ağırlıklaideolojik boyutta sürmüştür. Sosyalizme dair umutları bütünüyle söndürmek, çözüm olasılıklarını tüketmek ve kapitalizmi alternatifsiz göstererek kalıcılığını sağlamak amaçlanmıştı. Tabii kapitalizmin bugüne kadarki görünür sonuçları, onun bir alternatif olarak sunulabilmesini güçleştiren handikaplar içeriyordu. Bu noktada, söz konusu yönlendirmenin umutsuzluk, geleceğe karşı güven yitimi vb. anlamına da geleceği düşünülmüş ve bu sebeple; ideolojik yönlendirme, "yeni düzen" kavramı eşliğinde sahneye konmuştur. Aynı gelişmelerle eş zamanlı olarak dikkatlere sunulan bir diğer argüman da teknolojik gelişme olmuştur. Buna göre, gelişen teknoloji, üretimin toplumsal yaşamdaki önemini aşağı çekerken, işçi sınıfının üretimdeki rolünü de büyük ölçüde zayıflatmıştı. Aynı düşünce sistemi, kapitalizm ile beraber işçi sınıfının da değiştiğini ve hatta bir bölümünün, işveren kesimiyle bütünleşecek denli olanaklara kavuştuğunu savunuyor, kapitalizmin ise, sınıfla kolayca baş edebilecek olanaklara sahip olduğu söyleniyordu. Sınıfın, sınıf olmaktan çıktığına dair iddiaların en güçlü kaynağı, hizmet sektöründeki çalışanların "üretici" olmadığı için işçi sayılmayacağı ve bu anlamda devrimci dinamiğini yitirmiş olduğu düşüncesiydi. Hizmet sektöründeki sayıca artışa dayandırılan değerlendirmelere göre bu, sınıfta yapısal bir değişimdi ve mücadeleye engeldi. Hatta bu, işçi sınıfı yerine giderek bir orta sınıfın oluştuğu ve emek gücünün değerini yitirdiği iddiasına dek vardırıldı.

Bilgisayar teknolojisindeki geliş-

menin üretime yansıması öylesine abartılı biçimde değerlendirildi ki, üretimin bütünüyle kafa emeğine dayandığı, kol emeğinin tarihe karışmakta olduğu propaganda edildi. Üretim aracı olarak bilgiye dikkat çekilmesi ve bilginin kişiye ait olması, giderek toplu pazarlık sistemini tartışma konusu yapmaya başladı. Zaten, ortaya atılan bu fikirlerin amaçladığı şeylerden biri de sınıfın birlikte hareketini ve örgütlülüğünü çözmekti.

Kapitalist toplumdaki teknolojik gelişmenin, sözü edilen sonuçları yarattığı doğru olmadığı gibi; bu, olası da değildir. Sınıfın örgütlülüğünde bir düşmenin ve mücadelesinde bir zayıflamanın olduğu doğrudur. Ancak bu, yapısal değildir. Teknolojik gelişim, kapitalizmde sürekli olmuştur. Bunda amaç, rekabettir. Teknolojiyi üretime, birbirine üstünlük aracı olarak sokan kapitalistler; sağlanan gelişmeyi, zorunlu çalışma sürelerinin düşürülmesi için değil, işten çıkartma (işsizlik) yönünde kullanmaktadır. Kapitalizmin teknolojiden yararlanma biçimi, işsizliği büyütmeye devam etmektedir. Ancak, bilgisayarın üretime yoğun olarak girdiği ve emek gücü yerine entelektüel hizmetlere yer verildiği iddiası doğru değildir. Çünkü bu oran, en çok kullanılan sektörlerde bile yüzde 10'a varmamıştır. Hatta bilgisayarların kullanıldığı yerlerde bile, çoğu kez, basit monoton (salt veri girmek gibi) işlemler yapan elemanların bulunduğu ve bunun bir çeşit emekgücü olduğu bilinmektedir. Teknolojinin üretiminin kendisinde bile, yoğun biçimde emekgücünün kullanılıyor olması, teknolojik gelişmelerin emekgücünü gereksiz kıldığı iddiasının saçmalığını kanıtlamak için yeterli bir sebeptir.

Bunun yanında, gerek tüketim çeşitliliğine yanıt verebilmek, gerekse de verimliliği artırmak amacıyla yeni uyum mekanizmalarının ihtiyaç haline getirilmesi "post-fordizm" denen sistemi ortaya çıkardı. "Kalite Kontrol Çemberleri" veya başka adlar altında uygulanan bu sistemde üretimin kendisi ve işçi, sürekli olarak denetim altındadır. Daha az işçi ile daha çok üretim yapabilmeyi amaçlayan bu sistemde işçi, işyerinin bir parçası haline getirilirken aynı zamanda yaratılan esneklikle, gerekirse, işçilerin bir kısmı ayıklanmakta ve işin bir bölümü taşerona verilmektedir. Hem işsizliği hem de örgütsüz ve hak kazanımlarından yoksun bir çalışmayı yaygınlaştıran bu sistem, çelişmeleri de keskinleştirerek yeni kavga potansiyellerini büyütmek gibi işlevler de görecektir.

Üretim alanlarının dışında bulunan ve ruhlarındaki tembelliği, "tembellik hakkı" adı altında yansıtan kimi marjinallerin iddiaları da dahil olmak üzere, kapitalist sitemin kalıcılığına vurgu yapan veya ona hizmet eden değerlendirmelerin genellikle öznel olduğunu söyleyebiliriz. Gerçekte, kapitalist sömürüdeki değişim, salt biçimsel çerçevededir. Ve işçi sınıfı halen değişimin motoru olma özelliğini korumaktadır. Yapısal olan budur; mücadele de rastlanan dalgalanmalar, konjonktürel olarak değerlendirilmelidir.

"ÇOZÜM, SOSYALİZMDEN GELECEK"

Kapitalizmin krizi, kapitalizmin girdiği her yerde kendini gösterir ve önlenemez akıbetlere sebep olurken, Fidel Castro, *"Biz IMF ve Dünya Bankası'ndan kredi almadık ki, kriz bizi de vursun. Tek ayakta kalan biziz"* diyordu (3 Kasım 1998 Hürriyet Gazetesi).

Tekelleşerek rantiyeci niteliği artan uluslararası sermaye, borsayı sistemin kâbesi haline getirdi. Kurallar, her şeyin kâr hesapları üzerine kurulduğu bir kuralsızlığı tanımlar hale gelmiştir. Kapitalizm, hiçbir şeyi insanlığı gözeterek düzenlemez. Bu nedenle "Yeni Dünya Düzeni" insanlığa karşı bir düzendir. Varolan kaynaklar, yeryüzündeki insanların ihtiyacını defalarca karşılayacak yeterliliktedir. Sosyalizmin, ortaklaştırılmış insan emeği üzerine oturan; üretim, bölüşüm ve dağıtım sistemi, insanlığın karnını olduğu kadar, ruhunu da doyurmaya elverişli tek alternatiftir. **İnsanlığın doğumundaki sınıfsızlık evresi, bugün karşılaşılan sorunları nasıl içermiyor idiyse; yarının sınıfsızlığında da içermeyecektir. İnsanın hakkettiği ekmek de, gül de onun olacaktır.**

Devrimin 40. yıl kutlamasında Küba'da konuşan Fidel Castro, insan özgürlüğünün piyasa serbestisine bağlı olduğunu iddia etmenin ikiyüzlülük olduğunu söylemiş ve "Çözüm, dünyayı babalarının çiftliği gibi kullananlardan değil, sosyalizmden gelecek. Yeni Dünya Düzeni dedikleri sistemin çöküşü kaçınılmaz." diyerek, insanlığın kurtuluşu için dikkatleri sosyalizme çekmiştir.

Kapitalizmin, devrevi buhranlar döneminden sürekli buhranlar dönemine geçtiği ve "kriz" sözcüğü ile her vakit beraber anılır olduğu bilinmektedir. Plansız üretim, ihtiyaçtan fazla üretim, kâr için üretim sermayeyi kendi ayağıyla krize götürürken; aynı zamanda reel ücretlerin sürekli olarak aşağı çekilmesi, kapitalizm için bir başka problemi, yani talepte düşmeyi gündeme getirir. Kriz nedenlerinin, kapitalizmi kapitalizm eden yapısal nedenler oluşu, bir sürekliliği beraberinde getirmektedir.

Bunun karşısında **sosyalizmin kriz yaratmamak için çokça nedeni vardır.** Sosyalizmin kapitalizme karşı artıları salt iktisadi göstergeler değilse de, konumuz gereği, sosyalizmin kriz üretmez cinsten bir yapısal özellik taşıdığını söyleyebiliriz. Yaşamın

kollektif olarak üretildiği, üretim gibi tüketimin de rekabet kiriyle değil, kardeşlik ruhuyla yapıldığı; plansız değil planlı, kâr için değil ihtiyaç için üretim yapıldığı durumlarda, yani sosyalizmde krizin olması için hiçbir neden yoktur.

İnsanlık; mevcut olanaklar, zenginlikler, teknik bilgi ve donanım ile ihtiyaçlarını fazlasıyla karşılayabilecek durumdadır. Ancak, suyun başını tutmuş olan haramiler, insanlığın kan emicisi rolünü görmekte ve ihtiyaçların insanca karşılanmasına fırsat vermemektedir. Bunun için uygulanan şiddet bile, makineleşmiş ve kurumlaşmıştır.

Kapitalizmin bağrında taşıdığı iç çelişmeler ve uluslararası tekellerin kapışması, I. Ve II. Yeniden Paylaşım savaşlarında zirve noktasına çıkmış ve milyonlarca insanın kanına, canına malolmuş, dünyanın boydan boya tahribine sebep olmuştur. Bu çelişkiler ve kapışma dinamikleri gerçekte aynı şiddette varlığını koruyor olmasına rağmen, sovyetlerin çözülmesi sonrasında, muazzam düzeyde geliştirilmiş ideolojik aygıtlarla kapitalizmin kutsanması yoluna gidilmiştir. Gerçekte ise, kapitalist dünyanın kendi iç kapışmaları hiçbir zaman durulmamış ve hatta -bölgesel de olsa- daha boyutlu bir hal almıştır. Eğer toplamı alınacak olursa, bölgesel savaşlarda ölen insanların sayısının "Dünya Savaşları"nda ölenlerden çok daha fazla olduğu görülecektir. Konjonktürel avantajları kullanan kapitalizm için; bulanıklık, belirsizlik, görüş mesafesinin kısalığı, her zaman tercih sebebi olmuştur. Bilindiği gibi toplumun milyonlarca kişiden oluşması ve insanların irili ufaklı pek çok kural içinde boğulması sebebiyle, günlük yaşam içerisinde karşılaşılan sorunların sistemle ilişkilendirilmesinde güçlük çekilir. Zaten, insan emeğinin sömürülmesine ve insanın aldatılmasına dayalı olan bir sistemde böyle bir bulanıklık, özellikle tercih edilir. Kontrole açık olmak, şeffaflık vb. nitelikleri, kapitalist şekillenmeden yana çıkarı olanlar tercih etmezler. Kollektif emek ve kollektif tüketim ile tanımlanan bir sistemde işler, sanıldığından çok daha kolay anlaşılabilecek nedenlerle, daha iyi/verimli yürür. Gerçekte sosyalizm, Çernişevski'nin Nasıl Yapmalı'sında anlatılan, Vera Pavlovna'nın kurduğu ve kollektif emek ile yürüyen atölyede yaşandığı denli sade ve anlaşılır bir öz taşır. Atölyede amaç, "kişinin özelliği ne olursa olsun, emeğe iştirak eden herkesin, bu emekten eşit bir şekilde faydalanabilmesidir." biçiminde tanımlanıyor. Elbette ki kurulması ve uygulanabilir hale gelmesi gibi taşıdığı içsel sebepler nedeniyle de sosyalizm hafife alınacak türden bir olgu değildir. Ancak, doğru kavrayabilmek için, seçilen atölye örneği bir hayli uygunluk taşıyor.

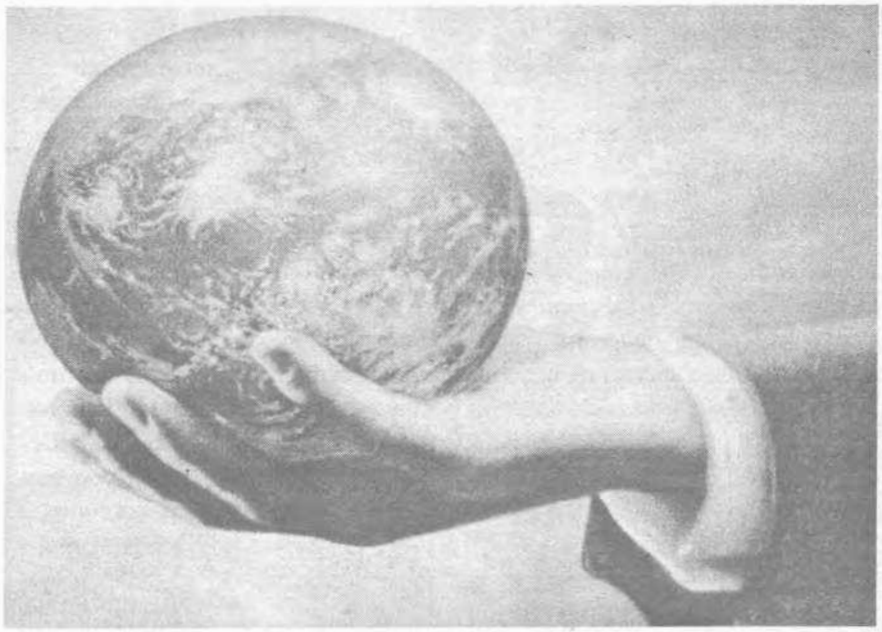

"Bütün bunları anlatmak kolay, ama tatbikatta da, bütün işler kurulup bir kez oturdu mu, pek zorluk çekilmemiş gibi göründü. Oysa her teşebbüs yavaş yavaş gerçekleştirilebiliyordu. Her yeni tedbir uzun uzun düşünüp tartışmalara yol açıyordu. Ve her yeni aşama, bir sürü gaile gerektiriyor ve birçok çabanın neticesinde olgunlaştırılıyordu." (Nasıl Yapmalı -Çernişevski, cilt:2 s:50) Toplumsal değişimin, özellikle sınıfsızlığın habercisi olan pek çok devinimin mayalayıcısı, zor günlerin ayakta duran, basiretli ve istikrarlı özneleri başlangıçta sayıca az iken, giderek devrim trenine bu türden insanların sıklıkla binmeye başladığı görülür. Aynı zamanda bu sürecin "yeni insan kazanma, kazanılanı da geliştirme" özelliği taşıyor olması, gelişen süreçlerle beraber, hem nitelik hem de nicelik üzerinde etki yapar. **Güzellik, yürekten yüreğe taşınan bir aşıdır. Yasaklarla önlenemeyecek denli kararlı bir akışkanlıkla, insandan insana taşınır.** İnsanal zenginliğin, insandışılaşma sebebiyle oluşan fukaralık karşısında ağırlığını hissettirmeye başladığı gelecek süreçlerde, insanlığın bir bütün halinde "güzel insan normu"na kavuşması daha hızlı biçimde gözlenecek ve **herkesin güzel olduğu bir yerde, özel nitelemelere ihtiyaç duyulmayacaktır.**

"(...) Ve bu tip yeniden doğacak bu kez de bu tipten üreyecek insanlar

kat kat fazla olacak ve bu yeni insanların şekilleri daha da mükemmelleşecek, çünkü o zaman iyi şeyler çok olacak ve bu iyi şeyler daha mükemmelleşecek: Ve bu, tarihin aynı aşaması olacak, yalnız şekli değişecek. Ve bu böyle devam edecek, ta ki insanlar 'artık hepimiz iyiyiz, hepimiz mutluyuz' deyinceye kadar, ama o zaman bu özel tip de kalmayacak, çünkü bütün herkes bu tipte olacak ve bu tipin tüm yaşayan insanların tabiatı değil de, özel bir tip sayıldığı zamanları güç bela hatırlayacak sonra bu zamanı anlamakta zorluk çekecektir." (age., s:80)

Sınıflı toplum sistemlerinde insanın doğası üzerinde gerçekleşen bozucu etki, kapitalizm koşullarında çok daha ağır biçimler almıştır. Günümüzde, sosyal gelişmelerin kontrolü ve siyasal gelişmelerin tayini için artık insanların üzerinde denenen projeler, deney farelerinin durumunu anımsatır hale gelmiştir. Sosyal gelişmelerin istenen mecrada akıtılabilmesi için dünya ölçeğinde el ele veren emperyalistler ve onların uşaklığını yapan işbirlikçi diktatörlükler artık daha ustaca projeler geliştirmekte ve kimi hamlelerle, ortaya çıkan sonuçlar arasındaki bağın farkedilmesini önleyecek düzenlemeler yapmaktadırlar. Öyle ki, insanlığın sistemli düşünme ve tutarlı bir yaşam tarzı geliştirme olasılıklarına karşı yapılan tahrip edici müdahaleler bile, insanlığın yararına icraatlar olarak tanıtılabilmektedir.

Sosyalizmin insanlığa kazandıracağı en önemli niteliklerden biri; sistemli düşünme, olguları bilince çıkarma ve doğru tercih yeteneğine kavuşma biçimindeki özellikleri, insanlığın geneli için genel geçer bir norm haline getirmektir. Böyle bir toplum yaşamı içerisinde insanlara en olağan ilişkiler de bile telkin edilen normlar, sömürü ve baskı ile tahrip edilmemiş insanların genel/ortak normları olacaktır ki, böyle bir genel toplam karşısında, insanın mutluluğuna gölge düşürecek fiillerin, ucuz ve bencil hesapların gelişme/beslenme koşulu olmayacaktır.

Gerçekte sosyalizm, insanlık toprağının en iyi biçimde işlendiği ve en uygun tohumlarla ekildiği bir dönemdir ki, hasadına tanık olmak; "cennet"in bugün için mümkün ve var olduğuna da tanık olmaktır. Bugün, yüzdedoksanın üzerinde bir kayıpla yaşamına yön vermeye çalışan insanlara, yüzdeyüze yakın (kayıpsız) bir verimle yaşama şansı verecektir. Bu nedenle, sosyalizmin bugüne izdüşürebildiğimiz biçimi, acemiliklerle ve yetersizliklerle ne denli değişime uğramış olsa da, insandışılıkla malul bir sistem olan kapitalizme oranla kıyas kabul etmez bir üstünlüğe sahiptir.

Manipülasyon konusunda uzman yetiştiren ve halka karşı kullanan kapitalizm, gerek bedenen gerekse ruhen aç bıraktığı insanları, azla yetinen ve kırıntı ile mutlu olan bir konuma düşürebilir; ancak, bunlar geçicidir. İnsanların, insanlık ölçütleri ile buluşturulması kadar doğal ne olabilir ki? İşte bu doğallık, toplumlarda devrim ihtimalini sürekli saklı tutar.

"Kirsanov divanda uzanmış, sigara içiyor ve şunları düşünüyor: 'Namuslu ol, yani hesaplı ol, hesaplarında hata yapma, toplam sayıyı unutma hiçbir zaman, toplam sayının birim sayılarından daima fazla olacağını aklından çıkarma, yani şunu bil ki senin insan olan tabiatın büsbütün senin için herbir tutkundan daha güçlü ve senin için daha önemlidir. Bunun için bu toplamın çıkarını tek taraflı her tutkundan üstün say, tutkuların hazen varsın birbiriyle çelişkiye düşsün. Buna kısaca: Namuslu ol, denir, o zaman işlerin yürüyecek ve her şey düzelecektir. Bir tek kural, hem de en basit olanlardan ve işte al sana bilimlerin bütün sonucunu, al sana mutlu hayatın bütün kanun ve nizamları. Ne mutlu, bu basit kuralı anlayacak bir kafa ile dünyaya gelmiş olanlara! Ve ben de bu yönden mutlu sayılırım. Elbette ki ben birçok şeyi, tabiatımdan çok, gelişmeme borçluyum. Ama ileride bu kural, gelişe gelişe, gayet basit bir örf ve adet haline gelecek, bunu hayat şartlarının tümü ve eğitim telkin edecektir. O zaman, benim bugünkü mutluluğumu bütün dünyada yaşayanlar paylaşacaklar ve herkes kolay yaşayacaktır.'" (age., s:141, abç)

Geleceğe dair tasarımlarımız, geleceğin bir önsözü niteliğindedir. Bugün ile gelecek arasında uzanan yol, aynı zamanda bir mesafenin de tanımıdır. Bu yolun üzerindeki virajlar bile, "bilinmeyenler" listesini çoğaltan faktörler arasındadır. Ancak, ne denli bilinmiyor da olsa, virajlar, yolun doğal kıvrımları olarak tanımlandığında; ortaya, sürece hakim, sürprizlere hazır ve kendinden emin bir görüntü çıkar.

İŞÇİLERİ SEVİYORUM

Damla damla topladım alınlarından
emek-yoğun terleri.
Yüzlerindeki geciktirilmiş traşa
elbiselerindeki yıkanmamışlığa
dokundum.
Ve belki hakketmiyorum ama
sinekkaydı traşımdan
sabun kokan temizliğimden
ve dinlenmişliğimden utandım.
Yüreğim,
Dudağını ısırdı ağlamamak için
Onlara, sımsıkı sarıldım.
Ve hayatımda ilk kez
koynumda ter kokusuyla
Uyanmak istedim.
Çünkü ben,
Sosyalizmi özledim.

"YDD"ye kuzey'de ilk başkaldırı; Fransa 1995

Temel DEMİRER-Mustafa ERDEM SAKINÇ-Cahide-SARI

"YDD'ye karşı Kuzey'de ilk başkaldırı," diye anılan 1995 işçi eylemleri Fransız emekçilerinin, Chirac-Juppe iktidarının "dünyasıyla fiziksel temasın tahammül edilemez hale geldi"ğinde sokağa inmesiyle başladı... Emekçilerin ilk eylemi, eski Ekonomi ve Maliye Bakanı Alain Madelin'in, devlet sektöründe çalışan işçi ve memur haklarının geri alınması gerektiğini açıklaması üzerine gerçekleşti. Bunun üzerine 'CGT/ Genel İşçi Konfederasyonu', 'CFDT/ Fransa Demokratik İşçi Konfederasyonu' ve 'FO /İşçi Gücü Federasyonu'nun yoğun tepkileri karşısında Madelin, Ağustos-1995'te görevinden alındı.

Madelin, Chirac yönetiminin ilk firesiyken; Chirac'lı Fransa'nın kesitinde yabancı düşmanlığı yoğunlaştı. Yönelim ve programıyla Chirac-Juppe iktidarının yabancılar politikasına "ilham" kaynağı olan faşist Le Pen faktörü, tüm ağırlığıyla toplumsal bir "realite" dönüştü. Bunun üzerine Jean François Richet, "Le Pen'in yükselişine karşı durmanın tek yolu, onun üstünde yükseldiği alanların tümünde birden, yani toplumsal, kültürel ve kurumsal muhalefettir," derken; Chirac-Juppe iktidarı yabancılara karşı sert önlemlere başvurdu.[1] Örneğin Ağustos-1995'te Fransa'da bir milyondan fazla "kaçak işçi" olduğunu söyleyen İçişleri Bakanı Jean-Louis Debre, "20 bin kaçak yabancıyı dolmuş uçaklarla atacağız" diyordu.

Chirac'ın De Gaulle'den devraldığı "küresel milliyetçi" düşleri, Fransa'yı sadece uluslararası ilişkiler planında değil, ekonomik alanda da sıkıntıya soktu. Çünkü Chirac'ın her nükleer denemesi Fransa'ya, milyonlarca Frank'a patlıyordu. Tekelci kapitalistler kâr ederken, işçilerden "kemer sıkma" politikalarına 'Evet' demeleri istenirken; sorun da burada boy veriyordu!

Ekonomik kriz koşullarında hükümet, gayrisafi ulusal üretimin büyümesi oranı tahminini yüzde 3.1'den yüzde 2.9'a geri çekerken; 1996 bütçesinde 60 milyar dolar civarında açık öngören Fransız ekonomisinde çözülemeyen asli sorunu, yani kronik işsizlik yine aşılamamıştı. İşsizlik oranı Eylül-1995'te 2.952.100 kişiye (yüzde 11 oranına) yükselirken; yoksulluk trendi tırmanıyordu. Bu durumda Chirac-Juppe, bütçe açığını kapatmak amacıyla vergi yükünü çalışanların sırtına yıkıp, emekçilerin sosyal kazanımları budanmak istedi. Sosyal sigortalar yasasında işçiler aleyhine köklü değişimler hedefledi. Seçimler sırasında "Önce istihdam" diyen Chirac, seçim sonrasında "Önce bütçe denkliği ve reformlar" demeye başladı...

"Öncelikli reformlar", Fransa'da emekçi kitlelerin sokağa dökülme nedenini oluşturdu. Toplumdaki sosyal uçurumun büyümesi, "sessiz yığınlar"ı hareketlendirdi, hak aramaya yöneltti. Boykotların, grevlerin, gösterilerin ardı arkası kesilmedi. Olup biten "68'e benzetilse de", 68 değildi; ama toplumu sarsan devasa bir hareketlenmeydi. İşçilerden memurlara ve emeklilerden (Che resimli tişortlü) gençlere veya kadınlardan anti-nükleercilere kadar çok geniş bir kesimi kucaklıyordu. Sokaklardaki insanlar, "nükleer deneme değil, ekmek istiyoruz" diye haykırıyordu.

Olaylar karşısında Juppe, "protestolar, karşıt görüşler mutlaka olacaktır. Ancak geri adım asla atmayacağız. Fransa halkının, bu reform planını anlayışla karşılayacağına inanıyorum. Kendi imajımı, alacağım tepkileri düşünmüyorum; önemli olan ülkede batmak üzere olan sosyal güvenliğin nasıl kurtarılacağı" demogojisine sarıldı

I-) "AVRUPA'NIN HASTA ADAMI"

Kasım-Aralık 1995 işçi eylemleriyle "Avrupa'nın hasta adamı" olarak nitelenen Fransa derinden sarsıldı. Yaşanan toplumsal çalkantı, dünya kapitalizmi için, Kuzey'in kalbindeki bir sinyaldi. 'Le Monde', "Fransa'daki kriz artık Maastricht anlaşmasının geleceğini de yakından ilgilendiriyor" saptamasından hareketle, sosyal krizin tüm Avrupa'yı endişelendirdiğini belirtip "Almanya'daki yetkililer artık, 'Fransa, Avrupa'nın hasta adamı! diyorlar" fikrinin altını çizdi...

Gerçekten de, Güney'de Meksika'nın ardından Kuzey'de Fransa'nın durumu, dünya kapitalizmi için önemli bir sinyaldi. Bernard-Henri LÈvy'nin, "Hava döndü. Çağ sallanıyor. Kim, gerçekten, gelecek dönemi düşünmeye hazır ki?" sorusu, anlayana çok şey izah ediyordu. Hatta yazar, Fransa'daki "kephe ya da çatışma hattı demek gerekecek" notuyla) söz edip ekliyordu: "Fransız toplumunun en güncel sorunlarının, en apaçık (bağıran) haksızlıklarının, umarsız acılarının, günün belirttiği yerden kaynaklanmadığını nasıl olur da göremeyiz?"

Kapitalistler, olup bitenin farkında mıydı? Bu, tartışmalıydı. Kuzey küreselleşmeyle "Ekonomilerin dipten tepeye tırmanması" bekliyordu, umutluydu; ama umulan gibi olmadı. Dünya ekonomisi, yapısal krizin yeni bir evresine daldı; öngörülenin tersi tecelli etti. "Dipteki çöküş süreci, dibin dibine vurdukça sarsıntıların yarı çapını genişletti." Dünya, 1990-1991 kesitinde yaşadığı krizden daha boyutlu bir sarsıntı ile yeniden tanıştı. Yapısal kri-

zin, dalga fazları daraldı. 21. Yüzyıla ilerlenirken, finansal krizler tırmandı...

İyimserlikle karamsarlık, içiçe gelişiyordu. Yaşamdan beklentilerin sınırlandığı kesitlerde, güç kazanan karamsarlık eğilimi; bir diğer yandan, "toplumsal iyimserliğin" tohumlarını ekiyordu. Örneğin Fransa'da Chirac-Juppe'nin, "Sosyal Devlet"ten vazgeçmeyi öngören paketi, özünde, Fransız emekçilerinin kazanımlarına saldırı niteliği taşıyor ve sağ saldırısıyla, hükümetin artan bütçe açığını kapatmak için vergileri artırmayı, kamu harcamalarını kısmayı hedefliyordu. Yani sosyal harcamaları tırpanlayan "reform paketi"ni devreye sokan Juppe, 'Financial Times'ın deyişiyle, "Isırgan otlarını elleriyle yolmaya hazırlanıyor"du!

"YDD", Fransa'da da kazanacaktı, beklenti buydu; ancak böyle olmadı. Karamsarlığın doruk noktasında, yığınlar sokaklara çıktı. Fransa, "kırılma hattı"na girdi. "Reform paketi", geniş yığınların tepkisiyle karşılandı: Sağ dalgayı; CGT "Bütün sosyal hakların ayaklar altına alınması"; FO "Saldırı"; FEN "Provokasyon"; CFTC "Bir çağın kapanışını simgeleyen bir reform"; CGC "Hükümetin tüm çalışanlara saldırısı" olarak mahk°m etti...

Grevler yüzde 100 katılımla örgütlendi. Öğrenci eylemleri gündemden inmedi. Eylemlere sadece öğrenciler değil, öğretim üyeleri de katıldı. Öğrenci eylemlerinin temel sloganları: "Chirac-Bayrou katil!", "Eğitim bakanı istifa!", "Nükleer bomba değil, eğitime para!" idi... 'Le Parisien'in deyişiyle Fransa, "bu, böyle devam edemez" denilen bir döneme daldı. "Fransa bir çıkmaza girdi" (Le Figaro). Olaylar, 68 gibi değildi; "Pragmatik ve düzen içi talepleriyle gerçekçilik" sınırını aşamamıştı. Olaylar bir "devrim" değil, ama "Kendiliğinden bir başkaldırı" karakteri taşıyordu. (LibÈration)

Çalkalanan Fransa'nın Avrupa İşleri Bakanlığı, IFOP araştırma şirketine yaptırdığı araştırmada, Fransız halkının üçte ikisinin AB'ye karşı olduğuna dikkat çekiyordu. Nihayetinde Fransa, Alexis de Tocqueville'nin saptamasında, "Günümüz toplumları, kendi içlerinde, koşulları eşit kılmamazlık edemeyeceklerdir; ama eşitliğin onları esarete ya da özgürlüğe, aydınlığa ya da barbarlığa, refaha ya da sefalete götürmesi onlara bağlıdır" diye belirttiği bir altüst oluşu yaşamıştı. Bu yeni bir başlangıçtı...

II-) 95 BAŞKALDIRISI 68'DEN FARKLIYDI...

Büyük işçi eylemlerinin sarsıntılarıyla çalkalanan Fransa, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ekonomiden politikaya bu denli zor bir döneme girmemişti. XIX. Yüzyıldan beri Almanya ile sürekli bir iktidar savaşı veren Fransa, Avrupa Para Birliği öncesinde bozulan makro dengelerini oturtmaya çabalarken, ülkenin dört bir yanını işçi eylemleri sardı. 1995 yılında enflasyonun yüzde 2.1, işsizliğin yüzde 11.7 olduğu Fransa, 1968-1969'daki 10 milyonluk grevlerinin ardından, 1995'te kamu çalışanlarının 3 milyonluk grevleri ve kitle gösterileriyle yeniden tanıştı. Yani Fransa'nın 90'larda başladığı özelleştirme yönelimi; ulusal hasılanın yüzde 55'ine denk kamu harcamalarının kısılması için sosyal güvenlik ve sağlık harcamalarının yüzde 5'den yüzde 3'lere düşürülmesi girişimiyle geniş yığınları eylem hattına çekti...

Ekonomisi küçülen Fransa, işsizliğin yarattığı sosyal sorunlarla karşılaşırken, emek piyasasında reel ücretlerin düşmesi ve Juppe'nin "reform paketi"yle devreye giren "grevler, Fransa'yı rayından çıkardı..." Grevci işçiler, siyaset sahnesinde yerini aldı. Yedi ana sendikanın eylemleri, gündelik yaşamı allak bullak etti. "İstihdam yaratacağım, vergileri azaltacağım" vaatleriyle seçilen Chirac'ın, vaatlerinden 6 ay içinde çark etmesi ve Juppe'nin "reform paketi" ile emekçilere saldırması, sağın ve Chirac'ın popülaritesini düşürdü.

Krizle sarsılan Fransa'da 10 Ekim 1995'te, 1990'dan beri ilk kez kamu görevlileri greve gitti. Ardından 25 Ekim'de Demiryolu işçilerinin grevi devreye girdi. Juppe, 15 Kasım'da "Sosyal Sigorta Reformu" Planını açıkladı. 21 Kasım'da 100 binden fazla öğrenci ülke çapında eyleme geçti. Milli Eğitim Bakanı Bayrou'nun 17 Kasım açıklamasını protesto etti. 24 Kasım'da Memur Federasyonları 1 günlük greve gitti; greve RATP destek verdi. Paris'te ulaşım felç oldu. 30 Kasım'da posta, elektrik ve gaz idareleri de greve katıldı. 200 bin kişilik bir protesto gösterisi yapıldı. 5 Aralık'ta Milli Eğitim de grevde yerini aldı. 7 Aralık'ta ülke çapında yaklaşık 1 milyon kişi Juppe planına karşı ortak gösteri düzenledi. 12 Aralık 1995'te Fransa çapında 2 milyon insan, "Hep birlikte kazanacağız...", "Juppe patronlara ödet...", "Süresiz genel grev...", "Nerede eşitlik, kardeşlik?", "Çocuklarımızın işsiz, evsiz kalmaması için mücadele ediyoruz", "Juppe işten atılacaksın" pankartlarıyla çıktılar...

Öte yandan Fransa'nın doğusunda bin kadar madenci hükümeti oluşturan 'RPR/ Cumhuriyet İçin Birlik Partisi' bölge milletvekili Pierre Lang'ı rehin alarak, ücretlerin yükseltilmesi ve maden işçilerinin taleplerine kayıtsız kalınmamasını istediler... İçlerinde Samir Amin, Tony Anreani, Etienne Balibar, Jacques Bidet, Pierre Bourdieu, Bernard Charlot, Alain Bihr, Gilles Perrault, Catherine Levy, Madeline Reberioux, Lucien Seve, Marina Vlady, Genevie Clanyc, Jacques ve Marianne Debuzy'ın yer aldığı Fransız aydınlar bir dayanışma deklarasyon yayınlayıp "Hükümetin saldırılarına karşı, direnen grevci işçilerle açıktan dayanışmamızı ilan etme sorumluluğumuzu hissediyoruz. Sosyal hakları için mücadele eden grevciler aynı zamanda toplumdaki her kesimin sosyal adaleti için de mücadele ediyorlar. Kadının, erkeğin, yaşlının, gencin, emeklinin, işsizin, yerli ve yabancı işçilerin birlikteliği, kamu ve özel sektördeki işçilerin ortak taleplerini kapsayan bir eylemliliktir. Bütün yurttaşların bu harekete katılması, toplumumuzun geleceği için her şeylerini ortaya koyan grevcilerle her türlü maddi ve manevi dayanışmada bulunması çağrısında bulunuyoruz" dediler...

Fransa'daki yığın eylemleri karşısında Juppe hükümeti, krizden "esnek bir çıkış yolu" aramaya başladı. 8 Aralık 1995 tarihli 'Le Parisien'in yaptığı kamuoyu araştırmasına göre, Fransızların yüzde 73'ü krizin aşılmasını istiyor, yüzde 58'i de grevcilerin mücadelesini destekliyordu. Fransız Komünist Partisi sözcüsü Jacques Brunhes, "Jup-

pe planı ateşi körükleyici bir rol oynadı. Finans çevrelerinin ihtiyaçları, Bundesbank'ın ihtiyaçlarına yanıt vérmek için işbaşında bulunan hükümet, Maastrich'in kriterlerini zor yerine getirir. Bu açmazdan çıkmanın tek yolu, hükümetin planını rafa kaldırmasıyla mümkündür" dedi.

Çokuluslu şirketler ve dünya finans güçlerinin çıkarları doğrultusunda "önce ekonomi" sloganıyla uygulanan Kuzey politikaları, Fransa'da ardı arkası kesilmeyen işçi eylemlerinin önünü açtı. 'Le Monde', Fransa'da yaşanan krizin "Şüpheli bir dünyaya karşı yüzyıl sonu sıkıntısı" olduğunu iddia edip ilk kez zengin bir ülkede "küreselleşmeye" ve sonuçlarına karşı başkaldırıldığına dikkat çekti. "Fransızlar, ekonomik açıdan küreselleşmeye giden bir dünyaya ve bunun sonuçlarına karşı toplu ve yoğun bir reaksiyon gösteriyor. (...) Fransa'yı derinden sarsan bu hareket, Maastricht Anlaşması'na bir tepkidir. Fransa, Avrupa'yı bu globalleşmenin bir sembolü olarak görmekte, kuşkuyla karşılamaktadır. Bu ayaklanmayı canlandıran iki güç bulunuyor: Pazar ilişkilerinin geniş bir alana yayılması ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler. Bu iki gücün birleşmesinden ortaya çıkan ise bunların içinde eriyen toplumdur", dedi.

AB üyesi ülkeler Fransa'daki gelişmeden kaygıya kapıldı. "Hasta adam Fransa" sendromu Avrupa'ya korku saldı. Fransa'yı derinden sarsan kriz, Avrupa'ya ilişkin felaket senaryolarıyla "hastalığın" bütüne yayılacağı korkularını yaygınlaştırdı. Örneğin Fransa'daki gelişmelerin ardından Belçika Başbakanı Jean-Duc Dehae, Belçika'daki "reform planı"na ilişkin olarak, "Fransa hükümeti çok kısa zamanda çok büyük değişiklikler yapmak istedi. Belçika'da böyle olmayacak" dedi. Ne var ki "yavaş değişimler" de Belçikalı çalışanların gösterilerine ket vurmadı. Dehae'nin 110 milyar dolarlık 1996 bütçesinden 3.6 milyar dolarlık kesintiye gidilmesini öngören "reform planı"na tepki olarak Brüksel'in merkezinde sendikaların çağrısıyla toplanan onbinlerce işçi Dehae'yi protesto etti.

Fransa'daki olaylar, süreç içerisinde Avrupa'ya yayıldı. "İlk Fransa Deneyi" sadece bir başlangıçtı ve 68 değil... Çünkü 68 olayları, "yaratıcı hayalin iktidara gelmesi" talebiyle ideolojik eksenliydi. 95 ise, 68'den başlangıç itibariyle farklı: Liberalizme karşı red cephesinin geniş kapsamlı tepkisi... Net bir toplumsal ütopyası yok belki; ama toplumsal yapıyı saran derin hayal kırıklıklarının itirazı... Geleceksizleştirilmeye karşı bir başkaldırı... Bir yanıt arayışı ya da geleceğin yanıtlarını bünyesinde taşıyan bir laboratuar... 1995 Nobel Ekonomi Ödül'ünü kazanan Amerikalı Prof. Dr. Robert E. Lucas, "ekonomi temelde insanlarla ilgilidir. İnsanlar makineler gibi davranmaz" demişti. Fransa'da yaşanan olaylar bu gerçeği bir kez daha kanıtladı. "İnsanlar makine gibi davranmıyorlar"... "68 ruhunun yeniden canlandığı"ndan söz edilen Fransa, büyük bir sosyal depremle sarsılırken Juppe'nin anlayamadığı, Lucas'ın saptamasıydı.

III-) KARARI SOKAK VERDİ...

Juppe, 17 Kasım 1995 akşamı, TV/I kanalında Anne Sinclair'in yönettiği "7/7"de, "Ulusal uzlaşma" çağrısı yapmış ve "21 Aralık'ta Sosyal Zirve yapacaklarını" açıklamıştı. "Aile kavgasını" çözmeyi dilediğini belirtmişti. "Sosyal Zirve" öncesinde, Chirac'ın, "Fransa'yı çöküşe sürüklemek için seçilmedik ve reformlar dışında izlenecek yol yok" sözü tazeliğini yitirmemişken ve Juppe'nin TV açıklamasından bir gün önce, 16 Aralık 1995'de "genel eylem günü"nde 2 milyon 300 bin kişi yine Fransa sokaklarına inmişti.

Juppe'nin işçilere önerdiği uzlaşma formülü, "Ekonomik büyüme ve yeni istihdam alanları yaratılması"ydı. Bu yolda toplanan "Sosyal Zirve"ye ilişkin olarak 'Liberation'dan Alain Duhamel, "Bu harika başkaldırı uluslararası finans çevrelerine bir tepki. Zirvede ise sunulan somut hiçbir şey yok" derken, 'Info-Matin' gazetesi de toplantıyı "gülünç" olarak yorumladı. Eski Maliye Bakanlarından Alain Madelin ise, "Juppe sıkıştı. Zirve'de yaptığı iş, henüz sahip olmadığı parayı dağıtmak" dedi. Sonuç 'Le Parisien'in manşetine yansıdı: "Zirvede Anlaşmazlık"![2]

"Zirve" sonrasında 'CGT' lideri Louis Viannet, daha fazla eylem yapacaklarından ve reform paketinin dondurulması için hükümete baskı yapmaya devam edeceklerinden söz etti. "Dağın fare doğurduğu" ifade eden Viannet, devamla "Hükümet Fransızların memnuniyetsizliğinin ölçüsünü anlamadı. Dolayısıyla tarafımızdan yeni inisiyatifler beklenebilir. Seferberlik sürdürülecek. (...) Hay,l kırıklığına uğrayanlar öfkelerini göstermek için çok beklemeyecek. (...) Ocak ayı ortalarında mükemmel hareketi yaratanlar sokağa inecekler" dedi. "Sosyal Zirve" öncesi 'Paris Match' dergisinin yayımladığı kamuoyu yoklamasında Fransızların yüzde 54'ü, Juppe'nin sosyal sigorta reformu planını geri çekmesini istiyordu. 22 Aralık 1995 tarihli yapılan bir diğer ankette, Fransızların yüzde 63'ü "Sosyal Zirve"nin sonuçlarından memnun olmadığına dikkat çekiyordu.

21 Aralık 1995 tarihli 'Le Figaro'da yayımlanan kamuoyu yoklamasında, Fransız patronları, grevlerin ekonomik bakımdan "Çok ciddi etkiler yarattığı" görüşünde birleştiklerini ortaya koydu. Aynı günlerde 'Fransa Ulusal Patronlar Sendikası'nın (CNPF) 19 Aralık 1995 Toplantısı'nda Jean Gandois, "Zirveye eli boş değil, eli kanlı gidiyorum. Elimde grevler yüzünden harap olmuş, yaralanmış işyerlerinin kanı var. Zirve'ye işçi sendikalarından gelecek ücret artışı ve iş saatlerinin düşürülmesi taleplerine barikat oluşturmak için gideceğim" diyordu.

Ancak işçiler, "zirve barikatına" takılmadı. Fransa'da, kararı sokaklar vermeye başlamıştı...

IV-) FRANSA AB'Yİ ANLATIYORDU...

"Avrupa'da liderlerle halk arasında açılmaya başlayan uçurum daha da derinleşecek gibi görünüyor"du.[3] AB üzerinde dolaşan kara bulutlar Kuzey'e, "anlatılan senin hikayendir" gerçeğini anımsatıyordu. Fransa'dan başlayıp zincirleme gelişen işçi eylemleri, sadece Fransa'nın değil; AB ve

Kuzey'in bütünü için bir sinyaldi. Çünkü "parlak söylevler"e karşın AB projesi, derin yaralar alıyor ve etkinlik alanı daralıyordu. Örneğin, kendi rolü ve geleceğini sorgulayan bir rapor hazırlatan AB'nin, "Avrupa İçin Bir Strateji" raporunda "AB genelinde daha fazla entegrasyon, derinleşme mantığı, üye ülkelerdeki vatandaşların giderek büyük kesimi için aşik,r değil" sonucu çıkıyordu...

AB'ye 'Hayır' diyen Norveçliler memnun, İsveçliler ise 'Evet'ten pişmandı... Üzerine büyük spekülasyonlar kopartılan "Birlik" üyesi Avrupa ülkeleri, tek para birimine geçiş takviminde anlaşamıyordu. Ekonomik sorunların Avrupa'da ağırlaşması, öngörülen birliğin yolunu tıkıyordu. Bu nedenle Almanya, tek para birimine geçişte "istikrar paktı" imzalanmasını ve Para Birliği'ne geçildikten sonra sıkı mali politikalar izlenmesinin garanti altına alınmasını istiyordu.

Almanya'nın talebi, mali istikrarı tehdit edecek AB üyelerine ağır cezalar uygulanmasını da öngörüyordu. Bu talebin Avrupa'da tek anlamı var: "Sosyal Devlet"e son verilmesi.(4) Bu Fransa'dan İngiltere'ye kadar böyleydi... Örneğin, "üzerinde güneş batmayan İngiltere imparatorluğu", artık gerçekle ilintisi olmayan bir nostaljiydi. İngiltere'de, AB'nin "zayıf halka"larından biriydi. AB sürecindeki konumlanışıyla, yalnızlık politikasını ve ABD yanlılığını temsil ediyor. Ekonomik istikrarı bir türlü sağlayamıyor ve yoksullukla tanışıyordu... Kuzey insanları, artık "kemer sıkma" gerçeğiyle karşı karşıyaydı. "Parasız eğitim hakkı... Kısa çalışma saati... Erken emeklilik... İşsizlik ödemeleri..." artık tarih oluyordu. Bu sırf Fransa'nın değil; tüm Avrupa'nın ve Kuzey'in gündem maddesi olmuştu... Yani Fransa, aslında AB içi yapısal sorunların modeli ve "ilk" ürünüydü. Örneğin, durgunluktan sıyrılmaya çabalayan, nekahet dönemindeki Fransız ekonomisinin tehlikede olduğunu belirten Sanayi Bakanı Franck Borotra, 'LCI' adlı kablolu TV kanalına verdiği demeçte, yaygınlaşan grevlerin "Felakete yol açacağı"ndan söz ederken, AB'nin de sıkıntılarına tercüman oluyor.

7 Aralık 1995 tarihli 'Le Figaro'nun manşetinde, "Paris yorgun, Paris üşüyor" yazıyordu... Aynı gün kar yağan Paris'te, ısı sıfırın altındaydı ama sokaklar ve alanlar yine göstericilerle doluydu. Soğuk ve kar, göstericilerin düzene karşı öfkeyle ısınan inadını kıramıyordu. Bir milyonu aşkın gösterici Paris sokaklarındaydı... CGT Genel Sekreteri, hükümetin vurdumduymaz tavrı karşısında "Öfke çok daha güçlü olacak," diye haykırıyor...

Grev dalgasıyla Fransa sarsılıyordu. Ancak sokaklardaki emekçiler, bir kez daha öndersizlik krizini yaşıyordu... İşçi sınıfı, kapitalizmin bozulan dengelerinin emekçilere "ciro" edilmesine 'Hayır' diyordu... Ve bir kez daha Avrupa işçi sınıfına örnek oluyordu...

V-) FRANSALI İŞÇİLER NE YAPTI?

'Wall Street Journal', Fransa'daki işçi eylemleri karşısında "İşçilerin reformlara karşı direncine" dikkat çekerken; Juppe hükümetine, "Sakın geriye adım atma" mesajı veriyordu. 'Business Week' de eylemleri, "Kıta Avrupa'sında yüzyılın son büyük siyasal çalkantısı" olarak niteliyordu. 'Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ASK)' Genel Sekreter Yardımcısı Jean Lapeyre'de "Grevlerle toplumsal bir rahatsızlık dışa vuruldu" diyordu... 1995'in Kasım ve Aralık ayındaki kitlesel işçi eylemleri; Fransa, AB ve "YDD" açısından yaşamsal önemde sonuçlara yol açtı.

Kasım-Aralık 1995 eylemlerinden önce Juppe, "iki milyon kişi sokağa çıkarsa bu hükümet düşer" diyordu. Ancak iki ay boyunca sokaklara, iki milyondan fazla işçi defalarca çıktığı halde Juppe koltuğundan vazgeçmedi. Ama Juppe'nin pozisyonu kitlelerin gözünde şaibeli bir konuma düştü... Fransa genelinde sol bir canlanma oluştu. Yani Fransa'daki işçi hareketi, sadece Fransız burjuvazisini değil, uzun süredir "kış uykusu"ndaki sol hareketi de sarstı. Örneğin Fransız Komünist Partisi (FKP) içindeki "Komünist Koordinasyon" eğilimi, parti içindeki reformist eğilimlere karşı sesini yükselterek, "Sınıf mücadelesinin sona erdiği yolundaki reformist yaygaralar sokakta sürmekte olan sınıf çatışması tarafından yalanlanmaktadır. Modernleşmek demek, devrimci sınıf mücadelesini ve komünist geçmişi ink,r etmek, emekçi örgütlerini sosyal demokratlaştırmak değildir. Yenilenmek, kapitalist sömürüyü ortadan kaldırmak için sınıf mücadelesini yükseltmek demektir. Reformizmin iyisi yoktur," türünden bir tavrı geliştirdi.

Öte yandan sağ kanat ise, açık emek düşmanı tavrını sergiledi. Örneğin, işçi eylemleri karşısında faşist Jean M. Le Pen'in, "Grevlerde geçen her gün, Fransa'ya vurulmuş bir darbedir. Sendikalar sorumsuzca hareket ediyor ve belli bir kesimin ayrıcalıklarını koruma çabası içindeler. Grev, modası geçmiş ve yıkıma yol açan bir yöntemdir. Devleti güçsüz düşürmeyi hedefliyor, grevler gerekli her yola başvurularak durdurulmalı ve devlet otoritesi yeniden tesis edilmelidir. Bizim iktidarımızda hizmet sektöründe grev olmayacak" açıklamasını yaptı. Denilebilir ki Fransa'daki işçi eylemleri, uzun yıllardır sessizliğin gölgesinde boğulmuş politik ortama taze bir rüzgar oldu. Toplumsal çapta safları yeniden belirlemek genelin pratik sorunu oldu...

AB Komisyonu eski Başbakanı Jacques Delors, 'Sud-Ouest' gazetesine verdiği demeçte, "Almanya ve Fransa ekonomilerindeki yavaşlamanın, AB'de ekonomik ve parasal birliğe, anlaşmalarda öngörülen zamanda ulaşmayı engelleyeceği"ne dikkat çekiyor. Çünkü George Ross'a göre, başını Fransalı işçilerin çektiği Avrupa Para Birliği (APB) yaptırımlarına karşı çıkan sendikal hareketler, nesnel olarak globalleşmeye ve neo-liberalizme başkaldırıyor.5 Gerçekten de, 'The Economist'in işaret ettiği gibi, AB'nin "tek para" düzenine geçmesi, Almanya Başbakanı'nın isteklerine rağmen, Fransız işçilerinin eyleminden sonra hedeflenen tarihte olmayacaktı!6

Fransız işçiler, Avrupalı kardeşlerine örnek oldu. Belçikalılar, Almanlar vd'leri Fransız işçilerin açtığı yola sempatiyle bakıyor. Örneğin Federal Çalışma Bakanı Norbert Blüm'ün Almanya'daki emeklilik yasasını değiştirmek isteyen açıklamasının ardından, Federal Ekonomi Bakanı Günther Rexrodt da, daha önce hazırlanan 20

maddelik tasarruf paketini 50 maddeye çıkardı. 'IG Metall Sendikası' tarafından "Kabul edilemez planlar" olarak mahk°m edilen paketi protesto için 22 Ocak 1996'da Almanyalı işçiler Duisburg, Dortmund, Bochum, Köln vd kentlerde sokağa döküldüler. Yani "50 maddelik tasarruf planı" ile Almanya'da işçilerin sosyal haklarının budanmasına karşı Almanyalı işçiler de tavırsız kalmadılar...

VI-) PARİS'LERİN ÇOĞALACAK...

Nurdan Bernard'ın "kaos" diye nitelediği Fransa'daki duruma ilişkin olarak 'Lehman Brothers'dan Keld Holm, "Fransa'ya dışardan bakanlar, grevleri gerekli olan acı ilacı içmekte bir isteksizlik gibi görüyorlar" diyordu.7 Kamu harcamalarının arttığı, iç ve dış borçların yükseldiği, emek maliyetinin arttığı, işsizlik oranlarının yükseldiği, geleneksel dengelerin alt üst olduğu ve "refah devleti" anlayışından hızla vazgeçilen Avrupa'da bir "Fransa Sendromu" hayaleti kol geziyordu ve yaygınlaşacaktı...

Chirac-Juppe'nin daldığı çıkmaz sokak, sadece Fransa'nın sorunu değil; bütün Avrupa'yı kapsıyordu. 'The Economist'e göre, Fransa'da bir resesyonun ve mali krizin sinyalleri vardı. Mali kriz tehdidi, sadece Fransa ile sınırlı değildi; İsveç, Almanya, İtalya ve İspanya'yı da etkiliyordu. Bu ülkelerde de işçi sınıfının, Fransa gibi sokaklara dökülmesi olasıydı. Çünkü AB'de işler yolunda gitmiyordu. Almanya'nın Avrupa Para Birliği'ne ilişkin çok sıkı mali ön koşullar ileri sürüp kabul ettirmesi, ekonomik sorunlarla cebelleşen Fransa'yı güç duruma sokmuştu. Fransa'nın Avrupa'nın askeri inisiyatifini elinde bulundurmasına karşın, Avrupa'nın ekonomik kaderinin Almanya'nın elinde olması Paris'i rahatsız ediyordu. Bu da, Fransa ile Almanya arasındaki hegemonya mücadelesinin yoğunlaşmasına işaret ediyordu.[8]

Binlerce sorunla cebelleşen Chirac, 3 Aralık 1995 tarihli konuşmasında, hamaset nutuklarından birini atarak, "Yolun zor olduğunu biliyorum. Durumu düzeltmek için cesaret ve zamana ihtiyacımız olacaktır. Cesaretimiz de vardır, vaktimiz de. Dolayısı ile sizleri güvenli olmaya davet ediyorum. Hedef bellidir ve ona varacağız" diyor. Ardından da Juppe ekliyor: "Sosyal sigortalar reformunu 15 yıldır ertelediğimiz için bugün bu kadar sert önlemler almak zorunda kaldık. Bir kere daha ertelemek neye yarar? Artık reform saati geldi" demişti...

Ancak aynı günlerde Fransa sokaklarında yığınlar, "Juppe-Chirac sizi işten attık" diye haykırıyordu. Fransa'da, çözümlenmesi gereken bir kördüğüm var... 4 Aralık 1995 tarihli 'Le Figaro' gazetesinde yayımladığı anket te, Fransızların yüzde 56'sı kamu sektöründeki grev hakkından yanaydı. Sokak, yeni sağın yükselişine "Dur" diyordu. Fransa, bir başlangıçtı. 'Dur' dese de, diyemese de, Fransa'da yaşananın arkası 2000'lerin eşiğindeki Avrupa'da gelecekti...

İçinden geçilen süreç, Uğur Kökden'in deyişiyle "Tiksinti Çağı" mı? Böyle tanımlanabilir mi? "Insanlar dikkat! Sahip olduğunuz haklar ve özgürlükleri geri almak için karşı güçler pusuda bekliyor. Siz de en az onlar kadar güçlü ve uyanık olmazsanız geçmişte yaşanan acılar yinelenebilir," diyen Kökden'in, "YDD"den söz edip "Geçiş Süreci"nin öne çıkarttığı görüntüleri, "tiksindirici" bulması bir "çağ"ı niteleyen olgu olamaz! Tiksindirici olan "YDD"nin, "çağ"ın ve insanların sırtına geçirmek istediği "deli gömleği"dir! İnsanlık, Fransa örneğindeki gibi "YDD"nin "deli gömleği"ni yırtma mücadelesini veriyor. Ve "YDD" karabasanı kollarında, Herakleitos'un öngörüsü doğrulanıyor: "Herşey, kendi karşıtı olanı her zaman içinde taşır"...

Fransa'da olanlar, Avrupa'nın da kaçınamayacağının prototipi özelliği taşıyor... Yaşanacak ve görülecek...

VII-) İŞÇİ EYLEMLERİ VE AVRUPA SOLU

Fransa'da Kasım-Aralık 1995'de yaşanan işçi ve emekçilerin direnişleri, Avrupa'da 'sol' partileri de harekete geçmeye, bir şeyler yapmaya zorlayan önemli bir etken oldu. Paris'te bir araya gelen Avrupalı 15 partinin temsilcileri 'Maastricht kriterleri', 'tekellerin aşırı k,r ve rekabetine', 'işsizliğe' karşı halkların barış içinde yaşayacakları 'Sosyal Avrupa'nın penceresini açtıklarını ilan ettiler. Toplantıya katılanlar Robert Hue, Fransız Komünist Partisi (FKP) Ulusal Sekreteri... Lothar Bisky, Demokratik Sosyalizm Partisi (PDS) Genel Sekreteri-Almanya... Ebba Strange, Danimarka Halkçı Sosyalist Parti Başkanı... Julio Anguita, İspanya Birleşik Sol Genel Sekreteri... Rauno Merisaari, Finladiya Birleşik Sol Birlik Genel Merkez Yöneticisi... Rafael Ribo, Katalonya İçin İnisiyatif Grubu Başkanı... Kostas Paraskevas, Yunan Komünist Partisi Merkez Yöneticisi... Peter Curran, İrlanda Demokratik Sol Yöneticisi... Panos Lafazanis, Yunanistan Sol ve İlerleme Koalisyonu Yöneticisi... Fauesto Bertinotti, İtalyan Yeniden Kuruluş Komünist Partisi Genel Sekreteri... Roy Pedersen, Norveç Sol Sosyalist Partisi Yöneticisi... Luuciano Pettinari, İtalya Birleşik Komünist Hareketi Yöneticisi... Carlos Carvalhas, Portekiz Komünist Partisi Genel Sekreteri... Ken Coastes, Avrupa Parlamentou Çalışma Komisyonu Raportörü ve İngiliz İşçi Partisi Milletvekili... Ve Lars Ohly, İsveç Sol Partisi Genel Sekreteriydi...

Paris'te 11-12 Mayıs 1996'da düzenlenen toplantının çağrı metninde şunlar deniyordu: "Fransa'nın belli başlı bütün kentlerinde 1995 Aralık'ında sokağa çıkan milyonlarca grevci ve gösterici, hükümetin sosyal güvenlik sistemine yönelik saldırıları açıktan reddediyorlardı. Hatta önemli bir kesim, sadece Juppe planına karşı çıkmıyor, aynı zamanda mevcut kapitalist toplumun tercihlerini, öncelikleri ve hedeflerini sorguluyordu. Ülkenin büyük bir bölümünde hayatı felce uğratan grev ve gösterilerde, ulaşım ve komünikasyon işçileri motor rol oynadılar. Özel sektör de dahil olmak üzere, bütün emekçi tabakalardan büyük bir destek gördüler. Fransa sınırlarını aşan bir dayanışma sergilendi. Bu dayanışma, değişik ülkelerden emekçilerin çıkar ortaklığının, mücadeleleri koordine etmek gerekliliğinin, Maastricht Anlaşması'yla girilen 'sosyal damping' politikasına karşı birlikte eylemin somut ifadesi oldu. Bu aktif işçi

dayanışması, her tarafta sosyal kazanımların gasp edilmesi, ücretlerin düşürülmesi, yüksek işsizlik ve çalışma düzeninin esnekleştirilmesi politikasını empoze etmek isteyen, değişik ülkelerin politik ve ekonomik yönetim mekanizmalarına korku saldı.

Kısa bir süre önce Almanya'da ortaya atılan 'iş için birlik' önerisi de tutmadı. Bu politika, Belçika, İspanya ve Fransa'da da görüldüğü gibi, her yerde işçi ve halk muhalefeti ile karşılandı. Uluslararası dayanışmanın, Avrupa'da ve her yerde büyük sermayenin dayattığı saldırılara karşı mücadele içindeki işçiler arasında somutluk kazanması için; günlük sendikal çalışmamızın bir yanını da uluslararası dayanışma oluşturduğu için; geçen yıl Almanya'da başlattığımız süreci devam ettirmek için; deney alışverişi, ilişkilerin sağlamlaştırılması ve ortak faaliyetlerin tartışılabilmesi için, yeni bir uluslararası sendikacılar toplantısı öneriyoruz.

Ülkelerdeki çalışma koşulları farklılıklar göstermesine rağmen, sorunlar temelde aynı. Avrupa'da işçi ve memurların mücadelelerle kazandıkları sosyal ve ekonomik haklar, bir çırpıda silinip geri alınmak isteniyor. Avrupa halklarının tepesinde 'kriz' sopası sallanarak, işçi ve emekçilerin haklarının gasp edilmesi 'fedark,rlık' söylemiyle örtülmeye çalışıyor. Sendikalar, taban örgütlerinin ve işçi önderlerinin zorlamasıyla biraz hareketlendirilebilse de esas olarak işçi sınıfının mücadelesini frenleme rolü üstlenmiş durumda. Sermayenin aynı çuvaldan çıkan mızraklarına karşı ortak bir kalkan yaratmanın koşullar zorlanmalıdır..."

Paris'teki toplantıya ev sahipliğini yapan Fransa Komünist Partisi Ulusal Sekreteri Robert Hue, toplantı konusunda şunları dedi: "Bugün solun büyük günü, toplantıdaki coşku ve katılım beni de şaşırttı. Ve çok memnun etti, diğer ülkelerden konukları da bu manzara duygulandılar. Avrupa'nın 16 ülkesinin doğuşu bu, 20 milyon işsizin, 7 milyon yoksulun her renkten ve görüşten vatandaşların sosyal Avrupası bu. Herkesin kardeşçe yaşayabileceği, paranın başka bir biçimde kullanılacağı bir AB'nin penceresi Paris'ten açıldı. Ama bunu Avrupa komünizminin yeniden dirilişi olarak değerlendirenlere katılmıyorum.

Bizler uzun bir dönemden beri geçmişle aramıza kalın bir çizgi çektik, bu süreç devam ediyor. Artık eskisi gibi hareket edemeyiz. Her türlü görüşün ve akımların içinde yer aldığı yeni bir oluşum yaratmaya çalışıyoruz. Yeni bir komünist dinamik görüyoruz. Başka bir alternatif oluşturma projemiz var. Maastricht Avrupa'sına karşı çıkan milyonlarca kişinin etrafında durduğu politik partilerin, ekolojistlerin, feministlerin ortak hareketi olacak bu. Sadece Paris'teki toplantıyla yetinmeyeceğiz. Bu başlangıç, önümüzdeki dönemde Madrid'de yapılacak başka bir etkinlik bunun devamı olacak.

Globalleşmeye, paranın hakimiyetine, işten atmalara karşı Kasım-Aralık 1995'de karşı duran Fransız halkıyla dayanışmada bulunan Avrupa'nın birçok ülkesinden insanlar bunu Paris'te sembolik bir ortak eylemle göstermek istediler. Juppe planına benzer bir dizi yeni uygulamalar Avrupa'nın diğer ülkelerinde de hayata geçirilmeye çalışılıyor. 20 milyon işsiz insanın eylemini birleştiren işsizliğe 'Dur' diyen, geleceklerini sorgulayan gençler, Fransız çalışanlarının grev ve direnişlerin selamlamak için Paris'teler. Birçok Avrupa ülkesinde Maastricht dayatmalarına karşı duruşlar var, ortak para birimine tepkiler var, bizler bu konuda referandum yapılmasını talep ediyoruz. Ulusal ekonomilerin tahrip edilmesine karşı durmak, sosyal haklardaki kısıtlamalara müsaade etmek istemeyen milyonlarca çalışanın sesini birleştirmek istiyoruz..."

DİPNOTLAR:

1- Fransa'daki yabancı düşmanlığı ve Fransa'nın emperyalist politikaları, kısa sürede yabancıların ve İsl,mi grupların hışmını üzerine çekti. Önce Paris'te ve sonra tüm Fransa'da bombalar ardı ardına patladı. "Terör sendromu"yla sarsılan Fransa'da ayrıca Chirac ile başlayan nükleer çılgınlık, tüm tepkilere ve enternasyonal müdahalelere rağmen hızından hiçbir şey yitirmedi. Chirac, nükleer çılgınlığını hırsla ve inatla sürdürdü... Fransa Güney Pasifik'teki nükleer denemelerini gerçekleştirdi. Güney Pasifik ülkelerinin, Yeşil Barış ve diğer çevre örgütlerinin tepkilerinin hiçbirini "kaale almayan" Fransa, 'Güney Pasifik Forumu'nun Genel Sekreteri İeremia Tabai'nin, "Fransa'nın nükleer denemelerine karşı gösterdiğimiz tepkide haklı olduğumuzun bilinmesini istiyoruz. Fransa'nın nükleer denemeleri Güney Pasifik'te insan haklarının ihl,lidir" açıklamasına da kulaklarını tıkadı.

2 -13 Aralık 1995 tarihli 'Le Parisien' gazetesi, "sokak Juppe'ye meydan okuyor" manşetini atmıştı. İşçiler arasında ise şu kanı yaygındı: "Juppe planı bir kez parçalandı. Yakında toptan ortadan kalkacak. Aksi olursa daha güçlü geliriz..." İşçi sınıfının sokağa inmesi, Fransa'daki entellektüel ortamı da doğrudan etkiledi. Uzun süredir "nötr" suskunluğunu yaşayan aydınlar, iki kampa ayrıldı: İşçi eylemini destekleyenler ve "eleştirerek" karşı çıkanlar... Samir Amin ve Etienne Balibar'ın içinde yer aldığı 500 aydın işçi eylemlerini destekleyen bir Deklarasyon yayımladı. Başını Alain Tourraine'nin çektiği "eleştiriciler" ise, Juppe kampında yerini aldı. İşçilerin taleplerine 'Hayır' diyerek Juppe kampında yer alanlardan biri de; "grevcilere gerçeği söylemek çok mu zor? .. 20 yıldan beri "Devlet Baba"nın içinde olduğu krizi örtbas etmek... Herşeyin sonsuza dek eskisi gibi sürebileceği kandırmacasına başvurmak... Bir iflas sözkonusuysa, işte bu, yöneticilerin iflasıdır..." diyen Bernard-Henri LÈvy... Yazar, işçilere şu "tavsiye"de bulunmuştu: "Devlet Baba'yı şimdiki şekliyle korumanın, işsizlerin, dışlananların, köşeye bırakılanların sayısını hızla çoğaltacak bir krizi uzatmakla eşdeğer olduğunu kabul etmeliyiz... Dünyaya Germinal gözleriyle bakmaktan vazgeçmesi gereken solun görevleri bunlar olmalı..."

3- Financial Times, 16 Aralık 1995.

4- Örneğin Almanya'da yayımlanan 'Capital' dergisinde (Eylül-1995) Profesör Kenneth S. Courtis, "Avrupa'nın yüksek borçları bir yerde Soğuk Savaşın bir sonucu" derken, kapitalizmin (sosyalist seçeneğin olmadığı bir dünyada) "sosyal devlet"e de gereksinimi kalmadığını ilan ediyor. Çünkü borç ve mali kriz batağında debelenen AB ülkelerinde ('OECD'nin kriteri temel alındığında) net devlet borcu (1980-1986 kıyaslamasında) GSYIH'nin yüzde 36'sına ulaşıyor. ABD için bu oran yüzde 19'du... Karl Marx, 'Kapital'de kamu borçlarını, "devletin yabancılaşması" olarak tanımlamakta haklıdır... Kuzey'de de, "devletin yabancılaşması" yaşanıyordu...

5-Le Monde Diplomatique, Ocak-1996.

6- The Economist, 13 Ocak 1996.

7- Keld Holm, Herald Tribune, 1 Aralık 1995.

8 The Economist, 2 Aralık 1995.

Avrupa Birliği ve Türkiye(I)

Ali Fırat DEMİRCİ

Ele almaya çalıştığımız konu, içinde bir çok etkeni barındırdığından tek bir yazıda toparlanması güçtür. Bu yüzden yazımız esas olarak; Avrupa Birliği fikrinin ortaya çıkışı, varlık nedenleri, nelerden beslendiği, içinde barındırdığı çelişkilerle birlikte; ana ekseni, etki alanı içindeki (daha özelde Türkiye'nin) bu oluşumun yeri, onun Türkiye'de ki sınıflara, sosyal yapıya etkisi, bu fikir karşısında alınması gereken tavır ve bunun sebepleri üzerinden şekillenecektir.

İnsan beyni her zaman emperyal düşlerle dolup taşmıştır. Büyük ütopyalar, tüm dünyayı içine alan birliktelikler her dönem var olmuştur. Ulus-devlet öncesi farklı argümanlarla, ulus-devlet sonrası ise bu argümanlara eklenen farklı çıkış noktalarıyla yaşam bulmaya çalışmıştır. Kendi varlık nedenini bu emperyal düşlerle birlikte kendi dışında var olan zorunluluklarla desteklemiş, bu zorunlulukları kendisine temel edinmiştir. Avrupa Birliği düşü de bunlardan biridir. Gelinen son noktada ulus-üstü bir yapılanma olarak siyasal arenada var olmaya çalışmıştır.

Gelinen aşamada "ulus-üstü" bir yapılanma olarak siyaset arenasında önemli bir "güç" dengesi haline gelen AB'nin; ezilen emekçi halklar açısından neleri getirip/götüreceğini tam anlamıyla analiz edebilmek için önce kendi içinde sancılı, ağrılı bir seyir izleyen bu süreci kısa bir değerlendirmeye tabi tutmamız gerekiyor. Sorunu tarihsel olarak ele aldığımızda görüyoruz ki, kendi içerisinde farklı yaklaşım ve görüşler olsa da bir birlik fikri, her dönem Avrupa'nın gündeminde olmuştur.Yakın döneme kadar sıcaklığından hiçbir şey kaybetmeden tartışılan Avrupalının "birlik fikriyatı"nın,"birleşik Avrupa tahayyülü"nü, hem teorik hem de pratik kökenleri itibariyle Ortaçağda bulabilmek mümkündür. Örneğin Federal dönemde prenslerin yürüttükleri hakimiyet mücadelesi, imparatorluklar döneminde kilise etrafında yaratılmaya çalışılan örgütlenmeler vb. Ancak bu dönemde bu sorun ağırlıklı olarak, oluşan güç dengeleri etrafında öne çıkan devletler ekseninde, o devletin çatısı altında yaşama geçirilmeye çalışılmıştır. Ve "birlik tahayyülü" bu ekonomik/siyasal nüfuzun haklılaştırıcı bir argümanı olarak hiç gündemden düşürülmemiştir.

Yakın zamanda ise bu tartışmalar yoğunlaşmıştır. Dünyada yaşanan gelişmeler, ortaya çıkan yeni güç dengeleri, sermaye bileşimindeki yoğunlaşmanın büyüttüğü ihtiyaçlar sonucunda hararetlenen bu tartışmalar; özellikle I. ve II. paylaşım savaşlarından sonra ortaya çıkan yeni konjonktürle birlikte yaşama geçme şansı da bulmuştur.Bu dönemde yapılan tartışmaları üç ana grupta toplayabiliriz. Federatifler- fonksiyonalistler-konfederatifler. "Avrupa Birliği" fikri, bu iki radikal görüş (federatifler ve konfederatifler) ve bunlar arasında daha 'ılımlı' duran fonksiyonalist görüş arasındaki gerilimli süreç içerisinde gelişip olgunlaşmıştır. Bir anlamda bugünkü AB sürecini tarif eden Fonksiyonalist görüş; merkezine öncelikle ekonomik işbirliği ve uyumu sonra siyasal anlamda işbirliği ve eşgüdümü koyarak bunlar üzerinde şekillenecek bir Avrupa Birliği fikri takipçiliği yapmıştır. Fonksiyonalistler için bu süreç, olgunlaşan ve zorlayan koşulların basıncı altında geri dönüşü olmayan bir süreçtir. Her alanda enformasyon ve uyumu içeren en üst anlamda Avrupa ulusunu amaçlayan bir düşüncedir.

Yine bu tartışmaların dışında Avrupa Topluluğu içinde kendilerini minimalist ve maksimalist diye tanımlayan ve daha çok bu birliği oluşturan devletlerin kendi çıkar algılayışları üzerinden şekillenen başka anlayışlar da vardı. İngiltere eksenli minimalist görüşe göre Avrupa topluluğunu inşa etmenin en iyi yolu bağımsız egemen devletler arasında gönüllü ve aktif işbirliği kurmaktır. Maksimalistler ise, bütünleşmiş bir siyasal ve savunma topluluğu için bir fırsat oluşturacak, giderek muhtemel görünen bir "Sosyal Avrupa" ya da Avrupa-refah devleti tasavvur ederler. Ana iskeleti Avrupa kimliği ekseninde, homojenleştirici imgeden, daha farklı bir gelecek imgesi ortaya koyarlar. Avrupa Komisyonu başkanı Jacques Delars'ın ifadesiyle bir "Avrupa Köyü"nün yaratılmasıdır tasavvur edilen!!! Bundan dolayı da ulusal egemenlik ve kültürel bütünlüğü savunan minimalist görüş maksimalistler karşısında silik kalmış, fazla bir etki alanı yaratamamıştır. Kuşkusuz bu görüşün hakim hale gelmesinde en belirleyici neden, gelişen AB içinde siyasi/ekonomik olarak etkin ve güçlü olan devletlerin mevcut birliği kendi ihti-

yaçları doğrultusunda şekillendirme isteklerinden ileri gelmektedir.

Bu konuyu geçerken bir şeyin de altını çizelim. Her ne kadar farklı görüşler var ve bunlar çatışıyor gibi görünüyorsa da aslında bunlar biçimi aşmayan, öze dokunmayan tartışmalardır. Ve esasta gelişen ülkelerin bu "kaçınılmaz sonu" kendi çıkarları dahilinde biçimlendirme uğraşlarının bir ifadesidir. Bütün farklı görüş ve anlayışlar sonuçta gelip bir "Avrupa Devleti" ve ulusunu amaçlayan görüşe dayanıyor. AB süreci fiilen 6 Avrupa ülkesinin Avrupa Kömür Çelik Topluluğunun (AKÇT) oluşturmasıyla başlamıştır.

Kömür ve çelik alanlarının ortak işletilmesi ve bu alanda işbirliğinin başlatılmasıyla ekonomik alanda sağlanan entegrasyon süreci bugünkü AB'nin de ilk temellerini oluşturur. Daha sonraları genişleyen bu 'entegrasyon" kendi içinde dışa doğru açılır. II. paylaşım savaşı sonrası gelişen bu süreç, salt Avrupa Devletleri arasında uyum ve entegrasyon amacı ile değil, aynı zamanda ikinci paylaşım savaşından sonra ortaya çıkan konjonktürün de gerekli hatta zorunlu kıldığı bir açılımdır. İlk göze çarpan olgu ise, emperyalistler arası yeni güç dengelerinin yarattığı bloklaşma ve canlanan pazar savaşıdır.

Özellikle yeni biçimlenen dünya haritası içerisinde kendi etkinliklerini arttırmak isteyen "yenik" Avrupa devletlerinin çıkarlarının uyuştuğu yerde birlikte hareket etme ve daha güçlü olma güdüsü bu tarihsel tartışmanın pratik adımlarını hızlandırmayı beraberinde getirmiştir. Yine sosyalist kamp, bu kampın ideolojik/siyasi etkilerinin kendileri açısından arz ettiği tehlike ikinci bir olgu olarak göze çarpar. Özellikle Sovyet Rus ordusunun Avrupa üzerinde yarattığı tehdit karşısında kendine daha güçlü bir varlık zemini bulan "Birlik" fikri ABD tarafından da desteklenir. Üçüncü bir neden ise bu sorunun yıllardır Avrupalının gündeminde olması ve neredeyse tarihsel bir özellik kazanmasıdır. En başında 6 ülkenin ekonomik entegrasyonu ile başlayan bu süreç koşullardan kaynaklı dışa doğru açılan bir perspektife sahip olmak zorundaydı. Bu 'dışa doğru açıklık" ise en nihayetinde kendi ekonomik ve siyasal yapılarına uygun bulunan ülkelere doğru olacaktı. Bu anlamda "Birlik" süreci Batı ve Doğu Avrupa'yı da içine alacak şekilde ilerledi. Ekonomik entegrasyon süreci ile başlayan bu birlik, dahil edilen diğer Avrupalı ülkelerle birlikte siyasal alanda da kendi kurumlarını yaratarak genişledi. Avrupa Parlementosu, Konseyi, Komisyonu, Avrupa Adalet Divanı, Avrupa Merkez Bankası gibi temel kurum ve normlar bu birliğin siyasi/hukuki karşılıkları olarak, ulus-üstü bir 'korunma zırhı' ile yerleşik hale getirildi.

Bu sürece Türkiye'nin dahil olması ise 31 Temmuz 1959'da AET'ye ortaklık başvurusu ve 12 Şubat 1963'te Ankara antlaşmasının imzalanmasıyla başlamıştır. Yapılan antlaşma, Türkiye ile Avrupa arasında, Türkiye'nin ekonomik/siyasi/hukuki alanlarda AB işleyiş ve iç tüzüğüne uygun gerekli adımları atması için bir 'hazırlık dönemi' olarak adlandırılmasının kabulüdür. Bu 'hazırlık dönemi' ise iki aşamalı bir süreç olarak sınıflandırılmıştır. İlk elden gümrük vergilerinin kaldırılması arkasından da bu sürece uyum altında gerekli alt yapının oluşturulması, yasal düzenlemelerin AB hukuk ve normlarına uygun olarak yeniden düzenlenmesi. Tam üyelik bu planın arkasından yürürlüğe girecekti. Hazırlık dönemi katma protokolle 1973'te devreye girdi. Türkiye açısından bu sürece dahil olma fikrini niteleyen temel felsefe ve buna uygun koordinatları çizilen pratik tutum ve davranışlar, AB'yi en başından beri kendi açısından "fayda" getirecek geçici bir şirket olarak gördüğünün işaretlerini verir. Dış borçlarını erteleme ve/veya bu borçlara kaynak bulma, kredi bulma gibi tamamen ekonomik anlamda kendisini rahatlatmayı amaçlayan temalar etrafında AB ile ilişkilerini tanımlar. Diğer yandan da kendi içindeki siyasal/ekonomik ve sosyal alanda yaşanan sıkıntıların geniş halk yığınları nezdinde yaratacağı tepkileri nötrleme, maniple etme amacıyla bir iç politika malzemesi, bu sıkıntılardan kurtulmanın çıkış yolu olarak lanse edilecek bir malzeme aracı olanağı sunmuştur. Avrupalı emperyalistler açısından ise Türkiye; mallarını daha kolay ve maliyetsiz sokacakları, hammadde kaynaklarını daha ucuz bulabilecekleri, düşük teknoloji ve kol gücü gerektiren sanayiyi kaydırabilecekleri, sermaye ihraç edebilecekleri uygun ve gelişmekte olan büyük bir pazar özelliği taşıyordu. Diğer yandan ise Türkiye üzerinden, Ortadoğu ve Kafkaslara açılmak, Türkiye'nin bu ülke halkları üzerindeki tarihsel/etnik nedenlere dayalı etkisinden yararlanarak buraları kendi pazar alanları haline getirmekti. Üzerinde durulması gereken bir önemli nokta ise, Türkiye üzerinde reddedilemez bir ekonomik ve siyasi güce sahip ABD'nin tavrıdır. Bu tavır bugünkü koşullarda Türkiye'nin AB'ye dahil olmasını istemekte, istemekle kalmayıp teşvik ve destek de sunmaktadır. Tamamen AB ile yaşadığı/yaşayacağı muhtemel çelişkilerin önleyici, kendi lehine çözümleyici işlevi olarak biçilen bu misyon ile zaten öteden beri ABD'nin Türkiye'ye yüklediği tarihsel anlam ve görevin burada da karşımıza çıktığını gösteriyor. Bu çatışmanın en önemli emaresi AB içinde gelişen ve giderek taraftar kazanmaya başlayan NATO tartışmalarıdır. AB'nin kendi önüne koyduğu BAB ve AGSK gibi girişimler ABD'nin Avrupa üzerindeki etkinliğini sarsabilecek/kırabilecek gelişmelerdir. ABD için bu "tehlikeli belanın" savuşturulmasının yegâne yolu Birlik içinde kendine bağımlı sujelerin sayısının arttırılmasından geçiyor. Özellikle Birlik içerisinde Almanya'nın giderek etkinliğini artırarak dominant bir güç

haline gelmesi ve bu gücün kendine yeni pazar alanları yaratma anlamında ilk elden Ortadoğu ve Kafkaslara yöneleceği/yöneldiği bilinen bir vaka. Bu anlamda "Truva atı" misyonu biçilen Türkiye üzerinden Avrupa içinde kendi etki alanını koruma ya da en azından bu gücün (AB) kendi nüfuz alanlarına (özellikle Ortadoğu ve Kafkaslar) yönelebilecek bir tehdit olmaktan çıkarmayı hedefliyor.

Bu sürecin teknik boyutuna geri dönersek; Türkiye'nin üyelik süreci kendi içinde kesintiye uğramış bir süreçtir.

1973'te başlatılan hazırlık dönemi 1980 cuntasıyla sekteye uğramış, 1987'de tekrardan başlatılmıştır. Ne var ki, Türkiye'nin verdiği taahhütlere uymaktan sürekli imtina etmesi ya da tutarlı, gerçekçi adımlar atma konusundaki isteksizliği Avrupalı ve ABD'li emperyalistler açısından sorun teşkil ediyordu. Özellikle bekledikleri mevcut sömürünün kapılarını sonuna kadar açacak, yer altı-yer üstü kaynaklarının talanının kolaylaştıracak ekonomik/ticari düzenlemelerin yapılmasıydı.1990'da AT komisyonunda hazırlanan "işbirliği protokolü"nün en önemli maddesi Gümrük Birliği maddesiydi. 6 Mart 1995'te Türkiye, AB Ortaklık Konseyi Gümrük Birliği belgesini imzaladı. 13 Aralık 1995'te ise ilk kez AB üyesi olmayan bir ülke GB'ye kabul edildi. Daha önce gümrük vergilerinin %96'sını kaldıran Türkiye imzaladığı bu anlaşmayla birlikte geri kalan %4'lük bölümünü de kaldırmıştır. Böylece Avrupalı devletler için mal ihracında hiçbir engel kalmamıştır. Bunun Türkiye ekonomisi için ifade ettiği anlam ise, tarım ve hayvancılık alanlarında dahi artık Avrupa ile boy ölçüşemez hale gelmesi ve giderek bu iki alanın tasfiye sürecinin başlaması demekti. Bu süreçten otomotiv sektörü de yara almış ve bir gerileme yaşanmıştır. Verilen bu tavizler Türkiye'deki işbirlikçileri açısından pek sorun yaratmamış; Avrupa'lı ve ABD'li şirketlerle olan bağımlılık ilişkileri içinde, Türk egemen sınıfları kendi paylarını korumuşlardır. Dolayısıyla bu süreçten olumsuz anlamda en çok etkilenen kesim tarım ve hayvancılık alanında çalışan yoksul ve orta köylülük, otomotiv sektöründe çalışan emekçiler olmuştur.

Türkiye ile uyum sürecine dönersek; AB, Türkiye'ye dönük ekonomik çıkarlarını her dönem insan hakları ve demokratik taleplerle maskelemeye çalışmıştır. Bu 'entegrasyon' sürecini, her daim geniş halkların çıkarına imiş gibi göstererek kendi adına Türkiye içinde bir kamuoyu yaratma gayesi içinde olmuştur. Fakat yakın zamanda yaşadığımız ve halen devam etmekte olan ÖO sürecinde olduğu gibi Avrupa'nın gerçek amacının insan hakları ve demokrasi değil sadece kendi pazarını yaratma-geliştirme, pazar payını arttırma güdüsü olduğu tüm çıplaklığı ile ortaya çıkmıştır. Diğer yandan ulusal harekete karşı yaklaşımı da bu ikiyüzlü politikadan rengini almaktadır. Onlar için kabul edilebilir olan, ehlileştirilmiş bir Kürt hareketidir. Siyasi-ekonomik nüfuzlarına katkı sağlayabileceklerine inandıkları sürece, bu kozu elinde tutma, Kürt kartını ileri sürme çabasından geri durmamışlardır. Kuşkusuz Kürt hareketi de Avrupa'nın bu faydacı politikalarından yararlanma, bunu kendi amaçları doğrultusunda kullanma gereğinden vazgeçmemiştir. Bugün gelinen noktada bu iki çizginin kendi içinde yeni bir sürece evrilmesi ile birlikte yeni bir mecraya akmıştır. Avrupa'nın üyelik için sunduğu sözde olmazsa olmaz şartlar, bugün Kürt ulusal hareketinin de desteklediği, hatta politik çizgisini bu basınca bağladığı görülmektedir. Örneğin Kürt dilinin özgürleşmesi, Kürtlerin kimliklerinin tanınması, kendi kültürel haklarını elde etmeleri noktasındaki yeni stratejinin en önemli temaları, gelinen aşamada Avrupa tarafından da yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır. Kürt hareketi de bu noktadaki basıncı büyütme anlamında AB ülkelerinde bir dizi eylem gerçekleştirmiş/ gerçekleştirmeye de devam etmektedir. Dolayısıyla Kürt ulusal hareketinde hakim olan strateji değişikliğiyle, Avrupalı emperyalistlerin beklentileri arasında gelinen aşamada bir paralellik sağlandığı söylenebilir. Bu ikili basıncın TC açısından ifade ettiği anlam ise ciddi bir dirençle karşılaşmıştır. Bugün bu direnci gösteren kliğin siyasette, ekonomide ciddi bir güç olduğu göz ardı edilemez. Ancak buna rağmen özellikle kamuoyunda oluşan beklentiler, AB'ye girme noktasındaki isteği, bu kliğin mevcut tavrında esnemeler yaratıyor. Bu da egemen kliği, esasta zamana yaydırılmış bir politik eksen üzerinde biçimsel bazı değişikler yapmaya itiyor.

Şunu da belirtmeden geçmemek gerekiyor. Bu fikriyat (Avrupa Birliği tahayyülü) çıkışından bugüne saf teorik altyapısı zaman içinde koşullara bağlı olarak zorunlu değişikliklere uğramıştır. En temel değişiklik ise, genişleme sorununda olmuştur. Kesin sınırları belli, homojen bir örgütlenmeden daha esnek bir yapıya doğru, periferisiyle ilişkilerini koparmayan ve geçmişteki ilişkileri bu sistem içinde reorganize etmeye çalışan bir yönelime geçilmiştir. Yani daha net ifadeyle bölgesel bir güç olma iddia ve gayesiyle sınırları esnetilmiş bir birlik tahayyülü, Avrupa'nın gündemine girmiştir. Bunu koşullayan en önemli neden ise ABD'nin ve giderek Japonya'nın sağladığı ekonomik güç ile siyasal nüfuz alanlarını genişletme isteğine dönük hamleleridir. "Birleşik Avrupa tahayyülü" kendi içinde aynı zamanda bir çatışmayı da beraberinde getiriyordu. O da, ortaya atılan ve bir dünya ideolojisi haline getirilmeye çalışılan "Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i", globalleşme ile olan kaçınılmaz çatışmadır. Bu anlatılan "Birleşik Avrupa" fikri, teorik düzeyde ulus-devlet sürecini ortadan kaldırmayı amaçlayan, merkezi devlet yönetiminden çok uluslu, sınır ötesi tekelle-

rin lobisine kayan pratik gelişmelerle çatışmaya neden oluyordu. Bir bütün olarak değerlendirdiğimizde birbirine paralel kümeler yaratma düşüncesi vardır. Yalnız burada dikkat edilmesi gereken şey; emperyalist 'efendilerin' bu yeni sömürge devletlere biçtiği roller ve bunların hayata geçirilebilmesi için yapılması gereken restorasyon sürecinin hızlandırılması ile sömürünün katmerleştirilmesi dolayısıyla da ülkenin tüm zenginliklerine hakim olma düşüncesidir. Bundandır ki; büyük umutlarla tasavvur edilen gümrüklerin ortadan kalktığı, ekonomik koordinasyonun sağlandığı ve zamanla siyasal-kültürel ve ulusal farklılıkların ortadan kalktığı o mutlu huzurlu ve refah içindeki Avrupa hayali bir türlü tam anlamıyla hayata geçemedi. Avrupa birliği fikriyatı kendi içinde barındırdığı çelişkilerden dolayı tüm çabalara rağmen ekonomi, kültür, dış politika, güvenlik konularında bir türlü uyum ve birlik sağlayamıyor. AB üyesi ülkeler, dış politikayı hala ulusal çıkarlarının bir uzantısı olarak görüyor. Başlı başına bu olgu bile ortak bir dış politika izlenmesini sekteye uğratmaya yeterlidir. Almanya ağırlıklı olarak bütünleşmeci politikaları belirlerken; İngiltere dış politika, göçmenler ve savunma konularında daha fazla bütünleşmeye karşı çıkmaz.

Diğer bir sorun ise Avrupa'da da çoğalan bir işsizler ordusunun varlığıdır. Öngörülere göre, yakın bir gelecekte Avrupa'da 20 milyondan fazla insanın işsiz kalacağından söz ediliyor. Şubat 1996 itibariyle Avrupa'daki işsizlik oranları şöyle; Belçika %10, İngiltere %8,6, Danimarka %6,2, Almanya %9, İspanya %22,6, Fransa %11,6, İrlanda %14,6, İtalya %14,6, Lüksemburg %3, Portekiz %7,7, İsveç %9,7, Finlandiya %16,5, Hollanda %7,2 ve AB'de ortalama işsizlik oranı % 11'dir. Bununla birlikte dikkate alınması gereken diğer yan ise; 1996 bütçesinde 86,5 milyar Euro olmasına rağmen üye 15 ülkenin kalkınma hızları dikkate alındığında toplam bütçe yıldan yıla büyüyeceğine küçülmüştür. AB patronları bu gelişmeler karşısında, Avrupalı işçiler üzerindeki vergileri arttırıp, sosyal harcamalarda kısıntıya gitmek istemektedirler. Bu gelişmeler doğrultusunda; çıkar yol oluşturmak için "girişimci ekonomiyi" geliştirme yönünde adımlar atılması öngörülmüştür. Buna paralel olarak GSMH'nin % 47,25'ini oluşturan sosyal güvenlik harcamalarının % 40'ın altına çekilmesi doğrultusunda hareket edilmektedir. Eldeki bu verileri baz alarak değerlendirmelerimizi biraz daha genişletmek gerekirse; diyebiliriz ki, Avrupa'nın uğraştığı sorunların ana ekseni ekonomik ve siyasal bütünleşememe değil, ekonomik krizin koşullayıcısı olduğu sosyolojik bir temele tekabül ediyor.

Sanayi ötesi toplumlarda istihdamı azaltan yeni üretim ilişkilerinin yarattığı sosyal doku bir türlü dengelenemiyor. Bu dokunun ortaya çıkardığı işsizler ordusu, yeni lümpen proleterler, post-modern kimlik bunalımları ve neo-liberal ekonomik söylemlerin tükenmişliği Avrupa'da yaşanan sosyolojik krizin en belirgin özellikleridir. Bu kriz içinde özünü arayan sınıflar kendi içlerinde taşıdıkları potansiyeli artık Avrupa'nın hiç alışık olmadığı bir şekilde ortaya koymaya başladı. Cenova'da ki G-8 zirvesine karşı düzenlenen kitlesel eylemlikler, global sömürüye en güzel yanıtı veriyorlardı. 100 binlerin yürüdüğü alanlarda kitleler kapitalizm ve YDD'ye karşı öfkelerini radikal bir şekilde dile getirmektedirler. Kısaca diyebiliriz ki; Avrupa artık sosyal patlamaların eşiğindedir ve kendi içinde taşıdığı diğer büyük çelişki de APB ve Euro durumudur.

21. yy başlarında Avrupa siyasal birliğini ya da daha başka bir deyişle ham hayal olan Avrupa Birleşik Devlet'i nin en önemli öğesi olan bir olguydu. Bu fikrin önemli köşe taşlarından olan APB en başta emperyalist kampta etki doğuracak güce sahiptir. Uluslar arası arenada artışmasız büyük bir güce sahip olan Amerikan Dolarını etkileyecektir. Halen ABD Doları, dünya döviz rezervlerinin % 56'sını meydana getirirken globen ticari döviz işlemlerinin % 80'i, dünya ticaretinin ise % 46'sı dolarla gerçekleşmektedir. Euro sahip olduğu geniş kullanım alanıyla ve dayandığı ortak ekonomik güçle doların egemenliğini sınırlayacaktır. Ortak parayla birlikte Avrupa pazarında aktivitesi artacak, ticari işlem maliyetleri düşecek ve finansal hizmetler kolaylaşacaktır.

Emperyalistler arası ekonomik alanda ciddi rekabete sebep olacak bir çıkıştır bu. Diğer bir çelişki ise yeni parasal düze piyasadaki aktörlerin yeniden yapılanmasına bazı firmaların küçülmesine ya da kapanmasına sebep olacak bu da orta vadede işsizliği beraberinde getirecektir. Aynı benzer etki bankacılık sektörü içinde geçerlidir. Avrupa Para Birliği içte ve dışta genel olarak bu tür çelişkiler taşımaktadır.[1]

Buraya kadar şu tartışmaya girilmemiştir; AB'ye evet mi? hayır mı? böyle bir tartışma sol adına abesle iştigaldir. Bize düşen görev sadece AB emperyalistlerinin gerçek yüzlerini geniş halk yığınlarına anlatabilmek ve en azından her türlü ABD emperyalizme hayır diyebilmek/detirtebilmek. Anti-emperyalist bilinci uyandırıp bu şiarla hareket edebilme gücünü gösterebilmek. Bu noktada sol kendi içinde bu anti-emperyalist bilincin yükseltilmesinde ve teşhirinde eksik ve edilgen kalmıştır. Çünkü Avrupalı emperyalistlerde en az Amerikalı emperyalistler gibi hiç boş durmamakta hatta daha tehlikeli bir şekilde bilinçlerde bulanıklığa sebep olmaktadır. Bu şekilde kendi adlarına meşruluk ve kitle oluşturmak istemektedirler.

KAYNAK

1- Neo-Liberal Saldırı Kriz ve İnsanlık - sayfa; 354

"Durumdan vazife çıkartan" ve suretini, sesini büsbütün haktan alan "umut"suz "çağdaş" Murtaza efendi portreleri!!!

Metin TEKİN

Devrimciler; gerek iç tartışmalarında gerekse kendi dışındaki devrimci çevre ve gruplarla olan polemiklerinde düzeyli, geliştirici, tutarlı, ilerletici bir üslup ve yöntemi kuşanmak zorundadırlar. Özellikle de bu coğrafyadaki genel tartışma daha doğrusu tartışamamakültürünün düzeyini; kavram olarak tartışma denilen şeyin insanlar için nasıl netameli, zihinlerinde ne gibi "tehlikeli" soru ve düşünceler oluşturduğunu hepimiz yakından biliyoruz/görüyoruz.

Dolayısıyla bunu kırmayı önemseyen, kırmaktan öte sorunların anlaşılması/kavranması ve aşılmasında bu 'silah'ın iyi kullanılmasının bizzat zorunlu olduğunu söyleyenlerin bu temelde daha bir hassas ve sorumluluk anlayışı ile hareket etmeleri beklenendir.

Evet tartışmak iyidir. Tartışmanın/eleştirinin olduğu yerde durağanlık değil gelişme vardır, gerileme değil ilerleme vardır. Ancak bunun için de, bu dinamik sürecin doğru bir yöntem ve üslupla işletilmesi/ devreye sokulması bir o kadar önemli ve gereklidir. Yoksa kaosu arttıran, sorunları büyüterek içinden çıkılmaz hale getiren ve dolayısıyla da gelişmeyi durduran bir içerik kazanmaktan bir an dahi imtina etmez. Bu hassasiyetlerden azade ve yöntem sorunun gerçekten büyük bir sorun olarak kendisini açığa çıkardığı bütün iyi niyetli çabaların sonuçta nerelerde konakladığını, bunun da bizi biraz daha gerilere taşıdığı hepimizin malumudur.

Tartışmanın, eleştirinin kendisi, sorunları doğru koymak, sorgulatmak, yeni şeyler katmak ve ilerletici olmak zorunda olan eleştirel bir hat üzerinde yürür. Ancak bu, tartışma ya da eleştirinin her şeyden bağışık yürütüleceği anlamına gelmez. Aksine daha iyi tartışmak için tartışmayı/eleştiriyi belli hassasiyetlere bağlamak ve sorumlu davranmak gerekir. Bu hassasiyetlerden ilki, öze tekabül eden içeriktir; ikincisi ise üslup ve yöntem sorunudur. Ancak bu iki yan arasında doğru ve sahici bir ilişki kurulursa tartışmaya canlılık kazandırılır; kendi çapıyla sınırlı kalmayıp daha geniş bir çerçeveye yayılan olumlu, geliştirici etkiler yaratılabilir. Tartışma/eleştiri de sorun 'karşı" anlayışın kendisidir. O anlayış ile teorik/ideolojik/siyasal zeminde hesaplaşılır. Hesaplaşmak da ikna olmaya açık, kendi yanlışlıklarımızı, eksikliklerimizi görmeye, onları aşmaya da baştan imza atmak zorunda kalınan bir akittir. "Mahkum etme" anlayışının renk vereceği bir tartışma-eleştiri tarzı hangi ambalaj ile sunulursa sunulsun baştan reddedilmelidir. Tartışmada hedef masasına oturtulan, yanlış olduğu düşünülen anlayışın kendisi olmalıdır. Önce söyleyeni tukaka ilan edecek argümanlar üzerinden yüklenip sonra da 'işte söyleyen böyle bir adam ya da çevre' deyip o yaklaşımı genel kamuoyu nezdinde mahkum edeceğimiz düşüncesi çiğ bir düşüncedir. Buna tartışma/ eleştiri denemez. Eleştiri sahibinin bu "bel altına çalışan" yöntemi sadece kendi kişisel tatminini hedeflemeye yöneliktir. Bilinmelidir ki, tartışma/eleştiri konusu yapılan anlayışı kişisel bir platforma indirerek, salt onunla sınırlayarak onunla mücadele yürütmek; sorun ya da tartışmaya/eleştiriye konu olan şeyi birey ya da çevrenin genel özellikleri ile açıklamak; onu besleyen nesnel/öznel koşulları, varoluşuna dayanak oluşturan ideolojik/siyasi öz ve nedenleri dikkate almadan atılacak hiçbir adımın olumlu ve geliştirici katkısı olmaz. Dolayısıyla salt sonuçlar üzerinden yürüyen/yürütülen bir tartışma-eleştiri eksiklidir; bu yanıyla da tehlikeli sularda kulaç atmanın beyhude çabasından başka bir şey değildir.

Uzun Yürüyüş dergisi de çıkışından bugüne kadar her zaman tartışmaya önem vermiş, kendini eleştirmekten bir an dahi imtina etmemiştir.

Tartışmanın/eleştirinin bizi geliştirecek, ilerletecek, ufkumuza, çıkınımıza yeni şeyler katacak yanlarını hep destekledi, açık olmaya çalıştı, önemsedi. Özendirici olmaya çalıştı.

Biliyordu ki, kendi gerçekliğimizi anlamak, sorunlarımızı görmek bu sayede mümkün olacaktı; sorunlarımızı, gerçekliğimizi aşmak için gerekli yanıtları ancak tartışmanın karmaşık senfonisinde, eleştirinin hakiki gücünde bulabilecektik. Hala da kendisine katkı sunacak, geliştirecek her 'karşı' düşünceyi hala önemsiyor, yararlanmaya değer buluyor. Bu yanıyla hep haksız "kuşku" ve "soru işaretlerine" maruz kalsa da mevcut olumsuz kültürün aşılmasında yani tartışmaya bir "öcü" gibi bakan anlayışların kendi sınırlarının kırılmasında önemli gedikler açmayı başarmıştır. Kuşkusuz, kendi içerisinde hassasiyetleri olan, ilkeli, değerlere saldırmayan bir içerik ve polemik dili ile biçimlendirilen bu yaklaşım bazen karartılmaya, içi boşaltılmaya çalışılacak şekilde kullanılmaya çalışılmıştır. Devrimci sorumluluktan yoksun; değer, ilke adına ne varsa her şeyi bir çırpıda kapı önüne koyup "tartışma" ya, "eleştirme" ye çıkanlar da oldu. Özellikle de bu dergiyi sahiplenen kimi arkadaşlarımız polemik yazılarını, eleştirilerini daha çok bir iç dökme, kişisel tatmin ve ihtiyaç aracı olarak ele aldı/ almaya da devam ediyor. Dönem dönem U.Y dergisi sayfalarında siluetlerini gördüğümüz bu "büyük", bu "ihtiraslı" polemikçiler kimi zaman bilinçli kimi zaman da bilinçsiz söz ve edimleri ile bu platformun işlevsizleşmesini zorladılar. Doğrusu ya derginin kendini tanımladığı varlık zemini; her şeyi kendi merkezine koyarak gören, kendi kişisel ihtiyaç ve tatmini bağlamında bu kulvarı kullanmaya çalışanlar için de bir nevi bulunmaz hint kumaşı oldu!!! Eleştiri bilimseldir. Somut olgu ve olaylar üzerinde yürütülmek zorundadır. Bu özelliklerden azade edilmiş bir eleştiri düşünülemez. Olsa bile bunlar kendi ilkel duygularına teslim olmuşların basit 'iç dökme'lerinden öteye gitmez.

Bunlardan son ikisi; 52. sayıda sayfa 50'de yeralan Aydın Heval'in ve sayfa 43'te Eren Can'ın yazılarıyla Uzun Yürüyüş'te arz-ı endam ettiler. Kendi "umut"suzluklarından hayata asılan, seslerinin tonunu "umut"suzluğun kasvetli zifirinde demleyen bu "yaman eleştiri" sahiplerinin "küfürnameleri"nin neresinden tutulacağını doğrusunu biz de bilmiyoruz. Yanıtlanması gereken en önemli soru ise, her eleştiriye belli ilkeler, değerler etrafında bakmaya özel bir hassasiyet gösteren dergi editörlerinin bu yazıları neden, hangi amaç ve ihtiyaçlarla yayınlama ihtiyacı duyduklarıdır? Biraz sonra değineceğimiz gibi bu yazı içerik olarak sunduğu hiçbir olumluluğu yoktur. Üslup olarak yıkıcıdır, dağıtıcıdır; yöntem olarak dostluk ve yoldaşlık bağlarını, kendi bireysel ihtiyaç, tepki ve egolarının tatminine bağlayarak dinamitleyen bir niteliğe sahiptir.

"UMUT"TAN FERAGAT EDİLMİŞ BİR HAYATIN GÖLGESİNDE KENDİ "AYDIN"LIĞINA ASILAN BİR PORTRE...!

Bunlardan ilki "Umut'tan umutsuz çabalar" başlıklı yazının imza sahibi Aydın Heval'dir. Yazarın ipe çeker gibi yazı başlığına çektiği Umut kimdir, bu derginin yazarlarından Umut Şengül'dür. Peki ne yapmıştır Umut Şengül? Gökhan Kaya ve Cevdet Gündemir arkadaşların ulusal sorun ve son süreçte ulusal hareket önderliğinin girdiği yeni yönelime ilişkin saptamalarını merkeze alarak buradan komünist/devrimci hareketin yaklaşım ve tavrının ne olması gerektiği üzerine bazı hatırlatmalarda bulunuyor. Genel olarak hedefi devrimc safları etkisi altına alan bu yanılsama lı bilinç halini kırmak, bunun yarattı ğı tahribatları gidermek, sağlıklı v devrimci bir tarzı berraklaştırmaktır Bunu yaparken de bu yanılsamalı bilinç halinin saflarımızdaki somut karşılıklarından olan Cevdet ve Gökhan arkadaşların düşünceleri üzerinden hareket etmiştir. Bu iki arkadaşın düşüncelerini, somut olanla karşılaştırarak sorunun anlaşılmasını kolaylaştırmaya çalışarak; ulusal hareketin girdiği yeni konsepti, bunun genel ve özel olarak saflarımızda yarattığı etki, karmaşa ve yanılsamayı aşmayı/kırmayı amaçlamıştır. Bunun karşısında ne yapılabilir? Yapılacak olan, yanlışladığın, olumsuzladığın yanları, bizi biz eden kolektif kimlik ve ruh içerisinde doğru bir yöntemle dile getirmek; kendi bilgi, deneyim, kavrayışınla doğru olanın ne olması gerektiğini ortaya koyacak şekilde tartışmaya dahil olmaktır. Kuşkusuz bunu yaparken sorunun muhatabının kavrayış eksikliğine, yetmezliğine de neden olabilecek nesnel-öznel iklimi, siyasi-ideolojik nedenleri belirtmekten de kaçınmazsın. Peki Aydın arkadaş ne yapıyor? Yaptıkları ne kadar bu doğruyu kapsıyor? Hemen belirtelim ki, arkadaşımız yaptıkları ve söyledikleri ile bu doğruya teğet bile geçmiyor. O "durumdan vazife çıkartır" gibi, nerden beslendiği de pek bilinmeyen(!) öfke nöbetleri ile Umut'un "umutsuzluğunu" tescillemeye çalışıyor. Bütün kurgu ve çabası, aslında onun ruh halinin en kısa özet beyanı sayılabilecek; başlığa çıkarılan yargının pekiştirilmesidir. Gerçekleri tahrif ediyor, kendisine soru sormaktan imtina ederken nereye varacağı, neye hizmet edeceği bilinmeyen "dehşetli" sorular soruyor. Yetmiyor; söylediklerinin pek ikna edici olmadığını-hadi onu da söyleyelim- kendisini bile ikna etmediğini görüyor olacak ki büyük bir ça-

resizlikle "bel altına" vurmaya çalışıyor. İşte inciler.... işte "yaman" yazarımızın "yeni" kimliğine iliştirdiği "acar" avukat sıfatıyla çıktığı tahrifat yolculukları... İşte öfke nöbetleri ile parlatılarak cümle aralarına serpiştirilen gerçek niyet ve amaçlar....

Arkadaş, "... Cevdet'in yazısı Mart 2000 tarihli, yani bundan on altı ay öncede yazılmış ve yayınlanmış; G. Kaya'nın yazısı ise daha eski tarihli, 22.12.1999." (sf.50) 'bilgi notlarını' verdikten sonra hışımla soruyor."Arkadaşların yazılarına neden zamanında cevap verilmiyor da, üzerinden aylar, yıllar geçtikten sonra yanıt(!) veriliyor." (sf.50) Onun bu 'hışmına' kendince haklılık kazandıran ise söz konusu yanıt yazısının Uzun Yürüyüş dergisinin Nisan-Mayıs 2001 tarihli 51. sayısında yayınlanmasıdır. Peki 'acar' avukatımız, Gökhan arkadaşımızın yazısının yayınlandığı tarihi neden verme gereği duymuyor? 'Unutmuş' olabilir mi!!!? Ya da 'karıştırmış'!!!? Doğrusu ya tarihler konusunda o kadar 'hassas'(!) olan arkadaşımızın kendisine böyle bir ayrıntıyı es geçmesini hiç yakıştıramadık(!) Lakin yazının tamamı okunduğunda bunun basit ve bir anlık dalgınlığa verilecek kadar affedilir bir hata olmadığını da görüyoruz. Aksine bunun, ona bir "avantaj", "amacına" ulaşmada önemli bir olanak sağladığına inanıyor. O kadar ki, oradan da tahrifatçılık bilinçli bir tercih olarak gelip oturuyor güncesine. Gerçek olanı sessizce geçiştirerek; "eleştirilerine" önemli(!) bir noktayı yakalamış olmanın "büyük özgüveniyle" oradan başlıyor. Unutanlara biz bir daha hatırlatalım; Gökhan'ın "Kirlenmemiş değiliz" başlıklı söz konusu yazısının yayınlandığı tarih Temmuz-Ağustos-Eylül 2000'dir. Ve bir hatırlatma daha; bu yazıyı, o tarihten önce dergi editörlerinden başka kimsenin de okuma şansı yoktu.

Kendi kurguladığı zemin üzerinden salvo atışlarına başlayan Aydın arkadaş, Umut arkadaşın küçük hesaplar peşinde olan biri psikozuyla hareket ettiğine inanıyor. Tarihler üzerindeki bu 'küçük' karıştırmaları aslında onun bu iddiasına kan taşıma uğraşının karşılığıdır. Peki Aydın arkadaş Umut Şengül'ün "bilinçli bir tercihi" olarak gördüğü bu gecikmesinden nasıl bir sonuca ulaşmış? Onun, bu 'gecikmeden' hedeflediği özel çıkarları mı vardı acaba? Vardı ise bunlar ne olabilir? Soru sormayı pek bir seven ama kendisine soru sormayı da bir o kadar sevmeyen Aydın arkadaşın bu konuda bizleri aydınlatacak bir cevabı yok. Cümle aralarından çıkarabildiğimiz ve bu sorularımıza cevap(!) olarak alabileceğimiz tek şey ise, Cevdet ve Gökhan arkadaşların ölüm orucu eyleminden -ki bu iki yoldaşımız da bu eylemin içinde idi- dolayı bu "tartışmayı sürdüremeyecek durumda olmaları" ifadesidir. Önyargılarına teslim olmuş Aydın arkadaş tam da buradan hareketle, "parlak" bir sonuca ulaşıyor: Gireceği bir tartışmadan "yenik" ayrılacağının ayırdına varan Umut Şengül, yanıt yazıları için "uygun bir fırsat" beklemiş; aradığı fırsatı da bu iki arkadaşımızın ölüm orucuna başlamaları ve bir süre sonra da "tartışmayı sürdüremeyecek" duruma gelmeleri üzerine bulmuştur. Tamı tamına bu. Pes dedirtecek, komplo teorisyenlerine taş çıkartacak bir buluş değil mi!!! Lakin bulduğu cevabın(!) altını çizmekten de imtina ediyor. Çünkü kendisi de çok iyi biliyor ki, Umut Şengül'ün bu yazısı, yayınlanma tarihinden aylar önce kaleme alınmış ve dergi editörlerince raflarda bekletilmiştir. Tamamen editörlerin 'tercihinden' kaynaklı bir gecikmeden yazarı sorumlu tutmak ne kadar gerçekçi bir iddia olabilir ki!? Bunu bildiği halde kendi amacını haklılaştırmanın bir nişanesi olarak gündeme taşıması ne kadar dürüst bir tutumdur? İkinci olarak, bir an için gerçekten bu yazının Aydın arkadaşın belirttiği tarihlere yakın bir zamanda kaleme alındığını düşünelim. Bu bir şeyi değiştirir mi peki? Mart 2000 den bu yana dergi kaç sayı çıkmıştır? Periyodunu oturtmamış, en önemlisi çok daha güncel sorun ve ihtiyaçların gündeme geldiği o sıcak koşullarda(ölüm oruçları, 19 Aralık operasyonu vs.) böylesi bir tartışma kendisi de çok iyi biliyor ki bizim için biraz 'lüks' kaçacaktı. Hele ki, bu durum "... her sayısında bir veya kimi sayılarında iki yazısıyla yer al(an); ve daha çok temel, güncel (arkadaş nezdinde pek kabul görmese de b.n) teorik, politik ve perspektif sunan yazılarıyla"(agy. Sf.50) derginin yükünü çeken Umut Şengül arkadaş için çok daha geçerli iken. Bu yükü omuzlamaktan bir an dahi kaçınmamış biri olarak onun kalemini, sürecin ve bizim, güncel ihtiyaç, politik tespit ve beklentileri üzerinde bilemesi daha lazım olması gereken değil midir? Ne dersin Aydın arkadaş...!

Üzerinde durulması gereken önemli bir nokta ise; tepki ve kızgınlığını bu arkadaşların (yani Cevdet ve Gökhan arkadaşların) cevap veremeyecek durumda oldukları iddiası üzerinde temellendirmesidir. Ona göre sağlıklı ve düzeyli bir polemik ya da eleştiri yapılırken muhataplarının durum ve koşulları kesinlikle dikkate alınmalıdır. Bu olmazsa olmaz bir şarttır onun için. Bir an için gerçekten bunun haklı ve yeterli bir gerekçe olarak kabul edilebilir olduğunu düşünelim. Ancak bu durumda ortaya daha önemli bir soru(n) çıkar. O da bugün yaşamayan ve dolayısıyla cevap veremeyecek durumda olan hiçbir kimsenin eleştirilemeyeceğidir. Öyle mi? Bir an için daha kötüsünü düşünelim ve bu arkadaşlarımızın ölüm orucu eyleminde şehit düştüğünü varsaya-

lım. O zamanda bu mantığa göre böyle bir yazıyı kaleme almak bile gereksiz olacaktı. Ne diyelim ki... Aydın arkadaşın, hezeyanlarına teslim bayrağı çekmiş işgüzarlığı deyip geçelim. Ancak bu mantık silsilesi onun tartışmadan ne anladığını, tartışmaya ne anlamlar yüklediğini de ele vermektedir. Tartışmayı anlayış derekesinde değil de kişisel bir platforma çeken ve onunla bağlayan, onunla eşleştiren bir içerik doğaldır ki, sağlıklı ve düzeyli bir eleştiri faaliyetinin değil içinde, yanından bile geçmeyecektir. Herkesin malumudur; biri hakkında karar alınırken mutlaka ona da söz hakkı tanınır. Aydın arkadaşta, herhalde o yazıda böyle bir 'kararın' varlığına dalalet getirecek ve bizim farkında olmadığımız "dehşetengiz" bir ipucuna ulaşmış ki(!) ısrarla bu kulvarda durmaya çalışıyor. Yazı boyunca anlıyoruz ki onun tumturaklı sözlerle itiraz ettiği tek şey bu arkadaşların cevap haklarını kullanamayacakları iddiasıdır. Gerçi onun bu konudaki bu takıntılı düşünceleri bize yabancı değil ama her şeyi, her konuyu getirip buraya bağlaması doğrusu artık pes dedirtecek türden bir lapa. "Cevap hakkı" diye bağırırken,bir an için arkadaşların düşüncelerinin, gerek bu yanıt yazısından gerekse de kendi gelişim süreçlerine bağlı olarak bir farklılaşmaya uğrayabileceğini dahi aklına getirmekten ısrarla kaçınıyor. Öfke kusuyor. Neden dersiniz!!!? Kendisi merak etmesin; arkadaşlar karşı bir yazı yazdıkları zaman bunlar elbet yayınlanacaktır. Çünkü kendisinin de dediği gibi "bu tartışmalar noktalanmış değildir." Yazı bu minval üzerinde akıp gidiyor. Bütün çabaları tamamen "Umut'un umutsuzluğunun" tesciline dairdir. Eleştiri konusu olan sorun üzerinde hiçbir şekilde düşünce belirtmiyor. Ne Umut arkadaşın yazısına ilişkin eksik, yetersiz bulduğu noktalara dair, nedenleri belirtilmiş güçlü itirazlar var; ne de Cevdet ve Gökhan arkadaşların düşüncelerine katıldığını beyan eden güçlü vurgular. Genel geçer, bilinen bazı genellemeler ile zevahiri kurtarmaya; ihtiyatı da elden bırakmadan konuyu kendi ihtiyaç ve 'amaç'ları etrafında döndürmeye çalışıyor. Daldan dala atlayarak ve de hiç kimsenin reddetmeyeceği bazı argümanları kendi 'amacını' haklılaştırmanın aracı olarak sıkça kullanarak mesajlarını vermenin fedakâr(!) örneklerini sergiliyor. Örnek mi, buyurun size uzun bir alıntı. Yalnız burada ne anlatılmaya çalışıldığını, karşı çıkılan noktaların neler olduğunu, bunun siyasi/ideolojik/ teorik neden ve gerekçelerinin ne olduğunu anlayan bize de anlatıversin bir zahmet!!! Malum bizim o kadar keskin zekamız yok!!!

Umut Şengül'e ithafen bol ünlemli cümlelerle ".... Talibanların Rus işgaline karşı savaşımından, burjuvazinin çoktan tükenmiş özelliklerini tükenmedi diyerek devrimci teoriye kendince katkılar(!) ekliyor. Yaşadığımız konjonktürde, küçük burjuva karakterli önderliğin ulusal devrimci hareketi başarıya götüreceğini söyleyerek; bunun nedenini de küçük burjuvazinin en radikal kesimini oluşturmasına bağlayarak yüreğimize su serpmiş oluyor(!) Ulusal harekete karşı tavrı, PKK bünyesinde gelişebilecek yani (herhalde yeni demek istemiş b.n) devrimci dalgalanmalara karşılıksız ve aktif biçimde destek olmayı, bu kesimleri müttefik olarak kabul etmeyi zorunlu tarihsel görev olarak önümüze koyarak, bizleri tavırsızlıktan(!) kurtarmış oluyor.." diyerek bizleri derin"gaflet" uykusunda uyandıran Aydın arkadaş hemen beklentilerimizi(!) pas geçerek arkasından çok önemli bir ifşaatta(!) bulunuyor. Devam ediyoruz; "yine soramadan edemiyor insan. Yazar, hangi mücadeleyi yürütüyor da, böyle herkesi şaşkınlık içinde bırakan "derin"(!) tahlilleri ortaya çıkarabiliyor. Hangi işçi direnişini veya grevini, hangi silahlı mücadeleyi veya silahlı cepheyi ya da hangi parti önderliğinde devrimci kadro ve kitleleri toplamış da bizleri de silahlı mücadeleye teşvik ediyor?" "... işçi hareketi ve sosyalist harekette dikiş tutturamayanların Kürt hareketine yapışması gibi yapışıyor ulusal harekete U. Şengül."(agy. Sf.51)

Yorum senin ey kari...! Çaresizlik mi dersin, umutsuzluk mu dersin, öfke nöbetleri arasında girilen kafa karışıklığı mı dersin, siyaseten sığlık ve çiğlik mi dersin, ideolojik savrulma mı dersin... ne dersen de. Her şey var. Ama karşı çıkılanın ne olduğuna dair en küçük bir yorum, düşünce ortada yok. Gerçi hakkını yemeyelim, o, cümle aralarına sıkıştırdığı bol ünlemlerle yorumunu yapıyor ve konuyu ne kadar önemsediğini/önemsememiz gerektiğini de böylece iyi açıklıyor doğrusu!!!

Bir kere yazara (U.Şengül) yöneltilen, hangi mücadeleyi ne kadar, nasıl yürütüyor sorusu gülünç bir sorudur. Daha gülünç olansa ancak kolektif, devrimci bir iradenin varlığı ve nesnel/öznel koşulların gelişmesi/ilerlemesi ile bağlantılı süreç içerisinde çözülebilecek her sorunu getirip yazara bağlaması ve bunların varlığı üzerinden yazarın hiçbir şey yapmadığını ispatlama(!) çabasıdır. İnsanın el insaf diyesi geliyor. Bilinir ki, bu sorun ve görevler nitelikleri gereği bireylerin tek tek çabalarıyla açıklanamayacak/aşılamayacak kadar karmaşık, kompleks ve çaplıdır. Daha üst bir organizasyonu gerektirir ve ancak böylesi bir organizasyonun yaşam içinde atacağı tutarlı, disiplinli, sebatkâr adımlarla aşılabilir özellikler taşırlar. Bu herkes tarafından böyle bilinirken Aydın arkadaşın hala ısrarla sorunların varlığın yazarın çabasızlığı üzerinden açıklamaya çalışması en hafif deyimle siyasetten anlamamaktır. "Silahlı mücadele teşvik"ine ge-

lince; doğrusu ya bu coğrafya da gerek sistemin niteliği gerekse de yaşanılan silahlı mücadele pratikleri ortadadır. Somut şart ve koşullar ayan beyan ortada ve gözümüzün içine batarken kalkıp bunu söylemek öyle kendisinin abarttığı kadar "derin" bir kavrayışı, allame-i cihanlık bir yetiyi gerektirmiyor(!)

"Kuşku anaforu" içinde ezilen, her şeye ihtiyatla yaklaşmaya özen gösteren(!) Aydın arkadaşın hayıflanmasına(!), merak etmesine gerek yoktur. Gözlerini açıp etrafına bakarsa kendisi de bu gerçeği çok iyi şekilde görecektir(!) Yok, daha farklı şeyler söyleyecek, yaklaşımlar sunacak ise onları belirtsin de; bizde "aydın"lanalım(!) "U. Şengül'ün ulusal hareket" yapışması iddiasına gelince; Aydın arkadaşın bu düşüncesine dayanak olarak neleri gösterebileceğini bizde merak ediyoruz doğrusu.!? Eğer Umut arkadaşın ulusal sorun ve ulusal hareket konusundaki genel duyarlılık ve ilgisini kastediyorsa bundan önce eleştiri merkezine almasına gerekenin yıllar boyunca bu soruna ilgisiz kalan, tereddüt gösteren ve küçümseyenler olması gerekmez miydi? En çok da bu geleneksel tavrını, bugün oluşan 'boşluktan' yararlanarak 'revizyona' tabi kılıp, PKK'nin yeni stratejisine alkış tutarak parsa peşinde koşanlar olması gerekmiyor muydu?

Ulusal sorun, başından beri "devrimci-özgürleşmeciler" için özel bir duyarlılık konusu olmuş ve önemsenmiştir. Sorunun çözümünü kendi program ve eylemine dahil ederek statükocu anlayışlardan siyasal/örgütsel/pratik yanıyla keskin bir kopuşu sağlamıştır. Umut arkadaşın söyledikleri tamamen bu yaklaşımın teorik-politik-örgütsel-güncel- pratik yanlarına dair çözümlemelerini içeriyor. Birileri bunları yanlış bulabilir, eleştirebilir. Ancak kalkıp bu çabaları "Kürt hareketine yapışma" olarak değerlendirmesi insaflı bir tutum olmaz. Bu olsa olsa 'pusulasını şaşıranların' işi olabilir. Ne öneriyor Aydın arkadaş? Konuşmamayı mı, tartışmamayı mı, üzerinde kafa yormamayı mı, gelişmeleri sessizce geçiştirmeyi mi, biat etmeyi mi? Ne istiyor merak ediyoruz doğrusu? Hem, Kürt hareketi bugün gelinen aşamada PKK ile ayrıştırılamayacak kadar iç içe bir özellik kazanmış iken, Kürt hareketi ile PKK arasında doğrudan doğruya bir aynılık kurulacağını herkes kabul eder iken kalkıp PKK önderliğinin yeni stratejisini eleştirmek ne kadar "bu harekete yapışmak" olarak tanımlana bilir ki? Böyle olsa bile, başka bir 'tercih' varken bunu esas almak ne kadar 'kazandırıcı' olabilir ki? Bunu düşünen biri kalkıp neden PKK içerisinden çıkan/çıkabilecek devrimci oluşumları destekleme çağrıları yapar? "Kendi varlık koşulunu" ve "istikbalini Kürt hareketine bağlayan bir yaklaşım" neden kendi zeminini dinamitleyecek şiarlara sarılır?... Onun için bu soruların hiç önemi yok. Kendi "şaşmaz" önsezileri ile ulaşılan sonuçlar onun için yeterli. Herkese de yeteceğini düşünüyor!!! Peki her şeye peşin hükümlü ve ön yargı ile yaklaşan kendisi, kendisinin savunduğu (doğrusu ne söylediğini ve savunduğunu anlamakta zor; ama en azından Cevdet ve Gökhan arkadaşların tavrını bildiğimiz ve kendisinin de bunu kabul ettiğini varsayarsak) çizgiyi nereye oturtuyor; merak ediyoruz doğrusu? Okumayanlara öneriyoruz; lütfen alın bu iki tavrın ifade edildiği yazıları, bir de siz okuyun. Ondan sonra eğer ortada bir "Kürt hareketine yapışma" iddiası aranacaksa hangi tavır ve yaklaşımın buna daha yakın olduğuna siz karar verin..! Görülüyor ki, kendi "kuşku"larının içinde boğulan Aydın arkadaş, oradan oraya atlayarak kendine hedef seçtiği "Umut"u künyemizden düşürmek istiyor. Bütün çabası "Umut"tan azade bir hayatın tasvirine dönüktür. Bunun için kullanabileceği her şeyi kullanmaya, ulaştığı her "dehşetli" sonucu bizimle paylaşmaya çalışıyor. Hem de her cümlesinde aslında kendisini çürüttüğünü, kendini inkar ettiğini bile fark etmeden!!! Kullandığı üslup ise apayrı bir tartışma konusu.

Bir yandan "üslubu ve yöntemimizi düzeltmemiz" gerekiyor diyeceksin, diğer yandan "küfürnameler" dizeceksin. Bir yandan "devrimci tartışma kültürü" diyeceksin, diğer yandan bu kültürü biçecek bütün hamleleri fütursuzca sergilemekten kaçınmayacaksın. Hele bir de kalkıp "bu tarzın (kastettiği Umut arkadaşın tarzıdır.bn) dergide egemen olması, çizgileşmesi bugüne kadar bin bir zorluk ve emekle yaratılan değeri, etkiyi, birikimi biçmek değil mi..?" sorusunu sorması yok mu? işte O, tam bir pişkinlik örneği. Arkadaş herhalde kendi yazdıklarını bir kez bile okuma gereği duymuyor. Okusaydı ve 'hassasiyet' gösterdiği konular üzerinde samimi olsaydı; hatırlattığı şeylerin tamı tamına kendi yazısının tekzibi olması gerektiğini de daha iyi görebilecekti.

Evet Aydın arkadaş....çok doğru. "Eylem umudun anasıdır. Eylem yoksa umut da yoktur." Lakin umudun olmadığı yerde eylem de yoktur. Her şeye; yokluğa,yenilgiye rağmen umut etmeye devam etmekte bir eylemdir. Hem de devrimci eylemin ta kendisidir. Ve ancak kendi çıkınında umudunu diri tutmayı bilenler, 'umutsuzluğun ortasında umutlarını büyütenler' dünyayı kazanma cüretini kuşanabilir, tereddütsüz,baş eğmez devrimci kalkışmalara girişebilirler. Ancak uzun yol yolculuklarını düşlemekten vazgeçmeyenler devrimci eylemi harlayabilirler. Bundan gayrısı; yani umudun soluğundan rengini almayan her eylem, çaresiz bir intihar tasarısı olur...!

Ve sonlarken fazla tevazuda gös-

termeden bir gerçeğin altını kalın çizgilerle çizelim. Eğer bir şeyler söylemenin kıstasını; kişinin pratikte, eylemde ne yaptığı sorusuna bağlarsak (ki kendisi böyle diyor) bu durumda en çok söz hakkına sahip olması gerekenlerin başında "Umut"un kendisi gelir. Bu da herkes tarafından böyle biline....

İKİNCİ PORTRE: "ZAMANIN SONSUZLUĞUNDA UCU-BUCAĞI BİLİNMEYEN KOCA EVRENDE BİR ANLIK YAŞAMA SAHİP"; KERAMETİ KENDİNDEN MENKUL, BİR ASRİ EVLİYA!!!

Şu "Eşref-i mahlukat" ne çektiyse hep dilinden çekti(!) Daha hayata yeni başlarken büyük bir merakla dudaklarına bakan aile efradı, biraz büyüyüp konuşmaya başlayınca"sen sus bakayım, büyükler konuşurken sana konuşmak düşmez" kabilinden zılgıtlara başlar; derste konuşursun, öğretmenin kızılcık sopası olur; askerde en hafifinden karavana temizliği; bir işe girersin, konuşmak -hele de boyundan büyük konuşmak-, alnını apansız işgal eden ter damlaları gibi sürgün ya da işten atılma korkusu halinde çöker yüreğine. Velhasıl bu ülkede hep susmak, hiç konuşmamak daima büyük bir 'erdem' olarak belletildi; yetmezse sürekli hatırlatıldı. Ve biz bu kuşatmadan kurtuluncaya kadar adeta konuşmayı unuttuk, çığlıklarımızı dilimizin ucunda biriktirmeye devam ettik. Bilinir ki, dil ile düşünme eylemi arasında diyalektik bir ilişki vardır. Dil, düşünme eyleminin kendisidir; onun sesini, soluğunu taşır kıvrımlarında. Aynı şekilde düşünme eylemi, özgür yaratım da dili zenginleştirir, geliştirir. Bu yüzden dil, ancak kendi düşünce yetilerimizi esir alan, sınırsızlığına tel örgüler çeken, yasaklayan etik, toplumsal, psikolojik, kültürel koşulların ortadan kalkması ile gerçek kimlik ve işlevine kavuşur; gündelik yaşamın dolaşımlarına daha bir gür ve güçlü girer. Yine güncesine "telafisizliği", "itirazı" vb. düşüren bir dil sayesindedir ki, düşünme eylemi de sınırsız, özgür mecralara doğru yelken açar.

Yasakçı, baskıcı egemen sistem niteliğine uygun olarak kendi karşıtını; daima kendisini besleyecek kanallardan yoksun bırakır. Bir insanı... yetmez tüm toplumu; dilsiz bırakarak düşünmesini engeller ya da dilini kör bir cendereye alarak düşünmesini hapseder.... Sistemin kendi niteliğiyle, amaç ve hedefleriyle uyumlu ve hatta zorunlu işletilmesi gereken bir süreçtir. Yani sistem cephesinden baktığımızda anlaşılabilir bir şeydir. Ancak kabul edilemezdir. Devrimciler, bu sistemin gündelik yaşamımıza, davranışlarımıza, dilimize nüfuz eden tüm köleleştirici, geriletici etkilerine karşı, merkezine insan(lık)ın özgürleşmesini koyan kendi alternatif bir toplum tasarımı ile çıkarlar. Dilin tüm sistem odaklı olumsuz etki ve tahribatlarından kurtulması, sistem tarafından içine zerk edilmiş ayrık otlarından arınması velhasıl insan(lık)ın, sistem tarafından 'terbiye' edilmiş egemen dilden kurtulmasını da özgürleşmesinin önündeki önemli engellerden birinin yıkılması olarak görür. Dolayısıyla egemen dile karşı kendi alternatif dili ile çıkar. İnsan(lık)ın özgürleşme eylemi içinde gelişecek ve bütün ayırt edici özelliklerini, beslenme kaynaklarını doğrudan bu eylemle bulacak alternatif dili, aynı zamanda bu eylemin gelişmesine de katkı sunan bir işlev de kuşanacaktır. Düşünmeyen, sorgulamayan bir toplumun dili olmaz; olsa bile o dil kendi sesinde kendi intiharını hazırlar. Egemen dil, korkulara, kuşkulara, sorulara(!) büsbütün teslim edilmiş bir dildir; çünkü onda "özgür düşünmenin" akıbeti bilinir. Bu özellikleriyle de 'ateşin ortasında kalan akrebin kendini zehirlemesi' gibi kendi sonunu hazırlayan bir dildir. Bizim kendi dilimiz ise, kendisine bir gölge gibi yapışan bütün noktalama işaretlerinden azade olmuş; ironi, dolaylı, ağdalı anlatım, kader gibi zerk edilmiş, duruluğunu, hakikiliğini ortadan kaldıran bütün enkazlarından kurtulmuş bir dil olacaktır. Kendisini, tanımsız bir "oto sansürün" sınırlarına iteleyen ahlakçı, kültürel, toplumsal v.b. bütün kodlamalardan, aşina klişelerden kurtulacaktır. Bu dil; kendi rengine, sesine, tonuna hayatın hakikiliğini yedirecek; insan(lık)ın en insani, en duyarlı, en özgürlükçü, en sahici yerlerinden beslenecektir. Sınırsızlığına; düşünmenin, sorgulamanın "gökkuşağından aşırılmış sekizinci rengini" taşıyacaktır. Ve "yeni hayata," "gerçekten bizim olan bir hayatın" yaratımına özgürleştirici soluklar taşıyacaktır. Böylece insan(lık), alnına bir yazgıymış gibi yapışan -kendi dilinden çekme gibi- bir trajediden(!) daha kurtulmuş olacaktır. Lakin, bu sorunu bütünüyle şimdiki zamanda aşmakta mümkün değildir. Bu yönlü bütün çabalar her sorun ve konu da olduğu gibi burada da sistemin etki ve tacizlerine maruz kalacaktır. Vakıa, bizim kendi rengini, sesini bulmaya çalışan dilimize dayatılan dil ile birlikte, onu adım adım gerileterek yolunu açacaktır. Egemen dilin güçlü etkilerine karşı "korunaksız" olan muhalif dilin böylesi bir "birliktelik" sürecinde yara almaması, ondan etkilenmemesi, hadi daha fazlasını söyleyelim ondan "ödünç cümleler" almaması da düşünülemez. Çünkü ne kadar bilinç yüklü olumsuzlamalar yapsak da, ne kadar teorik reddiyeler dizsek de olgu/olaylar karşısında muhalif tavrımıza, düşüncemize, egemen sistemin 'gölgeleri' düşüyor/ düşecektir de. Peki bugün "ruhunu" bulan, bütün

"otoritelerin" "hiçleştirici" etkileri karşısında "kendi gerçekliğinin" ayırdına varan, yaralanan, "kimliksiz" kılınan ruhlarını terbiye etmede, bütün inandıkları "değer ve gerçekleri" hiç çekincesiz musalla taşına yatıran ahir zaman solcularına ne demeli? Onlar dillerinin rengini nerelerden alıyorlar? Sahi inkarın, yasakçılığın, hor görmenin dili nereden beslenir? "Kendi gerçekliklerini", kendi ulaştıkları "sırları" sahici tek hakikilik olarak sunan; ondan gayrısına "yalan", "istemezük" mührünü vuran o nedamet gönüllülerine, o "ölü sevicilere" ne diyeceğiz şimdi? Onların o cümle aralarına karışan "bilge evliyalığını" nereye oturtacağız? Bilenler bilir, bu ülkede "eleştirmek" hele de "bir fikri olmadan fikir belirtmek" en kolay iştir. Hiçbir zaman konuş(a)mamış, susmasının kendi faydasına olacağı belletilmiş veya "engin önsezileriyle" buna ermiş bu "asri evliyalar"; "zamanı gelince" kalemini bileyerek her yere kılıç sallamaya başlarlar. Çekincesizdirler, az biraz fütursuz!!! "Sorgulayıcılık", "gerçek eleştiri" vb. bunların albenisi, "haklılıklarını meşrulaştırıcı" ambalajı olur. "Haklılıklarıdır"; "meşruiyetlerine" geçerlilik vizesi kazandıran tek şey(!) "Haklılıklarının" kaynağını ise, zamanın kendilerine kazandırdıkları yetileri(!); ustaca(!), dikkatlice(!), objektif(!) kullanmaları (biz 'aymaz maskaraların' pek bilemediği, zamanın bize pek bahşetmediği bir özellik olsa gerek!!) ile ulaştıkları "bilimsel","dehşetengiz" yanıtlarda bulurlar. Gerçi, yıllarca dillerini kullanamadıkları için ilk başlarda biraz "acemilik" çekerler. Düşüncelerine 'ama'lı çekinceler düşürürler. Lakin zaman kendi milinde, onların kendi güvenlerini kazanması için döner(!) Yetmez, onlar beklemeye devam ederler. Bekledikleri, bütün "tercih"lerin, yaşanmış/yaşanacak her şeyin boş veya kof olduğunun anlaşıldığı(!); "umutsuzluğun" bir "yazgıymış" gibi herkes tarafından alınlarına asıldığı(!) zamandır. İşte o zaman, kendilerini çoktan inandırdıkları "hakikatin tek şahikasının kendileri oldukları" "gerçeğine" biraz daha kararlı yaslanarak arz-ı endam ederler sahneye. Hayatın bütün "sırlarına" ermiş, bütün yasalarını yutmuş "asri evliya"lar olarak; tek gerçeğin, tek doğrunun kendileri olduklarının bilmenin(!)" hazzıyla;" onun iktidarını sarsacak, varlığına halel getirecek her değere, her ilkeye saldırmaya başlarlar. Yılların "devrimcileri" olarak pürü hali melalimizi yatırırlar teneşir masasına. Hipokrat'ın esemesi unutulur... yaşanmış her şeyden kimliklerini kazımanın, kendilerine rağmen 'kaçınılmaz" olarak yaşanacak olana da kendi "ego"larının rahminde döllenen, büsbütün ışığını yitirmiş "esmer" siluetlerini düşürmeye çalışırlar. Artık sahici olan tek şey kendileridir. Tek hakikat kendileridir. Bu hakikati kuşanmayan hiçbir hayat da yaşanmaya değmez onlar için. Bıçkın ve külhani olurlar. Öfkeleri; kendilerini, kendi "hayat" ve "doğru"larını yaşa(t)maya fırsat vermemiş her şeyedir. Ama bundan payını en çokta, kendi yorgun ömürlerinin deminde asıldıkları, ölgün düşlerine sahici renkler düşüren ve onların bir türlü anla(ya)madıkları suretini haktan alan bu 'yazgıyı' kırmayı amaçlayan devrimciler, devrimci hayat alır. Çünkü fark ederler ki, o hayat, kendi düşlerine ihanet etmiştir(!) O hayat, o uzun yol yolcularının kendilerine sundukları her şey bir yanılsama imiş(!) Aynı yerden yaşama tutunan bir başka versiyonuymuş!!! Bunu, yaşadıkları sarsıntının büyüklüğünü fark ettikleri gün daha iyi anlamışlardı(!) Telafisiz yaşanmış bir ömre ah ederek yıkıntılar arasında kendi telafilerini ararlar. Herkes konuşmuştu; artık söz onlarındı(!) Devrimci hayatı, devrimci değerleri, devrimci ilkeleri... velhasıl o düşleri; büyük bir "ciddiyet" ve "amigo" tarafsızlığı(!) ile arenaya fırlatırlar; büyük bir hınçla üzerinde zıplayarak ezmeye başlarlar. Herkesi, hele de "maskaralığın aymazlığında" saf tutmaya devam edenleri koroya katılmaya çağırırlar. Tahrifatçılık meşru bir eylem, küfür vaka-i adliyeden sayılır. Ne kadar çok şey bulup çıkarırlarsa, ne kadar çok şey söylerlerse o kadar ruhlarını, "vicdanlarını" vuslata erdireceklerini, terbiye edeceklerini zannedeler. Dillerine ömrü billahi hiç itiraz ünlemi düşürmemiş bu "fikir erbapları" için, bütün "idealler" "yeni hayat tahayyülleri" "hiçleştirici"dir, "tapınmacı"dır. Önümüze konulan, yaşanmakta olanın "cilalanmış" yanılsamalı sunumundan başka bir şey değildir. Basbaritonu tanımamış seslerine akort çekerek her yandan bağırırlar: "Ey beşeriyet, ey serüvenciler.... Biz "feleğin sillesini yemiş"ler, biz "tutunamayan"lar her şeyi yaşarken gördük. Yaşadıklarımız/yaşadıklarınız ve yaşamak isteyecekleriniz aslında yaşamak istemediklerinizmiş. Biz sınırlarımızı kırdık...Çok geç kalmadan sizde kırın zincirlerinizi...Evet sıra sizde...!"

Sistemsizdirler... yığınla söz arasında ne anlattıklarını anlayamazsınız. Yeniden keşfettikleri(!) hayattan aldıkları cümlelerle "tabu"lara savaş açarlar. Onlara, "hayatlarının kara yıkıntılarını" hatırlatacak her kişi, her söz, her eylem, her değer... sözün kısası her şey yakılmalıdır. Hiç itirazsız söylediklerini dinlememizi, kabul etmemizi isterler. Pişkindirler, küçümsemekten hiç vazgeçmezler. Eskaza böyle bir "gaflette" bulunan olursa da 'biz demedik mi'nin bütün müstehzi ifadelerini oturturlar yüzlerine. "Haklılıklarına" biraz daha "haklılık" kazandırmanın kıvancı içinde kendi "bilge"liklerine kadeh kaldırırlar. Ne dersin(iz)...! Belki bu yazıda hiç yazılmamalıydı...!

Yazgı mı, çizgi mi?...

Mustafa ÖZ

Genelde yeryüzündeki insanlar, Dünya'ya bakış açılarına göre, iki kategoriye ayrılmışlardır. Bunlar, "idealistler," ve "materyalistler"dir. İdealistlere göre yeryüzü, nesneler, varlıklar, bilinmeyen, görünmeyen büyük bir "güç" tarafından yaratılmıştır. Bu güç, bazılarına göre Tanrı, bazılarına göreyse tabiat-doğa'dır. Nesnel varlıklar," yaratıldıklarına" göre, öyleyse onların da "Yaşam yazgıları" olacaktır. Bu silinmeyen, bozulmayan "yazı", onları "yaratan" tarafından yazıldığı nedeniyle, 'yaratılanda' kendine biçilen "kara", ya da "ak" yazının kendiliğindenciliği çerçevesinde yaşamını sürdürmek zorundadır.

Bu "inanç", insanları binlerce yıldır kendi döngüsünün içinde oyalamıştır. Bu döngü, insanların 'yöntemleri' ni, yapacakları işleri, varlıklı ya da yoksul olmalarını, hatta "güzel", "çirkin" görünmelerini, daha önceleri alınlarına yazılmış "yazıları" belirlemektedir. Bu nedenle de insanoğlu, başkalarının belirlemeciliğinin dışına çıkamaz, çıkamamıştır.

İnsan, yazgıya inanışını masallarında, eylemlerinde, inançlarında çok sık dile getirmiş ve kendi söyleminin etkisi altında kalmıştır. Binlerce yıldan beri diğer ülke insanları gibi Anadolu insanları da, Tanrı'ca alınlarına yazılan yazıya ve "hak-şerrin" bu yazılanlardan ileri geldiğine inanmışlar ve otlaşmışlardır. Yazgıya inançlı insanlara göre, kişinin "beyin" bölümleri-aklı-zekası bir "işe" yaramamış, güdülerle inançlar, onları yönlendirmiştir.

Anadolu ozanları da "yazgı"yı, "kader"e, "feleğe" dönüştürerek;

"Kara talihim, kem talihim, taşa bassam iz olur".

"Kahpe felek nettim neyledim sana" vb. diyerek yazgılarına ağlamışlardır. Yani yaşam denizinde "çare" bulamayan bilinçsiz insanlar, bir bilinmeyenden başka bilinmeyene düşmüşlerdir. Demek ki insan "zekası", "aklı"da her şeyin "bilicisi", "bulucusu" olamamıştır... "güdü" ve "inanç" ikilisi, hep "aklın" önünde yürümüşlerdir.

Bu nedenlerle de çağlar boyunca insanlar, "inanç" denizinde yüzmüşler, durmuşlardır. Bunlar, "bilgiye" yanaşmamışlar, ya da onu becerememişlerdir. Böylece de hem "inanç", hem "bilgi" bir arada olamamış, olduğu için de insanları "ikircikli", "kararsız" hale getirmiştir. "kararsızlık", kişinin bilinçsizliğini simgelemektedir. Asıl kesin ve duru bilinç, ancak "bilgiyle" oluşmaktadır. Bilinçle inancın kişiye geliş yolları ayrıdır. Bunlardan birisi, duyu organlarının dıştaki nesneleri yansıtarak, beyinde soyutlanmasını sağlarken, diğeri ise sadece "kulaktan" ya da "ses"le oluşmuştur. O nedenle de kişi için "bilgi" edinmek "zor"dur. Çünkü, nesnelerin beyinde soyutlanıp kavramsallaşması ve buradan "düşünce"ye geçişi oluşturmak, bilgisiz insanlar için zordur. Tüm insanlarsa, "zor"u değil, "kolay"ı seçmektedirler. Oysa "mutluluk" yaşamın zorluklarında bulunmaktadır. "Artık mutsuz olamamam, çünkü çok acı çektim" diyor Nietzsche...

Bugün hala, eski dünyanın insanlarıyla bugünkü insanlar arasında "inanç" yönünden fazla bir ayrıntı yoktur. Eski Sümer, Mısır, Yunan mitolojilerinde "kurban" ve "ölüm" üzerine "inanç" serüvenleri, oldukça şaşırtıcıdır.

Mitolojik akımların en başında gelen ve de ilginç olan, Yunanlı Sophecles'ın düşünüp yazdığı, "Kral Oidipus"tur. Bu yapıttaki "inanç" yazgısına göre daha Oidipus'un doğuşunda tanrıların alnına yazdıkları "kara yazı"yla, onu insanlık ve etik dışı eylemlere sürüklemişlerdir. Oidipus'a yazgısını okuyan Delphes Tapınağı kahinleri olmuştur. Yazgısına göre Oidipus, baba katili olacak ve annesiyle evlenecektir. Nitekim yazgıya göre Oidipus babasını öldürmüş, kral olmuş ve annesiyle evlenmiştir... Oidipus, sonradan bunun ayırımına varmış, gözlerini oymuş, kör olmuştur... [1]

Sonradan Tiresist'in Oidipus'a, "Sen körsün, göremiyorsun" dediği gibi, insanlar, çağlardan beri hala "kördür"ler. "İnanç" insanları gittikçe de körleştirmektedir.

Sümer, Babil, Asur mitolojilerinde de "yazgıcılığın" en ilginç örnekleri

görülür. Babil Tanrısı Marduk, baş tanrıdır. Bunun yanında da yazgıları saptayan, yazan yedi büyük Tanrı bulunmaktadır. (2)

Tanrılar insanların alınlarına "kara" ya da "ak" yazı yazmaktadırlar, inançlılara göre. Yine Yunan mitolojisine göre bir Arpheus bulunmaktadır. Bu da, "iyiliğin", "güzelliğin", şiir ve sanatın, müziğin ustasıdır. İnanışa göre, Yunan'lılara sanat zevkini aşılayan budur...

Yazgısal inançlar, kuruluğunun yanında yaşayarak, deneyerek, akıllarına danışarak düşünceler oluşturan materyalist insanlar çıkmıştır ortaya. Bunların materyalist düşünceleriyle, bilgileriyle çağlar değişmiştir. Bu bağlamda şu ortaya çıkmış oluyor: Aklına, bilgisine, bilincine güvenen insan için, "değişmeyen yazgı" yoktur. Yazgı denen kuru inanç, kişinin "yürüyüş çizgisidir". Bu çizgiyi yukarıda belirttiğim insan her zaman, her an değiştirebilir. Önüne başka yaşam çizgileri çizer ve o çizgiye atlar. Çizgiden çizgiye atlarken de kişi "değişir".

Zaten yeryüzünde olup da "değişmeyen" bir nesne, obje, madde, varlık yoktur. Her madde, her nesne, ya kendi içindeki diyalektik yasalarla, ya da nesneler arasındaki karşılıklı ilişkilerle, etkilerle, etmenlerle mutlak değişmektedir. İnsanda da aynı yasalar geçerli olmaktadır. Kişinin içinde bulunduğu, "zaman" ve onun yarattığı "koşullar", dışsal ve içsel itkiler, onu bulunduğu noktadan başka bir noktaya aktarmaktadır. Zaten "değişim", yaşamın süreklilik anahtarıdır. Yaşam denizinde değişmeyen hiçbir şey bulunmamaktadır.

Öyleyse değişen, akan bir dünya ile; hiç değişmeyen 'inanç' arasında nasıl bir diyalektik bağ kurulabilir?.. Bunun, bilimsel bir yanı var mıdır?.. Yeryüzü, ölüm ve doğumla oluşmakta, değişmektedir. 'İnanç'ın bu maddesel olgular arasında bir 'yeri' görünmemektedir...

Çok zaman, insanlar hiç değişmeyenin, kişiyi kalıplaştıranın, 'inançlarla güdüler, duygular olduğunu söylerler. Hele bu duygulardan "aşk"ın değişmediğini, kişiyi sarıp sarmalayanın değişmeyeceğini ileri sürerler. Örneğin, bir karı-koca, birbirilerini ölüncceye dek çok hararetle severler. Bunun hemen yanında 'evlat' sevgileri ve benzer sevgilerin değişmediğini de ısrar ederler. Bu sayılan kavramsal edimler, "zaman" ve "koşulların" koltuğunda tünerler... Öyle bile olsa, eğer bir yerde "değişim", "değişme" yoksa, orada "kokuşma" var demektir. A.Gide'in bir romanında, "Sevginin değişmezliği ürperticiydi; bütün varlığımla çürüyordum onda" dedi gibi, sevgi de, aşk da değişmiyorsa o yerde çürüme ve arkasından kokuşmuşluk olacaktır...

Bilinçsiz ve bilgisiz insan, her yerde, her durumda "kuşkucu"dur. İşte böyle bir kuşkuculuk, onu mutlaka bir yerlere götürecektir. Bu yerler, inançların barındığı karanlık bir yerde olduğu gibi, maddesel gerçekliğin açımladığı bir aydınlık dünya da olabilmektedir. Bunların birisinde, 'cennet', 'cehennem' gibi, sevinç-korkuyerleri oluşurken birisinde de maddeselliğin ak çiçekleri bulunmaktadır... Ak çiçekler elle tutulur, gözle görülürler. Asıl yaşam da elle tutulanlardadır..

(1) Emel Dilmen, Mitilogyada İnlü Kişiler.

(2) Alaaddin Şenel, Ssiyasi Düşünceler Tarihi.

ÖZGÜR DELAL*

BİLİYORUM ARTIK

Geceden geceye başlıyor
Ama gitmiyorki
Ha gitti
Gitti ama sarstı beni
Ağrılarımla üzüntüm
Sarsıyor kafamı
Alabora ediyor
Sanki bir gemideyim
Tek başıma
Büyük ama çok büyük
Bir dalga geliyor
İstüme doğru
Kafam ağrıyor olamaz diyorum
Ama o dalga tamda
Ağrıyan vücüdumu
Kuru kemik olmuş
İskeletimi yakıyor sanki
Ve kaburgalarımın arasında
Oynayan yani tıklayan bir şey var
Çünkü görüyorum
Bu da ne diye
Kendi kendime soruyorum
Ama bilemiyorum
Üzüntümün sebebi
Geldi aklıma
Aklım da yok ki, ama hayır;
Kafa tasımın arasında
Ufacık bir şey var
Düşünüyor
Sanki sanki
Ölen birileri var
Bizim için canlarını feda eden ve
Bunun sonucunda ölenler sanki
Ha anladım
Bizim insanlarımız onlar
Düşmanın bize
Tetik tuttuğ anda ölenler onlar
Artık kaburgamın arasında
Tıklayan şeyin ne olduğunu
Biliyorum...
Kalbim O,
Kalbimde yaşayan
Bizim insanlarımız onlar

** onüç yaşında bir bahar tomurcuğudur.*

Güneşin aydınlığında ışık olmak değil, alaca karanlıkta fener gibi tutuşmak...

Özgür FERHAT

Bir bahar gecesiydi. Belki dışarda ay da vardı. Yıldızlar dolanıyor da olabilirdi. Etrafa sessizliğin kahredici kasaveti çökmüştü. Çok derinlerden bir türkü mırıltısı dağıtıyordu bu havayı. "Le le kurban olayım/ ak göğsünde ben olayım/ senin yerin sıcak kalsın/ ah yine giden ben olayım"... Bu türkünün etkisiyle biraz gerilere doğru gidiyorum.

Çok uzaklara gitmeye gerek yok. Yitirilmemişse hafızalar, her şey taptaze duruyor orta yerde... Soğuk bir kış gününde daha şafak atmadan, karanlıklar prensinin neferleri bin bir çiçek kokan bahçemize dalış yapıyorlar. Demirin kusmuk kokan öfkesi yeterli bulunmuyor. Korkunç bulutları sarıp, sise boğuyorlar her tarafı. Göz gözü görmez oluyor. Kulaklar tıkanıyor, burun sümük salya. Boğaz paralanıyor. Ayaklar takatsiz, gövdeye ihanet ediyor. Nice yiğit canlar menzilin içinde gökyüzüne doğru Sema'ya duruyor. Panikleme yok. Korku duvarı aşılmış. Her zaman yaşanma olanasılığı olan o gün gelip çatmıştı artık.. İrade çelikten de güçlü kılmıştır kendini. Fidan'ca tutuşmalar ve biçilen karanfiller artmasına rağmen dimdik yürünmüştür...

Suçlu gücünü konuşturma telaşında. "Haklı olmanın tek yolu güçlü olmaktır" felsefesi işlenmeye başlamıştır. Tüm davranışlar buna göre belirleniyor. Her şey zapurapt altına alınıyor. Hizaya getirilmek istenen bir dünya istemi gırla gidiyor. Sıradışı çıkışlar eziliyor. İnsan olmak, emeğinin ve kendi sorunlarının farkına varmak, hor görülmüyor. Yaldızlanmış sözcüklerle üreten ve ürettiklerine sahip çıkanlar çağdışı görülüyor. Dezenformasyon bombası altında istedikleri şeyi görmemizi sağlamaya çalışıyorlar.

Kendi bahçesinde, özgür yetilerle değişik renk ve kokuların dayanışması ile büyümenin dik başlılığı rahatsızlık vermektedir. Budanmış tek tip ve tek boy olmuş fidanlar yaratılmak isteniyor... Dur demenin cüretini kuşanan yüreklere paranga takılmakta. Gelecek kara toprağın altına gömülmek istenmektedir. Bahar da zemheri yaşatılmaya çalışılıyor.

Suskun toplum çekici kılınmaya çalışılıyor. Hizaya gelmeme tutumuna savaş açılmıştır. Apoletli bildirgeler hasta adam için sarılınacak can simidi olmuştur. Yola getirmenin aracı bu bildirgelerden geçmektedir. Başını doğrultmaya çalışanların kafasında paralanmaktadır. Demokles'in kılıcı bile bu insafsızlık karşısında kınına girerek gizlenmeye çalışmıştır. Enseler ise boza pişirme yuvasına dönmüş. Bu toz duman içinde Marmaris'teki "ressama" bile rahmet okutur hale gelinmiştir. Duyarsızlık had safhada, sesizlik duvarı, vicdan ve sabrı çok gerilere itmiştir.

Ülkemde de bu yıl bahar hüzünle karşılandı. Kır çiçeklerinin senfonisinde rikmik ezgiler artık çalınmıyor. Umut binyılların geleneği olan Newroz'lardaki demirde aranmıyor. Tüketen ve yok eden yerden umut doğmaz. Her kuşun kendi sürüsüyle uçma istemine ket vuranlarla kol kola girmenin basitersizliği yaşamı boğucu kılmaktadır.

Yaşanan ekonomik krizler, dayanma sınırını zorlamakta. Tüm verimli alanlar "büyük" efendilere peşkeş çekilmekte. Alınteriyle geçinenler her geçen gün daha çok aç kalmakta. Yoksulluk sınırı çoktan aşıldı. Açlık dönemine girildi. Yönetenler hiçbir şey olmamış gibi hareket etmekte.

Bu ortamda duyargarlarını açık tutanlar ayrı ayrı güçler olmanın sıkıntısını yaşamakta. Bir araya gelmenin koşullarını üretememenin sancıları çekilmekte. Cehennem atmosferine salınanların ölüm pahasına ürettikleri karşı koyuş geleneğinin dışarı ayakları oluşturulamamıştır. Duyarsızlıktaki seviyenin yüksekliği, cüret artışını körüklenmekte. Perevasızlığın yüksekliği arşa ulaşmaktadır.

Bütün bu suskunlar içinde "kaderimdir çekerim" anlayışının dayanma sınırı da tabana vurmuş durumdadır. Bundan öte köy olmadığı açığa çıkmıştır. Her türlü boyun eğiş daha fazla boyunun kırılışına davetiyedir. Hep kurulu düzenden yana olanlarda seslerini duyurmanın gerekliliğine inanmaya başladılar. Bu güçler verimli kaynaklara dönüştürülmedi. Ülkemin istemleri ile ortaklığı yakalayıp özgünlükler yok sayılmadan birliktelikler örülmeli. Ablukanın acil yönleri ilk etapta gündemleştirilmeli ve ortadan kaldırılacak çıkışların büyütülmesi sağlanmalı. On açıcı adımlar inşa edildikten sonra, ileri taleplerde gündemleşmeli. Gerçek anlamda kardeşleşme böyle sağlanır.

Umudun tükenmeye yüz tutuğu anlarda buzkıranlar, zemherinin bağrını deşmenin büyülü atmosferine attı kendini. "Herşey şimdi başlıyor" dercesine. Umudu ayağa dikmenin ağır sorumluluğu ile yola koyuldular. Tarih sayfalarında ölümsüzlüğün keşfine doğru kulaç atmaya başladılar.

Günü kurtarma telaşına batmış, küçük hesap adamlarının, sıradan dünyalarının çekiciliğinde boğulmayı kabullenemeyenler, yeniden tarih yazıyorlar. Kendileri için bir şey istemiyorlar. Bütün özlemleri; insanca yaşanabilecek bir dünya.

Aydınlanmış insanın muhasebe düzeyi yüksek olmalıdır. Geri düzeyde yaşanacak bir muhasebe, sağlıklı bir düşünüş sergileyemez. Yaprağın dahi kıpırdamadığı bir ortamda, kıpırdama cüreti tarihsel misyona denk bir seyir izler. Yaprakların hareketlendiği ortamlarda cürete fazla gereksinim duyulmamaktadır. Güneş aydınlığında ışık olmak ayrıcalık değildir. Marifet alaca karanlıkta fener gibi tutuşmaktır. İnsani nitelikler zor dönemlerde daha iyi açığa çıkar. Çoğalan umutlarla yüreklerde közlenmiş ateşleri tutuşturma azmi ve cesaretini kuşanmak zorundayız.

Karşılaştırmalı mitoloji
Devrim mitosu
27 Mayıs 1960

Haşmet ZEYBEK

Hay hak!..
Hak dostum hak!..
Döne döne geldiğimiz yere bak!..
Ben size öykü anlatmaya başlayalı
Dünya kendi etrafında bir kez döndü.
Fakat üstündekilerin başı döndü.
Yoksul-Zengin
Güney-Kuzey
Kötü-İyi
Diye ikiye bölündü.
30 Kasım-3Aralık 99 Amerika Seattle;
Dünya Ticaret Örgütü Konferansında; önde işçiler!..
"KAPİTALİZM ÖLDÜRÜR
KAPİTALİZMİ ÖLDÜRÜN!.."
Dünyanın dört bir yanından akıp gelen, sınırları dinlemeyen dilleri renkleri farklı ellibin isyancı aynı dilde, aynı renkte buluştu.
"İSYANIN DİLİN DE, İSYANIN RENGİNDE"
Günde 19 bin çocuğu öldüren kapitalizm sokaklarda modern zaman kaleleri enternasyonal birliğin bayrağını yükseltti.
Tarihin sonunu ilan edenler...
"Başka bir dünyanın mümkün olmadığını sananlar,
Karanlığa başlarını gömenler...
Ezilen,
Yıkılan,
Başarısızlık kültürüyle kıvranan insanlık!..
Kapitalist sistemin dışında da bir yol olduğunun işaret fişeğini yaktı.
Barikatların arkasında öfke seli...
Bütün yolları kesen sömürücü zorbalar.
Tedirgin-korkak dinliyorlar.
Başka dünya mümkün, tohumları can buluyor.
Ezilen, köleliştirilen, insanlığın dağınık orduları kapitalist barbarların üzerine yürüyor. Çatışma alanlarının ateşi, dumanı arasında, yolu isyandan geçenlerin varacağı yer sosyalizm!..
Yüz elli yıllık birikim!..
Elli bin kişi, yüzbin ayak!..
Ayak diredi, ayaklandı...
Sinir gazı,
Biber gazı,
El bombası...
19 Aralık Cezaevileri direnişi başladı.
Ölüm Oruçları sürüyor.
Ekonomik kriz derinleşiyor.
IMF ne derse, o oluyor.
Ulusal direnişler, küresel direnişe dönüşüyor.
27 Ocak-1 Şubat 2000
DAVOS'ta binler yürüyor.
16-18 Nisan 2000 Wahington
IMF, Dünya Bankasına karşı,
Yirmi bin öfkeli insan.
2000 Melborn,
Binlerce isnyancı,
11-13 Eylül PRAG,
Onbinlerce kişi...
Zirve birgün erken bitti.
7-10 Aralık 2000
60 bin kişi.
25-30 Ocak Porte Alpeğre.
Dünya Sosyal Formu,
Dünyanın her yerinden onbinlerce kişi.
20-23 Nisan 2001 Quebec- Kanada,
Çatışmalara sahne olan 25 bin kişi.
15-16 Haziran 2001 Göteburg-İsveç,
En büyük protesto.
İnsanlık yürüyor öfkesi büyüyor.
1-3 Temmuz CENOVA-italya,
Katillerin G-8 zirvesi
Sınır dinlemeyen 400 bin isyancı,
Cenova sokaklarından büyük yanıt...
Yüzbinlerin görkemli militan eylemi!
Kahrolsun Emperyalist haydutluk!

Dünyamızı geri istiyoruz!...
Şirket kârları değil, insan hakları!
Mutlu bir dünya evi mümkün!
Ya barbarlık içinde çöküş; Ya sosyalizm!..
Küresel semalarda enternasyonal isyan
Kapitalizm öldürür.
Sistem aynı sistem, polis aynı polis.
Bir metreden ateş ediyor.
Cenova Meydanında ilk şehit.
Carlo Giuliani
Taylan Özgür gibi.
Ön 68
Son 68
Canlı, heyeanlı, 23 yaşında bir delikanlı
Yatıyor Cenova meydanında
Dünya ayağa kalkıyor anında.
Öfkeler intikam yemininde!.
Katiller korku içinde
Sistemleri çöktü, Sistem durdu.
Çünkü; Dünya işçi sınıfı ve ezilen halklar.
Zindanlarında, işkencede, kelepçelerde
Yarım asırda yürüdü.
Bir yiğit yatıyor Cenova meydanında.
Delinen Amerika rüyası
Paylaştığı bambaşka dünyası
Yolunda yürüyor babası
Dünya kurtuluş öncüsü
Yatıyor Cenova Meydanında ölüsü
Sen bu meydan bütün zamanlarla
Bütün Meydanlardan geldin.
NİSAN 1960

MEDDAH: İstanbul'da gençlik kahramanca ayağa kalktı. Halkın seli zincirinden boşanmıştı. DP iktidarının coplarına, kurşunlarına halk göğüs gerdi. Yüzlerce kişi yaralandı. Turan emeksiz öldürüldü.

NAZIM HİKMET Beyazıt Meydanındaki Ölü
Bir ölü yatıyor
ondokuz yaşında bir delikanlı
gündüzleri güneşte
geceleri yıldızların altında
İstanbul'da Beyazıt Meydanın'da.
Bir ölü yatıyor
ders kitabı bir elinde
bir elinde başlamadan biten rüyası
bin dokuzyüzaltmış yılı Nisanında
İstanbul'da, Beyazıt Meydanın'da
Bir ölü yatacak,
vurdular
kurşun yarası kızıl karanfil gibi açmış alınında
İstanbul'da, Beyazıt Meydanın'da
Bir ölü yatıyor
toprağa şıp şıp damlayacak kanı
silahlı militem hürriyet türküleriyle gelip
zaptedene kadar
büyük meydanı

27 Mayıs 1960 saat 04.36 Ankara Radyosu Kurmay Albay Alpaslan Türkeş'in sesi:

-Türk silahlı kuvvetleri milletin iradesini ele almıştır..

Örfi idare ilan edilmiştir...

Deyneğin ucunda Türkeşin kuklası: NATO'ya bağlıyız!..

Türkeş'i de, Nato'yu da, Süper Nato'yu da iyi öğreneceğiz. Ömrümüz, yeraltı yerüstü bu faşist sürülerle boğuşmakla geçecek...

Ve bu Türkeş, Başbakanlık kasasına el koyacak.

Ne yazıkki kasadan don çıkacak!..

Millet, Menderes'ten nefret edecek!..

İşte tam bir psikolojik savaş...

Kansan'ta boşuna eğitim görmedi ya!..

İşte bıraktığı miras, ülkeyi IMF'ye elsiz kolsuz teslim etmek!.. Bunun için önce; yurtseverleri, ilericileri, sosyalistleri, komünistleri yok etmek!.. Sonra da Nato'nun Trübünalizm stratejisini uygulamak... Kürt diye!.. Alevi diye halkı bölmek birbiriyle boğuşturmak!.. Provakasyonlarla, operasyonlarla sindirmek!...

Bizler Ortaokul öğrencileriyiz!..

Hangi öğretmenime örfi iadere nedir diye sorsam, çevap vermeden kaçıyor. Çok tehlikeli bir şey olduğunu anlıyorum!.. Çocukca bir acelecilik.. Oysa defalarca duyacakmışım

Ertelenen 19 Mayıs gösterileri erteleniyor. Tatile giriyoruz!..

Köyde CHP'liler çok seviçliler, durmadan birbirlerine şu efsaneyi anlatıyorlar.

-Atatür yattığı yerden kalkmış inmiş!. Meclisi basmış... Ben bu vatanı size satasınız diyemi bıraktım demiş!..

Kısa süre sonra: "YASSI ADA DURUŞMALARI" başladı..

Ninemle her akşam komşulara gidip Yassıada duruşmalarını dinliyoruz!..

Mahkeme Reisinin tok sesi
-Sanaklar elleri bağlı olmayarak getirildiler.
"6-7 Eylül Davası"
"Köpek Davası"
"Vinilenk Şirket Davası"
Dolandırıcılık Davası
Arsa Davası
Ali İpar Davası
Barbara Davası
Örtülü ödenek davası
Radyo Davası
Topkapı olayları Davası

Çanakkale olayı davası
Kayseri olayları davası
İstimlak Davası
Vatan cephesi davası
Anayasayı ihlali davası

Sanıkları Yassı adaya getiren Geminin fotoğrafları çekiliyor, daha iyi çekebilmek için gemiyi geri döndürdüklerinde Bayar itiraz ediyor.

-Ben artist değilim!..

Bayar, sürekli zıdlaşıyor. Mahkeme günü eli çebinde savunma yaparken; Hakim!..

-Elini çebinden çıkar.

-ifade vermiyorum!..

Bir ilginç olayda Namık Gedik'in karısı ile Hakim arasında geçiyor!..

Kadın-Kocam Vatan için çalıştı, şunu yaptı, bunu yaptı... Diye sıralamaya başlıyor...

Hakim; dayanamıyor,

-Yaptıkları Haanii?

Öte yandan İran'da gençlik lideri olarak Tahran'da konferans veren Raif Ertem'e konferansın sonunda bir adam omuzuna vurdu.

-Sen burada esip gürlüyorsun ama, şimdi ABD size bir başkan hazırlıyor bile. Marrison şirketi temsilcisi Süleyman Demirel'i yetiştiriyor.

-İyi yetiştirdi, iyi pişirdi.

Devletçi aydınlar, askerler mırıldanmaya başladı. Gençlik yüksek sesle: TAM BAĞIMSIZ TÜRKİYE

Milli reaksiyon kısa sürede dalga dalga yayıldı.

-ORDU GENÇLİK EL ELE MİLLİ CEPHEDE

Üst yöneticilerde, sosyetelerde bunlar olurken, Halk köşebaşı aşıklarının destanlarıyla çoşuyor. Bende onları takip ediyorum!.. Atışıyorum, tartışıyorum... Çoğunun destanlarını düzenliyorum... Sonunda ünü yurt dışında aşaçak olan Mahsuni İhsani de var!..

İşte birkaç destan örneği;

Cemal Gürsel orduların başında
Sağol Paşam hürriyete kavuştuk
Kim duracak şimden geri karşında
Var ol paşam hürriyete kavuştuk
Türk ordusu zorbalara saldırdı
Kanı kini ortalıktan kaldırdı
Eski coplar gözümüzü yıldırdı
Varol paşam hürriyete kavuştuk
Yazarların kalemleri kırıldı
Doğru söyleyene ceza verildi
Şanlı ordu silaha sarıldı
Sağol paşam hürriyete kavuştuk

(Ali Gürbüz)

Sağlık bakanı doktor ey lütfü kırdar
Süs verdin kendine sanki bir serdar
Dışın güzel amma içinde mundar
Yılan olup bizi sokan Menderes
Dahilde vekilsin hem adın Gedik
Çok çaldın zurnayı hem zilli düdük
Hasabı vermeden cesedin gördük
Seninde canını yakan Menderes
Esat Budakoğlu Adliye bakanı
Suçsuz yere çoğun canını yakan
Basın mensupların zındana tıkan
Geriden çiviyi çakan Menderes

Saimbeyli hürriyet şairi
Mahmut Tunar

Beni vuran şoför Amerikalı
Hiç böyle olmadı dünya duralı
Ağlama validem oldum buralı
Teneşir üstünde Duran ağladı
Nazlı yarim beklemesin yolumu
Ben askerde gördüm feci ölümü
Kırdı kanadını hemde kolmu
Kazanda kaynayan suyum ağladı
Beni vuran amerikalı üstü
Fışkırda kanlarım yerlere taştı
Vücudumda derin yareler açtı
Tabutumu tutup giden ağladı

Kayserinin Maracak Köyünden
Turan Çolakay

1950 tek parti diktatörlüğüne karşı bir özgürlük ve halk hareketi olarak karşılandıysa, 1960 DP diktatörlüğüne karşı bir halk hareketi olarak karşılandı. Halk iki kez kandırıldı ve HAVASI ALINDI...

68 bu haklı zemine oturdu.. Halkın kurtuluşu halkın elindeydi...

Deviren Amerikancı, devrilen amerikancı, Halk bu oyunlara yabancı.

Bu ounları, flimleri seyrede seyrede, oldu kendine yabancı, yurduna yabancı... Yabancılar yerli oldu.. Yerliler yabancı.

HALK OYUNCULARI TİYATROSU HALKLA BULUŞTU...

Kadıköy Tunceliler Derneği Halk Oyuncuları Tiyatrosu geleneksel Munzur festivalinde... Tunceli meydanında bir sokak oyunuyla seyircisiyle buluştu. Haşmet Zeybek'in yazıp, Ahmet Öztürk'ün yönettiği 'DÜĞÜN' isimli oyun; bir köy düğününün süreçlerini ele alıyor ve bugünkü durumu politik-eleştirel bir gözle değerlendiriyor. Munzur festivalinde yaklaşık 1000 kişilik bir seyirci topluluğuna oynanan oyun, seyircilerinde oyuna katılımıyla coşkulu bir atmosferde oynandı. Özellikle halaylarda ve seyirlik oyunlarda seyircinin coşkusu ve heyacanı büyük dikkat çekti.

Ozan Veli ile kültür ve sanat üzerine...

Devrim SERHAT

Ozan Veli'yle kültür ve sanat üzerine yaptığım söyleşiyi İnternet üzerinden size yolluyorum. Sevgilerimle...
Devrim Serhat

D.S- Kimdir Ozan, sorusuna yanıtınız ne olur? Klasik belki ama, bundan başlamak okuyucu açısından da bir anlam taşıyacaktır.

O.V- Dersim'de doğmuş, çocukluğu acı, katliam ve sürgün masalları dinleyerek geçmiş, lise diploması edinememiş, hatalarıyla, eksikleriyle, günah ve sevaplarıyla birlikte kendini devrimci faaliyetin içinde örmeye, tamamlamaya çalışan, halkın kendisinden biri.

D.S.- Yani bu süreç devam mı ediyor demek istiyorsunuz?

O.V- Elbette bu süreç sonsuz ve biz bunun çok azında yer edinebiliyoruz. Her yeterlilik, bir sonrakinin yanında cüce kalıyor. Her an her şeye olan açlık büyüyor. Bu nedenle bizim kendimizi örmemiz, varlık sürecimize sığmayacak. Tabi biz bunu ne kadar başarabiliriz; orasını da tarih gösterecek.

D.S- Peki konu dağılmadan roman yazma işine gelelim. İkinci kitabınız yayımlandı ve sormak istiyoruz; siz kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz? Edebiyatçı mısınız? Yada bu işin neresindesiniz?

O.V- Hayır; edebiyatçı değilim ve bu işi profesyonel tarzda yapmıyorum. Benim asli işim edebiyatla uğraşmak değil. Edebiyatı; asıl uğraşımı güçlendirmek ve onu daha nitelikli hale getirmenin aracı olarak görüyor ve bu temelde ele almaya çalışıyorum.

D.S- Araya gireceğim ama; politik yazılar yazmayı anlarım da, roman yazmak nereden aklınıza geldi? Bu işi hep Oruçoğlu'na öykünme olarak addederler; sizce de öyle mi?

O.V- Oruçoğlu'na bu yönlü bir öykünme kötü değil; yararları da olduğunu sanıyorum. Çünkü bizim gelenekte özellikle de edebiyatla uğraşanlar, hep mücadele dışına çıktıkları için, edebiyata karşı bir tepkime vardı. Bu yavaş yavaş kırılıyor. Bunda Oruçoğlu gibi değerlerin rolünün olması iyidir; gereklidir de. Partinin bu alanı yıllarca boş bıraktığı, politika üretemediği ve bu alana kaymalarında daha çok arttığını belirtmek gerek. Oysa biz köklü bir geleneğiz ve bu alanda bir kültür ordusu yaratma yönüyle en büyük dinamiği taşıyan biz iken; bu alanda en az üretim yapan, kendinden faaliyet yürütende de biz olduk. Siyaset ve sanat bir arada ve hatta zorunlu olarak bir arada yürütülemezse, orada yozlaşmalar, çığırdan çıkmalar daha kolay hale gelir. Çünkü sanat, insanın insandan yana olan duygu derinliğine iner; siyaset ise insanın günlük ihtiyaçlarına bakar. Duygusunu ifade edemeyen insan, ihtiyaçlarını kavramaktan uzak kalır ve duygusuz bir cisme dönüşür. Körelir. Kazma olur. Duygudan, romantizmden uzak olan bir devrim; erken kaybeder. Çünkü sosyalist devriminin doğasında insan vardır ve devrim; insanın her halini derinliğine kavramak zorundadır.

Benim roman yazmama gelince: başından beri sanatın çeşitli alanlarına karşı ilgiliydim ama bunları esaslı biçimde uğraş alanı haline getiremedim. Bir süre müzikle uğraştım; devrimci faaliyetim (kır) bunu tamamen aksattı denebilir. Ama hep bir şeyler yazmaya çalıştım. Hatta bu yönde oluşan baskılara rağmen.

D.S- Nasıl yani, yazmamanız yönünde baskı mı yapılıyordu?

O.V- Baskı illa ki bir şeyi men etmek değildir. Bir şeye ilgi duymamak, önemsememek, dalga geçmek, kaale almamak gibi yaklaşımların kendisi zaten bir karşı değer yaratır. Bilinçli politikalar uygulayarak yönlendirme yapılmayınca, iş; bu arada gezinen genel yaklaşımın insafına kalır. Parti bunu politik bir yönlendirme olarak ele almazsa, bu yön kendiliğinden kötürüm olarak yürür. Bizde de öyle oluyordu. **Roman yazma fikrini, özellikle devrimci faaliyetin orta yerinde duranların kendi edebiyatlarını, kendi sanatlarını üretmeleri gerektiği fikrinden edindim.** Tabi bunda, içimizdeki ve dışımızdaki tüm olumlu şeylerin rolü olmuştur. Mesela Ovacığın Ada köyünden bir amca; benim roman yazmaya çalıştığımı duyunca kalkıp gözlerimden öpmüştü. 'Siz belki bir şey yapamayacaksınız ama sizden sonra gelenler sizin yaptıklarınızı okuyup, belki daha iyi bir şekilde yapmanın yollarını bulurlar' demişti. Bu parti yaklaşımından ileriydi. Ben üç metre karın altında, can hıraş faaliyetin

ortasında ilk romanı yazmaya başladığımda, bir çok gözde şahsiyet dudak büküp, yergili atıflar ediyordu. Sorunu o köylü kadar dahi kavramış değillerdi. Kısacası kavganın edebiyatı, sanatı en iyi kavganın içinde olanlarca yapılabilirdi. 'Ateşin ortasında yanan biz, edebiyatımızı, sanatımızı yapanlar başkaları' işte bu fikir beni sanata ve edebiyata daha yakın hale getirdi.

D.S- Bu, kimse bizim adımıza sanat yapmasın, anlayışına da çıkmaz mı? Bir tür ambargo anlayışını doğurmaz mı?

O.V- Hayır...yapmasın demiyoruz. Böyle de bakılamaz. Biz bu alanda ciddi bir boşluk bırakıyoruz. Birincisi; bizim dışımızda bizim sanatımızı yapanlar, ya yarım yamalak ya da kolektifin çıkarlarından uzak ele alıyorlar. İkincisi; bizim içimizde bunu yapmaya meyilli olanların yolu tıkanınca, bu iş için dışımıza çıkma eğilimlerine giriliyor. Bu nedenle bu alanda partinin politik yönlendirmesi olmalıdır. Kültür sanat cephesini yürüten gücü olmalıdır. Öte yandan bizim dışımızda bizim değerlerimizi olumlu biçimde verenlere saygı duyarız. Olumluluk kendi içinde nitel eleştiriyi de barındırır. Bunları destekler, kendimize yakınlaştırmaya çalışırız. Ama şunu da vurgulamak gerek, bu kesimler yakınlaşmaktan ziyade uzaklaştılar. Çünkü bunlara karşı izlenen yöntem de doğru değildi. Kimi dönem ya aşırı sert, sekter ret etmeler yaşandı; kimi dönem aşırı liberal tutumlar. Her ikisi de sanatı, sanatçıyı partiden uzaklaştırdı. Öte yandan, bu kesimlerin önemli bir kısmı, değerlerimizi sömürmekle yetindi. Sahnede keskin devrimci olanlar, sahne gerisinde kadeh tokuşturup, bar-pavyon kültürüyle aşırı yozlaşmalar sergilediler. Halk için sanat değil, para için sanat anlayışını esas aldılar ve ne yazık ki devrimci camiamızın bu yönde halkı yönlendirmesi de eksik kalmıştır.

Öte yandan değer biçeceğimiz her sanat devrimci değildir. Ama halkın çıkarlarına uygundur ve niteliklidir. Yani ilericidir, demokrattır. Bunu da belirlemek ve bu anlamda, sanatı, edebiyatı eleştirel ele almak, halka bu konuda fikir sunmak gerekmektedir. Bu da, parti sanatçılarının, onun yakın bileşeni olan kesimin işi olarak ele alınmalıdır. Bu ayrı bir daldır ve bu alanda ihtisaslaşmak gerekmektedir. İşte partinin rolü burada belirgin hale gelir. Parti kendi devrimci çeperinde bir sanat-kültür faaliyeti oluşturabilmelidir.

D.S- Yine konumuza dönersek; roman yazmaya başladığınız koşullarda genel hava neydi? Sizi buna iten nedenler içinde teşvikler de var mıydı? Veya olumlu yönde etkilendiğiniz durumlar nedir?

O. V- Dedim ya, koşullar önemli oranda dez avantaj sunuyordu. Sadece var olan moral baskı açısından değil tabii. Fiziki koşullar çok daha kötüydü. Ama yazma fikrimi güçlendiren en temel öğe, kendi deneyimlerimizden geriye bir şeyler bırakmaktı. Öncesinde de yazma alanında yoğunlaşmaya çalıştım. Bir şiir dosyası hazırlamıştım ve o dönem, yani birliğin olduğu yıldan bir önceki güz; sorumlu bir arkadaşa verdim; O da yayın evine gönderdiğini söylemişti: Çok sonra öğreniyorum ki bana söylediklerinin hiçbiri doğru değil. Şiirler yayın evine gönderilmemiş ve hepsi kayboldu. Sonra yeniden denedim, çok az bir kısmını çok sonraları yayın evine gönderebildim. Teşvikten bahsedilemez, daha ziyade bireysel yazma ısrarı belirleyici oldu.

Etkilenmeye gelince, kendimce iyi olarak gördüğüm her gelişmeden etkilenirim. Ama yazmamı sağlayan esas etmen bu değil. Yazmayı şevklendiren şeylerden çok, tersini doğuran koşullar söz konusuydu. Oruçoğlu'nun TOHUM romanı elimize geçtiğinde, ben öykülerimi, makalelerimi yayın evine ulaştırmanın yollarını arıyordum. Bu konuda köylülere güvenip, sorumlularına güvenmemek çok kötü bir durum. Ama ne yazık ki, tarih bizim güvensizliğimizi haklı çıkardı. Keşke yanıltmış olsaydı. Usanmadan yazma fikri, yazmamı ortaya çıkaran esas etmen oldu.

D.S- Yazmanızı engelleyen şeyleri biraz daha açabilir misiniz?

O.V- Dedim yaa...bu konuda partinin şevklendirici bir politikası olmayınca, tek tek bireylerde anladığı, işine geldiği gibi ele alıyordu sorunu. Mesela TOHUM parti tarihindeki en değerli yapıttır; onun kazanımları da büyüktür ve bu gün hiç kimse bunu inkardan gelemez; ama o günlerde, TOHUM'u; 'onu bir revizyonist yazmış' diyip yüzüne bakmayanlar dahi oldu. Bu işi alttakiler yaparsa bir tür komiklik olur ama üsttekiler yaparsa vahim hataların kaynağı olur. Düşün ki o koşullarda, kalemi eline alanın eli titremez mi? Ne söylemesem de revizyonist damgası yemesem diye çırpınmaz mı insanlar. Böylesi atmosferde, konuşmaktan daha çok konuşmamak, yazmaktan daha çok yazmamak egemen hale gelir. Bu bir oto-sansür yaratır.

Yazma dinamiği taşıyan, ve yönlendirmeler yapıldığında çok güzel şeyler üretebilecek bir çok arkadaşımız, bu oto-sansüre takılıyordu. Dolayısıyla yazma faaliyeti de bir elit partilinin işi olarak kalıyor. Bu sadece sanat kültür alanında değil, politik üretime de aynı biçimde yansımaktadır. Sistemin alışkanlıklarını yıkmak zorundayız. Sistemle aramıza ne kadar kesin çizgiler çekebilirsek, o kadar kalıcı izler oluşturacağımız açık. Bu da an-

cak; kendi bünyemizi, kendimizi eğitmekten geçiyor. Soyunduğumuz işin hem amelesi, hem de alimi olmak zorundayız. Bir yanı aksatırsak, devrim darbe alır. Dolayısıyla ona hizmet etmeli her şey.

D.S- GABAN'a dair sorulara gelmeden, şu an roman yazma sorunuyla aranız nasıl? Romancılığı daha ileri bir boyuta taşımayı düşünüyor musunuz? Bu alanda çalışmalarınız var mı?

O.V- Roman veya daha genel tabirle edebiyat, ben var oldukça gündemimde olacak. Olmak zorunda diye düşünüyorum. Bütün politik çalışmalarımın tadı, katığı olarak ele alıyorum. Zamanımın bir kısmını edebi çalışmalara ayırmaya devam ediyorum. Bunun fırsatını yaratmaya çalışıyorum. Daha ileri boyutlara taşınır mı? Elbette ki her şey kendi içinde gelişmeyi de taşır. Daha ileriye taşımak mümkün ama, kendi sınırları içinde görece bir seviyeyi yakalayıp yakalayamayacağını zaman gösterir. Bu birazda, onu doğuran zeminin ileri taşınmasına bağlı olacak. Devrim geliştikçe, kendi sanatını, kültürünü, edebiyatını biçimlendirecektir. Bunda bizim de küçük bir payımız olursa mutlu olacağız.

D.S- Bu alanda üretmeye devam ediyor musunuz?

O.V- Üretim zorunluluktur. Davaya, hayata, insana bağlılığın ve sürekli devrimcileşmenin yolu üretmekten geçiyor. Her devrim kendini ürettikçe yaşar. Üretimin olmadığı yerde, hayatla bağı kesilir insanın. Bende bu felsefeye uygun yaşamaya çalışıyorum. Dolayısıyla üretmeye de. GABAN 1 ve 2, kendi koşulları içinde kaleme alındı. Bunun devamı niteliğini taşıyan; FIRTINA KUŞLARI, yine roman olarak ÇIĞLIKLAR DÜŞÜNCE, ve DAĞ SÖYLENCELERİ adlı şiir çalışması tamamlanmış durumda. Fırsat buldukça yazmaya çalıştığım bir diğer roman çalışmam da devam ediyor.

D.S- Bu biten çalışmaları bekletiyor musunuz, yoksa yayınlamakta mı zorlanıyorsunuz? Bir hayli yol almış gibi görünüyorsunuz.

O.V- Dediğim gibi, edebiyat, sanat vb. çalışmalarını, diğer politik çalışmaların bileşeni, destekleyeni olarak ele almak gerektiğini düşünüyorum. Bu nedenle, yayınlayacağımız eserlerde de yayın evi tercihimiz olmaktadır. Genel anlamda sosyalist yayınların yaşadığı ekonomik vb. sıkıntılarda hepinizin malumu. Bu sıkıntılar aşıldıkça yayınlanacak sanırım.

D.S- Bu araya bir soru sıkıştırayım. Edebiyat ve sanatın parti politikalarına tabi olmasından bahsettiniz yanılmıyorsam; bu sanatı sınırlamaz mı? Veya özgür gelişimini frenlemez mi?

O.V- Birincisi benim kastettiğim partili olan sanattır. Yani parti sanatı. Bu elbette ki partinin genel politik doğrulumuna ve onun sosyal yaşam içindeki aktivitesine tabi olacaktır. Bu noktada, partinin esnek bir sanat-kültür hattı izlemesi gerekiyor. En başta da gelişmelere paralel olarak, estetiği yakalayabilmesi önemli. Parti politikası sanatın gelişmesi önünde engel değil, ön açıcı olmak zorundadır. Öte yandan parti sanatçısını frenlemez, frenlememeli. Eleştirel bir tutumla ona yol çizmelidir. Parti kendi dışındaki devrimci sanatı ve diğerlerini de birbirinden ayırmalıdır. Partinin sanat konusunda berrak bir ışıltısı olmayınca, karmaşa ve kaos egemen hale gelir. Bireylerin veya organların rolü öne geçer. Parti kültür ve sanatının parti politikalarına tabi olması, parti sloganlarını haykırması anlamına gelmiyor. Her şey sürekli gelişiyor ve partinin görevi de bu gelişmeleri yakalayabilmesinde yatıyor. Toplumsal realiteyi ince bir estetikle yorumlamak, fikirsel açıdan zenginleştirmek ve değişimin zorunluluğunu en ücra köşelere farklı mesajlarla taşıyabilmek için, yetkin bir sanat anlayışı geliştirilmek zorundadır. Bu diğer çevrelerin sanatını da etkileyecektir. Burada zorla entegre etme diye bir şeyden bahsedilemez. Sorun, içerik ve estetik açısından güçlü olanın, diğerleri üzerinde etki icra etmesidir. Doğadaki ve toplumdaki her şey birbirini iter, birbirini etkiler ve dönüştürür. Parti sanatının da bu görevi daha nitelikli hale getirmesi gerekiyor.

Birde örgütlü yaşamı tercih etmeyen, bu alanda yorulmuş, dışına çıkmak isteyen bireylerin, kısmen de samimi olmayan, örgütlü yaşam sanatımızı sınırlıyor, yaygaraları var. Geçmişte de bunlar çok sık yaşandı. Hatta bunların daha ileri versiyonları, sanat adına sanat yapma, gibi saçma teorilere sarılıp, örgütlü yaşama da ateş püskürmeye başladılar. Bunlar, biçimde ilerici sanat yapan, özünde ise gerici olan fikirleri temsil eden, örgütlü yaşamı canavarlaştırmaya çalışan burjuva bakış açısıdır. Bunların ipliğini pazara çıkarmak, yine partinin bu alanda üretici ve politikasını çok açık, çok berrak dile getirmesiyle olanaklı olacak. Örgütlü yaşamda var olan sıkıntılar, örgütlü yaşamın dışına çıkılarak giderilemez.

D.S- Parti diyorsunuz...bu konuda şimdiye değin izlenen yaklaşımları; ya da olması gerekenleri biraz daha açar mısınız?

O.V- Evet parti diyorum. Bu bir zorunluluk. Örgütlü yaşam; mücadele için, mücadeleyi kazanmak için zorunluluktur. Bunu derken de, parti olsun ne olursa olsun demiyorum. Partide eleştirel olmak, yönünü belirlemek gerek. Bu konuda kitleleri iyi dinlemek ve onları anlamak gerek. Sanat kültür ve edebiyat cephesinde, daha fazla

böyle davranmak gerek. Çünkü sanat, edebiyat, kültür halkın sosyal yaşamının ayrıntılarından beslenir. Bu ayrıntılara giremeyen bir sanat anlayışı, içerik ve estetik açısından sığ ve yetersiz kalır. Bu ayrıntılara girmesini becerebilen, partinin sanat, edebiyat otoriteleri yoksa, ya da bunlar çok yetersizse, sorun partinin politikasından ve uygulamalarından kaynaklanıyor demektir. Çünkü devrimciler genelde üretkendirler. Becerileri yüksek, alanları geniştir. Politik yönlendirme yapıldığında, her alanda güzel şeyler yapmak mümkün hale gelir. Devrimci çalışmalar çoğu zaman düşmanı da, dostları da şaşırtmıştır. Ama dedim ya; parti bu alanı bir ayrı sac ayağı olarak ele almalıdır. Burjuvazinin kültürüne, sanatına, edebiyatına karşı savaş açmadan, onun fikir bombardımanına karşı savaşta başarılı olunamaz. Bu yan insanları politikadan, politik sorunlardan önce etkilemeye başlıyor.

Geleneğimiz bu konuda kendi olanaklarını yeterince iyi kullanamadı. Proleter sanat ve edebiyat anlayışını öncü konuma getirerek; burjuva sanatı teşhir edip, halkın sanatına eleştirel yaklaşmayı ve onu ileri taşımayı yeterince beceremedik. Bunları tecrübe edinmek, bundan sonrasının hatalarını aza indirmek için şart.

D.S- Proleter sanat ile halkın sanatından kastınız nedir? Bunlar birbirini yadsıyan şeyler mi? Ya da nasıl ele almak gerekiyor?

O.V- Her sanatsal faaliyet, her edebi uğraş ve bunlarla ortaya çıkan her eser, bir sınıfın duygu ve düşünce dünyasını yansıtır, ona tekabül eder. Bu kaçınılmaz olarak böyledir. Zaman zaman şu sınıf adına deyip, başka bir sınıfa tekabül etmesinin dışında, iktisadi ve sosyal zeminden bağımsız hiçbir üst yapı faaliyeti söz konusu olamaz. Bizim proleter sanat anlayışından kastımız; sınıfsal konumlanışı içinde en devrimci ve en yaratıcı sınıfın ideolojik, politik, kültürel, sanatsal faaliyetinin bütününü yaratmaktır. İşçi sınıfının yaşam tarzından beslenen, onun duygu ve ruh dünyasını yansıtan; aynı zamanda onun ideolojik argümanlarına uygun, dünyayı anlama ve değiştirme felsefesini içeren ve bu içeriği aynı incelikte yansıtan biçimini kast ediyoruz. Partinin sanat anlayışını da esas olarak bu düzlemde ele almak gerekir. Halk daha geniş bir kavramı ifade ettiğinden ve daha geniş sınıfsal bileşenleri içerdiğinden, devrimden menfaati olan bu sınıfların tümünün öncü sanatını proletarya gerçekleştirecektir. Halk kavramı, proletaryayı da kapsar tabi ki ama, proletarya halkın tümünü ifade etmez. Bunlar birbirini yadsıyan, bir birine karşıt olgular değil. En azından bu evrede böyle. Ama her sınıfın karakterini de diğerinden ayırmak gerek.

D.S- Peki bu konuda örneklendirmeler yapabilir misiniz? Ya da benzetmelerle ayrım yapmak mümkün mü? Bizim kriterlerimiz ne olacak, biz; yani sanatı duyumsayan halk, nasıl ayrıştıracak bunları?

O.V- İşte partinin görevi tamda burada başlıyor. En başta, kendisinin yönlendirdiği bir sanatsal toplulukla, sanat icra edecek ve bunu sürekli yenileyerek geliştirecek. İkincisi; halkın çeşitli kesimlerinin sanatını ele alıp değerlendirecek, eleştirecek ve bu konuda yığınları bilinçlendirecek. Bunu yine, kendi çeperindeki sanat ordularıyla yapacak. Evet tamda böyle, sanat orduları oluşturmadan, bu perspektife sahip olmadan alternatif olanı yaratamayız. Parti bir sanat anlayışını, sanatı icra edeni, eserini ele alıp inceleyemiyorsa, en başta partinin kendisi bu alanda kötürüm kalacaktır. Kendisi kötürüm olan bir organizma, öncülük yapabilir mi? Önce bu noktada yoğunlaşmak gerekiyor. Düşünün ki Nazım büyük bir usta. Şiirin ve bu alandaki sanatın bir devi. Ama Nazım aynı zamanda, TKP geleneğinin de etkisiyle, yer yer ezen ulus şovenizmine düşer; ve ezilen ulus adına, ya da onun gerçeğine dönük hemen hemen hiçbir vurguya rastlanmaz. Aynı Nazım büyük bir devrimci içeriğe sahiptir.

D.S- Mesela buna ilişkin bir örnek verebilir misiniz; Nazım'ın ezen ulus şovenizmine düştüğüne dair.

O.V- Evet...tam olarak hatırlayamadığım bir şiiri, ama bilinen bir şiiri var. 'Uzak asyadan gelip Akdeniz'e doğru/ bir kısrak başı gibi uzanan/ bu memleket bizim...' Nazım, kimi çalışmalarında kürt, laz vb. azınlık isimlerini kişiler düzeyinde zikr eder ama, Kürt ulusu yoktur Nazım'da. 'Bir kısrak başı gibi uzanan' Anadolu'da kırıma uğrayan milyonlarca Ermeni yoktur. Denebilir ki Nazım proletarya adına sahipleniyor. Evet ama, en azından çok can alıcı bir sorunda, onca katliam ve kıyımda, bir komünistte sancı uyandıran ve onu sanata döken yan bulunmaz mı? Ayrıca orta Asya'dan gelip, her yerin 'sahibi olanlar' dan kasıt, herhalde kürt ve ermeni proletaryası değil. Ayrıca bu temel sorunların en iyi vurgusunu proletarya yapmak zorundadır.

Burada sorun; bir eleştirinin ve yönlendirmenin, değerlendirmenin olmasını istemektir. Parti bu görevleri, yarattığı ve bu alanda yetkin otoriteleriyle soruna vakıf olmayı önüne koymalıdır. Aksi durumda, bu alanda etkin bir çalışma sürdürülemez.

D.S- Konumuzla ilgili olduğundan, şunu da sormak istiyorum. Son dönemlerde sık sık burjuva medyası Nazım'a, Yılmaz Güney'e, Che'ye atıflarda bulunuyor. Bu neyin ifadesi; sosyalistler burjuvazi tarafından kabul görmeye mi başlıyor?

O.V- Hayır...tam aksine, burjuvazi, kendi alanındaki bu dehaların, devrimci ve sosyalist içeriğini boşaltmanın manevralarını yapıyor. Bu şahsiyetlerin politik yanını çıkarıp atmak, onları; kendi sistem yalakalarıyla aynı derekeye sokmak istiyor. Ama nafile. Çünkü onların kişiliğinin her birinde, devrimci ve sosyalist öz mevcut. Her eseri, her eylemi dünyaya bunu fısıldıyor. Burjuvazi dönem dönem bir şeyi karartmanın ve içini boşaltmanın en iyi yöntemlerinden biri olarak, onu sahiplenme yolunu seçiyor ve bu yolla, onu kendisine benzeteceğini sanıyor. İktidarların sırtını sıvazladığı ve sırtının sıvazlanmasına olumlu yanıt veren her sanatçı yoldan çıkmaya başlamış demektir. Oysa Nazım'lar, Güney'ler bırakalım bu kabulü; onlar bu iktidarlara açık meydan okumuş ve yine bu iktidarlar tarafından katledilmişlerdir. Onların sanatını nitelendiren öz, onların dünyaya bakış açısından kaynaklanmaktadır. Bunu hiç kimsenin yok etmesi olanaklı değildir.

D.S- Bilmiyorum takip ediyor musunuz; son dönemlerde Yılmaz Erdoğan'ı Güney'e benzeten burjuvaziye ne dersiniz?

O.V- Bu da başka bir iç boşaltma yöntemi. Yılmaz Güney'i politik fikirleri ve kişiliği ile tanımayan yeni kuşakta, bu kişilerin kişiliklerini Güney olarak yansıtmak. Böyle bir benzetme, deyim yerindeyse, kralla soytarısını birbirine benzetmek gibi bir şey.

D.S- Konuyu dağıtıyoruz sanırım. Yeniden söyleşimizin asıl konusuna dönecek olursak; GABAN 1 yayınlanalı bir hayli zaman oldu. Ne tepkiler aldınız; ya da siz bu çalışmanızı nereye koyuyorsunuz? Şimdilerde bakınca, olayı nasıl görüyorsunuz?

O.V- GABAN1 her şeyden önce, benim ilk denemem. Bu yönüyle ilk olan her şeyin, ilke ait tüm 'doğallıklarını' içermesi söz konusu olabilir. Ayrıca, bu çalışma çok zor koşullarda, biraz da özgün koşullarda hazırlandı. O gün bir tomar pelür kağıdın bana verilmiş olması, kendi içinde bir ayrıcalıktı; çünkü çoğunluk notlarını dahi tutacak beyaz kağıda sahip değildi ve bir çok arkadaş, şeker ve sigara paketlerinin içindeki beyaz yüzeyi kullanarak yazı çalışması yapabiliyordu. Günlük faaliyetler içinde, nöbet, eğitim çalışmaları, sosyal faaliyetler vb. tüm esas uğraşlardan arta kalan bireysel çalışma saatlerinde ve elimiz on dakikadan fazla kalem tutmayacak kadar soğukta; birkaç aya sıkıştırılan bir çalışma oldu. Böyle mi olması gerekiyordu? evet! Zamanı bu günle yaşayan ve hayatın her saniyesine bir şeyler sığdırmaya çalışan devrimcilerin yaşamında, yarının kesin bir reçetesi yoktur. Bu nedenle her koşulda bir şeyler üretmek, geriye bir çabanın izlerini düşürmek, zorlukları anlamlı kılmak kaçınılmazdır. Devrimcilerin yaşamının felsefesi de budur. Dolayısıyla; "zar, zor" demeden bir şeyler üretmek gerekiyordu. GABAN böylesi bir yaşamdan doğdu.

Sonradan baktığımda, bir çok eksikliği, eleştirebildiğim noktaları, yenilenmesi gereken şeyleri görüyorum. Hatta kitap basılmadan, kitaba müdahale etmek, düzeltmek, daha da iyi hale getirmek olanaklıydı belki; ama ben özellikle olduğu gibi kalmasını istedim. Çünkü tersi durum, yazıldığı koşulların anlamını ortadan kaldırırdı. Onu doğuran koşulların özüyle kalsın istedim. Benim açımdan bu anlam, bir çok başka şeyin de önüne geçiyor.

Tepkilere gelince; kimi eleştirilerin, önerilerin, uyarı ve yönlendirmelerle birlikte, esasta olumlu tepkiler aldık. Bizim açımızdan sorun iki ana noktada ele alınmayı gerektiriyor. Biri, politik içerik açısından kitabın verebildikleri ve kitleler üzerinde bıraktığı etki, ikincisi; edebi ve estetik yönüyle tutturabildiği seviye. Bu her ikisi de önemli. Devrimci camiamızın, her iki yana değin eleştirileri ve önerileri bizim için değerli: üzerinde durduğumuz esas nokta da burası. Bu konuda yeterli olmasa da aldığımız tepkiler sevindirici oldu.

D.S- Tamda burada şunu sormak istiyorum; eleştiriler derken dergilere yansıyanları mı kast ediyorsunuz? Bunları kast etmiyorsanız bunları nasıl değerlendirdiniz?

O.V- Bahsini ettiğim eleştiriler, dergilere yansıyanlar değil. Zaten orada eleştiri adına pek bir şey yoktu. Bağcıyı dövmeye soyunan bostan hırsızlarını bu işin dışında tutuyoruz. Biz devrimci eleştirilerden bahsediyoruz. Bu

nitelik demek her şeyden önce. Dönüştürme, yenileme, genel değerler etrafında pekiştirme demek. Mücadele, çalışma ve özveri demek. Devrimci eleştirinin özünde bu vardır; ve bunu önceliğe almak, bunu esasa almak bizim için vazgeçilmezdir.

D.S- Yani devrimci eleştiri dışındakileri dikkate almıyoruz mu demek istiyorsun?

O.V- Hayır asla, öyle bir sonuç çıkarılamaz. Her kesimden gelen eleştiriler olabilir ve biz bunları bir süzgeçten geçireceğiz. Bizim çalışmalarımız esas olarak belli bir kesime hitap ediyor. Bu kesim içinde de devrimcilerin tutum ve eleştirilerini öncele alıyoruz. Birde gerçekten eleştiri olan eleştirileri.

D.S- Eleştiri dediniz, mesela; yazar iki adım ötesini görememiş, yazar kendisini yazmış, gibi laflar edildi; bunlara ne diyorsunuz?

O.V- Herkesin görebildiği yere bakması kadar doğal ne olabilir. Yazar kendi kendisini yazamaz diye bir kuralın olduğunu da sanmıyorum. Benim çalışmamda şöyle bir gerçeklik var: En başta, olayların köylülerle olan yanı hariç -ki burada da kurgular değişik zamanlarda yaşanmış gerçeklere dayanır,- tümü gerçek olan olaylara dayanır. Çok geniş olan bir mücadele yelpazesi içinde, ve üstelik en yakın canlı tanıklarının olduğu durumda, yazarın en iyi bildiği alandan başlaması, ya da sınırlarını orada tutması biraz da zorunlu hale geliyor. Öte yandan, her adımın, kendi çapı oranında yer edinmesi kadar doğal ne olabilir. Birileri bizim 'iki adımlık' görüş mesafemize girememişlerse, bu biraz da onların sorunu. Bu demektir ki görüş menzilimizin dışında duruyorlar.

D.S- Peki bir başka noktaya değinmek istiyorum. Kitapta özellikle Oruçoğlu'a na öykünme olduğu, yönünde eleştiri aldığınızı söylemiştiniz, buna da değinebilir misiniz?

O.V- Evet ortak eleştiri veya sonuç noktalarından biri bu. Öykünme ya da tarz itibarıyla bir benzerlik kuruldu. Bu haksız bir yan içermiyor. Oruçoğlu'nun tarzı, bizim gelenekte bir hayli etkin izler bıraktı. Benimde bundan nasibimi almış olmam gerek. Kendi benzerliklerime sınır koymadım; daha ziyade kendi tarzımın zamanla şekilleneceğini bilerek rahat davrandım. Su akmaya devam ederse, kendi yoluna bir isim, bir kimlik bulacaktır. Önemli olan suyun gözesinin erkenden kurumaması.

D.S- Bu noktada şunu da öğrenmek istiyorum; Oruçoğlu'nun roman çalışmalarında eleştirdiğiniz yanlar var mı? Benzerlikleriniz bir yana, ayrılıklarınız nedir?

O.V- Öncelikle belirtmek gerekir ki; Muzaffer, bu geleneğin, ve devrimci camianın, hatta tarihin bu evresinin yetiştirdiği en iyi devrimci romancılardan biri. Felsefeyi, politikayı ve edebiyatı iç içe vermede bir hayli iyi. Ama kahramanlarını gerçeklikten kopuk ele alıyor. Özellikle, Türkiye devrimindeki realiteyi ele alırken; her kahramanı bir bilge oluveriyor. Toplumsal gerçeklikten kopuyor. Adeta kendi çağının, döneminin değil de, yüz yıl sonrasının gerillasını, devrimini veya insanını anlatıyor. Kendisindeki derinliği kahramanlara yansıtmadan edemiyor. Böyle yapınca da, olaylar daha ziyade soyut kurgulara dönüşüyor. Bunda da yaşadığı koşulların önemli rolü var. Zindanlar ve yurt dışı. Bahsini ettiğim tarzın zemini bu. Benzerlik ve ayrılık noktasında ise, bu alanda Muzaffer'le kıyaslanmam doğru değil. Dedim ya, biz bu işin amatörüyüz. Ayrıca şunu da belirteyim, O'na en önemli eleştirim; edebiyatı her şey, örgütlü politik mücadeleyi tali şey durumuna getirmesidir.

D.S- GABAN 2 kısa bir süre önce yayınlandı; bu çalışmanızı nasıl değerlendiriyorsunuz? Buna ilişkin tepkiler aldınız mı?

O.V- Bu da yazıldığı koşullar itibarıyla aynı özellikleri içeriyor. Ve sonradan, bununda genel dokusuna hiç karışmadım. Birincisine göre daha önemsediğim bir çalışma. Hem yaşanan dönemin karmaşası ve anlamı açısından, hem de edebi gelişimi açısından. Buna dair yeterli tepkileri alabilmiş değilim henüz. Ama herhalde su, kendi yatağını zorlamaya devam edecek. Ayrıca, bu dönemi anlamak açısından önemsiyorum. Tabi bunda taraf olmanın getirdiği sakıncalarda söz konusu olabilir. Bu konuda nesnel davranmaya çalıştım ama, insan doğasında ve bilinç altında oluşan tahribatları kolayca silip atmak mümkün olmayabilir. Bu türden çalışmalar ne kadar yoğunlaştırılabilir, ne kadar çeşitlilik haline getirilebilirse, o denli yararlı olacaktır. Okuyucu daha değişik yönlerden sorunları inceleme, anlama fırsatı bulacaktır.

D.S- Yani roman sizin cephenizden mi olaylara bakıyor? Bu yönlü sakıncalar mı taşıyabilir, demek istiyorsunuz?

O.V- Biz zaten taraf olarak yapıyoruz bu işi. Kesin bakış açımız, vargılarımız, yargılarımız var. Mesele, olayları olduğu gibi verme noktasında düğümleniyor. Yorumlar bir yana, olayları çarpıtmamak önemli. Buna oldukça dikkat etmeye çalıştım. Ama bilinen bir şey var ki; bu roman o günkü çatışmaların, birbirini kemirmelerin sıcak atmosferinde yazıldı ve bu yüzden kimi hassasiyetler gözden kaçmış olabilir. Kitaba sonradan müdahale etmedim yine; en azından o günkü durumumuz hakkında, olduğu gibi bilgi sunsun istedim. Çünkü bu çalışma, aynı zamanda tarihin tanıklığını da yapmış olacak. Bize,

yani o dönemi yaşayanlara ayna tutmuş olacak.

D.S- Sizinde ifade ettiğiniz üzere çalışmalarınız devam edecek. Devamı olan çalışma, FIRTINA KUŞLARI gelecek mi bunun peşinde?

O.V- Bir süre bunu erteleyip, ÇIĞLIKLAR DÜŞÜNCE'yi yayınlamak daha doğru olacak diye düşünüyorum. Bu biraz daha bir roman bütünlüğü içeriyor ve okuyucuyu kendi süreçlerimizin cenderesinden çıkarıp, biraz da toplumsal olan, daha diğer yanlara ulaştırmak gerekiyor. FIRTINA KUŞLARI bu çalışmadan sonra yayınlanırsa daha iyi olacağı kanısındayım.

D.S- Son olarak, şunu sormak istiyorum; sanata edebiyata ilişkin genel bir yaklaşımın yanında, kendi çalışmalarınızı güçlendirecek başka çalışmalar da yapıyor musunuz?

O.V- Genel anlayışımız; devrimci demokrat bir kültür-sanat cephesi yaratmaktır. Bunu yapabilmek için; önce sizin bu alandaki doğrultunuzun kristalize olması gerek. Bunu yapamadığınız durumda, siz etkilemekten uzak kalır, yanınıza yaklaşan her çizginin etkisinde kalırsınız. Yani proletarya, önce kendi realitesinden besleyip büyüttüğü değerlerini, en ileri, düzeyde ifade edebilmeli ve bu alanda bir alternatif oluşturabilmelidir. Parti de ancak böyle bir nitelik oluşturarak çözüm üretebilir. Bunu gerçekleştirebildiğinizde; daha geniş ilerici çevreleri de, devrimci kültür-sanat faaliyetinin yanına çeker, onları etkili bileşenler haline getirirsiniz. Sağlam ve doğru bir politika; kendi dışındaki gelişmelerden korkmaz. Aksine, onları yoğurur ve kendisine yakın etmeyi bilir. Ama şuna da özenle dikkat etmek gerektiği kanısındayız; faydacılığa yer vermemek, ve yanlış olanlarla uzlaşmamak gerekiyor. İlkeli ama esnek bir hat izlemek, tüm dostlara açık tavrımızı, eleştirilerimizi iletmek, hassasiyetlerimizi ifade etmek, ve bir birine bu bağlamda güven vermek, bu zemin üzerinde dostluk oluşturmak gerekmektedir. Eleştiriden uzak olan dostluklar; samimiyetten de uzak olur.

Devrimci kültür ve sanat, doğası gereği muhalif olandır. Sadece muhalif değil, aynı zamanda radikal tarzda değiştirici olandır da. İlerici ve demokrat olan ise; bu değişimin reformlarını içeren yanlarıyla uğraşır. Dolayısıyla kültür ve sanatı da buna uygun biçimler alır. Öncü Proletaryanın bu kriterleri gözetmesi, bu ayrımı yapması; bunu yaparken de halkın sanat ve kültürünün gelişmesi, birleşmesi için halkın her kesimini kapsayan demokratik bir bileşen yaratması, devrimi yığınlara yaymanın zorunluluğudur. Proleter kültür sanat öncülüğü; uğuldayan bir kalabalığın ritmindeki senfoniyi bulup çıkarması ve onu kalabalığın gürleyen haykırışı haline getirmesidir. Bunun için de,. öncü bir kültür sanat kurumu ve yığınların dünyasını kavrayan esnek bir öngörü.

D.S- Yani halkın kendi güçlü potansiyeli var ve bunu açığa çıkarmak mı gerek?

O.V- Elbette.. bunu başaramazsan devrimci sanat-kültür faaliyeti yürütmüş olmazsınız. Örgütlü olmak bu işin başında gelir. Bağımsız ve bireysel sanat anlayışı, esasta burjuvaziye yedeklenmekten başka bir şey değildir. Ama parti bu konuda doğru bir rota izleyemezse kimseyi de örgütleyemez. Militan ve devrimci sanat kültür faaliyeti; partinin disiplinini bire bir tanımak anlamına gelmez. Parti, kendi kurumlarıyla böylesi bir çalışmanın içinde, önünde olur. Ama dedim ya.. önce bunun için kendi kurumlarını ve sanat-kültür savaşçılarını yaratmak zorundadır.

D.S- Halkın kendi değerlerini bulup çıkarmak gerek, diyorsunuz! Bunun içinde soruna kendimizden başlamamız gerek, değil mi?

O.V- Elbette. Sorun, bizim dünyaya nasıl baktığımızda, nasıl algılayıp yorumladığımızda ve hangi araçları ürettiğimizde düğümleniyor. Halklarımızın içinde cevher çok. Onurlu sanatçıları, bilim adamlarını, aydınları bulmak için fazlaca zorlanmaya gerek yok. Bir ülkede faşizm egemense; orada yapılması gereken gayet açıktır. Onurlu, dürüst ve insan olan; sanatçıyı, aydını, edebiyatçıyı ve bilim adamını arıyorsanız; mahkeme koridorlarına, hücrelere ve zindanlara gitmelisiniz. Yakın bileşenimiz ve en öndeki gerçek dostlarımız oralardadırlar.

D.S- Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

O.V- Halkın sanatçıları, aydınları, yazarları, bilim adamları; halkın güncel ve kalıcı sorunlarının yanında olurlar. Yangın neredeyse, halk sanatçısının duyarlılığı orada olmak zorundadır. Halkın büyük bir çoğunluğu gerici fikir ve eylemlerin peşine takılmış olabilir; böylesi durumlarda bile, sanatçının görevi, iktidarların görünen yüzlerine saldırmak, gerçek yüzlerini açığa çıkarmaktır, görünen küçük ışıltılara doğru koşarak, umudu canlı tutmaktır. Yani Viktor Jara'lar gibi. Halka yapılacak en büyük iyilik budur. Bu gün zindanlarda Hitler vari yakılırken insanlar, sanatçı olmanın, aydın olmanın gururu incinmek durumundadır. Bu duyarlılıklarla öne çıkan dostlara buradan selam derken, büyük ölümcül sessizliğe başlarını gömüp horuldayanlara, tarihin bütün bunlara tanıklık ettiğini hatırlatmak isterim. Gerçek ölüm, insanım diyenin derinliğindeki çocukluğun ölmesidir. Çünkü o yan; her şeye rağmen hayat demektir ve herkes hayatına karşı daha duyarlı olmak zorundadır.

Okuma yöntemi ya da İNANCIN ŞOVALYESİ

Cihan ŞAN

Siz evet Siz!
Hiç kavrayabilir misiniz;
Niçin
Bunca alay ve küfür sağınağı altında dingin
Bir tabağa koyup da ruhumu;
Gelecek yüzyılların şölenine sunduğumu?
Mayakovski (Trajedi)

Bir sabah; aklın, bilgeliğin ve düşlerin en doruk noktasında yollara düşer bir adam. Ve yaşı henüz elliyi geçmiş iken.!. Herşey olası ve herşey şüpheli... Ama kesinliğin kurallarını da benimsiyor...Çünkü okuduğu kitaplar, kahramanlıkların, savaşların, zaferlerin, mutlak inançların insanın kanında dolaşan serüvenci destanları olduğundan.

Bu okuma, bir çılgınlık. Öyle bir çılgınlık ki hiçbir şey şüpheli değil ve herşey olabilirlik ihtimalini koruyor. (Her zaman yirmisin de düşülmez ya! yollara) Yani; artık okuyarak değil, yollara düşerek, zorlu patikalar engeller aşarak değiştirmek gerekir şu dünyayı.

Cervantez bizi, büyülü ya da gizemli bir dünyaya değil, herşeyin yerli yerinde olduğu, olasılıklarla kesinliklerin iç içe geçtiği bir dünyaya sürüklüyor. Sonra önümüze bir kahraman, bir önder koyuyor onunla bir dünyayı fetedelim diye.

Ama bu adam tam anlamıyla bir çılgın!...

Kendi gerçekliğini inandırıcı kılabilmek için mümkün olduğunca çok savaş gerçekliğine sarılıyor. Onun için gerçeklik eylemlerinden ziyade, okuduklarında bulduğu büyülenmelerde.

Onu, sadık olmayan bir dünya bekliyor ve O, bu dünyayla karşılaşmaya gidiyor. Tıpkı dünya da onun gibi hangi gerçeklik evresi içersinde olduğunun farkında değil... Zaten tek başına ne yapabilir ki? Romanın generalleri Sezar ya da Antonyus gibi arkasında büyük ve muazzam orduları yok ki, bu orduları arkasına takarak Perslerin üzerine yürüsün.

Ya da altında deniz aygırlarıyla, rüzgar dölleriyle yarışan kanatlı kır atları da yok !.. Kavruk, sıska, kaburgaları dışarı fırlamış bir atla yürüyor, bu bizim zavallı Rozinante.

Cervantez'in dönemin de yaşayan, yenilmez.

Çünkü kendi devrinin ve tüm devirlerin kötülüklerini duyurmak için bir politik Manifestoya ihtiyacı yok; ihtiyacı bütün kötülüklere karşı savaşacak bir kahramanın olması. Bu yüzden Cervantez bizi çılgın bir adamla yüzleştiriyor. Ve bütün dramatik öğeler burada toplanıyor.

Bu adam inancın şovalyesi.

Herşeyin okumayla başlaması ayrı bir eylemsel kuram. Okumak, bütün erdemlikleri koynunda barındırıyor. Okumayan adam kendini değiştirebilir mi? Okumayan adam dünyayı değiştire bilir mi.? Okumak, bilgeliğe giden yolların önemli temel taşlarından biri değil midir.? İşte bundan dolayı, yenilmez bir adam var karşımızda.

"Ejderhaların, çiyanların, yılanların döllenmesinden! Dağlar taşların, rüzgar ile yağmurun, yağmur ile toprağın gökyüzün de çifleşmesinden yeryüzüne düşmüş bir adam değil bu"!.. Aksine yaşamın bütün trajik olaylarını kendinde toplamış, üstü başı yırtık, göğsüne bağladığı tenekeden zırhı, kafasında kupası, kalkanı, uzun ince zayıf bedeni, cılız ince uzun bacaklarıyla bir adam bu. Bu adam Moğolların dünyayı istila etmesini de hiçe sayarcasına yürüyor.

Yürüyüşü ihtiras, aşk ve isyan dolu. Karşısında modern bir dünya. Yanlız ama; tek başına kalmayı göze alabilecek kadar cesur yoksa nasıl şovalye olunur ki?

Herşeyin temelinde inanç var....

Büyük inançlar, hüzünlü yenilgilere dönüşe bilir mi?.. Büyük aşklar büyük hüsranlarla bitmez mi? Zafer, her yenildiğinde ayağa kalkabilme cüretini göstermek değil midir. O halde, bu adam cüretkâr ve fedakâr. Dünyanın bütün yükünü omuzlamış. Yeryüzünü istila eden devler ve büyücüler, bütün kötülüklerin anası olan bireycilikle üstüne üstüne yürüyor insanlığın. İnsanı insan yapan değerlere saldırıyor, yok ediyor, yabancılaştırıyor. Birinin, birilerinin buna, bu gidişata dur demesi gerekmiyor mu?.

Yeter artık, diyerek başlamıyor mu isyan?.

İnsan zihninin sınırlarını aşarak olmuyor mu büyük ayaklanmalar?.. İşte bu ayaklanma çılgın bir okumayla başlıyor. İnançla yürüyor, yetkinleşiyor, yaşamsal erdemlilikle, deneyimlerle, birikimlerle sürükleniyor yaşamın sonsuzluklarına doğru. Çünkü sonu ölümde olsa, yenilgide olsa amaç yüz akı bir savaş verebilmek.

Magrib'in efsanevi zırhını keşfedebilecek mi? Kılık değiştirip yer değirmenlerine bürünen kötülerden, büyücülerden temizliyebilecek mi bu dünyayı? Yoksa yollara düşmekle haklı mıydı bu adam?. Şovalyelik romanları aklını başından almış olmasın? Tutkularına esir düşmüş olmasın? Okumayı bırakıp eyleme geçiş süreci

değil mi bu?..

Düşler ile gerçek yaşam arasında nasıl bir amansız savaş yaşanır, bunu bilmez mi bu adam?

Bilir, bilir ve yollara düşer hem de bir sabah vakti yüzünde tatlı bir gülücükle ve yaşı henüz elliyi geçmiş iken Çünkü onun adı ünlü **Mançhalı DON- KİŞOT'** tur.

Don-Kişot bütün çağların, bütün zamanların kollarına atılmış bir yaşamın savunucusudur. O, başka bir insandır. Onu diğer insanlardan farksız yapmaya çalışan, bütün gücüyle gece gündüz çalışan bir dünya da; O kendin gibi olmak, kendin gibi kalabilmek ve dünyayı tıpkı düşlerinde olduğu gibi okumanın, erdemli olmanın birer parçası yapmak, ya da yapmaya çalışma'nın bir sonucudur. Bu zor bir iştir. İşte Don-Kişot, bu zoru başarmaya çalışıyor. Şayet insan, yaşamda verdiği kararlarla güçlü ise, korku kaçınılmaz olanın başladığı yere kadar gidiyor ise ve başladığı nokta da artık bir anlamı kalmıyorsa ise ve kendi içinden yeni bir kendinin çıkış sancısını bütün bedenin duyuyor ise; işte Don-Kişot böylesine yıkıyor içindeki korku limanlarını. Kendini dinliyor, anlamlandırıyor ve özgürleşiyor.

Don-Kişot özgür bir insan olmanın, devrimci bir ruhun adı oluyor.

Ama yaşam bütün karşıtlıkları koynunda barındırıyor. Yoksa doğanın kendi doğallığı, harikalarıyla uçurumun kenarında nasıl ilginç bir denge de durur. Don-Kişot soylu, cesur ve idealist bir adam. Yanlız onunla beraber yola çıkan Seyisi Sançe Panza öyle mi? Bencil, silik, çıkarlarına düşkün ve sağ duyu sahibi bir adam. Bütün amacı Don-kişot'un vaat ettiği bir adaya vali olabilmek. Sançe gibi insanlar yaşamda denizin kıyıya vurduğu yosunlar kadar çok ve amaçsız. Düş kurmayan, ideallere sahip olmayan, kendi uyanışıyla karşılaşmamış, midesiyle beyni arasında temelden ortak özelliği olan biri. Mecbur kaldığı zaman içinde bulunduğu durumun, kendi düşüncelerinin, duygularının farkına varıyor. Oysa Don-Kişot öyle mi? Her durumda her şeyin farkında olmayı amaçlamış,getirdiği bilincin her zaman tam anlamıyla kesintisiz olmasına özen gösteren, ortama getirdiği bilinçten tamamıyla sorumluluk alan biridir. Sançe koşulların ağırlığına ya da rüzgarın esiş yönüne göre sürekli hareket eder. Ama Don-Kişot koşulların esiri olmaksızın herşeyi göze alarak kasırgalara, fırtınalara meydan okurcasına hareket eder. Çünkü o fütursuzdur. Don-Kişot bu yüzden Seyisi Sançe'yla da yoğun bir savaş içerisine girer bu bilgeliğin, nedenselliğin, amacın, inancın, umarsızlıkla, aymazlıkla, kör çıkarlara vermiş olduğu bir savaş.

Kazananın insanlığın kaderini belirleyen bir savaş.

Çel'şkiler çelişkileri doğuruyor. Sançe dükün köyü olan Micomico (adasına)'ya vali olduğunda insanlığın bu güne kadar ender görmüş olduğu bir yönetimle insanları yönetir. Adil, adaletli ve oteriter. Yine de Don-Kişot Sançe'ya yazdığı bir mektupta;

" Yönettiğin insanların gönlünü kazana bilmen için, iki şeye ihtiyacın var: Birincisi hep güler yüzlü, tatlı dilli olman. İkincisi; halkını bolluk içersinde yaşatman çünkü yoksulların katlanamadığı birşey varsa o da açlık ve kıtlıktır. Erdemli kişiler için baba, günahkârlar içinse üvey baba ol. Ne çok sert ne de çok yumuşak davran. Bir orta yolu bul, bu yol bilge kişilerin yoludur" diyor.

Bu fikir yasal olmayan bir okumanın ürünü. Okuma yollara, yollar ise Don- Kişotu aşkın ,amansız bir sevdanın koynuna düşürür. Dulcinea'yı görmeden ona dokunmadan hayallerinde yaşatmaya başlar. Zaten bu da okuma yönteminin bir parçasıdır. Bütün serüvenler, savaşlar, çatışmalar, karşı koyuşlar biraz da onun içindir. Çünkü aşkı belirleyen tıpkı kavga gibi zamanlardır da.

Amaç onu göremeden de olsa varlığını hissederek yaşıyabilmek. Mahsum, sorumsuz, tükenmez gibi görünen acılara katlanmak; geceden, ölümden daha koyu ne varsa meydan okumak, değil midir aşk? İşte Don-Kişot'un içinde yanan ihtilal ateşi de budur. Böylesine bir kadın var mıydı? Bunu Sançe bile bilmiyor. Yanlız düşlerde böylesine bir kadın varlığını koruyor, sanırım bu da kesinliğin kurallarından biri. Aşkta ihanet ise varlığın, duyguların yok oluşu. Onun içindir ki Don- Kişot aşkta tutucu, itaatkâr ve sahiplenmeci.

Dulcinea bu yüzden bütün kadınların en güzeli...

Düklerin sarayında yapılan bütün entrikalar boşa çıkıyor; çünkü uğrunda ölünecek kadın ancak uğrunda ölünecek bir kavga içersinde olur. Önünde diz çöküp zulmün kaleleri fetedip, şatolar, saraylar ona bağışlamak yürek boşluğunu doldurabilir mi? Aşk en zor olanın, en çetin olanın sınırlarını zorlayana kadar varolması değil midir? İşte bu son sınır bir savaşçı için ölümün kendisidir. Nedeni ise gayet açık; savaşçı için herşey varlıkla yokluk, ölümle-yaşam arasında gidip gelmesidir. Gezici şovalye-

lik sürekli hareket halinde olmayı zorunlu kılar.

Hareket doğanın en canalıcı yasasıdır.

Dükün sarayında rahatlık, miskinlik kollarını bağlıyor Don-kişot'un. Savaş, savaşçı sürekli hareket halinde olmalıdır. Herkes Don-Kişot'la alay etmeye başlıyor. Onun kahramanlığını, Dulcina'ya olan o büyük aşkını yere göğe sığdıramıyor. Hareket, serüven, çatışma bitiyor karşılıklı uzlaşmanın tohumları yeşermeye başlıyor. Don-kişot'un çevresindeki insanlar kılık değiştirmeye başlıyor. Dükün şatosunda herkes Don-kişot'un düşlerinden kurduğu dünyanın bir parçası olma yarışı içersinde ama hiç bir insan kendinden daha kötü bir kılığa bürünemiyor. Don-Kişot ise, bir savaşçının ölümü sıcak yatağında olmamalı! gerçekliğinin sancısı içerisinde bunun için kendisi gibi olmayan bu sirki, bu karanlıklar krallığını terk ediyor. Hareketsiz bir yaşamın kendisine, Dulcina'ya ve idallerine ihaneti getirebileceğini biliyor. Sanço ise bu durumdan mutsuz. Çünkü midesi bugüne kadar hiç görmediği yemeklerle buluşuyordu. Ama Don-Kişot'un bu ayaklanışı, gücü'nün en son sınırlarını zorlamasıdır. Yalnız yapacak birşey yoktur bu, ateşten bir gömlektir. İnsan bir kere giymeye dursun.

Bir savaşçıyı savaşçı yapan onu haklı çıkaran birazda çektiği zorluklardır, acılardır. Bu kan pahasına da olsa böyledir. Don-Kişot bütün zorluklar içerisinde yoğruluyor. Her başarısız ihtilalin sonunda, o çılgın okumaya sığınması, şovalye düşleri kurması yetmiyor. Bedeni yorgun düşüyor. İdeallerini aramak için çıktığı yolda, tutkular ve hayal kırıklıklarıyla döşenmiş bir yolun sonunda kendi gerçekliğiyle yüzleşiyor. **Dosteyevski;** ***tüm kitapların en mutsuzu*** diye adlandırıyor. Bu kitabı, bu kahramanı ve bu okuma yöntemini... Çünkü insanın idealleri bittiğinde, artık hayatla olan o canlı bağlarıda kopmuş ve kendisiside bitmiş oluveriyor.

Cervantez, bilincimizin kabuk bağlamış tortularına vura vura gösteriyor. İnsan denilen varlığın çok yönlü, karmaşık, karşıt ve ilginç yönlerini. İnsan kendi yaşamı içinde nasıl bir anlam bütünlüğü oluşturuyor? Çok boyutlu, girift, sürekli değişen bir anlam mı? İnsanla beraber oluşan olumlu ya da olumsuz bir anlam mı? Herşeyin koşulların birer sonucu olduğunu mu? yoksa varoluşun çarpık, tipik özelliklerini mi gösteriyor. Bilmiyorum ama insanın doğasıyla deyil, koşullara göre deyişimiyle de varolabileceğini gösteriyor. Cerventez delilikle-dahilik, çılgınlıkla-bilgelik arasındaki o incecik çizgi de yürütüyor bizi. Çünkü hepsi de yaşama özgü bütün kalıpları yıkarak varolabiliyor. Bir nevi, yaşamın bir boyutundan diğer bir boyutuna geçiş gibi. Geri dönüldüğünde ise sonu ölüm oluveriyor. Tıpkı Cervantez'in ünlü kahramanının sonu gibi.

Cervantez, bu çılgın kahramanla kendinden önce ve kendinden sonraki bütün insanlıkla kıyasıya bir savaşa başlıyor.

Don-Kişot'un bu savaşı bıraktığı yerden de modern zamanların en iflah olmaz Don-Kişot'ları bu savaşa devam ediyor.

Gecenin unutulmuşluklarının sınırlarını zorlayarak.

Düşleri düş kırıklıklarından ayırt ederek.

Hapishanenin Kapısı

Aytekin YILMAZ

Yaşadığım şehirde her hafta sonu, ilk ada vapuruyla gezintiye çıkardım. Kendime yeten bir işim,beni çok seven bir sevgilim vardı. Onunla kaçamak aşkların en güzelini, en heyecanlısını bu şehirde yaşadım. Beni çeken o kadar çok şeyi vardı ki...

Her randevu öncesi bazen bir demet çiçek, bazen de sade bir gül alırdım. Uzaklardaki sonuçlara gönül vermiş iki candık. Herkesle paylaşmak istediğimiz; bizi diri tutan, her şeyi daha bir güzel kılan bir ütopyamız vardı. İnsan sevince, her nereye baksa onu görür derler ya, bizimkisi de böyle bir aşktı.

Hayat bize rağmen devam ediyordu. Şiddetli ve yoğunluklu zamanlarda yaşamak bize düşmüştü. Yaşadığımız bu şehirde olup biten her şey, bizi de etkiliyordu. Adı konulmasada yaşananın bir iç savaş olduğunu biliyordum. Belki nedeni biz değildik. Ama bizden önce olanlar olmuştu... İlk zamanlar, biz de gelip-geçer dedik. Zamanla düzelir sandık. Her geçen gün daha kötüye gitti... Zamanla şiddet her tarafı kuşattı. Şiddet şiddeti doğurdu, karanlık karanlığın üzerine çöktü. Şiddetin iki gözünün de kör olduğunu, vuranı da vurduğunu savaşların tarihinden biliyordum.

Ben insandım; karmaşık duygularım vardı. Bazen güler, bazen ağlardım. Yaşadıgım şehirde her gün insanlar ele geçiriliyordu. Ne zaman radyoyu açsam, birilerinin ele geçirildiğini, birkaçının da çıkan çatışmada öldürüldüğünü dinliyordum. Her gün değişik rakamlarla bu şehirde insanlar ele geçiriliyordu.

Bir de içerde, hapishanelerde yaşananlar vardı, içerde kan akıyordu. İnsanlar acı çekiyordu. Ve içerde olup biten hiçbir şeyin dışarda yaşananlardan bağımsız olmadığını biliyordum. İçerde kan akarken, dışarda bahar olmayacağını da biliyordum.

Hayat devam ediyordu... Zamanla olaylar olayların üzerinde büyüdü. Artık olayların içinde bir yerdeydi ve günlerden bir gündü. Sevgilimi de ikna etmiştim. Birlikte katıldık, tutsaklarla dayanışma yürüyüşüne. Bir ara nasıl olduysa kalabalıkta kaybettik birbirimizi.

Tam sokağı dönmek üzereyken, ensemde bir el hissettim. El dediysem de, bir insan elinden çok, vahşi bir yaratığın pençesi!.. İlk hamle de boynumu tam kavrayamadı. Bir çırpıda sıyrılmayı başardım. Fakat ikinci ham-

lesinde o kocaman eller, ensemden sıkıca yakaladı beni.

Bir iki salladı sağa-sola. Direncimi kaybettim. Ele geçirilmiştim. Çırpınışlarım fayda etmedi. Bundan sonrası bir avın avlanması gibi gelişti. Avcı çoğu kere avını sağ yakalamak ister. Bir de avı onu yormuşsa, öfkelidir ona. Bazen sağ, bazen ölü, bazen de yaralı ele geçirilir. Ele geçirilen her canlının yaralanacağı gibi ben de yaralandım. Tıpkı bir av gibi ele geçirildim. Beni ele geçirenin uzun bir süre peşimden iz sürdüğünü sonradan öğrendim. Bu yüzden de bana çok öfkeliydi. Her elini kaldırıp indirirken vücudumun çeşitli yerleri darbeleniyordu.

Birkaç kez, 'insanım, ellerin acıtıyor, dokunma bana' dedimse de, dinlemedi. Ben acılar içinde bağırdıkça, onun hoşuna gidiyordu. İşte o an anladım, beni ele geçirenin bir insan değil de, canavar olduğunu. Her şey birazdan biter diye düşünürken, meğer asıl zorlu anlar yeni başlıyormuş. 'Birazdan içeri alınacaksın' dediğinde, gözlerim kapalıydı. 'Kapıdan içeri girdiğimde işin bitmiş olacak' dedi. O ara birkaç saniyeliğine de olsa, beni içeri alacak kapıyı görmüştüm. Hapishane kapısını hayatımda ilk kez görüyordum. Beni ele geçiren kapının ağzında öylece bekliyordu. Ağzını açmış dişlerini gösteriyordu. Kapıya doğru sürüklenen ayaklarım sanki kapıya değil de, açık ağzın içine yürüyordu. Beni içe almak isteyen dişlerini gösteriyordu. Hapishanenin kapısı, gardiyanın ağzı ve tehdit savuran dişleri! Birbirini tamamlayan iğrenç linç mekanizması pürüzsüz hazırlanmıştı. Bir kitapta okumuştum; ağız hapishaneye, dişler silahlı gardiyanlara benzetiliyordu. O an, yıllar önce anlatılan acı bir gerçekle karşı karşıya kaldığımı anlamıştım. Yenebilecek her şeyin elden ağza doğru uzanan yolu takip edeceğini biliyordum. Ağzı andıran kapıdan içeri alınacağım geldiğinde, tüm direncimle çırpınmaya başladım. Yaralanmıştım, acıyan yerlerim vardı. Ben çırpındıkça, ağız içindeki dişleri gıcırtılı sesler çıkartıyordu. Bu direncim karşısında hoşnut olmadığını açıkça söylemekten çekinmedi. 'Çırpınan av daha fazla ezilir, aksi halde mideye taş gibi oturacağını biliyorum' dedi. Bu yüzden olsa gerek, beni içe alan bu ağız, dişleri arasında bir süre ezdi. Böylece içe alınmanın rahatlığı içinde kapı kapandı. O andan sonra beni içe alan kapıyı görmedim. Ağzı andıran kapıdan içeri alındığımda her şey bitmişti. Bir ağaç gibi köklerimden koparılmıştım. Kökleri topraktan koparılmış bir ağaç, nasıl ki yeşermez, solar. Ben de öylece gün gün solmaya başladım. Oysa hayat ağacının yeşil olduğunu en çok da ben biliyordum.

İçeride her şey kısır, hiçbir şey kök salmıyordu. İçeride benzerlerim vardı; onlar da benim gibi önce ele geçirilmiş, sonra da aynı kapıdan içeri alınmışlardı. Bazen on, bazen yüz can oluyorduk. Ama kalabalık sayının hiçbir önemi yoktu. Zamanla hepimiz birbirimize benzedik. Her kime baksam kendimi görür gibi oluyordum. Bazılarının suratında maskesi vardı. Uşakların maske taşıdıklarını biliyordum. Tutsakların da maske taktıklarını içeride öğrendim. Kalabalıktık, ama hiç kimsenin kimseden farkı yoktu. Renklerimiz gri renkte, solgundu. Duvarlar kendi rengini vermişti suratlarımıza.

Yıllar, yılların üzerine gelip geçti. İçeride hiçbir şey olamadığım için hiçbir şey de yapmadım. Bütün numaraların 'bir' numara olduğunu bir yerde kendime ait bir numaram olmadı. Numaralı bir topluluktan bir numara çıkmayacağını da içerde öğrendim.

Sürekli hasta düştüm. İlk ele geçirildiğimde aldığım yaralar iyileşmedi. Zamanla daha da büyüdü.

İçeride alındığım kapıdan yıllar sonra dışarı çıktığımda, yaşam heyecanımı kaybetmiştim. Hiçbir şey cazip gelmiyordu artık. Sevgilim beni terk edeli çok olmuştu. İçeri alındığımda ilk onu kaybettim. İlk yazdığı mektupta hapishane kapısının kendisini ürküttüğünü söylemişti. En son mektubunda ise, 'GÖZDEN UZAK OLAN GÖNÜLDEN DE UZAK OLUR' sözünün büyük harflerle yazmıştı. Zaman aşımı denen şeyi de içerde öğrendim. Sevgilimi alıp götürdüğü gün...

Bıraktığım hiçbir şeyi eskisi gibi bulamadım. İlk kapıdan içeri alındığımda hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını tahmin edebiliyordum, ama bu kadarını beklemiyordum. Eskiden beni tanıyanlar son halimi garip buldular. 'Bir insan bu kadar değişemez' dediler. Yaşadıklarımı anlatmaya çalışıyordum. Kimse anlamak istemiyordu. Bu duruma çok içerleniyordum. Düşünün, diyordum; dalından kopan yaprakta olsa önce sararmaz mı? Sonra da kurur. Ağza giren bir elma olduğu gibi çıkabilir mi?

Kısa zamanda, çevreyle uyum sorunlarım başladı. Çok geçmeden de yakınlarımın yardımıyla bir hastanenin psikiyatri bölümüne yatırıldım. Tedavi sonrası, 'sosyal uyuşmazlık' teşhisi konuldu. 'Hayat kırgını' olduğum söylendi. Evet, hayata kırgındım, bana adil davranmadığı için...

Denedimse de hayatla yeniden barışamadım. Öyle ki, bana doğru uzanana her elden ürküyordum. Yeniden ele geçirilme korkusu içime sinmişti. Bir zamanlar dolu dizgin dolaştığım sokaklara tek başıma çıkamaz olmuştum. Bazen geceleri ansızın yatağımdan uyanıp ellerimle kavga ederdim. Hiçbir elin masum olmadığını düşünmeye başlamıştım. kabullenemiyordum. 'Olamaz' diyordum; beni ele geçiren ellerle bu eller birbirine benzememeli. Beni ele geçiren el de ellerim gibiydi. Eğer o eller beni ele geçirdiyse, ellerime dehşet içinde bakıp, 'bu eller de başka şeyleri ele geçiriyordur' dediğim oluyordu.

Ellerimle sürekli kavga ediyordum. Bir şeye, dokunmadan önce düşünüyordum. Bu halim kısa zamanda başkalarının dikkatini çekmişti. Ellerle niçin bu kadar uğraştığımı soranlar, 'bu gördüğünüz eller, ele geçirmek için yaratıldı' diyordum. Sonra da beni ele geçiren ellerin macerasını anlatıyordum. Her anlatımdan sonra yüksek sesle iki defa bağırıyordum! ELE GEÇİRME! ELE GEÇİRME!

Hekimhan Köylerinden Gurbetellere Öyküler: Bizim Erik...

Ali ŞAHİN

Hekimhan köyleri genellikle dere ve çay kenarlarına kurulmuştur. Hayvancılık ve bağ-bahçe işleriyle üretimde bulunurlar. Çayın her iki yakasına kayısı ve kavak dikerler. Çayın taşarak bahçeleri harap edip millendirmesine engel olmak için çayın akım yatağının kenarlarına söğüt dikerler. Çayın kıyılarındaki birer- ikişer istisna olarak da üçer-dörder dönümlük tarlalara kavak ve kayısı dikerler. Hemen hemen her bahçede iki-üç kök dut, elma, armut ağacı var. Bazı bahçelerde istisna olarak vişne ve kirazda bulunur. Ceviz ağaçları genelde değirmen ve sulama harglarının kenarlarına dikilir. Yaz aylarında ise kayısı ağaçlarının aralarındaki boşluklara sebze ekilir.

Kayısıya 1980'li yılların ortalarına kadar erik derdik. Bağ ve bahçelerde reçel, hoşaf çir için az sayıda bulunurdu. Özal hükümetiyle birlikte bizim erik pazarda altın gibi parlamaya başladı. Erik piyasada para edince köylüler nerede sulu bir yer varsa küçük-büyük demeden kayısı dikmeye başladı. Bizim erik artık kayısı olmuştu. Eskiden her sulu yere kavak dikerlerdi. Bununla ilgili bir de espiri yapılırdı. Burnu akan birisini gördüklerinde "Burnunun önünü köylüler görmesin, kavak dikerler" diyerek takılırlardı.

Şimdi ise, buğday, arpa, fiğ, nohut, yonca, mercimek ekilen tarlalar kayısı bahçesi oldu. Çayın kenarlarındaki kavak ağaçları mütahitlere yok pahasına satılıp kesildikten sonra yerine kayısı dikildi. Çayların, derelerin kenarlarında mantar gibi kayısı bahçeleri türedi.

Bir kilo kayısıya hemen hemen on kilo buğday alınırdı. Buğday ekmeyip kayısı parasıyla istedikleri kadar buğday alabiliyorlardı. Pazardan aldıkları buğdayları elektirikli değirmende öğütürlerdi. Bu yüzden köylerin su değirmenleri işlemez oldu.

Her kayısı bahçesinin yanında bir islim damı vardı. İslimler kerpiçten otuz-kırk kasa kayısı olacak şekilde yapılır. Küçük bir odaya benzer. Hava alacak hiçbir yer bırakılmaz. Her tarafı kerpiçten duvar. Önde küçük bir kapısı var. Kapıdan ancak eğilerek girilip-çıkılır. Arka tarafında, içeriye doğru yarım metreden küçük bir çıkıntı var. Bu çıkıntı yirmi-otuz kiloluk yağ tenekeleri büyüklüğünde. Çıkıntının üç tarafı kerpiçle örülür, üzerine, tenekeden sac yerleştirilir. Çıkıntının dışarı bakan açık kısmından ateş yakıldığında üstteki sac ısıyı çabuk emer. Sacın üzerine, küçük bir tenekede kükürt konur. Dışarıdan ateş yandığında sac ısınır, ısınan sac içerideki kükürdü yakar. Kükürt yandıkça kayısıları pişirir. Kükürt yanmadan önce islimin kapısı kapatılır ve kenarları çamurla sıvanır. Dışarıya küçücük dahi olsa bir sızıntı olmaz. Üç gün devamlı ateş yakılır. Üç gün sonra islimin kapısı açılır. Etrafa buğucu bir kükürt kokusu yayılır. İçerdeki kükürt temizlenene kadar bezlenir. Üç-beş saat sonra kükürt içerden çıkar ve kasalar dışarı taşınır. Sonra yeniden kayısılar kasalara doldurulup islime yerleştirilir. Aynı işlem tüm kaysılar bitene kadar devam eder...

İslimden çıkan kayısıların başına kadın-erkek, çoluk-çocuk toplanmışlar bir bir pırtlatıyorlar. Kaysının içinden çekirdeği pırtlatıp başka bir kasada toplanıyor. Pırtlatılan kaysının adı artık çir oluyor. Çirler ve çekirdekler otların naylon sergilerin üzerine serilip kurutulmaya bırakılıyor. Yıllardır aynı işi gören eller ustalaşmış işini yapmada. Usta eller, bir yıldır sarfedilen emeğin kazancını -değerini almak için işini kolaylıkla yapmanın zevkini yaşıyor. Usta eller, kayısı tüccarlarından emeklerinin karşılığını alabilmek için daha itinalı çalışıyorlar. Tek kazançları çir olduğu için çirler, nasırlı

ellerde değişim değerinin yüksek olması için özenle şekilleniyor...

Nasırlı eller yoruluyor. Değirmen hargının suyunda eller yıkanıyor. Su değince, su toplamış avuç içleri ve nasırlamış eller güneşte parılıyor, çalışmadan yiyenlere inat. Oturuyorlar kayısı ağacının gölgesinde. Saz çayından güneye doğru hafif hafif poyraz esiyor. Kayısıların ağırlığından kurtulan dallar yapraklarını rahatça sallıyorlar. Yaprakların uğultusu esen yelle birlikte akıp gidiyor saz çayın aşağı...

Kayısı ile birlikte köylülerin yaşamlarıda değişti. Pazara bağlılık arttı. Eskiden Hekimhan'da bir tane pazar vardı. Hayvandan tutalımda yiyeceklere kadar satılan herşey Taşhan denen yerde pazarlanıyordu. Şimdi ise hayvan pazarı ayrı, buğday pazarı ayrı, sebze-meyve peynir, yağ, yumurta pazarı ayrı yerlerde kuruluyor. Pazarların ayrışıp büyümesi, köylerde gelişen yeni üretim ilişkilerinin hızla artması sonucuydu.

Kayısı üretimi köylülerin refah düzeyini de önemli ölçüde yükseltti. Köylerin yolları yapıldı. Köylere minibüs ve dolmuş seferleri yapılmaya başlandı. Hekimhan'a gitmek için maden yoluna kadar yaya, bazen de hayvanla giden köylüler artık evlerinin önünden münibislere biner oldu. Hemen hemen her köyün münibüsü, traktörü olmaya başladı. Bazı orta halli ya da zengin köylüler araba (taksi) almaya başladılar.

Köylere elektrik enerjisi verildi. Elektrik enerjisi köylülerin yaşamlarını önemli ölçüde değiştirdi. Önceden ders çalışmak için sıra zor bulurduk. Bulduğumuz sırada da gazyağı çoğu kez bulunmazdı. Gazyağı için Hekimhan'da günleri kuyrukta beklerdik. Şimdi ise ahırdaki öküzler bile yemlerini elektrik bambası ışığında yiyor.

Televizyon, buzdolabı, elektrikli yayıklar vb. gibi birçok beyaz eşyalar köylülerin yaşamına girdi. Pembe diziler, filmler köylüleri evlerine kapattı. Köylüler bir araya toplanmaz oldu. Sazlı-sözlü muhabbetler azaldı. İmece usulü çalışma tarzı makinelerle birlikte azaldı. 900'lü telefonlara köylü gençlerin arttı. Pembe diziler, filmler özellikle kadınları ve kızları iyice etkisi altına aldı.Hekimhan'da oturup da kayısı zamanı köye gelen Eşey Bibi pazar günleri Dallas dizisini izlemek için Hekimhan'a gider oldu. Annem ile aralarında geçen bir konuşmayı anımsıyorum. Pembe dizilerin insanlardaki etkisinin boyutu açısından örnek olacağını düşünerek bu konuşmayı aktarıyorum.

"Bacı Handan geldin geleli bize yemeğe gelmedin. Akşama bize gel."

"Yoh bacım! Delimisin sen! Bugün Dallas var Han'a gidecem. Yarın akşam gelerim."

Aile yapısında da önemli değişiklikler oldu. Dedelerden, amcalardan ve çocuklarından oluşan sülale tipi, aşiret tipi, aileler küçülerek çekirdek aile dediğimiz anne-baba ve çocuklardan oluşan ailelere dönüştü. Bireycilik, bencilik gelişmeye başladı. İmece usulü çalışmalar azaldı. Eskiden köylüler buğday biçerken, arpa biçerken ve diğer bağ-bahçe işlerinde birbirlerine yardım ederlerdi. Nöbetleşerek değil, yövmiye usulüyle işgücü bulabiliyor. Yövmiyeleri, yani ücretleri ise çalışacak olan kişiler belirliyor. Para köylülerin gündelik yaşamında en önemli değer olarak ortaya çıkıyor. Düğünlerde, özel günlerde rakı su gibi akmaya başlıyor. Biraz içip de kafayı bulan köylüler "kayısının bir dalı değil. Getir bir 'büyük' diyerek atışıyorlar. Mülk edinme, çok para kazanma hırsı, saf, temiz yürekleri kirleterek kişilik erezyonuna yol açıyor. Köylüler yüzyıllardır devam ettirdikleri gelenek ve görenekleri terketmeye başlıyor. Köylüler ürettikleri ürünlere yabancılaşmaya başlıyor. Kullanım değeri için üretilen hemen hemen herşey değişim değerine dönüşüyor. Ve değişim değeri öne çıkınca, ekonomik, kültürel, sosyal yapılarda değişmeye başlıyor...

Artık islimleri kalın naylonlardan yapıyorlar. Kükürdü ise elektrik enerjisiyle yakıyorlar. Günlerce odun yakmaktan kurtuldular. Üretimin artmasıyla birlikte yoğun bir işgücü talebi ortaya çıktı. Kayısı ağaları-beyleri türemeye başladı. İş gücü talebi yetmeyince Malatya Ziraat Odasında görevli mühendisler kayısı toplama makinesi icat ettiler. Çok büyük kayısı bahçelerinde işgücü ihtiyacını bu makinelerle gidermeye başladılar. Nedense bu makinenin kullanımında yer alması pek gelişmedi!

Kerpiçten ve taştan evlerin üzerleri kırmızı kiremitlerle çatılandı. Durumu iyi olan aileler pirekitten, tuğladan evler yapmaya başladılar.

Kızlar dantel, oya işlemez oldu. Pazardan hazır alıyorlar artık. Cehizlerinde beyaz eşya, mobilya takımı alınmaya başladı. Damat adaylarından ev, tarla vs. is-

tenmeye başlandı. Eskiden gelinler kayın babasına kaynanasına gelinlik eder, yanlarında sesli konuşmazlardı. Şimdi ise bu durum ortadan kalktı.

Köylerde futbol oynamaya başlandı. Bakkal dükkanı açılmaya başlandı. Boş zamanlarda oşkin ve üçlü kağıt oyunları çok oynanırdı. Şimdi kadınlar da okey oynamaya başladı. Düğünlerde, kadınlar da erkeklerden ayrı evlerde rakı masası kurup içmeye başladı. Pantolondan tutalımda kısa eteklere kadar giyilmeye başlandı. Eskiden böyle giyinmek mümkün müydü. Namus kavramı uçkur arasından çıkıp beyne doğru ilerlemeye başlandı. Ama henüz beyne ulaşmadı. Pazarla bağlanan sıkı ilişkileri neticesinde günlük gazeteler köylere çokça girmeye başlandı. Özellikle şehirlerde okuyan gençlik ve memurların etkisiyle kısmi aydınlanma başladı. Yine bu dönemde şehirlere ve yurtdışına göçler de arttı. Şehirlerde çalışan gençler yaz aylarında kayısı zamanında köye geliyor, hem tatil yapıyorlar hem de ek kazanç elde ediyorlar. Köylerde yaşlılar kalıyor. Hele kış aylarında gençler yok denecek kadar azalıyor.

Toplumsal çelişkiler de görüldüğü gibi önemli oranda değişti. Toprak sorunu bitiremeden yerini üretilen ürünlerin sermaye ile çelişkisine bıraktı. Diğer bir deyişle emek-sermaye çelişkisi ön plana çıktı. Kadın-erkek ilişkilerinde önemli değişimler oldu. Kadın sorununda; feodal yapıdan kaynaklı olarak öne çıkan demokratik talepler yerini önemli ölçüde kapitalist yapıdan kaynaklı sosyalist taleplere bıraktı. Köylü emekçilerin genel olarak öne çıkan çelişkisi, kayısı üretiminin sermaye karşısındaki durumudur. Emekçi köylülerle sermaye arasındaki sınıfsal çelişki köylülerin aleyhine derinlemektedir. Kayısı birlikleri üzerindeki etkisini yitiren köylüler şimdi de ürünlerini satamamanın, taban fiatlarının beş-on sene öncesinin gerisinde olmanın sıkıntısını yaşıyorlar.

Son yıllarda bir takım güçler kayısı üzerinde oyun oynamaya başladı. Kayısı üreticileri birleşerek haklarını korunmasını haklarının geliştirmesini öğrenemezlerse kayısı tekrar bizim erik olur. Kayısı bizim olunca da yüzbinlerce milyonlarca insan aç kalacak demektir. Bizim eriğin kayısı olmasına evet, kayısının bizim erik olmasına hayır!..

** Köylüler Hekimhan'a 'HAN' diyorlar.*

SEN GÜLÜM

sen gülüm
ilkbaharda açan karanfilim
orta yazda rüyalarıma doğan güneşim
güz mevsiminde rüzgara direnen yaprağım
sen kirpiklerime çiseleyen yağmurumsun

Sen gülüm
düşlerimin illegal sevdası
fabrika grevlerinde bilincim
toprakta filizlenen berfinim
sen benim dingin haykırışımsın

Sen gülüm
şiirlerimdeki ince sızısın
mırıldandığım türkümün asiliği
unutulan günlerde çıkıp gelenin
sen mutluluğumda gözlerimin içisin

Sen gülüm
yaşama hevesimin inatçı kızı
özgürlüğümün yedi renkli ışıltısı
küllenmesin gözbebeğimiz
üstüne titrediğimiz dingin sevdamız.

Kazım BULUT

Aydın Heval'den aydınlatmalar(!)

Armanç SARI

Bazı yöntemleri eleştirirken aynı yönteme düşmememiz gerektiğini hepimiz çok iyi biliyoruz. Ama farkında olmadan eleştirdiğimiz yöntemin aynısını sergilemekten kaçınmıyoruz. Basma kalıp cümleleri kullanarak "... değerlendirme ve çözümleme süreçleri eleştiri-özeleştiri öğelerini de içinde taşır..." (A. Heval) nasıl bir değerlendirme yazısı yazdığımızı fark edemeyecek kadar kendimizi değerlendirmekten yoksunuz. Değerlendirme ve öz değerlendirmeyi çarpık algılamamızdan kaynaklıdır. Değerlendirme, iki yön içerir: Hem olumlu hem olumsuz. Bütün yönleriyle ele aldığımız olguları değerlendirmek, diyalektik yöntemin gereğidir. Tek yönlü değerlendirme (olumsuz veya olumlu) metafizik yöntemin ta kendisidir.

A. Heval birilerini kullanarak ajitatif bir havayla yazdığı yazı bizi aydınlatmaktan ziyade karartıyor. Bu yöntem de ayrıca değerlendirilmesi gereken bir yöntemdir. Bu yöntemi değerlendirmeyi Gökhan ve Cevdet arkadaşa bırakıyorum. Yazısında kullandığı kişilerin içinde bulunduğu eylemlilik sürecinde kendimde bulunuyordum. U. Şengül'le ulusal sorun vb. konularda birebir olmasada benzer düşünceleri savunuyorum.

Ben, eylemlilik sürecinde olduğum halde yazıları değerlendirecek ve benzeri yazılar üzerine fikir beyan edebilecek durumdaydım. Süreçte (elim kalem tutmadığı halde) düşüncelerimi kağıda aktaracak bir yoldaşım yanı başımdaydı. Birilerini kullanarak yazıya ajitatif bir hava vermenin değerlendirmesini Gökhan ile Cevdet arkadaşa bırakıyorum.

A. Heval'in yazısını, "yazdıklarıyla yaptıkları birbirin doğruluyor mu? Yazdıklarından ortaya çıkan doğrular ve yanlışlar nelerdir? Dilindeki, üslubundaki; bakışındaki küçümseyici, dışlayıcı, fırsatçı, abartılı, ve yanıltıcı tarzı..." (A. Heval) irdelemeye devam edelim. U. Şengül'ün yazısı 19 Aralık operasyonu öncesi dergiye ulaşmıştır. Yani Gökhan ve Cevdet'in ölüm orucuna başlamasından önceye tekabül ettiğini söylemeye gerek var mı? Araştırmalarıma göre; zaten A. Heval'inde bu konuda bilgisi vardı. Her nedense A. Heval aylar önce yazılan bir yazıyı dergide görev alanların (19 Aralık operasyonundan dolayı) geciktirmesiyle yayınlanan yazıyı bildiği halde değerlendirmeye kalkması, kedi eleştirdiği yöntemin bilhassa kendisinin uygulaması çok garip değil mi!? Ya da kendi deyimiyle "Düşünce ve davranışı söz ve eylemi arasındaki uyumsuzluğu, çelişkiyi sürdürdüğü sürece güven verici, ikna edici sayılabilir mi?" (A. Heval). Aydın Heval'in 'aydınlatmalarına' devam edelim.

Bu tür yöntemlerin, "... üstesinden gelmekle söz, yazıyla çalım atmakla olmaz ve olamaz da ..." (A. Heval). Bu tür yöntemlerin üstesinden gelmek için bu yöntemi uygulayan kişinin kendi kendisini de masaya yatırarak sorgulamasını sağlamamız gerekiyor. (iç değerlerlendirme, oto-kritik, özeliştiri vs.)

"Yazarın üslubu ve yöntemiyle gerçekten tartışma olabilir mi? Olsa bile sürdürülebilir mi?" (A. Heval). Sürdürmeye niyetli olan A. Heval'in neden bu tartışmayı açtığını öncelikle sormak gerikiyor. A. Heval'in yazıyı yazmaya iten nedeni veya niyeti ulusal sorun ve Gökhan ile Cevdet'in yazılarına ilişkin U. Şengül'ün değerlendirme yazısını değerlendirmek değildir. Neden ve niyet yazıda içkindir. Niyet U. Şengül'ün yazısını değerlendirmek değil, ona "çalım atmak"tır diye düşünüyorum. Çünkü U. Şengül daha öncede ulusal sorun konusunda benzer içerikte yazılar yazmıştır. Ulusal soruna ilişkin programımızı da kitlelerin anlayabileceği bir dilde yazıya dökmüştür.

Bu konudaki tartışma yazıları yeni değil, yakın geçmişden gelen yazıların devamıdır. Bir kısmı dergiye yansıtılmıştır. Bunu A. Heval'de çok iyi biliyor. Bilmesine rağmen eleştirdiği tarzda bir yazı yazması "Bu tarzın dergide egemen olması çizgileşmesi bu güne kadar bin bir zorlukla ve emekle yatarılan değeri, etkiyi, birikimi biçmek değil midir?.." (A. Heval) Evet, biçmektir. A. Heval, bu biçmeyi başlatmak istiyor. Kendi kendini biçen/biçtiren A. Heval; birilerine "çalım atma'ya çalışmakta kalmıyor, aynı zaman da dergiye bu kadar önem verdiğini gösterircesine(!) bazı değerleri biçmeye çalışıyor. A. Heval'in olumlu yönü ne diye sorarsak; sergilediği olumsuz tarzla bize olumlu bir ders vermiştir diyebiliriz.

Not: Bu yazıda olumsuzluk içeren şeyler varsa, olumlu bir ders olmasıdileğiyle.

Yalınlığın vuruculuğu

Gonca ERDOĞAN

İlk olarak bir seanslık İstanbul film festivalinde gösterilen, 15 Haziran Cuma günü ise Beyoğlu Alkazar sinemasında galası gerçekleştirilen, Hüseyin Karabey imzalı "Sessiz Ölüm" filmi alternatif sinema ve televizyon anlayışının başarılı bir dışavurumu olarak belleklerimizde yerini aldı. Film; yakıcılığını giderek artıran bir toplumsal yarayı; 'tecrit uygulamasını' işlemeye çalışıyor. Yönetmen bu belgeseli oluşturabilmek için yıllarca izolasyon uygulamasına maruz kalmış bir çok hükümlüyle konuşup, somut olayları, bu olayları yaşayanların anlatımlarının dışına çıkmadan, nesnel, kaba ajitasyon içermeyen, yalın bir anlatımla sunmaya çalışmış. Belgesel de dil olarak tek kelimeyle yalınlığın 'vurucu dili' kullanılmış denilebilir. "Sessiz Ölüm" sanatsal açıdan sanatta ajitasyona yer olmadığını çünkü sanatın kendi başına bir ajitasyon olduğunu somutlayan başarılı bir yapıt.

Filmin mimarisinin üç nokta üzerine inşa edildiği söylenebilir. Birinci nokta; İRA, Kızıl Tugaylar, ETA, RAF gibi davalardan yargılanıp Avrupa'nın çeşitli yerlerinde aynı tecrit uygulamasına bire bir muhatap kalan militanların anlatımları. Bu militanlar kendi yaşadıkları, gördükleri insanlık dışı uygulamaları; bu uygulamalara karşı verdikleri mücadeleleri, hissettikleri duygulanımları yalın, doğrudan bir şekilde izleyicinin bilgisine sunuyor. İkinci nokta; ABD'nin Teksas eyaletinde bulunan bir hapishanedeki "tecrit" uygulamasını, tutukluların 24 saatinin nasıl geçtiği görüntülerle desteklenerek o hapishanenin yöneticileri tarafından aktarılmaya çalışılmış. Hapishane idaresi tarafından şanslı olarak görülen onların tabiriyle 'zincir çetesine' katılmış tutukluların saat saat, bir günlerinden kesitler veriliyor. (Hapishane yöneticilerinin 'zincir çetesine katılmış tutuklular' tabiri; baştan sona birbirlerinin ayaklarına zincirlenmiş, çalıştırılmak için cezaevinin dışına çıkartılıp, en pis işler de angarya hizmetine tabi tutulan tutuklulardır.) Üçüncü nokta ise; Jülide Kural'ın nefis oyunculuğuyla aktarılmaya çalışılan tecritte bir insanın yaşamı, tepkileri, gün be gün psikolojisinde gerçekleşen değişikliklerin yansımaları... Yönetmen bu üç ana noktayı büyük bir ustalıkla birbirinin içine geçirerek sistemli bir şekilde izleyiciye sunmayı başarmış.

Bekaroğlu'nun da Türkiye'de uygulamaya sokulan F tipleri ile ilgili bilgi ve görüşlerine de yer veren dökümanter filmin sonun da ise, 19 aralık 'Hayata Dönüş Operasyonu'nun çarpıcı görüntülerine yer verilmiş.

'Sessiz Ölüm' öz olarak tüm ülkelerde uygulanmaya çalışılan tecrit politikasını kelimenin tam anlamıyla kimliksizleştirme-kişiliksizleştirme ortak paydasında toplamış. Tecridi birey de psikolojik açıdan hiçlik duygusu yaratma, kişiliğini çözme-çöküntüye uğratma ve yaşantısının geri kalan bölümünde egemen sisteme karşı etkisizleştirme amacıyla "bilimsel" araştırmalar ve binlerce deney sonucunda ortaya çıkan bilinçli bir politika olarak ele almanın gerekliliğine vurgu yapıyor. Belgeselde tecridi onlarca yıl yaşamış, belgeselin başından sonuna kadar onu anlatmaya çalışan tutsaklara bir soru yöneltiliyor. "Tecridi tek kelimeyle anlatır mısınız?" Geçmişte tecridi gün be gün yaşayıp, yılları deviren militanların hemen hepsi bu soru karşısında şaşkınlaşıp, cevap verememeleri önemli bir ayrıntı idi. Bazıları şaşkın bakışlarına kafasını sallayarak eşlik ediyor ve "yoo!" diyorlar "tecrit anlatılamaz, yaşanmadan anlaşılmaz, dile dökülemez." Bazıları ise bir şeyler söylemek istiyor ama beceremiyor, kelimeler boğazına diziliyor. İçlerinde sadece birisi çok uzun bir konuşmanın sonucunda "tecrit topluma dayatılan bir modeldir!" diyebiliyor ancak. Ne kadar tanıdık ve bir o kadar da bizi anlatan bir tanım... değil mi!!! Sahte sendika yasası, yeni basın yasası, işçiye bir ayak oyunuyla verilen %0 zam, tütün yasası, anayasadaki parasız eğitim hakkına rağmen har(a)çlara yapılan %54 zam, batan esnaf, halk vb... Tecridi bundan daha iyi ne anlatabilir ki artık. Yani hiçbir muhalif, aykırı sese tahammül etmeyen, kriz politikalarını hayata geçirmede "zor"un bütün aygıtlarını devreye sokan, kendi dayattığının dışında bir yaşam biçimini yalnızlığın ve sessizliğin duvarında yok etmek isteyen bir model. Dolayısıyla "tecrit" toplumsal bir niteliğe sahiptir, tüm toplumu cendereye almayı, prangaya vurmayı hedefleyen geniş kapsamlı bir saldırıdır; sorunun aşılması tam da bu nedenden kaynaklı toplumsal bir karşı koyuşu gerekli ve zorunlu kılar.

Cuma günkü galaya belgeselde yer alan eski hükümlülerde katıldı. Bunlardan biride İRA gönüllüsü ol-

duğu için tam 16 sene F tiplerinin bir benzeri olan Long Kesh'teki H bloklarında kalmış 38 yaşındaki İrlanda'lı Jim Mc Veigh'ti. Belgeselin sonunda söz alıp birkaç laf etmek istediğini söyledi. Ve cümlelerini şöyle bitirdi.

"Biz hücrelerdeyken birbirimize hep sorardık 'Günümüz gelecek mi?' diye. Evet dostlar zamana yayılmış uzun soluklu bir mücadele sonucunda bizlere siyasi tutuklu statüsü tekrar tanındı. Yani bizim günümüz geldi. Dilerim sizin gününüz de gelir. Bu ülkeye ilk ayak bastığım anda çok derin bir ölüm sessizliğine gömülmüş olduğunu gördüm. Hüseyin'in belgeseli bu sessizliği kırmada önemli bir görev üstlenir umarım. Şimdi sizlerden bir tek isteğim var. Elinizden bir şey geliyorsa lütfen onu yapın!"

Son söz size dostlar...! Yerken, içerken, gülerken bile unutmayın..."lütfen" bir an için bile olsa hatırlayın... Anlamaya/kavramaya çalışın.. Bu ülkenin bir yerlerinde, hem de en kanayan yerlerinde kendi düşlerinden hayata asılan bizim canlarımız, bisbütün bizim olan çocuklarımız ölüyor. Bu tecridi kırmak, sessizliğin irinli saltanatına son vermek için aç ve susuz mevsimleri devirdiler/deviriyorlar. Sıra sende artık. Parçala fırlat, üzerine giydirilmeye çalışılan deli gömleğini. Kuşan soluğunu, avazına çocuk türküleri iliştir, sesini sesimizin, umudunu umudumuzun yanına kat...

İçerideki ölüm oruçlarına dışarıdan destek veren ve Küçükarmutlu'daki evde yaşamlarını kaybeden Canan ve Zehra Kulaksız'ın babası, bir konuşmasında çok haklı olarak "Bu yük sadece bize kalmamalıydı." demişti.

Evet... Bu yük sadece onlara, o yüzlerinden umudu hiç düşürmeyen "çocuklara" kalmamalıydı/kalmamalıdır da. Sahneye çıkma sırası sizde artık. Bekletmeyin artık o "çocukları"!..

"Davranışa" Tıp Şemsiyesi

Sırma ŞAHİN

"İnsan toplumsal bir varlıktır. Bu tanım hiçbir şekilde insan varlığının biyolojik temellerinin yeterince gözönünde bulundurulmadığı anlamına gelmez. İnsan genotipinin, psikolojisinin vb. bilimsel araştırma ve deney nesneleri oluşturduğu bir dönemde bu noktayı vurgulamak özellikle önemlidir. Bu süreçte edinilen bilgi yine insanlara karşı kullanılabilir ve böylece nükleer silahlarınkiyle karşılaştırıldığında çok daha büyük bir tehlikeyi içerebilir" [1]

Kapitalist üretim ilişkileri bağlamında "insan davranışı" da farklı bilimlerin araştırma konusu oldu. Psikoloji, psikiyatri, sosyoloji, antropoloji gibi alanlar 19. yy başında kendi kuramları ve çalışmalarıyla din ve felsefeden bağımsızlaştılar. Ortaya bununla birlikte önemli yöntemsel bir sorun çıkıyordu. Bu da insan ve davranışının incelenmesini parçalara ayırmanın doğurduğu algılayış sorunu oldu.

Psikoloji ve psikiyatrinin gelişimi çok hızlı oldu. Orta çağın teokratik anlayışıyla içine şeytan giren insanlar artık birer akıl hastası olarak değerlendirilmeye başlandı. İlk akıl hastaneleri de kiliselerde içine şeytan girenlerin kapatıldığı odalardı.

Psikoloji daha çok psikiyatrinin üvey kardeşi muamelesi gördü ve davranışın incelenmesi daha çok tıp şemsiyesi altına sokulmaya çalışıldı. Bir davranışı bir tek piskolojik, sosyolojik, felsefi vb. açıdan değerlendirmemiz bizi doğru bir sonuca götürmez. Çünkü davranış kişinin yaşantılarının ürünüdür. Yaşantı ise birçok karmaşık sürecin bireyin kişisel özellikleriyle anlamlandırılmasıdır. Bundan dolayı tek bir nedeni ele alıp çıkarsamalar yapmak doğru olmayacak. Ve özellikle pozitif bilimlerde determenizim (yani tek nedene indirgemecilik) bizi yanlış sonuçlara götürür. Coğrafik, tarihsel, sosyolojik, piskolojik vb. yani yaşama etki eden ne kadar alan varsa tümünü göz önüne alınıp bütünsel bir değerlendirme yapılmalıdır. Çünkü; davranış bilimlerinin farklı alanlarının verileri diğerlerinin verileri gözardı edildiğinde anlamsız kalacaktır. Kuşkusuz bu bilimin tüm alanları için geçerlidir ve yaşamın en somut gerçekliğidir.

İnsan davranışının sistematik olarak incelenmeye başlanması kapitalist üretim ilişkilerinin zorunluluğuydu. Çünkü insan emeği ve insan unsuru önceki toplumsal formasyonlara göre daha düzenli kullanılmalı, çar çur edilmemeliydi.

Bununla birlikte yabancılaşan, kuşatılmış ve yaralı insan ilişkilerinde psikolojik yardım alma giderek artmaya başladı. Hatta pek çok kurumda ve okullarda psikolog çalıştırma zorunluluğu getirildi.

Psikolojik yardım mantığı ve

araçları da çok kez "insan için" değil yaşanan toplumsal çelişkilerin bireylere yansımasını bireylerde tutmak için oluştu. Örneğin en yaygın psikolojik yardım aracı olan ilaçların ne denli zararlı olduğu çok sonraları duyarlı bilim adamlarınca topluma açıklandı. Özellikle Avrupa ve Amerika'da ilaçlar konusunda insanlar, anti psikiyatrik akımların çalışmalarıyla ilaç konusunda daha bilinçli hale geldiler! Çoğu zaman tıbbi sorunlarda da karşılaşıldığı gibi ilaçların fonksiyonlarından çok, ilaç piyasasının belirleyiciliği egemen oldu.

Kapitalizmde, insan davranışı bilimsel olarak masaya yatırıldı. Fakat kim için? "İnsan" için mi? yoksa yaşanılan toplumsal formasyonun devamını sağlamak için mi?

Bilimin sınıflardan bağımsız bir güç olması imkansız! Ve bugün davranış bilimlerinin verilerinin en fazla kullanıldığı alanlardan biri burjuva medya ve reklam sektörüdür. İnsan algısı ve bilimsel süreçleri, sosyal psikoloji verileri ışığında kitlelerin yaşamında yeri olmayan bir mal kısa bir zamanda en yaşamsal ihtiyaçları haline getirtilebiliyor. Günümüzde özellikle psikoloji ve sosyoloji öğrencilerine sunulan en popüler iş alanlarını reklam sektörü oluşturuyor.

Aslında psikolojik sorunlar yaşayan insanlar için "hasta" tanımını kullanmanın mantığını sorgulamak gerekiyor? Psikolojik sorunların toplumsal tabanını yadsıdığımız takdirde kişide varolan durumu tıpkı başağrısı ya da ülser gibi hastalık olarak tanımlayabiliriz.

Son yıllarda Avrupa'da tartışılan "koruyucu psikiyatri" ve "koruyucu hekimlik" uygulaması hastalığı ortaya çıkmadan kontrol altına almayı amaçlamaktadır. Tabii söz konusu virüsler tıbbi hastalıklarda olduğu gibi küçücük değil aksine çok daha büyük ve karmaşıktır! Bu uygulamaya göre kazaya sebebiyet verebilecek bir hız tutkunu, uyuşturucu ya da alkol bağımlısı, tecavüz etmiş bir kişi potansiyel hasta olarak kabul edilir. Onlar hasta olduklarından dolayı bu yönelimleri taşıdıklarına göre toplum da içini rahat tutabilir. Böylece toplumsal sorunlar hastalık olarak damgalanıyor ve "normal" olanlara, "onlar zaten anormaldi", "keyfinizi bozmayın" mesajı verliyor.

Tıpkı akıl hastaneleri mantığı gibi. Akıl hastaneleri, tedavi amacı bir yana "akıl hastaları"nı toplumsal sorumluluklarından muaf tutarak kendi rollerini oynayabilecekleri mekânlar yaratıyor.

Bir önemli sorun da psikoloji tarihinde insan davranışını reçeteleştirmeye çalışma eğilimidir. Özellikle Freud ve Freudçu psikanalistlerin düştüğü en bilinçli yanılgıda budur!

"Tüm ruhsal tedaviler, dinler gibi gönüllü olarak zorlama olmaksızın, devlet müdahalesi olmaksızın, uygulandıklarında makbüldürler. Ama ne yazık ki, eğer devlet onları koruyor ve daha vahimi onlar için ödemede bulunuyorsa reddedilmelidir. (...)

(...) Kraepelin, Bleuer, Freud'a insan aklını sömürgeleştiren insanlar olarak bakıyorum. Çünkü toplum onlardan tıbbın sınırlarını, ahlakın ve hukukunun üstüne taşımalarını istedi, yaptılar. Ve onlardan toplumsal çelişkiyi, psikopatolojiyle; kapatılmayı da terapi olarak gizlemelerini istedi, bunu da yaptılar."[2]

Freud'u burada tartışmak oldukça güç. Ama özellikle okunması gerektiğini düşündüğüm bir kitabı, Jeffry Masson / Son Analiz, belirtmeden geçemeyeceğim. Ekin yayınlarından çıkmış yapıt Üstün Öncel'in kapsamlı araştırması ve önsözüyle psikolojiyi alternatif bir pencereden değerlendiriyor. Yazar üniversitede bir dil profesörü ve psikolojiye olan yoğun ilgisiyle psikanaliz eğitimi almaya başlıyor. Yazarın, Freud arşiv danışmanlığı sırasında Freud'un bilinmeyen yazışmalarını açıklamasıyla biten psikanaliz eğitimini dillendirdiği bir öz yaşam öyküsü olan yapıtını okuyan okuyucu Yalom, Cüceloğlu, Geçtan gibi kitapları arka arkaya basılanlarla farkı yakalayacaktır.

Peki yaşadığı toplumsal gerçekliğin farkında olan, kendini bu gerçeklik içinde irdeleyen kişilerin psikolojik sorunları olmaz mı? Yanlış anlaşılmasın, psikolojiyi yadsımıyorum. Ama bilimsel yönteme göre davranış bilimlerinin birbirinden ayrı şeylermişcesine algılanışının doğru olmadığını savunuyorum. Bizler davranış bilimlerinin sermaye ve bilinç manipülasyonu için kullanılması yerine insanlık için kullanılması savaşını- tüm bilim dalları için- vermeliyiz.

Cezayir devriminin bileşenlerinden biri olan psikiyatrist Fanon'un tanımıyla *"devrim büyük bir grup terapisi." dir.* Fanon'un öğretmeni terapi idi. Tek tek insanlardan toplumsal gerçekliğe ulaştı.

Çocukluğumuzdan bu yana üzerimizdeki aile, eğitim iktidarlarıyla, toplumsal değer yargılarıyla yaralıyız. Yaşadığımız toplumsal gerçeklik içinde kendimizi görebilsek de karşısına geçebilsekde bu sistemde yaşıyoruz. Ama önemli olan asıl kurtuluşun tek tek olamıyacağını algılayabilmekte!

Dipnotlar: *1- İnsanın Bireysel Gelişiminin Tarihi Olarak Toplumsal Tarih - Kelle- Kovalzon*

2- Thomas Scazz (Freud'un misyonu- E. Fromm)

Kaynakça:

Torrey- Psikiyatrinin Ölümü
Fromm- Freud'un Misyonu
Scazz- Psikiyatrinin Zorbalığı

Vasiyetim midir desem, acil çağrı mı desem, başlığına ne desem bilmiyorum...

Ali SOYLU

Bulunduğum il'den bir başka il'e gittim. Hem bir-iki arkadaşı ziyaret etmek için hem de bir kaçına dergi vermek için. Siyasi bir kurumun derneğinde, ziyaret edeceğim arkadaşı göremedim. Ve gelmesi için bekledim. Dernektekilerle sohbete koyulmuşken, arkadaş geliyor. Ve sohbete kaldığımız yerden devam ediyoruz. Sohbetlerimiz çayın deminde koyulaşıp, daldan dala, dallanıp budaklandı. Sonra dernektekilerden biri, felan il'e gelip-gelmeyeceğimi soruyor. Duruma göre eğer yetiştirilirse gidilecek. Eylemin kimin düzenleyeceğini soruyorum. Bulunduğumuz ülkenin yerli muhalifleri, İtalya'daki şiddeti kınamak için yapacaklarını söylüyorlar.

Kendi kendime, "allah belanı vermesin, eylem yapılıyor senin haberin yok, düştüğün hale bak. Hem millet senin buradaki arnarşistlerle ve marksistlerle ilişikin olduğunu biliyor. Ama sen daha onların nerde, ne zaman eylem yapacağını bilmiyorsun" diye hayıflandım. Gerçi nasıl haberim olsun ki. Şans bu ya. Buradaki, işçi bulma kurumu kafayı bir kez takmış, illa da bana verilen paranın bir kısmını kesecekler. Onun için, beni işe gönderiyorlar. Sabah şafakta kalkıp işyerine gidiş; geliş derken -işin uzun süreliliğide cabası- gece yarısında ancak eve geliyorum. Tabi bu her zaman olmuyor. İster istemez tavrımı koyuyorum. İşçi bulma kurumu da tavrını koyuyor. Verilen paranın bir kısmını kesiyorlar. İşte tam hareketliliğin -gerek yerel gerek merkezi- olduğu bir dönemde ileşitimsiz kalıyorum. Tabi savsaklamayı saymazsak.

İkimiz, diğer arkadala ve eşiyle biraz konuştuktan sonra "kalk gidelim" diyorum. Arkadaşı, diğerlerinin aynı zamanda kendi misafirleri oluduğunu gözönüne alarak "bukadar da erken, ayrılmak olmaz" gibi, bir düşünceye sahip olduğundan "artık bu eyleme yetişemeyiz" diyor. Ben, "yok! çayları ve sohbeti keselim. Olmasada yarın yine sizlerle -diğer ikisiyle- görüşürüz" diyorum. Telefon geliyor. Geleceğimizi söylüyoruz. Gidip arabaya binip eylemin olduğu il'e doğru gidiyoruz. Laf lafı açar ya, araba da epeyce konuştuk. Derken eylem alanına varıyoruz.

Bende çanta var diye, Yapıdan biri bana, çantaya geçiciliğine koymam için bildirileri veriyor. Türkçe bildiriler olduğundan kendisine, "yabancı dile niye çevirmediniz. Konuştuğumuz dili kim anlar ki" diyecektim, vazgeçtim. Kendilerine göre, bir bildikleri vardı elbet. Sonra kalabalığın yanına vardığımızda, bakıyorum Türkçe pankart, bayrak vb. ve türkçe konuşmalar... "Vay be, İtalya'dan sonra bayağı bir gelişme olmuş. Yoksa, şimdiye kadar buranın muhaliflerinin yaptığı yerel eylemliliklere yapılar gelmezdi. Bazen, bazı bireyler gelirdi." Çünkü önceleri Türkçe konuşmalara rastlanılmazdı. 4-5 kişiyle tokalaşıyoruz. Bazılarını Türk ve Kürt devrimcilerinin organize ettiği eylemlerden tanıyorum. Biraz ileri de bir dergi dağıtımcısı görüyorum. Yanına gidip, biraz hoş-beş yapıyoruz.

Biri yaklaşıyor. Dergi dağıtımcısını çağırıyor. Aynı bölgeden olduklarından, konuşmalarını 'havadan sudan' sanıyordum. Fakat, adamın tavırlarına bakıyorum, adamın tavırları sert. Talimat veriyor. O dergi dağıtımcısı esas olarak, çağıran adamın bulunduğu yapılanmadan ayrılma olduğundan, "büyük ihtimalle ona yönelik bir şey" diye düşünüyorum. Çünkü, epey zamandır kulağım rahat gibiydi. Hem kaldı ki bunlara pek yaklaşmıyordum. Adam, "sana saygımız var! Ama o gidecek! Sorumluluğu alıyormusun?" Lafını duyuyorum. Ulan bu laf benim için!

"Allah allah ne oldu yine." Daha önce, hapishanelerde yaşanan katliamdan dolayı gücüm oranında eylemlere gittim. Bir sorun çıkmamıştı.

Bir seferinde diğer vatandışı dövmüşlerdi, ama kimsenin bana bir şey dediği yoktu.

"Devrimci onurunu parayla satan" vb. hakaretlerde bulunmuşlardı. Ama, bulunduğum il'dekilerle selamlaşmalar başlamıştı bile Yeni ne oldu, ne olabilir ki vb? "düşünceler bilmem ne kadar hızlılıkta beynimde tartışıyordum.

Adam, bana doğru öyle bir hışımla geldi ki, ürkmemek elde değil. (Eğer yazının bu bölümünü duyarsa ne kadar sevinecek. 'Bak korkutmuşum' diyecek.) Belki anlatılanlardan gözünde büyütmüştü. Biraz boysuz-pozsuz görünce gürlemesi belki ondandı. Zaten hep öyle olurdu.

Kırsalda iken, beni tanımayanların olduğu bir eve gitmiştik. Sorumlu kim diye sormalarına, yoldaşların beni göstermelerine köylü gülerek "beni kandıramazsınız, burda belkide en son, O sorumlu olur" Adam iddiasını kanıtlamak için, biraz sonra talimat gerektirecek bir soruya, herkesin hazır cevap verdiği, benim ise sessiz kalmam köylüyü gülmeye itmiş, "ben size dememişmiydim. Bu sorumlu değil." Ayrılık dönemlerin de bir tarafın sadece kendi doğruları çerçevesinde yaptığı propagandasıyla dolduruşa gelen kitlelerin, bizim de oralara gidip konuşup, biraz ortamı yumuşattıktan sonra, (kimin sorumluluğunda ise herşeyi yapan sorumludur gözüyle bakıldığından) köylülerdeki düşünce değişikliğini pek hazm edemeyen bazı keskinler olurdu. Bir sonraki de, aynı yere ya da yakın yere uğradığımızda "felan kişi nerede?" demesine, yoldaşların beni göstermesini, karşıdakini şoke çevirmesi. "Sanki bende o kelimeler, konuşma yeteneği, yönlendirme yeteneği olmazmış gibi, yukardan başlayıp aşağıya doğru kontrol edip 'sorumlu bu mu' türünden bir sürü örnekler. Bereket versin, bizde de, "aman beni nasıl büyük adam görmezler" tü-

ründen koplekslere girmedik.)

-Burdan hemen gideceksin!

- Neden? Diye cevapladım.

-Sana bir kez söyledim. Gideceksin!

-Bu partinizin görüşü mü? Diye ısrar etmeye çalıştım.

-Sana gideceksin dedim!

Söylemleriyle ses tonunu yükseltti. Diğerleri toplanmaya başladılar. "Düşman karakolunu imha edeceklerdi!"

-Kararınızı yazılı bana verin! dedim.

Yazılıya ne gerek vardı ki. Sonradan düşündüğümde, neden öyle konuştum, bilmiyorum.

Öyle bir akın ettiler ki, önlerinde durmak imkansız. Kaçmak hem imkansız, hem ne çare. Merdivenden duvara doğru tırmandırıyorlar basamak basamak. Başımı kollarımın arasında saklamaya çalışıyorum. Milletin araya girmesiyle bu arbede de sona eriyor!..

Adamın, "özeliştiri vereceksin!" lafı aklımda. Ne özeleştirisi, diz çök deniliyor. Avrupa ülkelerinde olanlar bilir. Yine memlekette olanlarda bilir. Bazen pek istediğim gibi davranmamışsam bile, kendimce olumsuz gördüğüm davranışlara karşı tavrım bellidir.

'Birlik' dönemindeyken şu an sizin bir elamanınız, bir dönem sağlık nedenlerinden dolayı yurtdışında kalıp, sonra memlekete giden ve yakalanan bu arkadaşa karşı yapılan yanlızlaştırma ve baskılanma karşısında tavrım nasıl olmuştur bellidir. Aslında tavır takınılabilir bir ortam olmasına rağmen ordaki yönetmeliğin yaratmış olduğu baskılanmadan dolayı tavır almak o kadar da kolay olmadığı bir dönemde yalnız bırakmamışımdır. Bu tek örnek değil, hani daha rahat bilesiniz diye.

Bazı köylülere karşı yapılan, kedimce haksız gördüğüm uygulamalar karşısında sesiz kalmamışımdır. "Bu liberal tavrınla sana sorumluluk verilmez" laflarına pek aldırmadan.

Genelde yargılanan tarafı önemsediğim bellidir. Bu sırf hobi olduğundan değildir elbet. Birincisi haksız olarak yargılandığına inanayım yeter. Ne pahasına olursa olsun savunmaya çalışırım. Bu konuda ki tavırlarımı yaşayanlara -tabi bünyenizdeki bir-kaç kişi hariç- sorabilirsiniz. Bazen belki yanılmış olabilirim. Ama bu önceki tavrımın haksız olduğunu getirmez. Yanılmışsam düşüncemi davranışlarımı değiştiririm.

Olumsuz davranışlardan bahsettimde şunu belirtmem gerekiyor. Faaliyet yürütüğüm yerlerde 2. MK örgütünün kitle-örgüt ilişkisi oldukça iyi, bazı yanılmalar yanlışlar olmakla beraber. 90'lardan sonra kendimin tanık olduğu ve duyduğum ilişkiler esası iyi.

Tabi bazı değer bilmezlikler var. Ama sonra gittikçe bozulan, sekterleşen bir hal almıştır. Epey zamandırda nasıldır bilmiyorum.

Peki burda olan nedir? Bundan ikiüç yıl önce kadın-erkek ilişkisinden dolayı bir davaya el atıyorsunuz. El attığınız davadan adam şu ve ya bu şekilde partizan çevresindeymiş. Sizden birini vuruyor. Vurduktan sonda diğer vatandışı benim kırsılda tanıdığım, sizinde kırsal gerilla örgütlenmenizi yapanlardan biri- çağırıyor. Böyle böyle oldu diye... (Önceden birbirini tanıdıklarından veya aile dostu vb.) oturup durumu değerlendiriyorlar (U. Yürüyüş s. 31. Alişan Azad, yeterince yazmıştı. Olayın gelişimini sebeplerini yazmak oldukça zor.) Bir sonraki gün benim kırsalda tanıdığım, yani Katip adlı kişi- yanıma geldi. "Felan kişi TKP/ML'den birini vurmuş vb" olayı anlattı. Birlikte şehir merkezine, sonra ben sizin derneğe geldim. Gerek başsağlığı için, gerek ortamı yatıştırmak için -o dönemde bana gelip gittiğinizden- herşeyden önce öyle o kadar bir şey düşünmeden çıkıp sizin yanınıza geldim. Benden "olayı kimden öğrendiğimi" sordunuz. "Katip'ten öğrendiğimi" söyledim. Hatta bazı konularda bana zarf atmıştınız - sonradan siz söylediniz, söyleyenler yaşıyor, sorun- zarf olduğunu öğrendiğimde sizin o dönemdeki arkadaşlarınıza kızdığımı belirttim. Çünkü gücenmiştim. Arkadaşınız'da "mecburduk, insanlar değişiyor vb" demişti. Katiple görüşüp görüşmeyeceğimi sordunuz. Görüşeceğimi söyledim. Birlikte geleceğinizi söylediniz. Kabul ettim. Sonra dediniz ki; "biz kalabalık ve cezalandırma amaçlı geleceğiz. Onun ve Zilfo'nun bu işte kesin parmağı var." Ben de, "eğer böyle bu amaçla gelirseniz, görüştürmem. Ama görüşme amaçlı bağlantı için kendisine söylerim vb" orda bulunanlar üstüme yürüdüler mi, yürüdüler. Sorumlunuz yatıştırdı. Kendimce cevabı verdim. "Bu kim, bu kim!" şaşkınlıkları yaşandı mı yaşandı. Öyle ya kimdir bu böyle karşı çıkan. Bu kimdir sorusuna cevap; "TKP/ML ekmeğini birkaç sene yiyen biridir" dendi. Diyenlerin ne kadar emeği geçti bu davaya, bilmiyordum. Ama öğrendikçe milletin memlekette"sıcak sudan soğuk suya elini sokmayan" olanlar, zoruma gidiyor doğal olarak. Oysa biraz tecrubeli olsaydım, keskinliklerin niyetini anlardım.

Oysa ben, 5-6 yıl boyunca en zor dedikleri yerde kalmama rağmen bu işin sefasını sürenler-nutuk, propaganda vb. ise "ekmek verenler" oluyordu. Ekmek verenler çoktu. Ama bunlar bilmem ne zamandan beridir yönetici veya devrimciliği yurtdışında öğrenenler değil, yine bizzat her cefayı çeken köylülerin kendisi, dağda dolaşan yoldaşların ta kendisiydi. Lafım dövüşenlere değil, riyakârlara

Sonrasında, ayarlanan görüşmeye geldim. Öyle ya! Ortada bir ölü, herkesin suçlu aradığı bir dönem, suçlu diye tanıtılandan veba diye kaçılan bir ortam. Ben bu ortamdan kaçamazdım. Böyle değildim. Böyle öğretmemişlerdi, sizinde fotograflarını sahiplendiğiniz kişilerden.

Görüşmede bazı şeyleri eleştirdim. "Olaylar yanlış temelde başladı, biraz zor doğru gider" söylemime bile ilginç reaksiyon gösterildi. Örneğin "neden namus meselesine el atıldığını, örgüt içindeki bazı durumları... vb. Örneğin ,"devrim bazen bazı kellelerin götürülmesini gerektirir, ancak sonra itibarı iade edilir..." türünden görüşlere karşı çıktım.

Sonra beni avukat yaptınız. Katip'le daha önceleri birlikte gezdiğimizden, iltica -vb. yardımı dokunduğundan "devrimci onurunu parayla satan" dediniz. Önceleri çok zoruma gitti. Çok önceleri "parti düşmanı" demiştiniz. Bundan gururlanmış "vay bee demek bayağı etkili biriymişim ki bana böyle diyorlar" diye böbürlenmiştim. "Onun, o yazısı bize çok zarar verdi, sözüne hayıflanmış; imkanım olsaydı da bir daha okusaydım. Acaba nasıl yazmıştım diye. (1997 döneminde Partizan Sesi - ve Özgür Gelecek'te bahsi geçen F. Özdemir adlı yazı)

Oysa görüşmelerde sadece bulun-

dum. Tanık amaçlı. Diğer örgütleri kabul etmemiştiniz. Beni kabul etmiştiniz. (Zamanı geldi) Katip'e üç suçlama getirdiniz. Ben ve bir başka kişininde sonraki toplantıda söylediğimiz "Katip, eğer bu suçlamalar kanıtlanırsa cezana razımısın?" Görüşme tutanakları, kasetleri sizde, siz daha iyi bilirsiniz. Kanıtladınız mı? Bilmiyorum. Ama, şimdilerde onun için söylediğiniz ajan -vb. anlamına gelebilecek yeni yeni şeyler... Söyleyebilirsiniz! Ama ben bir şeyi biliyordum, öğrendim sizinde sahiplendiğiniz kişilerden, 'yargılama mutlaka adil, gerekirse açık yapılırdı.' Yoksa "halk mahkemesi" dediğiniz şey, bir tek sizden oluşmuyordu...

İçine girdiğim olayın faturası ağırmıydı? ağırdı! Ağırlığı şundan belliydi. Bana bile insanlar yaklaşmıyordu. Olaki onlar için iyi olmazdı. İşini yoluna koyan dünya değilmiydi. Bir sürü laf. Yaralamazmıydı? Elbet yaralardı. Bilmezmiydim bana laf söyleyenlerin, mücadele tarihini. İyi kazanmak için yurtdışına gelmiş, yetmemiş sülalesini getirmiş, ev ...vb. almak, daha 'iyi' imkanlara kavuşmak için çırpınan, legal, askerliğini yapmış, iltica almak için burada politikleşmiş, bir zamanlar şöyle bir şeyler yapmış diye "yoğurdu ben yapmıştım illada kaymağı yiyeceğim", devrimciliği burda fotograflarda öğrenmiş ama devrimcilik adına devrimciliğin anasını ağlatan...

"Manyakmısın, uzak dur, bırak duyarlılığı, o memlekette kaldı" diyen yokmuydu? Çoktu!.. "Ali bu konuda ne düşünüyorsun" deyip konuştuğumu götürüp, "Ali böyle diyor" haberciliğini yapan, kendi görüşü nedir gizli tutan, " devrimcilerimizin" içindeyim. " Bak bu durumda uzaklaşmazsan, el çekmezsen, arkadaşlığımız biter" diyen yokmuydu, vardı. Ama hepside arkada lanet okuyordu. Katip'le kendilerinin görüşebilme imkanı varken illada benim üzerimden görüşmeleri sağlattırmak, kısacık endişe veren -görüşmelere alınmama - belirsizliklere "bizim çocuğumuzu satacaksın" gibi bakanlar yokmuydu, vardı. Bu durumlar karşısında ne düşündüğümü boş verin, bırakın bana kalsın.

Bütün bu durumlar karşısında Ali'de geri adım atarmıydı? Attı! İlişkisini kesti örnğin. Ama daha çok kendisinden bir şeyler kesti. Çünkü hiç bir şey aydınlanmadan -sonuçlanmadan olmuştu. En çok uzak kaçanlar en ilk beni "işe yaramazın biridir" diye yargılamadılar mı? Yargıladılar! "O zaten insanı satar" tespiti ağızlarında düşmeyen cümle oldu.

1 mayıs vb. eylemliklerde alanı 'işe yarayanların' doldurduğu yerde, beni ise; yaramazın biridir! diye göstermiyordunuz? Kendini ancak dövüşenlirin ve direnenlerin üzerinden ifade edenler; dövüşenler çekildiğinde ise, kendilerine bok atanlar çok olur. Biraz da onları izlemek lazım.

Her şeyden önemlisi böylesi bir olayın içinde olmam, geri çekilmem ya da olduğum yerde durmamın kendisi zordu. Doğal olarak bunlar olacaktı. Saldırı bittikten sonra, bir kısım insanların garip garip bakışları altında, elimi kolumu sallamadan yeterince giremediğim eylem alanını terkettim.

Hayret, "nasıl bunu yaparlar, nasıl saldırırlar" diye bir içerlemem olmadı. Sanki bunlardan başka birşey beklenmezmiş gibi bir ruh hali içindeydim. Hani genelde solcu ilk anda içlerinde bir-iki tanıdıkla karşılaştım- yarın öbürgün görürlerse "bunu niye dövdüler" derler diye bir sıkıntı içine bile girmedim. Anlamadım, benim mi duygularım ölmüştü, yoksa karşımdakilerin için mi duygu beslemiyordum artık, bilmiyordum.

Oysa kırsal alandayken, 94-95 dönemlerinde ortalığı iyice gerginleştirmek için yapılan çalışmaları kendimce önlemek için diğer yapılarla mümkün olduğunca bağlantı-yakın, hoşgörü halinde olmuş, bu durum bazen bana çok pahalıya mal olmuştu. Bir kaç kez hırpalanmış, malzemelerim alınmıştı. En çok zoruma giden elbette ayrılık öncesi samimi olduğum bir kısım yoldaşları kullanmalarıydı. Merkez, üst, yaptırmak isteyebilirdi- doğası gereği, ama nasıl olurdu, bir zamanlar bir sürü şey paylaştığım yoldaşlar böyle yapar diye acısıiçime hücre hücre yerleşiyordu. Gerçi bu durum bizim tarafımızda olupta, gerginleştirmek isteyenlerin işine oldukça yarıyordu. "Halen birlik, devrimci -vb. görüyorsun, bak gör, akıllan artık..." Ama bu epey bir döneme kadar karşı tarafa zıtlaştırmamı getirmedi. (Taa ki toplu bir- iki yerde silah alınıncaya kadar. O andan sonrada tavrımı koydum.)Sonra öğrendimki kimi açıktan tavrını koymuş, kimi zamanı geldiğinde, epey bir kargaşalık olmuş o tarafta. Her ne olursa olsun, o insanlara kaşı bir türlü duygusuzlaşamadım. Karşılaştığımızda yine gülerdim. Diğer yaşanan olaylar sanki birer oyundu. O zamanı yaşayanlar var, bilirler. Köylüler bile bilir. Espiriler belki biraz utandırırdı, olsun. "Ali, darbeciler seni arıyor. Malzemelere ihtiyaçları varmış", "yoldaşlar, komutan olmak isteyen varsa Ali'nin malzemelerini alması gerekiyor..." vb.

Değer yaratanlar, kadir bilirlerdi. Hata da yaparlardı. Bir dönem yapılan hatalar ise altından zor kalkınıp, bizlere pahalıya mal olacaktı. (94-95 dönem ki olaylar) Her ne olursa olsun, bunlara karşı hoşgörüm hiç tükenmedi...

Güzellikler, çirkinlikler, riyakarlıklar parti de, alt-üst her konum da kendini gizliyebiliyordu. En iyi kılıfını uyduranlar ise, en fazla laf edenlerdi. Birlik denilince, ayrılığın temelleri atılır ve nasıl haklı pozisyonlar yakalanır, onun için uğraşılırdı. Tecrübeleri var mıydı? Hızır şahidimdir hemde fazlasıyla. Ve insanları nasıl kutuplaştırmak istediklerini, çaktırmadan düşman hale getirmek istediklerini... En iyi demokrasici- zor durumlarda -en paylaşımcı görünüp nasıl bu durumların ırzına geçildiğini bir bir gösterip öğrettiler.

Alanı yavaş yavaş terkettim. Şimdi diyeceksiniz ki ayılardan öğrenmişsin o uzaklaşma yöntemini. Hani ayı tehlikeli bir durumla karşılaşır uzaklaşmak isterya. Gururunun çiğnenmemesi için, ilkin yavaş yavaş, gözden kaybolur. Sonra koşar adım, arka sokaklara. Bir ara "inat olsun bekliyeyim bunlar kim ki bu tip gösterilere yeni yeni geliyorlar. Oysa ben kalabilirim dedim. Olay hazırlıksız olduğundan, durumu ne burdaki yapılanmalarla konuştuğumdan, belki farklı bir hal alır, örneğin pravakasyon ya da bana derler ki, "kardeşim bizi ilgilendirmezsin..."gibi, Tren'e binip kaldığım İl'e döndüm.

İlla da benim canımı alacaksanız, size şunu söyleyeyim; ilk önce akıtılan o kanların intikamını alın! Ama devletlere karşı uysallığınız belli değil mi? Peki hiç düşünülüyor mu hedef kim? Diye. Ali mi?

Tecrübelerin artmasıyla hesabın bitmeyeceğini öğrendik.Hesabı yavaş yavaş elbette sorulacaktı!..

MUHARREM HOROZ ŞAHSINDA, AĞUSTOS AYI ŞEHİTLERİ ANISINA

(...)
kimbilir
kaç kez vuruldu kavgada
kaç şarapnel biriktirdi koynunda
kaç baharını arşınladı
mahpus kuytuluğunda
uzatırken ellerini
telörgülere takılan
kaç kucaklaşma
zamana yenik düştü...

kimbilir
düşlerinde kaç firar gerçekleşti
bir kurşun
hesapsızca
gökyüzüne kanat çırpması gibi
kaç kez yurtsuzluğundan kaçıp
dağlardaki yürüyüş koluna karıştı
ve bir genç kızın başlattığı ezgide
kaç zafere imzasını attı...

ve şimdi
kimbilir
hangi toprağın hangi yarığında
hangi çiçeğin hangi yaprağında
ve hangi yüreğin
hangi tınısında saklıdır
kimbilir!..

(D. Ali Özcandan)

MUHARREM HOROZ TKP/ML dava tutsağı, **ölüm orucu** direnişçisi
ÖLÜMSÜZDÜR!..

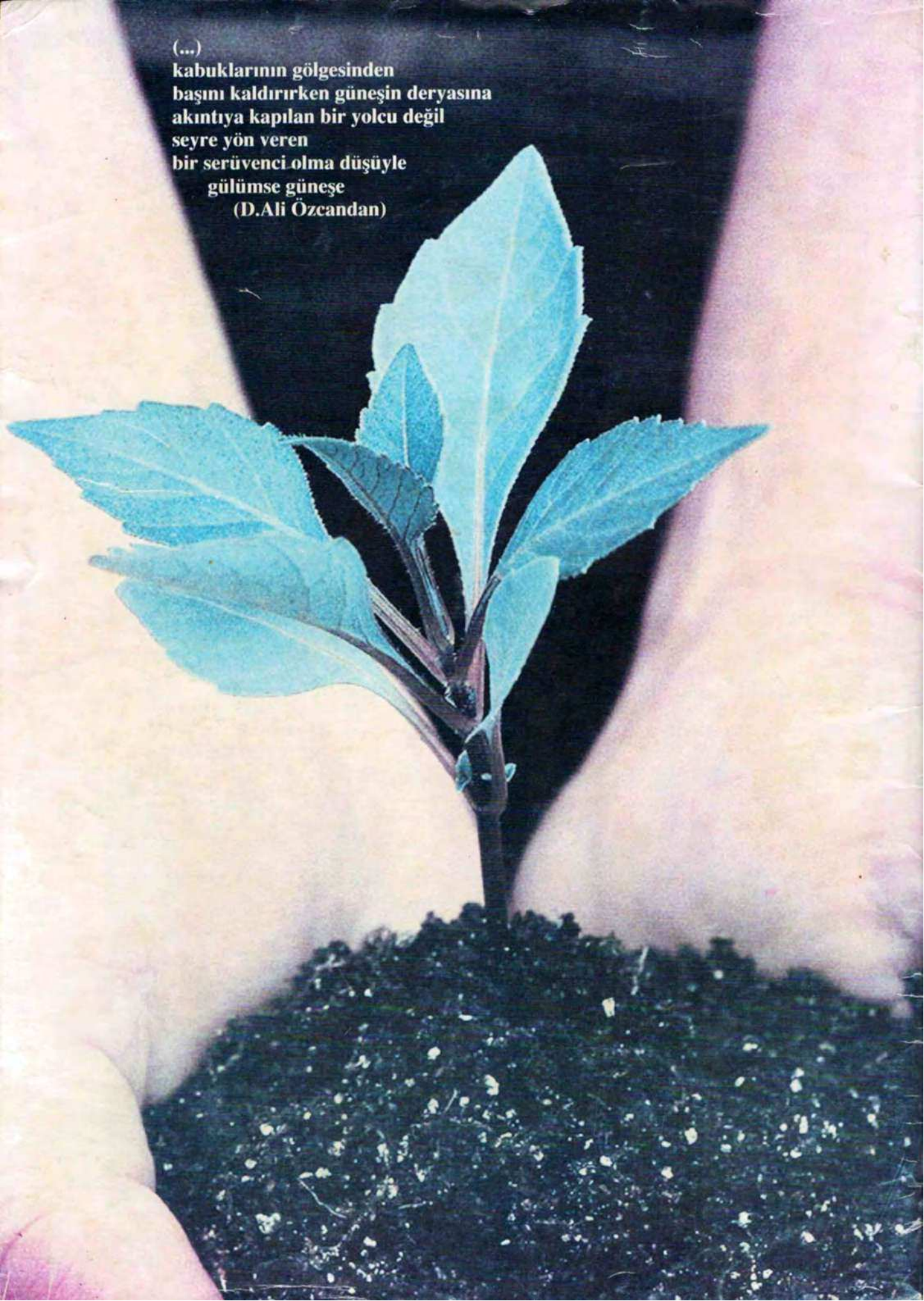
(...)
kabuklarının gölgesinden
başını kaldırırken güneşin deryasına
akıntıya kapılan bir yolcu değil
seyre yön veren
bir serüvenci olma düşüyle
gülümse güneşe
(D.Ali Özcandan)